

FLYKTNING 2005 REGNSKAPET

ALT OM MENNESKER PÅ FLUKT OVER HELE VERDEN

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

INNHOOLD

DETTE ER FLYKTNINGREGNSKAPET, EN OVERSIKT OVER FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE VERDEN OVER, UTGITT AV FLYKTNINGHJELPEN. I DAG ER RUNDT 37 MILLIONER MENNESKER PÅ FLUKT. VI HAR IKKE PYNTET PÅ NOE, OG HELLER IKKE GJORT DET NOE VERRE ENN DET DET ER.

ANSVARLIG REDAKTØR: Raymond Johansen
REDAKTØR: Toril Skjetne
REDAKSJON: Thomas Horne, Petter Nome, Øivind Fjeldstad, Anneli Lyster, Betty Koreh, Gro Anett Nicolaysen, Kine Brox Brodtkorb og Max Bjørnson Lotternes
BIDRAGSYTERE: Øivind Fjeldstad, Richard Skretteberg, Roald Høvring, Monika Olsen, Thomas Horne, Åshild Eliassen, Linda Lund Nilsson, Ingrid Sande Larsen, Tonje Viken, Petter Nome, Gunhild Louise Forselv, Kari Mette Monsen og Astrid Everine Sletten
REDAKSJONSASSISTENTER: Helen Kierulf Svane, Silje Berggrav, Max Bjørnson Lotternes, Simon Burgess, Moema S. Leite, Berit Klevar, Kari Lothe Syversen, Andrea Rivrud og Gøril Trondsen Booth
BILDEANSVARLIG: Max Bjørnson Lotternes
STATISTIKKANSVARLIG: Øivind Fjeldstad
HOVEDKILDER: U.S. Committee for Refugees and Immigrants, Flyktninghjelpens Global IDP Project, FNs høykommissær for flyktninger, FNs Utviklingsprogram, FNs statistikkavdeling, Verdensbanken og Utlendingsdirektoratet
PRODUKSJON: Cox Media, Oslo (design)
Gamlebyen grafiske AS, Oslo (trykk)

UTGIVER: Flyktninghjelpen
Postboks 6758 St. Olavs Plass
0130 Oslo
Tel: 23 10 98 00
Faks: 23 10 98 01
E-post: nrc@nrc.no
Internett: <http://www.nrc.no>
ISSN: 1504-0216
ISBN: 82-7411-150-8

© Flyktninghjelpen 2005

Opplag: 3000

Redaksjonen avsluttet: Juni 2005

MED TAKK TIL: Jan Egeland, FNs undergeneralsekretær og nødhjelps koordinatør, Merrill Smith, U.S. Committee for Refugees and Immigrants, Gunhild Louise Forselv, TIPH Palestina, Elisabeth Rasmusson, Tone Faref og Arild Birkenes, Global IDP Project, samt alle Flyktninghjelpens ansatte på hovedkontor og i felt, som har bidratt til produksjonen av årets rapport.

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

Forord av Jan Egeland	5
Innledning av Raymond Johansen	7

TEMA 8

Ti ignorerte flyktnings situasjoner	8
Intervjuer	13
Flyktninger i skyggen	18

LAND 30

Det globale flyktningbildet	30
Afrika	34
Amerika	60
Asia og Oseania	74
Europa	104

TALL 134

Det globale flyktningbildet 2004	135
Verdens flyktninger og internt fordrevne	139
Asylsøkere	147
Bistand	152

FAKTA 154

Konvensjoner	154
Begreper	156
Forkortelser	160
Om Flyktninghjelpen	162
Flyktninghjelpens programland	164

FORORD

War, disaster, and human rights abuses have forced nearly forty million people around the globe from their homes. Many have crossed an international border, making them refugees in the eyes of the international community. But many more languish in their own countries – the so-called «internally displaced.» Most are women and children.

Their shattered lives share many commonalities: violence, often brutal, physical abuse, and exploitation. Leaving everything behind as they flee familiar dangers, they all too often confront new perils. Cut off from their families, communities, and livelihoods, the vast majority of refugees and IDPs endure spiralling poverty, disease and frequently marginalization to real and de facto ghettos.

This second edition of the Norwegian Refugee Council's report on the state of the world's displaced population, *Flyktningregnskapet 2005*, lays bare the tough circumstances of refugees and the internally displaced in over 80 countries from Afghanistan to Western Sahara. It is a very valuable and commendable publication.

While some conflicts and disasters jump out at us from daily headlines—crises such as Darfur, and the tsunami affected areas of Sri Lanka and Indonesia – most never capture the media spotlight. This failure translates into a lack of financial and political engagement by the international community, with one or two high profile emergencies receiving the lion's share of the attention. Yet refugees and the displaced in the eastern part of the Democratic Republic of Congo have the same needs as those in Darfur. In South America, an unrelenting and complex civil war has plagued Colombia for decades, driving nearly three million people from their homes – all to the deafening silence of the media.

While some label these emergencies «forgotten», this term misrepresents the reality that such crises are, purely and simply, neglected. Any «forgetting» that has occurred is a wilful forgetting on all of our parts. To «remember» would, within any of our moral or ethical conceptions of humanity, compel us to take action. This report reminds us of that obligation by flagging ten refugee and displacement emergencies that NRC believes should be higher on the international agenda. The United Nations Office for the Coordina-

*Jan Egeland
Under-Secretary-
General for Huma-
nitarian Affairs and
Emergency Relief
Coordinator
United Nations*

Foto: UN/DPI Photo

tion of Humanitarian Affairs will work with NRC and other partners to bring these ten emergencies and others to the world's attention.

We must not forget, however, that the primary responsibility for protecting and assisting refugees and the internally displaced rests with governments – with host governments for refugees and with home government for IDPs. We must therefore redouble our efforts to ensure that governments shoulder and do not shirk these responsibilities and to hold those who are unwilling to do so fully accountable.

Often, authorities that are willing to live up to their responsibilities cannot to do so for lack of resources or capacity, especially as countries progress from conflict to peace. Yet assistance for capacity building, recovery and reconstruction, which enable the restoration of livelihoods and the return of refugees and IDPs, suffer chronically under-funding.

As governments prepare to gather in New York in September to review their progress toward the Millennium Development Goals, let us use this timely report by NRC to ensure that for the forty million refugees and internally displaced, no more time, or lives, are lost. ■

INNLEDNING

LIDELSENS REGNSKAP Flyktningregnskapet er ikke et regnestykke i vanlig forstand. Dette regnskapet handler om skjebnene til 37 millioner mennesker. Det handler om barn, kvinner, menn og eldre som har blitt tvunget til å forlate sitt hjem for å søke trygghet i andre deler av hjemlandet sitt eller andre land.

«Flyktningregnskapet 2005» forteller om overgrep, om mangel på respekt for grunnleggende rettigheter og stater som bevisst fordriver sin egen sivilbefolkning av politiske og økonomiske hensyn. Bak de tørre tallene ligger klare bevis for at stater ikke tar ansvar for å beskytte sine borgere og at det internasjonale samfunnet bryter sine løfter.

«Flyktningregnskapet 2005» gir grunnleggende kunnskap om flyktninger og internt fordrevne over hele verden. Tallene viser hvordan omfanget av lidelser fordeler seg på land og verdensdeler og hvordan ulike land forholder seg forskjellig til flyktninger og asylsøkere. Det gis bakgrunnskunnskap om situasjonen i land over hele verden, samt de viktigste trendene globalt og regionalt.

«Flyktningregnskapet 2005» baserer seg på verdens mest etterrettede og oppdaterte kilder når det gjelder flyktninger og internt fordrevne. En sentral kilde er Flyktninghjelpens egen Global IDP Database, som ble opprettet i Genève etter initiativ fra FN, for å drive kontinuerlig kartlegging av internt fordrevne over hele verden. Andre viktige kilder for statistikken er FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og den amerikanske organisasjonen U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI).

Flyktninghjelpen arbeider med å gi beskyttelse til mennesker på flukt, uavhengig av hvilken etnisk gruppe eller rase de tilhører, hvilken politikk de er tilhenger av eller hvilken gud de tror på. Flyktninghjelpen mener alle mennesker har den samme retten til beskyttelse mot krig og overgrep. Alle flyktninger og internt fordrevne har like mye rett til en varig løsning. Virkeligheten er imidlertid en annen. Mens verdenssamfunnet har stått i kø for å sende soldater og nødhjelp til Balkan og Irak, blir millioner av flyktninger og internt fordrevne i Uganda, Burma og Tsjetsjenia ignorert. Noen konflikter får stor oppmerksomhet, andre får knapt noe. I praksis er dette brudd på prinsippet om at menneskerettighetene gjelder likt for alle.

*Raymond Johansen,
generalsekretær
Flyktninghjelpen,
Oslo, juni 2005*

Uganda, Burma og Tsjetsjenia er bare noen få eksempler. Verdens ignorerte flyktningssituasjoner er mange. Konflikten er ikke glemte, men bevisst ignorerte av økonomiske, politiske og sikkerhetsstrategiske årsaker. Land som ikke spiller en viktig nok internasjonal rolle, får ikke fokus før det er for sent, som for eksempel Rwanda i 1994 og Darfur i Sudan ti år senere.

Flyktninghjelpen mener at et politisk og økonomisk handlekraftig FN er vårt viktigste våpen i kampen mot menneskerettighetsbrudd. Imidlertid blir FN stadig svakere. Det er ingen tvil om at antallet FN-soldater er et uttrykk for hvor mye det internasjonale samfunn bryr seg, og tallet synker dramatisk. Antallet FN-soldater i Kongo er langt fra tilstrekkelig sett i forhold til landets størrelse og enorme humanitære utfordringer. Norges motvillighet til å sende FN-soldater står i sterk kontrast til Norges uttrykte politiske mål om å styrke FN.

Å øke støtten til verdens 37 millioner flyktninger og internt fordrevne er en investering det internasjonale samfunnet bør ta på alvor. Beskyttelse og bistand til mennesker på flukt er ikke bare viktig for enkeltpersonene det dreier seg om, men kan også være en forutsetning for vedvarende fred og gjenoppbygging. Å ignorere disse sammenhengene kan føre til flere mennesker på flukt og en mer konfliktfylt verden.

Vi håper «Flyktningregnskapet 2005» vil bli brukt på læresteder, i det politiske Norge, i forvaltningen, blant bistandsfolk, flyktningarbeidere, i næringslivet og ikke minst i mediene. Vi tror det kan bidra til mer kvalifiserte beslutninger og et høyere debattnivå. ■

TI IGNORERTE FLYKTNINGSITUASJONER

Nesten 37 millioner mennesker lever på flukt. De fleste av disse lider uten at det vekker verdens interesse. De er ofre for det mange kaller de «glemte» konfliktene, mens uttrykket «glemte» skjuler sannheten; at deres situasjon er bevisst neglisjert og ignorert.

Noen flyktnings situasjoner får omfattende mediedekning, mens andre finner sted uten at internasjonale medier er til stede. I mange land svikter myndighetene sitt ansvar for å beskytte sine innbyggere, og det internasjonale samfunnet, inkludert FN, engasjerer seg mer i noen konflikter enn i andre. Også viljen til å bevilge penger til hjelpearbeid for flyktninger varierer fra konflikt til konflikt.

Alle mennesker har samme krav på beskyttelse mot overgrep. Derfor er det uakseptabelt at politiske og økonomiske interesser,

eller graden av medieoppmerksomhet, gjør at innsatsen for noen flyktninger er stor, mens andre blir glemt.

De ti flyktnings situasjonene som er beskrevet nedenfor, omfatter til sammen mellom 14 og 17 millioner flyktninger og internt fordrevne. Felles for dem er at de i stor grad er ignorert av omverdenen, og at innsatsen er utilstrekkelig når det gjelder å sikre dem hjelp og beskyttelse.

KONGO >> TYRKIA >> AFGHANISTAN >> INDONESIA >> TSJETSJENIA >> BURMA >> PALESTINA >> UGANDA >> COLOMBIA >> SOMALIA

KONGO

- Nesten tre millioner på flukt
- Nesten fire millioner drept
- «Den største, mest neglisjerte humanitære krisen i verden i dag»

TO TSUNAMIER I ÅRET Den demokratiske republikken Kongo er åsted for den største, mest neglisjerte humanitære krisen i verden i dag, sa FNs nødhjelpskoordinator Jan Egeland i mars 2005. Han sa samtidig at det er uforståelig at verdenssamfunnet ikke vier større oppmerksomhet til situasjonen i landet.

I løpet av det siste tiåret har flere millioner kongolesere flyktet på grunn av konflikten mellom myndighetene og ulike opprørsgrupper. Mot slutten av 2004 var det 2,3 millioner internt fordrevne i landet, og nesten en halv million kongolesere levde i eksil.

Hver dag dør tusen mennesker som følge av konflikten. Siden 1998 har nesten fire millioner mistet livet. Det betyr at det årlige antallet døde som følge av konflikten i Kongo er dobbelt så høyt som tallet på omkomne etter tsunamien i Det indiske hav. Likevel er mediernes interesse for konflikten liten, og den internasjonale humanitære innsatsen er utilstrekkelig.

FN har satt inn en stor fredsbevarende operasjon for å bedre sikkerhetssituasjonen i Kongo og sikre at befolkningen får humanitær bistand. Men FN har ikke klart å sørge for sikkerhet i landet, og FN-styrkens renommé ble kraftig svekket da det ble avdekket at FN-soldater har begått voldtekter mot flyktningkvinner.

I vestlige land har det vært liten vilje til å delta med FN-soldater. Norge er blant landene som har sagt nei til forespørsel fra FN om å bidra med soldater til Kongo. ■

TYRKIA

- Opptil en million kurdere på flukt
- Myndighetene fornektet problemet
- EU-medlemskap legger press

KURDERE HINDRES I Å VENDE HJEM – Det er i virkeligheten ikke noe kurderproblem i Tyrkia, sa Tyrkias statsminister Recep Tayyip Erdogan da han besøkte Norge i april 2005. Med uttalelsen bekreftet han tyrkiske myndigheters manglende vilje til å stanse overgrep mot kurdere og sørge for at de hundretusener internt fordrevne kurdere kan vende tilbake til sine hjem.

Konflikten mellom myndighetene og den kurdiske PKK-geriljaen fra 1984 til 1999 førte trolig til at mellom én og fire millioner kurdere ble fordrevet fra sine hjem. Etter at PKK inngikk våpenhvile i 1999 har mange vendt hjem, men tallet på internt fordrevne er fortsatt minst 230 000.

Regjeringen har vist manglende vilje til å oppfylle de internt fordrevnes rett til å vende tilbake til sine hjemsteder. Innsatsen er utilstrekkelig når det gjelder gjenoppbygging i områder som har vært rammet av konflikten, og det rapporteres fortsatt om brudd på menneskerettighetene og drap på internt fordrevne kurdere.

Situasjonen for Tyrkias internt fordrevne har vært lite omtalt i mediene, og det internasjonale samfunnets engasjement har vært svakt. Tyrkias ønske om EU-medlemskap har imidlertid bidratt til større europeisk engasjement, og EU har stilt krav om at Tyrkia må sørge for at de internt fordrevne kan vende hjem. Samtidig viser rapporter om fortsatte overgrep at det er behov for større internasjonalt press for at tyrkiske myndigheter skal oppfylle sine forpliktelser overfor landets fordrevne kurdere. ■

AFGHANISTAN

- Fire millioner afghanere har vendt hjem siden 2001 – fremdeles er over to millioner på flukt
- Mange hjemvendte blir fordrevet på nytt
- Sikkerhetssituasjonen hindrer både gjenoppbygging og humanitært arbeid

MANGE HINDRE FOR TILBAKEVENDING OG GJENOPPBYGGING Afghanistan havnet øverst i det internasjonale nyhetsbildet da USA høsten 2001 innledet sin «krig mot terror» med å angripe Taliban-regimet og al-Qaida-baser i landet. Tre og et halvt år senere har nesten fire millioner flyktninger og internt fordrevne vendt hjem. Men fortsatt lever mer enn to millioner afghanere i eksil og om lag 170 000 er internt fordrevet.

Tempoet i tilbakevendingen er bremsert opp. Manglende sikkerhet, et svakt statsapparat og dårlig givkoordinering har ført til at gjenoppbyggingen av landet går tregt utenfor byene. Situasjonen for de hjemvendte er ofte vanskelig. Mange steder er det mangel på både boliger og jobbmuligheter. Mange hjemvendte har derfor igjen reist i eksil, mens andre har endt opp som internt fordrevne inne i Afghanistan.

Dekningen av Afghanistan i internasjonale medier er blitt mindre, og selv om det fortsatt er alvorlige sikkerhetsproblemer i landet, har det vært vanskelig å få NATO-land til å bidra med tropper til den fredsbevarende operasjonen (ISAF). Den internasjonale militære innsatsen i Afghanistan har også lidd under manglende koordinering mellom landene som bidrar til ISAF. I tillegg har den internasjonale innsatsen for økt sikkerhet i Afghanistan blitt svekket av at den amerikansk-ledede koalisjonsstyrken, som i hovedsak bekjemper terrorister i det sørlige Afghanistan, ikke har lyktes med å skape stabilitet i landet. Koalisjonsstyrken har også fått et legitimitetsproblem på grunn av unødig brutal framferd overfor den lokale sivilbefolkningen, vilkårlige fengslinger og ulovlige avhørsmetoder.

Sikkerhetssituasjonen har også lagt hindringer for den humanitære innsatsen i landet. I store deler av Afghanistan er forholdene så utrygge at de fleste internasjonale organisasjoner har innstilt sine prosjekter, permanent eller midlertidig.

Dersom det internasjonale samfunn ikke er i stand til å fullføre innsatsen for sikkerhet og gjenoppbygging i Afghanistan, er det fare for at nye konflikter blusser opp og at flere afghanere igjen blir fordrevet på flukt. I tillegg til at innsatsen for sikkerheten må styrkes, må også det internasjonale samfunn koordinere bistanden bedre. En vellykket gjenoppbygging av Afghanistan avhenger også av at det afghanske statsapparatet reformeres og at korrupsjonen i landet bekjempes. ■

INDONESIA

- Over en halv million på flukt i landet
- Interne konflikter i mange år
- Myndighetenes militære løsning på konflikten rammer også sivile

GLEMT KONFLIKT I TSUNAMIRAMMET PROVINS I Indonesia har det i en årrekke vært mange interne konflikter som har drevet hundretusener på flukt, uten at det har fått nevneverdig oppmerksomhet i internasjonale medier. Høsten 2004 ble tallet på internt fordrevne anslått til 600 000.

En av konflikten som har skjedd utenfor omverdenens søkelys, er striden mellom myndighetene og separatister i Aceh-provinsen. Etter at regjeringshæren satte inn en offensiv mot opprørerne i 2003, ble minst 125 000 mennesker fordrevet fra sine hjem. Myndighetenes ensidige satsing på å løse konflikten med militære midler har redusert mulighetene for å løse flyktningproblemet, og hæren har stått bak en rekke overgrep mot sivilbefolkningen.

Tsunamien i Det indiske hav satte Aceh på kartet, men få av journalistene som reiste dit visste hva innbyggerne i Aceh hadde gjennomgått før tsunamien. Indonesiske myndigheter har lenge hindret internasjonale organisasjoner og journalister fra å arbeide i provinsen. Etter tsunamien slapp humanitære organisasjoner til, men deres handlefrihet ble sterkt begrenset.

Konflikten i Aceh viser at det internasjonale samfunn mangler handlekraft og et apparat for å sikre internt fordrevne hjelp og beskyttelse. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har ikke engasjert seg for å bistå de hundretusener som er drevet på flukt som følge av konflikten. Derimot bidro UNHCR med humanitær bistand til ofrene for flodbølgekatastrofen, men organisasjonen trakk seg ut av Aceh etter tre måneder. ■

TSJETSJENIA

- Over 300 000 tsjetsjenere på flukt i Russland
- Russiske myndigheter hevder situasjonen er indre anliggende og et ledd i «krigen mot terror»
- Tsjetsjenere får ikke nødvendig beskyttelse i Russland, og mange nektes asyl i andre europeiske land.

I SKYGGEN AV «KRIGEN MOT TERROR» Befolkningen i den russiske republikken Tsjetsjenia har siden 1994 vært hardt rammet av krigen mellom hæren og tsjetsjenske separatister. Flere hundre tusen er fordrevet fra sine hjem på grunn av konflikten.

Separatistene har stått bak grusomme terrorhandlinger som har rammet uskyldige sivile, men også den russiske hæren er ansvarlig for systematiske og grove overgrep. Hæren og dens støttespillere står bak plyndring, tortur, voldtekter, forsvinninger og drap på sivile.

Russiske myndigheter har ikke vist vilje til å beskytte tsjetsjenere som er fordrevet fra sine hjem. I andre deler av Russland blir tsjetsjenere diskriminert og trakassert. I republikken Ingusjetia er

flyktningleire stengt og fordrevne er presset til å vende tilbake til Tsjetsjenia, i strid med internasjonale regler for behandling av internt fordrevne.

Russiske myndigheter avviser kritikk mot hærens overgrep med å henvise til at konflikten er et indre anliggende. Etter terrorangrepene i USA 11. september 2001 har president Vladimir Putin beskrevet krigen i Tsjetsjenia som en del av den internasjonale «krigen mot terror», og den internasjonale kritikken av overgrepene har stilnet. Gjennom manglende vilje til å legge press på myndighetene i Moskva, er det internasjonale samfunnet medansvarlig for at overgrepene mot uskyldige tsjetsjenere fortsetter. ■

BURMA

- Over 1,2 millioner på flukt
- Militærregimet ansvarlig for overgrep og flukt
- Minoriteter og opposisjonelle rammet hardest

GROVE OVERGREP MOT ETNISKE MINORITETER Gjennom flere tiår har konflikt mellom det burmesiske militærregimet og landets etniske minoriteter ført til store lidelser for befolkningen. Myndighetene har ikke bare sviktet sine forpliktelser til å sikre landets innbyggere et liv i trygghet, men er selv ansvarlig for overgrep som har skapt et av de største flyktningproblemene i Asia. Hæren har blant annet stått bak tvangsflytting, slavearbeid, voldtekter og tvangsrekruttering av barnesoldater. Også opposisjonelle som ønsker reformer og demokrati blir utsatt for overgrep av hæren.

Ved inngangen til 2005 var det mer enn en halv million internt fordrevne i landet, mens om lag 700 000 burmesiske flyktninger levde i eksil, de fleste i Thailand. Her er flyktningenes bevegelsesfrihet blitt innskrenket, og mange er tvangsendt tilbake til Burma.

Overgrepene i Burma skjer i stor grad utenfor medienes søkelys, og internasjonale protester er svake. Det internasjonale samfunnet har kritisert den politiske undertrykkningen i Burma, spesielt behandlingen av opposisjonslederen Aung San Suu Kyi. Men omverdenen har ikke vist et tilsvarende engasjement når det gjelder overgrepene og tvangsfordrivelsen av etniske minoriteter.

En rekke multinasjonale selskaper har virksomhet i Burma. Og siden militærregimet har full kontroll over økonomien i landet, betyr det internasjonale næringslivsengasjementet direkte eller indirekte økonomisk støtte til regimet. Norske myndigheter har oppfordret næringslivet til ikke å handle med Burma, men samtidig har Oljefondet investert i oljeselskapet Total, som anses for å være en viktig støttespiller for militærregimet. ■

PALESTINA

- Verdens største flyktningbefolkning – nesten tre millioner lever i eksil
- Overgrep og flukt siden 1948
- Palestinere nektes retten til å vende hjem, tross en rekke FN-resolusjoner

POLITISK SVIK MOT VERDENS STØRSTE FLYKTNINGGRUPPE De palestinske flyktningene er den største flyktninggruppen i verden. Tre millioner palestinere er flyktninger, og flyktningproblemet går helt tilbake til opprettelsen av staten Israel i 1948.

Mediedekningen av konflikten i Midtøsten har vært omfattende, men flyktningenes rettigheter er viet liten oppmerksomhet. Og gang på gang er deres rettigheter krenket.

Retten til tilbakevending er et grunnleggende prinsipp som er anerkjent av FN, og gjentatte FN-resolusjoner har fastslått at dette også gjelder for de palestinske flyktningene. Likevel er deres rettigheter ofret i et politisk spill, med samtykke fra det internasjonale samfunnet. Signalet som gis til den palestinske befolkningen er at de ikke har samme rettigheter som andre flyktninger.

Et tegn på at palestinske flyktninger ikke har samme beskyttelse som andre flyktninger, er at de ikke faller innenfor ansvarsområdet til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Ansvaret for de palestinske flyktningene ligger hos en egen organisasjon, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA). Denne organisasjonen har et svakere mandat enn UNHCR når det gjelder å gi flyktninger beskyttelse. ■

UGANDA

- 1,4 millioner på flukt i landet
- Brutal konflikt i 20 år
- Barn er spesielt utsatt for overgrep – tusenvis tvinges til å bli barnesoldater

KRIG MOT BARN I GUDS NAVN De kaller seg Herrens motstandshær, Lord's Resistance Army (LRA), og hevder at de ønsker et styre basert på de ti bud. Men opprørerne i LRA har terrorisert befolkningen i Nord-Uganda i nesten 20 år og bryter systematisk både bibelske bud, menneskerettigheter og framfor alt barns rettigheter. Uskyldige sivile blir lemlestet, voldtatt, kidnappet og drept. I begynnelsen av 2005 var 1,4 millioner ugandere på flukt i sitt eget land.

Spesielt opprørende er LRAs overgrep mot barn. Mer enn 20 000 barn er bortført og tvunget til en tilværelse som barnesoldater og sex-slaver. Ifølge FN er mer enn 80 prosent av LRA-soldatene barn.

Gjennom mange år har internasjonale medier vist liten interesse for konflikten i Uganda. Og den internasjonale humanitære innsatsen er utilstrekkelig i en situasjon der 90 prosent av befolkningen i nord er fordrevet fra sine hjem. Myndighetene har opprettet såkalte beskyttede landsbyer for internt fordrevne, men har ikke sørget for at disse landsbyene er trygge.

Uganda får store bistandsoverføringer fra Norge og andre vestlige land, og landet trekkes ofte fram som et eksempel på at bistand >>>

nytter. Samtidig har det internasjonale samfunnet, inkludert FNs sikkerhetsråd, i stor grad lukket øynene for den humanitære katastrofen nord i landet. Regjeringen har ikke blitt kritisert for å bryte forpliktelsene de faktisk har til å beskytte de fordrevne mot overgrep. Kritikken har også vært svak av regjeringens ensidige satsing på å løse konflikten med militære midler. ■

COLOMBIA

- Over tre millioner på flukt i landet
- Sivile angripes av alle partene i konflikten
- Det eneste landet på vestlig halvkule der millioner av mennesker fremdeles blir drevet på flukt, terrorisert eller drept som følge av væpnet konflikt

SIVILE I KRYSSILD MELLOM GERILJA OG MYNDIGHETER Store deler av den colombianske sivilbefolkningen har alltid vært glemt – både av egne myndigheter og av det internasjonale samfunnet. Konflikten mellom myndighetene og ulike opprørsgrupper begynte midt på 1960-tallet og er stadig blitt forverret. I 1994 var antallet drevet på flukt anslått til 300 000. Ti år senere var antallet doblet. Dessverre har ikke oppmerksomheten økt tilsvarende.

Med over tre millioner fordrevet siden 1985, har den humanitære krisen i Colombia utviklet seg til en av verdens største. Brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett er en del av hverdagen. Overgrepene er mange, både mot de colombianske flyktingene i nabolandene og de som er på flukt inne i Colombia. I hovedstaden Bogotá er antallet internt fordrevne på størrelse med Oslos befolkning. De lever i slumområder hvor det pågår en kamp på liv og død mellom paramilitære grupper og geriljamilits.

Et spesielt trekk ved Colombia er at grupper av sivile prøver å skaffe seg beskyttelse gjennom ikke å flykte. De erklærer lokalsamfunnet for nøytralt og avviser alle væpnede grupper, også staten som de ser på som en part i konflikten. Polarisingen gjør det imidlertid nesten umulig å være nøytral.

USA har involvert seg kraftig i konflikten i Colombia som et ledd i «krigen mot terror». Men den amerikanske støtten går stort sett til militære formål heller enn til å løse problemene som har skapt konflikten i Colombia. ■

SOMALIA

- 700 000 på flukt
- Mange år med lovløshet og konflikt
- Et av verdens fattigste land – internt fordrevne den mest sårbare gruppen

LOVLØSHET PÅ AFRIKAS HORN Mange år med lovløshet og konflikt mellom ulike klaner har ført til at om lag 700 000 somaliere er internt fordrevet eller flyktinger i eksil. Konflikten har ført til at landet er et av verdens fattigste, med en gjennomsnittlig levealder på 48 år. De internt fordrevne er de aller mest sårbare, fordi de har mistet alt de eier og utsettes for grove brudd på menneskerettighetene. Mange nektes nødhjelp, og fordrevne jenter og kvinner utsettes for seksuelle overgrep.

På begynnelsen av 1990-tallet var FN-styrker og soldater fra USA i landet for å forsøke å dempe konflikten og distribuere nødhjelp til befolkningen. Men etter at både FN-soldater og amerikanske soldater ble drept, trakk de utenlandske styrkene seg ut av landet i 1995.

I den selverklærte republikken Somaliland i nord er situasjonen mer stabil enn i resten av Somalia. Men også her er internt fordrevne sårbare. Myndighetene har truet med å utvise alle «ulovlige innvandrere» som ikke opprinnelig er fra Somaliland. Det betyr at fordrevne lever i frykt for å bli tvangssendt til det langt mer urolige Sør-Somalia.

Sikkerhetssituasjonen gjør det vanskelig å komme til med bistand til de internt fordrevne og til befolkningen generelt. Men i noen områder er det mulig å drive hjelpearbeid, og her kan internasjonale organisasjoner spille en positiv rolle. Uten en betydelig internasjonal økonomisk støtte til fredsbestrebelse og gjenoppbygging er det lite håp om en fredelig utvikling slik at landets flyktinger og internt fordrevne kan vende hjem. ■

Colombia: Fra gravferden til ofrene for massakren i San José de Apartado.

HISTORIEN OM EN MASSAKRE

COLOMBIA: Den sivile befolkningen er fanget i kryssilden i Colombia. De krigende partene i konflikten er nærmest overalt. I stedet for å flykte har noen lokalsamfunn søkt beskyttelse ved kalle området nøytralt. Men mange av fredssamfunnene har en blodig historie – spesielt San José de Apartado som ligger i Antioquia, en av de mest voldsutsatte provinsene i Colombia.

Luis Eduardo Guerra var en høyt respektert leder for San José de Apartado. Han var prinsippfast og hengiven i sin kamp for fred og respekt for menneskerettighetene. På grunn av gjentatte drapstrusler ble han tvunget på flukt i to år. I 2004 kom han tilbake.

21. februar i år gikk Luis Eduardo Guerra langs Mulatos-elva sammen med familie og venner. Plutselig blir de stoppet av uniformerte menn. Ifølge øyevitner tilhørte de 17. brigade i hæren. Luis Eduardo og de andre ble ført bort til en gård i nærheten. Dette var siste gang de ble sett i live.

Neste dag oppsøkte lokale bønder gården. De oppdaget blodpøler og deler av menneskekropper. Medlemmene av fredssamfunnet krevde umiddelbart at myndighetene måtte sette i gang undersøkelser. En kommisjon ble nedsatt der både frivillige og statlige organisasjoner var med. Likene ble til slutt funnet og det var et

forferdelig syn. Først ble fem lemleste lik oppdaget, derav to barn på 6 og 2 år. Jenta på 6 år var uten armer og babyen på to hadde fått sprettet opp magen. Så ble tre lik til funnet, deriblant kroppen til Luis Eduardo Guerra og hans 11 år gamle sønn.

Folk i fredssamfunnet var sønderknuste og livredde. Mange ønsket å flytte – spesielt etter at president Uribe anklaget lederne i fredssamfunnet for å støtte FARC-geriljaen. Både FNs høykommissær for flyktinger og Amnesty International har kritisert presidentens uttalelser og sier at dette gjør medlemmene av fredssamfunnet enda mer utsatt for vold, og at det også gjør det vanskelig for dem å støtte undersøkelser av hva som har skjedd. Utstasjonering av soldater skaper i tillegg stor frykt. Da medlemmer av kommisjonen senere besøkte gravstedet, provoserte soldatene med å le og vise v-tegn.

De sivile vet de er svært utsatt. Siden fredssamfunnet San José de Apartado ble dannet i 1997, er over 130 mennesker blitt drept og ingen har hittil blitt dømt for ugjerningene. ■

FLYKTET FRA GIFTEMÅL

Foto: Astrid Everime Sletten, Flyktinghjelpen

Pari flyktet fra Afghanistan for 11 år siden. Hun kan aldri flytte tilbake til hjemlandet.

og erklærte at den lokale krigsherren ville gifte seg med min søster. Han hadde fått et glimt av henne på markedsplassen og bestemt seg for at han ønsket å ha henne som sin kone nummer to. Normalt har man vennlige forhandlinger i forbindelse med et erklært ønske om ekteskap, men denne krigsherren var, og er, kjent for å bruke rå makt for å oppnå sine ønsker. Vi visste at familien enten måtte tillate ekteskapet eller flykte. Å bli boende uten å gifte bort min søster

AFGHANISTAN: Pari flyktet fra Afghanistan til Pakistan i 1994, før Taliban-tiden. Hun er fortsatt på flukt, og kan ikke reise hjem. I dag jobber Pari som frivillig lærer for jenter på flukt – jenter som aldri fikk oppleve å gå på skole i hjemlandet mens Taliban satt med makten.

– Etter at våre foreldre døde flyttet min yngste søster til meg og min ektemann og våre 5 barn. Til tross for at familien min fulgte alle spillereglene i samfunnet, deriblant kravet om at kvinner bruker burka utenfor hjemmets fire vegger, og at vi tilhører en respektert slekt, kom det en dag en soldat på døren

ville ført til at hele familien hadde blitt drept.

Tvangsekteskap er fortsatt et alvorlig problem i Afghanistan. Ofte blir svært unge kvinner giftet bort til eldre menn mot sin vilje. Selv i dagens Afghanistan tar krigsherrer unge jenter med makt, og denne typen overgrep pågår i full åpenhet uten at myndighetene griper inn. President Karzai har offentlig uttalt at tvangsekteskap er mot Islamsk Sharia-lov, men lite har blitt gjort for å opplyse befolkningen og lokale mullaer om kvinners rettigheter.

FOR PARI ER SITUASJONEN ULØSELIG. Hun kan aldri reise tilbake til Afghanistan uten å leve i en velbegrunnet frykt for represalier fra krigsherren, som ennå har all makt i hennes hjemby. Men tilhørigheten til hjemlandet vil hun alltid bære med seg, det er hun sikker på. – Jeg kommer til å dø i Pakistan med savnet av Afghanistan i mitt hjerte. ■

Wanok er et av de mange barna som har blitt kidnappet av opprørshæren i Uganda.

Foto: Roald Hævring, Flyktinghjelpen

TRE ÅR SOM BARNESOLDAT

UGANDA: FOR TRE ÅR SIDEN BLE WANOK (15) KIDNAPPET. – Vi var på vei til skolen da vi ble angrepet av opprørssoldater. Vi var elleve stykker. En av oss forsøkte å rømme, men han ble tatt. Vi andre ble tvunget til å hakke han til døde med økser, forteller han og ser ned.

Wanok og de andre ble tvunget til å gå barfoot hele veien over grensen til Sudan. Han forteller uanfektet videre om sine opplevelser. Innimellom stopper han opp og leter etter ordene, men min-

nene er friske. Han har fremdeles ikke fortrenget alle opplevelsene.

– Vi nykrukkerte ble gitt til hver vår kommandant for opplæring. Jeg ble oppdratt til å bli en hard, fryktløs og ufølsom soldat. Etter syv år ville vi få anledning til å være med i de indre sirklene,

HANADIS ARV

PALESTINA: For en måned siden overrakk mor meg nøkkelen til det gamle huset. Hun har gjemt på den helt siden hun og far la på flukt for femtisyv år siden.

Hanadi (32) ble født som flyktning. Hun og søsknene kom til verden i flyktingleiren Dheisheh, på Vestbredden sør for Betlehem. Foreldrene hennes har bodd i leiren siden 1949, etter å ha flyktet fra landsbyen de bodde i vest for Jerusalem.

– De var nygifte og hørte rykter om at væpnede menn fra Hagannah-militsen var på vei, forteller Hanadi. Samtidig florerte rykter om en massakre i byen Deir Yasin. De ble skremt og gjorde som alle de andre i landsbyen – låste huset og søkte tilflukt i nabolandsbyen. Terroren spredte seg, og flere og flere flyktet lenger og lenger inn i landet. Til slutt havnet Hanadis foreldre i Dheisheh, en teltleir administrert av UNRWA. Der ble de værende og bragte ti barn til verden.

I dag er teltene byttet ut med spartansk bygde murblokker som står tett inntil hverandre på et lite område. – Det bor tolv tusen mennesker her, halvparten er barn. Om ti år får vi skyskrapere, sier Hanadi.

Huset der hun, mannen og de fem barna deres bor ligger i en labyrint av smågater. Fasadene er preget av tagging og plakater av mennesker i alle aldre som har blitt drept de siste årene. På takene ruver store vanntanker som beboerne vokter av frykt for akutt vannmangel. Selv om utdanningsnivået har steget betydelig i leiren, blir beboerne ofte sett ned på av de fastboende i byen.

– Du glemmer ikke at du er flyktning, sier Hanadi. Kun de med penger og gode jobber har kjøpt nytt land og flyttet ut av leiren.

Det er Hanadi som sørger for mat på bordet. Mannen hennes har gått arbeidsledig siden Israel stengte døren for tusenvis av pales-

nære den fryktede opprørlederen Joseph Kony.

Kommandantene var ansvarlig for hver enkelt og hadde rett og plikt til å ilegge brutale straffer. – Innimellom ble vi pisket. De under femten år fikk hundre slag, de eldre noe mer. En gang ble jeg straffet med hundre slag og var ute av stand til å gå. De andre måtte bære meg i to dager, sier han og tar seg til brystet. – Jeg har fremdeles smerter i brystet etter slag fra geværkolbene. De slo oss hele tiden, forklarer han.

– Vi var hele tiden på vandring, ofte over store avstander. Flere ganger krysset vi grensen til Sudan, der vi byttet til oss våpen og andre varer. En gang traff vi på arabiske slavehandlere som ville

PALESTINA: Hanadi arvet nøkkelen til foreldrenes hus. De flyktet fra hjemmet for 57 år siden.

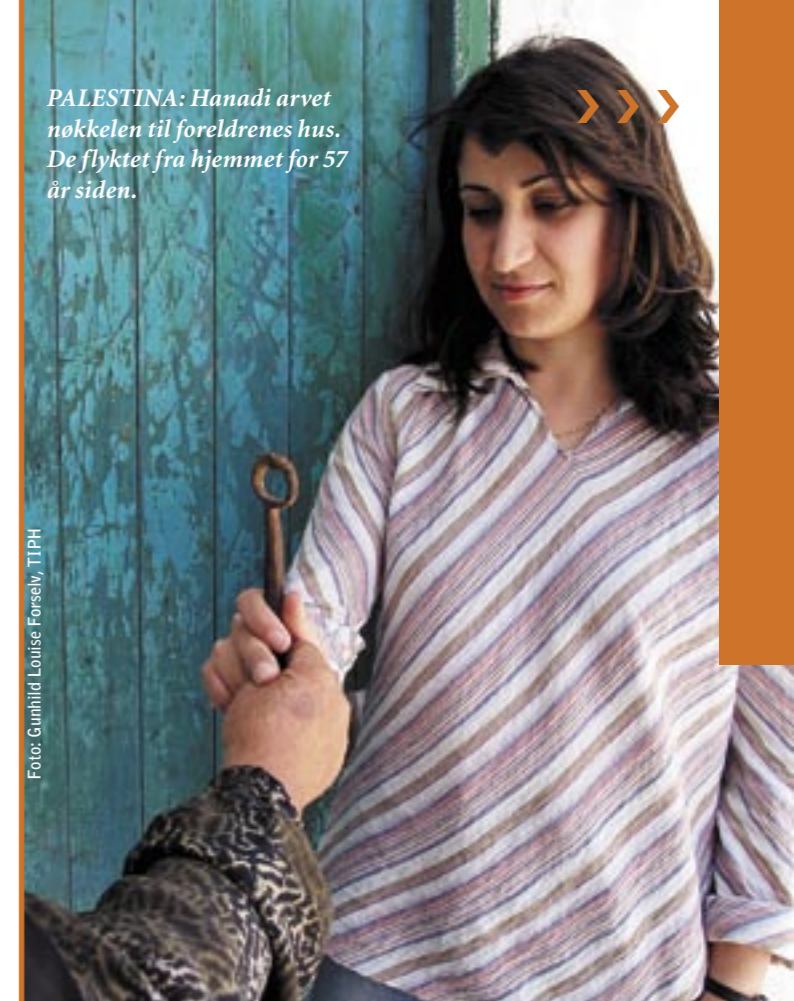

Foto: Gunhild Louise Førselv, TIPH

tinske arbeidere under den siste Intifadaen. I samarbeid med flere kvinner selger Hanadi egenproduserte broderte vesker og etuier.

– Det er kvinnene som holder liv i leiren, forteller den unge fembarnsmoren.

Mens moren fortsatt holder fast ved håpet om å flytte tilbake til Jirash, mener Hanadi at sjansen er liten for at verken hun eller hennes barn noen gang kommer til å returnere til den utjevnete landsbyen som i dag fungerer som friluftsområde i Israel. Femtisyv år etter foreldrenes flukt står det palestinske flyktningsproblemet fortsatt uløst.

– Nøkkelen er arven min, liksom andre mennesker arver jord, sier Hanadi. ■

TRANGT OM PLASSEN

SOMALIA: State House-parken i Hargeisa hadde en gang i tiden egen golfbane og ble anlagt for å ha et sted man kunne ta imot Dronning Elisabeth den andre. I dag er parken bosted for 22 000 internt fordrevne, flyktninger og tilbakevendte, som lever tett sammen i ekstrem fattigdom. De bor i hytter laget av papp, blikk, plast og alt annet som kan utgjøre vegger og tak. Nesten ingen har utdanning og svært få har fast jobb. Her er normalfamilien enslige kvinner, med en stor ungeflokk å ta vare på.

– Livet mitt har vært så vanskelig og jeg har opplevd så mye at jeg ikke klarer å klage over forholdene her i State House, sier Fatima Hassan Ahmed, en energisk og blid eldre dame. – Vi må holde motet oppe. Når folk blir syke har vi ikke råd til medisiner, og da må jeg hjelpe til og sette i gang innsamlingsaksjoner. Det er vår kultur å hjelpe hverandre, og alle som har en shilling må bidra når jeg kommer og tigger om penger til en som er syk, forteller hun.

De fleste innbyggerne i State House kommer fra Hargeisa, men mistet huset sitt under krigen. De internt fordrevne kommer også fra andre deler av Somaliland og Somalia. I tillegg er State House hjem for mange flyktninger fra Etiopia, Kenya og Djibouti. Noen av innbyggerne har fått tilbud om tomt utenfor byen, men de har avslått. Tørke og landminer har gjort jorden udyrkbare, og det er få muligheter til å klare seg på andre måter. Det er i byen fattige mennesker har mulighet til å overleve, på småjobber og tigging. De fleste av innbyggerne er kvinner og barn. Krigen har krevd livet til mange menn i Somalia.

Fatima har ingen familie å støtte seg på. – En av sønnene mine er gift i Etiopia. Den andre sønnen min ble skadet da han skulle jage innbruddstyver ut av en kiosk han drev. Han kan ikke jobbe lenger. Og mannen min er død. Men jeg har snille naboer som bor i et ordentlig hus utenfor State House. Dit går jeg og får mat hver dag.

Fatima flyktet til Hargeisa etter å ha bodd i Mogadishu i 35 år.

– Vi sto tett i tett bakpå en lastebil. Sjøføren var flink og klarte å unngå både miner og militære kontrollposter. Vi brukte to uker på turen og hadde verken noe å spise eller å drikke. Noen fiskere kom og delte vannet sitt med oss. Det ble omtrent en kork på hver.

Selv om Fatima klarer seg i State House drømmer hun om å komme seg unna. – Jeg håper at det en dag blir trygt å reise tilbake til Mogadishu, slik at jeg kan flytte fra det skuret jeg bor i. ■

Foto: Kari Mette Monsen

Fatima Hassan Ahmed er en av de mange enslige kvinnene i flyktningleiren State House i Somaliland.

Utkanten av Jerusalem: En palestinsk mann ved den kontroversielle sikkerhetsmuren Israel mener er nødvendig for å stoppe terror, men som palestinerne selv fordømmer som ytterligere okkupasjon av land.

Foto: REUTERS/Gil Cohen Magen/www.alertrnet.org

FLYKTINGER I SKYGGEN

Hvordan innsatsen for verdens flyktninger og internt fordrevne fordeles – hvem som får hjelp og hvem som ikke får hjelp – avgjøres ikke av flyktingenes behov. Prioriteringene bestemmes av politiske, økonomiske og strategiske hensyn – og av om internasjonale medier finner det for godt å vie plass til å fortelle om flyktingenes situasjon.

– Tsunamikatastrofen viste med forbløffende klarhet at når det finnes vilje – politisk vilje – så finnes det løsninger, skrev FNs nødhjelpskoordinator Jan Egeland i et innlegg i Financial Times 30. mars 2005. Han minnet samtidig om at det er langt vanskeligere å mobilisere til innsats i andre krisesituasjoner. – Aldri i de 25 årene jeg har arbeidet med humanitære kriser har jeg sett regjeringer reagere med en slik ubetinget sjenerøsitet ved å bidra med penger, militærutstyr og mannskaper. Denne enestående sjenerøsiteten står i slående kontrast til andre kriser som i Sudan, eller Den demokratiske republikken Kongo, der 1000 mennesker dør hver dag av årsaker som kunne vært forhindrede – et dødstall tilsvarende en tsunami for hver sjettede måned gjennom seks år siden krigen begynte.

På en pressekonferanse omtrent samtidig sa Jan Egeland om situasjonen i DR Kongo at «dette er den største humanitære krisen i verden i dag, og det er uforståelig at verden ikke vier den større oppmerksomhet».

I løpet av én uke lovet verdens regjeringer mer penger til ofrene for tsunamien enn de i løpet av hele 2004 stilte til rådighet for FNs

nødhjelpsarbeid i Afrika. Ved slutten av året hadde FN bare fått inn halvparten av det organisasjonen hadde bedt om til innsats på det afrikanske kontinentet.

Tsunamien var en naturkatastrofe uten sidestykke, og det er forståelig at den vakte et ekstraordinært engasjement. – Det er naturlig for folk å identifisere seg med dem som står en nær, sa den verdenskjente journalisten John Pilger i et intervju i fagbladet Journalisten i januar 2005. – Men det blir feil å fortie eller minimalisere det ansvar våre vestlige regjeringer har for nøden i verden, la han til.

Hvis vi ser bort fra tsunamien og bare tar for oss innsatsen for de mer enn 36 millioner mennesker som er fordrevet fra sine hjem på grunn av krig og konflikter, finner vi fortsatt klare forskjeller i oppmerksomhet og engasjement. Men hvorfor er det slik at noen flyktninggrupper får stor oppmerksomhet og assistanse fra et stort hjelpeapparat, mens andre ignoreres og verken får oppmerksomhet, hjelp eller beskyttelse?

» SEKS GRUNNER TIL AT FLYKTINGER BLIR NEGLISJERT

FASTLÅSTE KONFLIKTER Både medier, giverland og bistandsorganisasjoner mister interessen når en flyktningsituasjon har vart i lang tid. Dramatiske og akutte kriser som skaper nye flyktningsstrømmer, skaper mer engasjement enn fastlåste konflikter og «gamle» flyktningsituasjoner.

STRATEGISK BETYDNING Flyktninger i land som har liten strategisk betydning, kan ikke regne med samme oppmerksomhet og hjelp som flyktninger som befinner seg i land som er sentrale i forhold til storpolitikken og det internasjonale mediebildet. Samtidig risikerer flyktninger å bli glemt hvis de har flyktet fra overgrep begått av regjeringer med gode forbindelser til vestlige land.

ØKONOMISK BETYDNING Flyktninger i land som befinner seg i utkanten av verdensøkonomien vekker mindre interesse enn flyktninger i økonomisk viktige områder. Samtidig kan naturrikdommer være kilde til konflikter som driver mennesker på flukt, og økonomiske interesser fra internasjonalt næringsliv kan bidra til holde undertrykkere ved makten.

KRIGEN MOT TERROR Land som i kamp mot opprørere begår grove menneskerettighetsbrudd og driver uskyldige sivile på flukt, slipper lettere unna internasjonalt søkelys og kritikk hvis de begrunner sine handlinger med at de er et ledd i den internasjonale «krigen mot terror».

HINDRE FOR HUMANITÆR INNSATS Mange regjeringer som står bak overgrep mot egne innbyggere, legger hindringer i veien for utenlandske journalister og hjelpearbeidere. Dermed blir det vanskelig å framskaffe informasjon om situasjonen for de fordrevne, og det blir vanskelig å gi dem hjelp og beskyttelse. Manglende sikkerhet er også en grunn til at mennesker på flukt ignoreres.

FAREN OVER Når en konflikt er løst og flyktninger vender hjem, begynner et stort og vanskelig gjenoppbyggingsarbeid. Men i denne viktige fasen er medieinteressen liten, og den internasjonale bistanden blir ofte redusert.

Den sudanesiske faren måtte flykte med sine to barn fra en flyktningleir i Uganda til en annen da LRA (Lord's Resistance Army) angrep.

MEDIENES ROLLE

I mars 2005 presenterte nyhetsbyrået Reuters sitt nettsted for humanitære spørsmål, AlertNet, en liste over verdens ti største, glemte kriser. Listen var basert på vurderinger fra over 100 bistandsarbeidere, mediefolk, akademikere og aktivister. Med på listen var konflikter som har forårsaket noen av verdens største flyktningstrømmer og kostet mange millioner mennesker livet i løpet av få år. Fire av flyktningkrisene som Flyktninghjelpen mener er blant de mest neglisjerte i verden i dag, i Den demokratiske republikken Kongo, Uganda, Colombia og Tsjetsjenia, var også med på AlertNets liste.

TSUNAMIEN FORTRENGTE GLEMTE KRISER Nesten halvparten av verdens flyktninger og internt fordrevne stammer fra landene på AlertNets liste over glemte kriser. AlertNet gjorde en undersøkelse av mediedekningen av de ti krisene sammenlignet med deknningen av tsunamien i Det indiske hav. Undersøkelsen omfattet 200 engelskspråklige aviser fra hele verden og viste at tsunamikatastrofen fikk mer omtale i løpet av seks uker enn de ti krisene til sammen fikk i hele 2004.

En av ekspertene som deltok i AlertNets undersøkelse, fastslo at naturkatastrofer får større medieoppmerksomhet enn menneskeskapte krisesituasjoner. Andre eksperter påpekte at en naturkatastrofe som tsunamien er enklere å dekke for journalister enn kompliserte konflikter som for eksempel borgerkrigen i DR Kongo.

Undersøkelsen fra AlertNet synes å bekrefte en antakelse om at internasjonale medier bare har plass til én stor krise om gangen. Det viser seg nemlig at deknningen av tsunamien førte til at mediernes dekning av andre kriser ble redusert. Undersøkelsen bekreftet også at kriser på det afrikanske kontinentet faller igjennom når internasjonale medier foretar sine prioriteringer.

MYNDIGHETER HINDRER MEDIENES ARBEID Det internasjonale mediebildet reflekterer klare journalistiske prioriteringer av hva som er nyhetsmessig interessant og hva som ikke er det. Men også praktiske hensyn er med på å forklare hvorfor noen kriser og flykt-

nings situasjoner sjelden dukker opp i nyhetene. I noen tilfeller er det kostbart og praktisk vanskelig å sende journalister til rammede områder og sikkerhetssituasjonen kan ofte være en tilleggsfaktor.

I land med mange internt fordrevne, og spesielt der myndighetene selv er ansvarlig for at landets innbyggere er drevet på flukt, forsøker regjeringene så godt de kan å unngå omverdenens søkelys på de fordrevnes situasjon. Sudan, Indonesia, Burma og Russland er land som aktivt har hindret journalister i å slippe til for å rap-

I en stor undersøkelse blant 500 mediefolk over hele verden, vedgikk journalister at de skygget unna dekning av kompliserte krisesituasjoner.

portere om myndighetenes overgrep mot egne innbyggere og om forholdene de internt fordrevne lever under. Hindringer kan leg-

ges i veien i form av strenge visumbestemmelser for journalister, forbud mot å bevege seg i visse områder og krav om at journalister må ha med seg representanter for myndighetene når de skal lage reportasjer. Da sier det seg selv at mulighetene til å få fram informasjon om overgrep og flyktningproblemer er begrenset.

ENKELT ER BEST I en stor undersøkelse blant 500 mediefolk over hele verden, vedgikk journalister at de skygget unna dekning av kompliserte krisesituasjoner. Når de selv hadde problemer med å forstå en krisesituasjon, kunne de ikke forestille seg at publikum heller ville forstå den. I tillegg opplevde de at det var vanskelig å få redaktører til å finansiere reportasjereiser til slike kriser.

Ifølge journalistene som deltok i undersøkelsen er det størst sjanse for å få dekning av en krise hvis den har høye dødstall, forårsaker lidelse blant barn, kan belyses med slående visuell dokumentasjon eller øyenvitneskildringer og har utenrikspolitiske konsekvenser for journalistenes hjemland. Journalistene mener at det også

En palestinsk gutt i et sammenstøt under en protest mot Israels sikkerhetsmur på Vestbredden.

er en fordel om mennesker som er rammet av en krise, ligner på deres egne lesere, lyttere og seere.

Disse kriteriene fører til at mange flyktninger blir neglisjert av mediene, og dermed har mindre sjanse for å få bistand. For den såkalte CNN-effekten er en realitet: Når konflikter og flyktningssituasjoner blir trukket fram i mediene, øker viljen til å bevilge penger til å gjøre en innsats for flyktningene.

LITEN INTERESSE FOR FASTLÅSTE KONFLIKTER

Flyktningene på Flyktninghjelpens liste over ignorerte flyktningssituasjoner har ett fellestrekk: De er drevet på flukt som følge av langvarige, fastlåste konflikter. For en stor andel av flyktningene har livet på flukt vart lenge.

Opprinnelsen til det eldste flyktningproblemet på listen – de palestinske flyktningene – går nesten 60 år tilbake. Borgerkrigen i Colombia har pågått i mer enn 40 år, mens konflikten i Aceh-provinsen i Indonesia har vart i snart 30 år. Også i land som Tyrkia, Somalia og Uganda har mange av innbyggerne levd på flukt i en årrekke.

Flyktningene fra disse konfliktene er ikke alene. Selv om det globale konflikt- og flyktningbildet er i stadig forandring, og nye mennesker drives på flukt mens andre kan vende hjem, er mange millioner mennesker fastlåst i en flyktningssituasjon der håpet om å vende hjem er fjernt. Verdens internt fordrevne er ofre for konflikter som i gjennomsnitt har vart i 14 år.

Ifølge FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) har lengden på oppholdet i eksil økt det siste tiåret. Mens den gjennomsnittlige varigheten for en stor flyktningssituasjon var ni år i 1993, hadde gjennomsnittsvarigheten økt til 17 år i 2003.

VANSKELIG Å SKAFFE PENGER Flyktningene fra de langvarige, fastlåste konfliktene får liten oppmerksomhet i mediene. Det gjelder

Flyktninger vasker klær blant restene av hva som, før tsunamien, pleide å være en yrende fiskerlandsby i Aceh, Indonesia.

ikke bare flyktninger på Flyktninghjelpens liste, men også for eksempel de bhutanske flyktningene som i mange år har levd i leire i Nepal, de mer enn en halv million internt fordrevne i Aserbajdsjan og flyktningene fra Vest-Sahara som lever i eksil i Algerie på grunn av Marokkos okkupasjon av deres hjemland.

Mediene er ikke alene om å ignorere de langvarige, fastlåste flyktningssituasjonene. Flyktninger i fastlåste situasjoner har lett for å tape i kampen om både oppmerksomhet og penger. Hvis valget står mellom å hjelpe mennesker som har bodd i flyktningleirer i 20 år og mennesker som nettopp har flyktet på grunn av en akutt krise som stadig vises i mediebildet, er sjansen stor for at de nye flyktningene trekker det lengste strået. Og selv når hjelpeorganisasjoner ønsker å fortsette innsatsen for flyktninger fra fastlåste konflikter, er det vanskelig å skaffe penger til dette arbeidet, både gjennom innsamlinger og fra myndighetene i giverlandene.

STRATEGISK BETYDNING

Terrorangrepene mot USA 11. september 2001 brakte Afghanistan inn i storpolitikens sentrum. Da USA innledet sin «krig mot terror» høsten 2001 med å angripe Taliban-regimet og mulige tilholdssteder for al-Qaida i Afghanistan, havnet landet på topp i det internasjonale nyhetsbildet. Samtidig økte det internasjonale samfunnets bistandsvilje: Bistanden til Afghanistan ble seksdoblet etter at USA gikk til krig i landet. Giverlandenes økte bistand bidro blant annet til større bevilgninger til frivillige organisasjoners arbeid. Fra 1999 til 2002 var det en sjudobling i tallet på internasjonale humanitære organisasjoner som arbeidet i Afghanistan.

Krig mot terror og økt bistand ble to sider av samme sak. Det gjaldt blant annet for Norge, som både stilte med militære bidrag til den amerikanske militæraksjonen «Operation Enduring Freedom» og samtidig sørget for en kraftig økning i bistanden. I 2001 ble norsk bistand til Afghanistan mer enn tredoblet, til 357 millioner kroner. Dermed ble landet den største mottakeren av norsk bistand, en plassering landet beholdt også i 2002 og 2003. Før «krigen mot

terror» ble innledet var ikke Afghanistan engang blant de ti største bistandsmottakerne.

MASSIV BISTAND TIL IRAK I 2003 flyttet USA tyngdepunktet i «krigen mot terror» til Irak, og mediene og det internasjonale samfunnet fulgte etter. FN og andre organisasjoner etablerte et stort apparat for å kunne håndtere en mulig flyktningkrise som følge av USAs invasjon av Irak, og etter invasjonen og Saddam Husseins fall fikk landet omfattende bistand fra det internasjonale samfunn. Verdens matvareprogram (WFP) gjennomførte sin største hjelpeoperasjon noensinne i Irak. Ikke fordi det var der behovene for hjelp var størst, men Iraks storpolitiske betydning på det tidspunktet førte til at bistandsressursene ble dirigert dit. Og som i Afghanistan to år tidligere, strømmet frivillige organisasjoner til Irak, sjenerøst finansiert av sine regjeringer. Bistandsinnsatsen for Irak bekreftet at det er lettere å mobilisere til hjelpeinnsats der stormaktsinteresser er involvert enn i konfliktområder uten storpolitisk betydning.

Både i Afghanistan og Irak bidro den økte bistanden til større innsats for internt fordrevne. Men i begge landene har det humanitære arbeidet også vist seg å være vanskelig og farlig. De lokale krigsherrene som var nyttige støttespillere for USA i krigen mot Taliban, har hindret de nye makthaverne i Kabul i å få kontroll over landet. Resultatet har vært at det hersker lovløse tilstander i mange områder, og angrep på bistandsarbeidere har ført til at flere organisasjoner har trukket seg ut. Etter at Afghanistan igjen har havnet i skyggen av andre politiske begivenheter, har også viljen til å gi bistand til landet blitt redusert. Det rammer blant annet flyktninger som har vendt hjem og som ikke får den bistanden de trenger til å starte en ny tilværelse. Dette gjør at mange blir fordrevet på ny innad i landet.

I Irak har utviklingen vært enda mer dramatisk. Bistandsarbeidere har blitt kidnappet og drept, og etter angrepet på FNs kontorer i Bagdad i august 2003, trakk både FN og de fleste andre bistandsorganisasjoner seg ut av landet.

FARLIG SAMMENBLANDING Erfaringene fra Afghanistan og Irak viser at kombinasjonen av militær invasjon og humanitært arbeid kan skape store problemer, spesielt når rollene ikke skilles klart fra hverandre.

I begge landene har det skjedd en sammenblanding av militær aktivitet og humanitært arbeid. I Afghanistan har USA etablert gjenoppbyggingsteam som er sammensatt av militært personell og sivile hjelpearbeidere. Det har bidratt til forvirring om hvem som driver med krig og hvem som driver med bistand. Sammenblandingen rammer også organisasjoner som holder på sin uavhengighet

og øker faren for at de blir utsatt for angrep.

Sammenblandingen av militær okkupasjon og humanitær innsats er et problem også i Irak. Norge bidro til denne sammenblandingen ved å sende et ingeniørkompani til landet. Da soldatene ble sendt til Irak, sa Forsvarsdepartementet at de skulle yte «bidrag knyttet til humanitære formål», og bistandsbudsjettet ble brukt til å finansiere operasjonen. Men de norske soldatene var knyttet til de britiske okkupasjonsstyrkene, og for vanlige irakere kan det være vanskelig å skille mellom «humanitære soldater» og okkupasjons-soldater.

Både i Afghanistan og Irak bidro den økte bistanden til større innsats for internt fordrevne. Men i begge landene har det humanitære arbeidet også vist seg å være vanskelig og farlig.

OFRE FOR POLITISK SPILL I Afghanistan og Irak bidro landenes sentrale plass i storpolitikken til økt vilje til å hjelpe mennesker på flukt, selv om sikkerhetssituasjonen har begrenset innsatsen. Å være i et område det knyttes stor strategisk og politisk interesse til, er imidlertid ikke nødvendigvis en fordel for flyktningene i området. Det er vanskelig å hevde at konflikten mellom Israel og palestinerne har vært ignorert av internasjonal presse, eller at det har manglet politisk interesse for konflikten. Men den strategiske og politiske betydningen av

dette området har ikke gagnet verdens største flyktninggruppe, palestinerne. I stedet er deres rettigheter ofret i et storpolitisk spill.

Mye penger har i årenes løp gått til arbeid for palestinske flyktninger. En egen FN-organisasjon, UNRWA, er opprettet for å arbeide for dem. Men bistanden kan ikke dekke over det faktum at flyktningsrett til å vende hjem er krenket i palestinerne tilfelle. Bistanden til de palestinske flyktningene har ikke vært kombinert med en innsats for å løse flyktningproblemet. Tvert imot har bistanden blitt en form for avlat. Det palestinske flyktningproblemet er redusert til et humanitært problem, og den grunnleggende retten til å vende hjem er redusert til et forhandlingstema som har blitt skydd i de fleste forhandlinger.

VENNER OG FIENDER Den strategiske betydningen har heller ikke vært til noen hjelp for kurderne som er fordrevet fra sine hjem i NATO-landet Tyrkia. Trolig ble mer enn én million kurdere fordrevet fra sine hjem på grunn av regjeringens kamp mot den kurdiske PKK-geriljaen på 1980- og 1990-tallet. Omverdenen har vist minimal interesse for de internt fordrevne kurderne.

Den tyrkiske undertrykkningen av kurderne gjennom mange år har klare fellestrekk med serbiske myndigheters undertrykking av kosovoalbanere under regimet til Slobodan Milosevic. Likevel valgte NATO å aksjonere mot Jugoslavia, mens NATO-landet Tyrkia bare har fått svak kritikk for sin fordrivelse av kurderne. Det er åpenbart at det ikke er flyktningenes behov som forklarer forskjells-

behandlingen, men politiske og strategiske og hensyn: Slobodan Milosevic var en fiende, mens Tyrkia er en venn og alliert.

AFRIKA ER UINTERESSANT Under den kalde krigen ble også afrikanske land trukket inn i rivaliseringen mellom supermaktene, som forsøkte å skaffe seg fotfeste på kontinentet ved å støtte vennligsinnede regimer eller en av partene i en intern konflikt. Med Sovjetunionens sammenbrudd og avslutningen av den kalde krigen ble Afrikas strategiske betydning redusert, og et allerede neglisjert kontinent havnet i enda sterkere grad enn før i periferien av internasjonal storpolitikk.

Det positive ved dette var at stormaktene ikke lenger førte krig ved hjelp av stedfortredere i Afrika, men medaljens bakside har vært en manglende interesse fra det internasjonale samfunnet for å yte konstruktive bidrag til konfliktløsning. Det internasjonale samfunnet har nøydt seg med å gi nødhjelp, og FNs generalsekretær Kofi Annan har kommentert situasjonen ved å si at «humanitær bistand har vært brukt som et fikenblad for å skjule manglende vilje til å angripe årsakene til konfliktene». Samtidig er den humanitære bistanden til Afrika utilstrekkelig. Det er dokumentert gang på gang de senere årene at bistanden per flyktning har vært langt større i Afghanistan, Irak og på Balkan enn i Afrika.

ØKONOMISK BETYDNING

Også økonomiske interesser kan ha betydning for om flyktningsrett og internt fordrevnes rettigheter og behov blir ignorert. Et eksempel er Øst-Timor, som ble okkupert av Indonesia i 1975. I flere tiår ble befolkningen utsatt for store overgrep uten at det internasjonale samfunnet grep inn. I stedet ga vestlige land omfattende økonomisk og militær støtte til okkupasjonsmakten. Indonesia ble sett på som et stort og interessant marked, ikke minst for våpenindustrien i USA og Storbritannia, som presset på for å få solgt sine varer. Myndighetene i de to landene var villige medspillere, og overså at Indonesia var ansvarlig for at store deler av befolkningen på Øst-Timor ble drept eller fordrevet fra sine hjem.

Også andre vestlige land utvidet sitt økonomiske samarbeid med Indonesia mens landet sto bak alvorlige brudd på menneskerettighetene i Øst-Timor. Den internasjonale intervensjonen for å stanse overgrepene kom først etter at Indonesia hadde havnet i en dyp økonomisk krise. Den sene reaksjonen skyldtes ikke mangel på kunnskap om det som skjedde i Øst-Timor. Både menneskerettighetsorganisasjoner og journalister hadde sørget for solid dokumentasjon av overgrepene. Det var den politiske viljen som manglet.

INTERNASJONALT NÆRINGS LIV UTFORDRES I økende grad stilles det krav til etiske vurderinger knyttet til bedrifters internasjonale engasjement. Økt oppmerksomhet om næringslivets samfunnsansvar har blant annet ført til kritisk søkelys på utenlandske bedrifters engasjement i et land som Burma. Ifølge kritikerne bidrar selskaper som engasjerer seg i landet, til å skaffe militærregimet inntekter som gjøre det mulig å fortsette undertrykkningen av politisk opposisjon og etniske minoriteter.

Det er umulig å ha økonomiske forbindelser med Burma uten å gi militærregimet direkte eller indirekte støtte, ifølge den internasjonale fagforenings sammenslutningen Frie Faglige Internasjonale. Organisasjonen har publisert en liste over 436 internasjonale selskaper med økonomiske interesser i Burma, og driver en kampanje for at selskapene skal trekke seg ut.

Også norske myndigheter har advart bedrifter mot å handle med Burma, men har ikke gått inn for boikott. Handelen er liten, men i 2004 ble importen av teak fra Burma til Norge fordoblet. Og selv om regjeringen har advart mot økonomiske forbindelser med Burma, har Statens petroleumsfond investert 5,7 milliarder kroner i

oljeselskapet Total, som samarbeider med militærregimet i Burma om utvinning av gass. Dermed støtter norske oljepenger indirekte opp om et regime som er ansvarlig for et av verdens store flyktningproblemer.

KRIG OM RESSURSER Afrikas marginalisering i internasjonal økonomi kan bidra til å forklare det internasjonale samfunnets manglende engasjement i kontinentets mange flyktningproblemer. Samtidig har kamp om naturrikdommer som olje, diamanter og mineraler vært en viktig drivkraft i en rekke konflikter. Kampen om rikdommene har bidratt til å drive millioner på flukt.

Et av de klareste eksemplene er konflikten i Den demokratiske republikken Kongo, der et stort antall afrikanske land har vært involvert. Uganda, Rwanda og Burundi har støttet opprørsgrupper, mens Angola, Namibia og Zimbabwe har deltatt i konflikten på regjeringens side. Landene har hatt ulike begrunnelser for å delta i krigen, men de har det til felles at de gjerne vil ha sin del av DR Kongos store naturrikdommer, som i tillegg til Afrikas største diamanthandling, omfatter gull, kobber og andre verdifulle mineraler.

Også i den langvarige borgerkrigen i Angola spilte naturressursene en viktig rolle. Opprørerne finansierte sin kamp gjennom inntekter fra diamanthandel, mens regjeringen finansierte krigføringen med inntekter fra oljeindustrien. Internasjonale oljeselskaper ble anklaget for å bidra til å forlenge konflikten i Angola, og den samme kritikken har vært rettet mot oljeselskaper som har engasjert seg i Sudan.

...selv om regjeringen har advart mot økonomiske forbindelser med Burma, har Statens petroleumsfond investert 5,7 milliarder kroner i oljeselskapet Total, som samarbeider med militærregimet i Burma...

Foto: OCHA

Foto: UNHCR/P.BENETAR

Foto: UNHCR/P.BENETAR

Sierra Leone innehar jumboplassen på FNs utviklingsliste. I 2002 tok den elleve år lange borgerkrigen slutt, men behovet for bistand er fortsatt svært stort.

I Sierra Leone spilte landets rike diamantforekomster en viktig rolle i borgerkrigen som varte i ti år. Opprørsbevegelsen Revolutionary United Front (RUF) hadde lenge kontroll over diamantgruvene i den østlige delen av landet, og brukte penger fra diamanthandel til å finansiere krigen. Også når det gjelder diamanter, har det vært et kritisk søkelys på vestlige selskaper, som har tjent gode penger på handel med «bloddiamanter» fra land i konflikt.

NÆRHETSPRINSIPPET

Det store engasjementet knyttet til tsunamien hadde nær sammenheng med at mennesker i hele den vestlige verden ble direkte berørt av katastrofen. Thailand er et ferieparadis, og flodbølgen kom mens mange benyttet juleferien til å koble av på landets langstrakte sandstrender. Millioner av mennesker som selv hadde besøkt Thailand, eller som hadde familie, venner eller kjente som ble rammet av katastrofen, ble direkte berørt. Derfor var det Thailand som fikk størst oppmerksomhet da tsunamien rammet. Omfattende rapporter kom også fra Sri Lanka, et annet land som mange nordmenn har besøkt. Dekningen var mindre omfattende fra Indonesia, selv om landet ble langt hardere rammet enn både Thailand og Sri Lanka.

Det er naturlig at vi som enkeltmennesker engasjerer oss sterkere i forhold som berører familie, venner, bekjente eller andre landsmenn, enn i saker som involverer ukjente på en annen del av kloden. Mer problematisk er det når nærhetsprinsippet avgjør prioriteringer også i internasjonalt arbeid for mennesker på flukt.

EUROPA PRIORITYERES Konfliktene som brøt ut da det gamle Jugoslavia gikk i oppløsning på begynnelsen av 1990-tallet, førte til store flyktningstrømmer i Europa. Mange flyktninger kom også til Norge – i første rekke fra Bosnia-Hercegovina. Strømmen av flyktninger, og det faktum at konflikten utspant seg på vårt eget kontinent, førte til en massiv innsats for å hjelpe flyktningene. For Norges vedkommende bidro krigene på Balkan til at hele flyktningpolitikken ble lagt om. Hjelp i nærområdene ble et nøkkelbegrep, og

begrunnelsen var at det var billigere og mer effektivt å hjelpe flyktninger i eller i nærheten av hjemlandet, enn å gi dem en ny tilværelse i Norge. Flyktningpolitikken ble koblet direkte til utenrikspolitikken, og gjennom Utenriksdepartementet ble bistanden trappet kraftig opp slik at det tidligere Jugoslavia ble den største mottakeren av norsk bistand.

Utenriksdepartementets prioritering av det tidligere Jugoslavia fikk også konsekvenser for hvor norske ikke-statlige organisasjoner konsentrerte sin innsats for flyktninger. Organisasjonene får mye av sin økonomiske støtte til flyktningarbeid fra staten, og resultatet var at organisasjonene på det meste av 1990-tallet brukte langt større ressurser på flyktningarbeid i Europa enn i Asia. I 1996 var organisasjonenes flyktningarbeid i Europa også større enn innsatsen i Afrika, til tross for at tallet på flyktninger og internt fordrevne var langt høyere både i Afrika og Asia enn i Europa.

AFRIKA TAPER Norge var ikke alene – også andre land prioriterte de nære flyktningene. Det samme var tilfellet etter flyktningkrisen i Kosovo i 1999. Den førte til at internt fordrevne i det sørøstlige Europa fikk langt mer bistand per hode enn de fordrevne i Afrika fikk, til tross for at disse hadde langt større behov.

FNs appeller om nødhjelp i 1999 resulterte i bidrag på 207 dollar per innbygger i det tidligere Jugoslavia, mens bidraget til borgerkrigsrammede Sierra Leone var på 16 dollar og til Den demokratiske republikken Kongo bare åtte dollar. I 2000 fikk det sørøstlige Europa 185 dollar per innbygger, mens land som Somalia og Uganda bare fikk ti dollar per innbygger.

BESKYTTELSE MOT FLYKTNINGER I STEDET FOR BESKYTTELSE AV FLYKTNINGER

Under den kalde krigen ble mange flyktninggrupper tatt godt imot i Vesten. Men i dag er ikke flyktning lenger en hedersbetegnelse. I stedet blir flyktninger og asylsøkere i stadig større grad sett som en trussel.

Asylsøknader kan være bedre eller dårligere begrunnet, og ethvert land har rett til å avslå asylsøknader fra mennesker som ikke har

Etter talibans fall vendte over 3 millioner afghanske flyktninger hjem. Mange kom hjem til okkuperte boliger og områder preget av lovløshet og fattigdom.

behov for beskyttelse. For å verne om flyktninger med beskyttelsesbehov, er det viktig med systemer som kan skille mellom dem som virkelig har behov for beskyttelse og dem som ikke har det.

Retten til å søke om asyl er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring. Dessuten er myndighetene forpliktet til ikke å tvangssende mennesker tilbake til land der de står i fare for å bli utsatt for overgrep. På fagspråket kalles det prinsippet om non-refoulement. Dette prinsippet blir gang på gang brutt, til tross for at det er en del av sedvaneretten. Prinsippet gjelder derfor for alle land, uansett om de har undertegnet FNs Flyktningkonvensjon eller ikke.

FRA SYMPATISKE OFRE TIL KRIMINELLE Flyktningers behov for beskyttelse blir i økende grad ignorert av myndigheter i vestlige land. Politikk handler stadig mindre om å beskytte flyktninger og stadig mer om å beskytte seg mot uønsket innvandring – også av mennesker med beskyttelsesbehov. Pressedekningen går i samme retning. I norske aviser ble asylsøkere tidligere i stor grad beskrevet som mennesker på flukt fra forfølgelse, og pressen tok ofte asylsøkerne i forsvar når myndighetene ikke ville gi dem opphold i Norge. Men denne måten å omtale asylsøkere på blir stadig sjeldnere.

Det afghanske ekteparet som har flyktet til Pakistan registreres for tilbakevendning av UNHCR.

Undersøkelser av norsk presse viser at den typiske asylsøker i pressen på få år har gått fra å være sympatisekkende ofre for forfølgelse og for en stivbeint asylpolitikk, til å være farlige kriminelle.

Innstramningen i asylpolitikken og et mer negativt mediebilde av asylsøkere har også innvirkning på opinionens holdninger til flyktninger. En undersøkelse som Statistisk sentralbyrå (SSB) la fram høsten 2004, viser at andelen av den norske befolkningen som vil ha en strengere flyktning- og asylpolitikk er fordoblet på fem år. «Flyktninger og asylsøkere oppfattes nå langt oftere som kriminelle og upålitelige individer som bør holdes borte fra landet,» fastslo SSB da undersøkelsen ble lagt fram.

Den internasjonale «krigen mot terror» har bidratt til innstramningen i asylpolitikken og til at vestlige regjeringer ignorerer flyktningers rett til beskyttelse og til ikke å bli sendt tilbake til land der de kan være i fare. Selve retten til å søke asyl undergraves også. Flyktninger og asylsøkere blir stadig oftere sett på som potensielle terrorister, selv om mange selv har flyktet fra terror. Ifølge UNHCR er det ikke noe dokumentasjon på at terrorister utnytter asylsystemet. Ingen av mennene bak terrorangrepene i New York 11. september 2001 kom til USA som flyktninger.

>> MENNESKER PÅ FLUKT RAMMES AV «KRIGEN MOT TERROR»

Allerede dagen etter terrorangrepet på World Trade Center 11. september 2001 sa Russlands president Vladimir Putin at USA og Russland har «en felles fiende» fordi «bin Ladens folk er knyttet til hendelsene som for tiden finner sted i Tsjetsjenia».

Ved å hevde at konflikten i Tsjetsjenia er et indre anliggende og samtidig knytte krigføringen til den internasjonale «krigen mot terror», har Russlands president lyktes i å dempe den internasjonale kritikken av den russiske hærens overgrep mot sivile tsjetsjenere. Siden 2001 har for eksempel FNs menneskerettighetskomisjon unnlatt å vedta en resolusjon som kritiserer overgrepene i Russland.

Russland er ikke alene om å bruke «krigen mot terror» som argument for intensivert krigføring og for å unngå kritikk for brudd på menneske-

rettighetene. Under dekke av å bekjempe terrorister har Indonesia trappet opp den militære kampen mot opprørerne i Aceh-provinsen, regjeringen i Nepal har fulgt en tilsvarende linje i kampen mot maoistiske opprørere, og Uganda mot opprørsbevegelsen Lord's Resistance Army (LRA). Regjeringen i Colombia har omtalt sin kamp mot ulike geriljabevegelser på lignende måte.

Disse eksemplene viser at «krigen mot terror» har hatt direkte negative konsekvenser for mennesker på flukt. Konflikter er blitt tilspisset, flere mennesker er drevet på flukt og terskelen for å bryte menneskerettighetene er senket. I flere land har terrorargumentet ført til nedprioritering av forsøk på å løse konfliktene og flyktningproblemene ved forhandlingsbordet.

MINDRE GJESTFRIHET I AFRIKA OG ASIA De vestlige landene er ikke de eneste som ignorerer flyktningers rettigheter og hindrer dem i å søke beskyttelse. Også i andre deler av verden, der viljen til å ta imot flyktninger ofte har vært stor, har gjestfriheten vært under press de siste årene. I 2001 stengte for eksempel Iran grensen til Afghanistan da amerikanske styrker begynte kampen mot Taliban-regimet og al-Qaida. Og etter den amerikanske invasjonen i Irak våren 2003 ble irakiske flyktninger forhindret fra å krysse grensen til Jordan.

Et annet land som har strammet inn politikken overfor flyktninger, er Thailand. Landet har tatt imot mange hundre tusen flyktninger fra Burma, men for å bedre forholdet til det burmesiske militærregimet har thailandske myndigheter de siste årene begrenset flyktingenes bevegelsesfrihet. Flyktninger har fått forbud mot å bo i Bangkok og er pålagt å holde til i flyktingleire nær grensen til Burma. Samtidig er mange flyktninger tvangsendt tilbake til Burma.

I Tanzania har det skjedd en lignende utvikling. Konflikten i nabolandet Burundi har ført til at hundretusener burundiere har flyktet til Tanzania, og landet framsto lenge som et forbilde når det gjaldt gjestfrihet overfor flyktninger. Men de siste årene har tanza-

nianske myndigheter innført restriksjoner på flyktingenes bevegelsesfrihet og gjort det vanskeligere for dem å ta seg arbeid. Resultatet er at flyktninger er henviset til et liv i flyktingleir, helt avhengig av internasjonal bistand. Det er også rapportert at flyktninger er sendt tilbake til Burundi mot sin vilje. «Vi er lei av flyktninger,» kunngjorde Tanzanias regjeringsparti i desember 2004.

UKLAR ANSVARFORDDELING

I det østlige Burma, i grenseområdene mot Thailand, har det burmesiske militærregimet gjennom mange år begått grove overgrep mot landets etniske minoriteter. I kampen mot opprørere har hele befolkningen i området blitt terrorisert. Sivile er tvunget til slavearbeid, torturert og drept, og hele landsbyer er ødelagt. Innbyggerne i mer enn 2500 landsbyer har vært tvunget til å forlate sine hjem, og det samlede tallet på internt fordrevne er på over en halv million.

Burma er ikke alene. Selv om også opprørere står bak overgrep mot sivilbefolkningen, er regjeringen hovedansvarlig for å drive innbyggerne på flukt i land som Sudan og Nepal, i tillegg til Burma. Ifølge siste årsrapport fra Flyktinghjelpens database over internt fordrevne, Global IDP Project, står myndighetene i 13 land bak fordrivelse og overgrep mot internt fordrevne. 18 millioner fordrevne fikk utilstrekkelig humanitær bistand fra sine regjeringer i 2004.

Mennesker på flukt inne i sitt eget land er mer sårbare enn de som finner beskyttelse i eksil. De internt fordrevne blir oftere glemte, deres rettigheter blir oftere ignorert og de opplever oftere at ingen tar ansvar for at de får den bistand og beskyttelse som de har krav på.

INGEN TAR ANSVAR FOR INTERNT FORDREVNE FN's Flyktingkonvensjon gir klare rettigheter til mennesker på flukt og stiller krav til hvordan flyktninger skal behandles i eksil. Men konvensjonen gjelder bare mennesker som har flyktet ut av hjemlandet. Mennesker på flukt inne i sitt eget land er ikke beskyttet av en tilsvarende konvensjon. Riktignok har FN vedtatt retningslinjer for internt fordrevne, gjennom en samling av deres viktigste rettigheter. Rettighetene er hentet fra internasjonal sedvanerett, deriblant menneskerettighetene og humanitær folkerett. Likevel brytes rettighetene flere steder, ofte bevisst som et ledd i konflikten.

UNHCR har det overordnede ansvaret for å gi hjelp og beskyttelse til verdens flyktninger. Men i likhet med flyktingkonvensjonen, er høykommissærens mandat begrenset til å gjelde flyktninger i eksil. De internt fordrevne har ingen tilsvarende organisasjon som kan sikre dem beskyttelse.

I en rekke land har UNHCR utvidet sitt arbeid til også å omfatte mennesker som er på flukt inne i sitt eget land. Samtidig samarbeider andre internasjonale organisasjoner i økende grad for å styrke innsatsen for internt fordrevne. Likevel er innsatsen langt fra

tilstrekkelig. Ifølge Global IDP Project fikk én av fire internt fordrevne – mer enn seks millioner mennesker i 14 land – ingen bistand fra FN i 2004.

I land der myndighetene selv er medansvarlige for å drive mennesker på flukt, legger de samme myndighetene ofte store hindringer i veien for internasjonalt engasjement for de fordrevne. Myndighetene hevder gjerne at det dreier seg om indre anliggender og at utenlandsk innblanding er en krenkelse av prinsippet om nasjonal suverenitet. Etter at USA innledet sin globale «krig mot terror» har regjeringer også i økende grad avvist kritikk av overgrep mot egne borgere med at det dreier seg om kamp mot terrorister.

SELEKTIV HUMANITÆR INTERVENSJON Det internasjonale samfunnet har ved flere anledninger de senere årene slått fast at prinsippet om nasjonal suverenitet ikke er absolutt, og at utenlandsk innblanding er berettiget når et lands myndigheter ikke beskytter sine borgere, men tvert imot begår grove overgrep og driver mennesker på flukt. Etter Golfkrigen i 1991 grep FN inn for å stanse Saddam Husseins overgrep, som hadde ført til en massiv flyktingstrøm av kurdere. FN-soldater ble satt inn for å beskytte hjelpesendinger til flyktingene, og FN overtok i praksis kontrollen over Nord-Irak. En tilsvarende avvísning av prinsippet om nasjonal suverenitet fant sted da NATO gikk til krig mot Jugoslavia i 1999, etter at Milosevic-regimets forfølgelse av albanere i Kosovo førte til store flyktingstrømmer.

NATOs krig mot Jugoslavia skjedde uten FN-mandat og skapte en debatt om når utenlandsk maktbruk er berettiget. Spenningen ligger i skjæringspunktet mellom FN-paktens forbud mot maktbruk som krenker et lands suverenitet og krav om internasjonal inngripen når en regjering er ansvarlig for at innbyggerne blir utsatt for grove menneskerettighetsbrudd.

Diskusjonen er ikke enkel, og særlig problematisk er militær intervensjon i et land når det skjer uten FN-mandat. Erfaringene fra Jugoslavia og Irak viser også at den utenlandske intervensjonen ikke har løst konflikten eller flyktingproblemen. Men uansett hva man mener om aksjonene i Irak i 1991 og i Jugoslavia i 1999, er en ting klart: Disse to eksemplene på at prinsippet om nasjonal suverenitet er satt til side for å bistå mennesker på flukt, hører til unntakene. Fortsatt er hovedregelen at regjeringer kan tvinge hundretusener av sine egne borgere på flukt uten at omverdenen griper inn.

GLEMT NÅR FREDEN KOMMER

I 2004 vendte halvannen million mennesker tilbake til hjemlandet etter en tilværelse som flyktninger i eksil. Dobbelt så mange internt fordrevne vendte tilbake til sine hjemsteder. I noen land, som i Liberia, Sierra Leone og Angola, har tilbakevandringen skjedd etter at fredsavtaler har gjort slutt på langvarige borgerkriger. I andre land er konflikten ikke løst, men reduksjon i kamphandlingene og bedret sikkerhet i noen områder, har likevel fått flyktninger til å vende hjem.

De store tilbakevendningene er et positivt trekk i det internasjonale flyktingbildet, men de representerer også store utfordringer for nasjonale myndigheter og for det internasjonale samfunnet. Altfor ofte sviktes de hjemvendte flyktingene, både av sine egne regjeringer og av verdenssamfunnet. Når en konflikt ser ut til å være løst, en fredsavtale er undertegnet og flyktingene har vendt hjem, vender både internasjonale medier og det internasjonale hjelpeapparatet for flyktninger blikket mot andre akutte konflikter.

EN FREDSAVTALE ER BARE EN BEGYNNELSE En fredsavtale er imidlertid ikke et punktum, men starten på en møysommelig vei mot en varig og stabil fred. For flyktninger er det å vende hjem ofte begynnelsen på en vanskelig prosess med å bygge opp en ny tilværelse. Det er ingen garanti for at prosessen lykkes. Om lag 40 prosent av konflikter som løses, blusser opp på ny, og mange mennesker opplever å bli drevet på flukt nok en gang. En av grunnene er at bistanden til gjenoppbygging er utilstrekkelig, og at flyktingenes behov ignoreres når de har vendt hjem.

Mange flyktninger har store forventninger til det å komme hjem. Men det de ofte møter er hus som ligger i ruiner eller som er okkupert av andre, skoler og sykehus som ikke er i drift, strømforsyning

som er ødelagt, miner som gjør det umulig å dyrke jorda og løshet som gjør at de ikke kan bevege seg fritt omkring.

I land som har vært herjet av krig

i mange år, mangler nasjonale myndigheter som regel ressursene som skal til for å gi hjemvendte flyktninger den nødvendige støtten i gjenoppbyggingsfasen. I mange tilfeller mangler de også den nødvendige viljen. Skal flyktingene klare å stable en ny tilværelse på beina, vil de derfor være avhengige av internasjonal bistand. Men nettopp i denne kritiske fasen svikter ofte det internasjonale hjelpeapparatet.

GJENOPPBYGGING NEGLISJERES Fasen etter en konflikt, da lokalsamfunn skal bygges opp igjen, er den mest ressurskrevende, men også den mest neglisjerte, fastslår Global IDP Project i sin årsrapport for 2004.

– Det er helt avgjørende at vi får langsiktig støtte til landene der flyktninger vender hjem, påpekte lederen for UNHCRs Afrika-kontor, David Lambo, i mars 2005: – Å transportere flyktingene er vanskelig, men det er den enkleste delen av en repatrieringsprosess. Den vanskeligste oppgaven er gjenoppbygging, å sørge for at tilbakevandringen fungerer på lang sikt.

Lambo advarte mot å ignorere behovene til de hjemvendte i for

>> NORGE SVIKTER FN OG AFRIKA

På begynnelsen av 1990-tallet hadde Norge om lag 2000 soldater i internasjonale operasjoner ledet av FN. I begynnelsen av 2005 var tallet nede i 25, mens 625 norske militære deltok i operasjoner ledet av NATO.

Norge er en betydelig bidragsyter til internasjonalt arbeid for flyktninger og framhever ofte at en stor del av norsk bistand går til Afrika. Samtidig peker det norske militære bidraget til internasjonale fredsoperasjoner i en helt annen retning. FN's fredsbevarende operasjoner nedprioriteres til fordel for NATO-operasjoner og deltakelse i operasjoner ledet av USA. De siste årene har Irak, Afghanistan og Kosovo vært prioritert.

I 2003 ba FN Norge om å bidra med soldater til en internasjonal stabiliseringsstyrke i Den demokratiske republikken Kongo. Svaret fra Norge var nei. Få uker senere sendte Norge et helt kompani til Irak.

I Afghanistan har Norge deltatt med militært personell og utstyr i USAs «krig mot terror» og i NATOs stabiliseringsstyrke ISAF. Våren 2005 hadde Norge 360 soldater i landet. Samtidig deltok 90 soldater i den NATO-ledete KFOR-styrken i Kosovo. Den norske militære tilstedeværelsen i operasjoner i Afrika var samtidig begrenset til fem personer i FN-misjonen i Eritrea og Etiopia og fire personer i Sudan.

Norge har spilt en sentral rolle i fredsprosessen i Sudan som førte til at regjeringen og opprørsbevegelsen SPLM i sør undertegnet en fredsavtale i januar 2005. Etter at fredsavtalen ble undertegnet, besluttet FN å etablere en fredsbevarende styrke på 10 000 personer. FN ba Norge om å delta, og fikk til svar at Norge bare kunne stille med 30 personer. Det beskjedne bidraget ble begrunnet med at man ikke hadde kapasitet til mer fordi regjeringen prioriterer militært engasjement i andre deler av verden.

eksempel Sierra Leone, der 270 000 flyktninger har vendt tilbake fra eksil og et langt større antall internt fordrevne har vendt hjem.

– Det er fortsatt mellom 75 og 80 prosent arbeidsledighet blant ungdom i Sierra Leone, og denne gruppen er meget viktig fordi så mange unge mennesker i Vest-Afrika ikke kjenner til noe annet enn krig og vold, sa Lambo. – Hvis vi ønsker å skape en visjon om et alternativ til krig, må vi investere penger i å støtte opp under denne visjonen. Hvis vi ikke får økonomien i gang igjen, vil vi ikke klare å bryte voldsspiralen.

Angola er et annet land der utfordringene står i kø. Millioner av flyktninger og internt fordrevne har vendt hjem siden den 23 år lange borgerkrigen tok slutt i 2002. Men FN svikter sitt ansvar for de tilbakevendte, advarte menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch (HRW) i en rapport som ble lagt fram i mars 2005. Organisasjonen påpekte at både UNHCR og FNs kontor for humanitær bistand har redusert sin tilstedeværelse i landet og at penge-mangel har tvunget Verdens matvareprogram (WFP) til å kutte ned på matvarehjelpen til befolkningen. Angolanerne rammes av at et gap som oppstår når nødhjelpen kuttet for arbeidet med langsiktig bistand har kommet i gang, påpekte HRW.

>> FLYKTNINGER TAR ANSVAR

Da flyktninger fra Guatemala skulle vende tilbake til hjemlandet på 1990-tallet, var mange av dem godt organisert. De visste at forholdene i Guatemala fortsatt var vanskelige og stilte klare krav til tilbakevendingsprosessen. Flyktningene var selv med på å forhandle om hvordan tilbakevendingen skulle skje.

Eksemplet fra Guatemala viser at flyktninger er mer enn passive, hjelpeløse bistandsmottakere. Både flyktninger i eksil og mennesker på flukt i eget land har gang på gang vist at de tar ansvar for sin egen situasjon.

I noen tilfeller dreier det seg om å dekke grunnleggende materielle behov. Flyktningkvinner viser ofte stor innsatsvilje og styrke og engasjerer seg i handel eller annen økonomisk virksomhet for å skaffe inntekter til familien.

I andre tilfeller dreier det seg om å få omverdenen til å lytte. For internt fordrevne kan det være vanskelig å nå fram med sine synspunkter i land der det er trange kår for demokratiet og der de tilhører de mest utsatte i samfunnet. Likevel har de internt fordrevnes egne organisasjoner i en rekke land klart å gjøre sin stemme hørt.

I land som Colombia, Guatemala og Peru har de internt fordrevnes organisasjoner selv bidratt til å skape internasjonal oppmerksomhet om sin situasjon, og de har klart å få både lokale og nasjonale myndigheter i tale. På Filippinene har internt fordrevne spilt en viktig rolle i arbeidet med å få til våpenhvile mellom regjeringsstyrker og opprørere.

Humanitære organisasjoner som arbeider for flyktninger og internt fordrevne, legger stadig mer vekt på å mobilisere de ressursene som finnes blant målgruppen selv. Men i bildet som formidles av mennesker på flukt, blir deres egne ressurser og innsatser ofte oversett.

FREM FRA GLEMSELEN

Denne gjennomgangen av skjevhetene i innsatsen for verdens flyktninger, gir et sammensatt bilde. Men bak de kompliserte årsakssammenhengene trer et enklere svar fram: I dagens verden tilkjennes ikke alle flyktninger lik verdi. Beslutninger om hvem som skal få oppmerksomhet og beskyttelse, avgjøres ikke først og fremst av flyktningenes rettigheter og behov, men styres av politiske og økonomiske vurderinger. Det betyr at de som har makt og myndighet til å gi hjelp og beskyttelse til mennesker på flukt, er selektive i sin innsats for å sikre at grunnleggende menneskerettigheter blir respektert.

Det internasjonale samfunnet svikter sitt ansvar når det lar utenforliggende hensyn være avgjørende for hvem som skal få hjelp og beskyttelse. Derfor er det behov for en kursendring, slik at det er de fordrevnes rettigheter og behov som er avgjørende. En slik kursendring er mulig. Tsunamikatastrofen har vist, som Jan Egeland har påpekt, at når den politiske viljen er til stede, så finner man også løsninger.

Å øke støtten til verdens 37 millioner flyktninger og internt fordrevne er en investering det internasjonale samfunnet bør ta på alvor. Beskyttelse og bistand til mennesker på flukt er ikke bare viktig for enkeltpersonene det dreier seg om, men kan også være en forutsetning for vedvarende fred og gjenoppbygging. Å ignorere disse sammenhengene kan føre til flere mennesker på flukt og en mer konfliktfylt verden. Å la være å ignorere sammenhengene mellom fredsarbeid og innsats for mennesker på flukt, er å bidra til en tryggere verden ved å investere i «katastrofene som ikke skjedde». ■

FANT FRED I THE VALLEY OF PEACE

47-årige Maria Consuelo Abelar har erfaringer som kunne fylt en tykk roman. I dag leder nibarnsmoren det mest vellykkede flyktningssamfunn i hele Sentral-Amerika.

The Valley of Peace ligger en times kjøring fra hovedstaden Belmopan. Her bor 326 flyktningfamilier fra Guatemala og El Salvador. Maria møter oss på trappa med kylling, svarte bønner og ris ferdig servert.

– Alle vi som bor her var fattige bønder, og vi har alltid arbeidet hardt. I Belize fikk noen av oss egen jord for første gang. Nå produserer vi så mye at vi fyller matkurven til folk i hovedstaden, sier Maria. Helt siden flyktningene begynte å komme hit fra El Salvador og Guatemala for over 20 år siden, har de bidratt til utviklingen i Belize. De introduserte både nye jordbruksprodukter og dyrkingsmetoder, og har bidratt til varige endringer av matvanene i landet. Da regjeringen i Belize på begynnelsen av 1980-tallet begynte å dele ut jord og FNs høykommissær for flyktninger fulgte opp med å bistå

med skole, vann og husvære, fikk flyktningene både sikkerhet og en følelse av å være velkomne. Dette utløste en enestående kreativitet og stå-på-vilje. De fleste flyktningene var mayaindianere fra Guatemala og fattige bønder fra El Salvador, som hadde flyktet fra grove overgrep og krig.

Maria overlevde to massakrer, men nesten hele familien ble utryddet. Under oppveksten på landsbygda opplevde hun ekstrem fattigdom og store forskjeller mellom fattig og rik. – Jeg lærte at eliten ikke var interessert i de fattiges rettigheter, alt de ønsket var å splitte oss, sier Maria. – Det var så trist å se fattigfolk som lot seg verve til paramilitære grupper. De kom om natten. Folk ble mishandlet, drept eller bare forsvant.

Kirken gav Maria muligheter for å utdanne seg til sykepleier. Etter

at biskopen hun jobbet sammen med ble drept flyktet hun og mange andre opp i fjellene og livnærte seg på gress og planter. Da de nærmet seg Rio Limpa, angrep hæren med sine moderne amerikanske våpen. 500 sivile ble drept. Maria ble arrestert for annen gang. Hun får tårer i øynene når hun forteller historien. Med elektriske sjokk skulle hun tvinges til å oppgi navn og at hun var geriljamedlem.

– Da vi kom hit til Belize, var alt vi ønsket sikkerhet. Så fikk vi i tillegg jord. Jeg er stolt over at vi som ikke hadde noe annet enn vår egen arbeidskraft, har fått bidra til utviklingen i landet

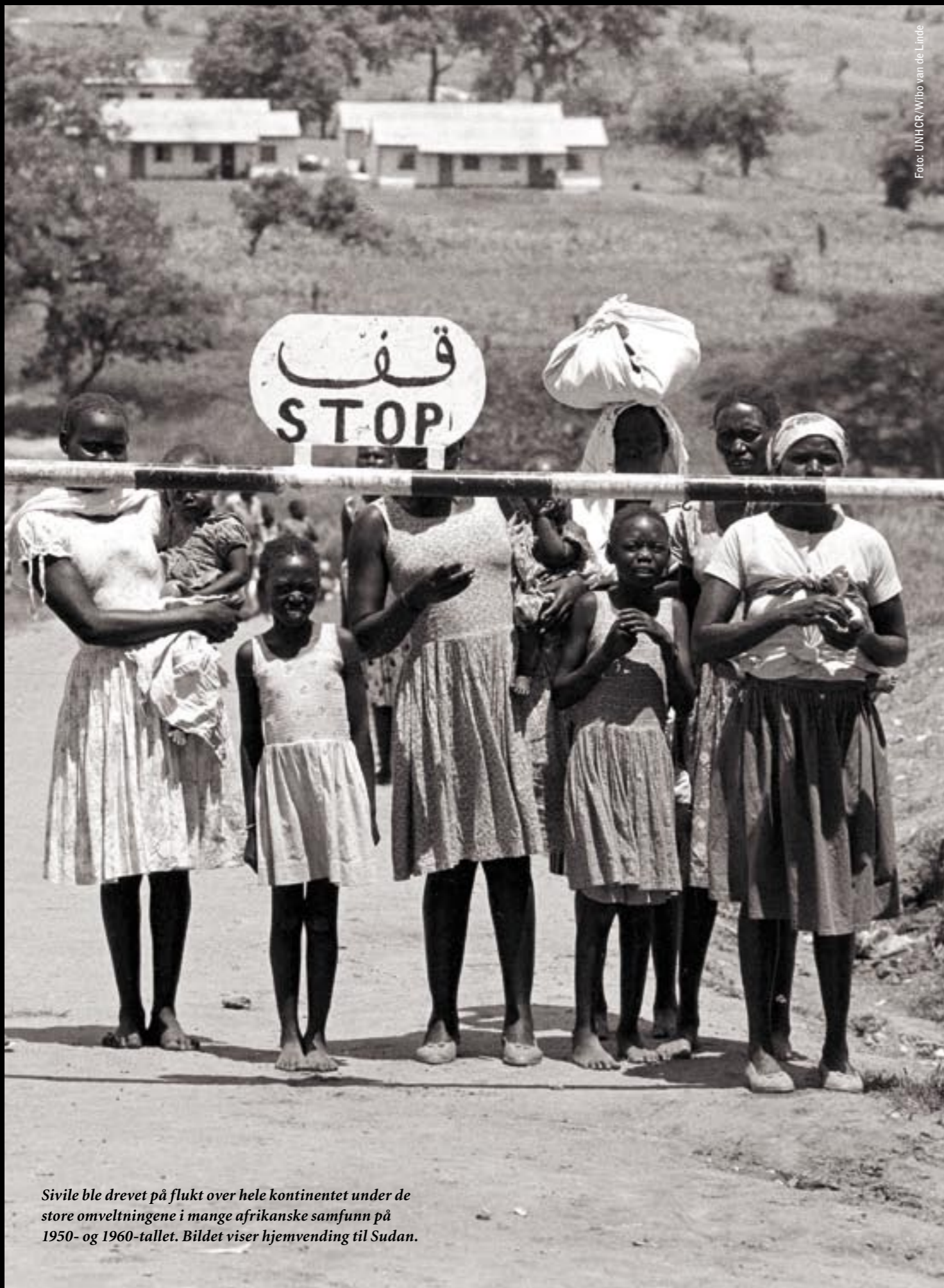
mange av oss nå har blitt statsborgere av. Jeg har i årevis jobbet for flyktningenes rettigheter og vi har fått dem innfridd. Derfor er det nå vår tur til å yte vår plikt, sier Maria. – Jeg vet hvordan det er å være nederst på rangstigen. Men selv om vi er fattige flyktninger, så er vi mer enn bare ofre. Vi trenger støtte, men det er våre liv og vi ønsker å forme dem selv. ■

Foto: Richard Skretteberg

Da de nærmet seg Rio Limpa, angrep hæren med sine moderne amerikanske våpen. 500 sivile ble drept.

Sivile ble drevet på flukt over hele kontinentet under de store omveltningene i mange afrikanske samfunn på 1950- og 1960-tallet. Bildet viser hjemvending til Sudan.

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Ved inngangen til 2005 levde 11,5 millioner flyktninger i eksil, mens om lag 25 millioner var på flukt inne i sitt eget land. Tallet på asylsøkere i industrilandene var det laveste på 16 år, og det blir stadig vanskeligere for flyktninger å få beskyttelse utenfor hjemlandet.

Torsdag 17. mars 2005 ble 180 illegale innvandrere på den italienske øya Lampedusa satt på to fly og sendt til Libya med politiskorte. Før deportasjonen ønsket FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) å sikre seg at retten til å søke asyl ble ivarettatt og at eventuelle asylsøknader ble behandlet på en skikkelig måte. Men UNHCRs ønske om å slippe inn på mottakssenteret der de 180 bodde, ble avvist av italienske myndigheter.

Det samme skjedde i oktober 2004, da 1000 mennesker ble deportert til Libya uten at UNHCR fikk mulighet til å undersøke om noen av dem ønsket å søke om asyl. Organisasjonen protesterte og fastslo at det var fare for at Italia hadde deportert flyktninger med behov for beskyttelse. Høykommissæren påpekte at Libya ikke har noe fungerende system for å behandle asylsøknader og at landet heller ikke har sluttet seg til FNs flyktningkonvensjon.

Også andre organisasjoner protesterte mot tvangsutsendelsene og fortalte at det blant de deporterte var mennesker som hadde flyktet fra det borgerkrigshejdede Sudan. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International var det fare for at noen ville bli sendt videre til land der de risikerte fengsling og tortur.

Etter terrorangrepene mot USA 11. september 2001 har politikere i mange land brukt frykten for terror og kriminelle nettverk og behovet for økt sikkerhet som argumenter for en mer restriktiv asylpolitikk. Men UNHCR påpeker at det ikke finnes noen dokumentasjon på at muligheten for å søke asyl gir terrorister en frihavn. Derimot er det klart at mange som søker om asyl selv er ofre for forfølgelse, vold og terrorhandlinger. Høykommissæren advarer om at politikere som setter likhetstegn mellom asylsøkere og terrorister, bidrar til å stigmatisere flyktninger og til å nøre opp under diskriminering og trakassering.

FÆRRE ASYLSØKERE TIL VESTEN Italias innenriksminister har omtalt trafikken over Middelhavet fra Afrika til Lampedusa som «et organisert angrep på vår kyst». Men når landet sender folk tilbake til Libya uten at de får mulighet til å søke asyl, bryter de den internasjonale menneskerettighetserklæringen. Det er også et eksempel på

at flyktnings rett til å søke om beskyttelse undergraves av innstramminger i asylpolitikken i de vestlige landene.

Mange av de som legger ut på havet i håp om å kunne få asyl i et vestlig land, når aldri fram til målet. Det er anslått at 4000 mennesker drukner hvert år mens de forsøker å komme seg sjøveien til Europa, Nord-Amerika eller Australia for å søke om asyl.

Det er ikke lenger grunnlag for å hevde at det er en stor asylkrise i industrilandene, fastslo UNHCR da organisasjonen la fram tall for hvor mange som søkte om asyl i 2004. For tredje år på rad var det en kraftig nedgang i antallet asylsøkere. Alt i alt søkte 368 000 mennesker om asyl i 38 industriland i 2004, det laveste tallet siden 1988. Asylsøkertallet i 2004 var 22 prosent lavere enn året før.

Ifølge UNHCR skyldes nedgangen i tallet på asylsøkere delvis en stadig strengere asylpolitikk i mottakerlandene. Men reduksjonen henger også sammen med økt stabilitet – eller større håp om en bedre framtid – i områder det tidligere har kommet mange asylsøkere fra.

FÆRRE FLYKTNINGER I EKSIL Også det samlede tallet på flyktninger i verden har gått ned de siste årene, viser tall fra U.S. Committee for Refugees and Immigrants

(USCRI), den mest pålitelige kilden til internasjonal flyktningstastikk. Ved inngangen til 2005 levde 11,5 millioner flyktninger i eksil, en nedgang på 400 000 sammenlignet med året før. For ti år siden levde 15,3 millioner flyktninger i eksil. Det betyr at flyktningstallet er redusert med 25 prosent i løpet av denne perioden.

Seks av ti flyktninger i eksil, sju millioner mennesker, hører hjemme i Asia. Tallmessig står to grupper i en særstilling: Tre og et halvt år etter at Taliban-regimet i Afghanistan falt, lever fortsatt over to millioner afghanere i eksil, mens den fastlåste konflikten mellom Israel og palestinerne innebærer at nesten tre millioner palestinere lever som flyktninger. Noen av dem har vært flyktninger i nesten 60 år.

Bare et mindretall av de som flykter ut av hjemlandet på grunn av kriger og konflikter, kommer til vestlige land for å søke beskyttelse. De fleste flykter til naboland, som i mange tilfeller har vist en stor gjestfrihet overfor mennesker på flukt. Men på samme måte som

Bare et mindretall av de som flykter ut av hjemlandet på grunn av kriger og konflikter, kommer til vestlige land for å søke beskyttelse. De fleste flykter til naboland.

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Foto: UNHCR/S. Mann

Utviklingen mot en stadig strengere asylpolitikk innebærer at mange mennesker som flykter fra konflikter, tvinges til å bli værende i hjemlandet selv om det kan bety at de er i livsfare

i Vesten, er viljen til å gi flyktninger beskyttelse under press også i andre deler av verden. I Thailand har myndighetene lagt store begrensninger på burmesiske flyktningers bevegelsesfrihet, og en rekke burmesere er tvangsendt tilbake til Burma. I Tanzania har burundiske flyktninger vært utsatt for en tilsvarende behandling.

INTERNT FORDREVNE I 50 LAND Mens tallet på flyktninger i eksil er redusert, har det ikke skjedd en tilsvarende nedgang i tallet på internt fordrevne, mennesker som er på flukt inne i sitt eget land. Hver dag i 2004 ble 8000 mennesker fordrevet fra sine hjem på grunn og kriger og konflikter, og tvunget til å leve på flukt et annet sted i hjemlandet. Tallet fastslås av Flyktninghjelpens dokumentasjonsprosjekt om internt fordrevne, Global IDP Project, som holder til i Genève. Det totale antallet internt fordrevne anslås til å være 25 millioner fordelt på om lag 50 land. Det betyr at mer enn to av tre mennesker som lever på flukt, befinner seg i sitt eget land.

Tallet på internt fordrevne har holdt seg stabilt de siste årene. Mange har vendt hjem, men for hvert menneske som har fått mulighet til å vende tilbake til hjemlandet, har en annen blitt drevet på flukt. Av tre millioner nye internt fordrevne i 2004, ble flesteparten drevet på flukt i Darfur-provinsen i Sudan, i Nord-Uganda og i Irak.

Mer enn halvparten av verdens internt fordrevne, over 13 millioner, befinner seg i Afrika. Verst er situasjonen i Sudan, med over seks millioner fordrevne. Også i Den demokratiske republikken Kongo (tidligere Zaire) er det flere millioner internt fordrevne, mens antallet i Uganda ble anslått til 1,4 millioner i begynnelsen av 2005. Utenfor Afrika er det fleste internt fordrevne i Colombia, opptil tre millioner, mens mer enn én million irakere er på flukt i sitt eget land.

>> INTERNT FORDREVNE FORDELT PÅ VERDENSDDEL

Afrika	13,2
Amerika	3,7
Asia	5,4
Europa	3,0
Verden total	(Antall i millioner) 25,3

Foto: Flyktninghjelpen

RAMMES AV «KRIGEN MOT TERROR» Den økende koblingen mellom terrorberedskap, sikkerhetspolitikk og asylpolitikk bidrar til at tallet på internt fordrevne øker i forhold til

tallet på flyktninger som finner beskyttelse i eksil. Utviklingen mot en stadig strengere asylpolitikk innebærer at mange mennesker som flykter fra konflikter, tvinges til å bli værende i hjemlandet selv om det kan bety at de er i livsfare.

Den globale krigen mot terror har også økt faren for at internt fordrevne blir utsatt for overgrep. «Anti-terroristoperasjoner» har drevet mange mennesker på flukt og forhindret internt fordrevne fra å vende tilbake til sine hjemsteder. Dette har blant annet skjedd i Tsjetsjenia, Aceh-provinsen i Indonesia, Colombia, Nord-Uganda og Nepal. Selv om mange av konfliktene startet før terrorangrepene 11. september 2001, har myndighetene vist til «krigen mot terror» for å rettferdiggjøre sine militære aksjoner og til å avvise kritikk fra omverdenen mot grove brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Den ensidige satsingen på å løse konflikter med militære midler har bidratt til å redusere mulighetene for å finne fredelige løsninger som kunne gjort det mulig for internt fordrevne å vende hjem.

LITE HJELP OG BESKYTTELSE Mens mennesker som flykter i eksil har rett til hjelp og beskyttelse i henhold til FN's flyktningkonvensjon, har ikke internt fordrevne en tilsvarende beskyttelse i internasjonal lov. I prinsippet er det landets myndigheter som skal sørge for at de får beskyttelse, men i mange tilfeller er det overgrep fra myndighetene selv som har tvunget mennesker på flukt. Ifølge Global IDP Project er myndighetene i 13 land selv ansvarlig for overgrep som har drevet mennesker på flukt. Dette er blant annet tilfellet i land som Burma, Nepal, Sudan og Colombia.

>> FLYKTNINGER FORDELT PÅ VERDENSDDEL

Afrika	3,3
Amerika	0,5
Asia	7,0
Europa	0,6
Verden totalt	(Antall i millioner) 11,5

Foto: REUTERS/Andu Sighet/www.ajer.net.org

Mange har vendt hjem, men for hvert menneske som har fått muligheten til å vende tilbake til hjemlandet har en annen blitt drevet på flukt.

Også i land der myndighetene ikke selv er ansvarlig for å drive mennesker på flukt, mangler de i mange tilfeller vilje eller evne til å gi de internt fordrevne den hjelpen de trenger. Tre av fire internt fordrevne, mer enn 18 millioner mennesker, fikk lite eller ingen bistand fra nasjonale myndigheter i 2004.

Det internasjonale samfunnet gjør heller ikke nok for å gi hjelp og beskyttelse til mennesker som er på flukt i sitt eget land. I mange land nekter myndighetene internasjonale organisasjoner å arbeide i områdene der de internt fordrevne befinner seg. Men også der det er mulig å komme til, er den internasjonale innsatsen ofte utilstrekkelig. Mer enn en fjerdedel av verdens internt fordrevne får ingen direkte hjelp og beskyttelse fra FN. Det gjelder blant annet i land som Algerie, Burma og India, som alle har mer enn en halv million internt fordrevne.

ØKT TILBAKEVENDING Et av lyspunktene i det globale flyktningbildet er de mange menneskene som de siste årene har hatt mulighet til å vende tilbake til sine hjemsteder. Tre millioner internt fordrevne vendte hjem i 2004, de fleste i Afrika. Én million vendte hjem i DR Kongo, der en avtale mellom regjeringen og opprørere har ført til reduserte kamphandlinger i noen områder. I Angola fortsetter tilbakevendingsprosessen som ble mulig da borgerkrigen tok slutt i 2002, og 900 000 internt fordrevne vendte hjem i 2004. Også i Sør-Sudan og Liberia har fredsprosesser ført til at mange internt fordrevne har vendt hjem.

Også et stort antall flyktninger i eksil har vendt tilbake til hjemlandet de siste årene. I 2004 valgte om lag halvannen million flyktninger å reise tilbake til hjemlandet, ifølge tall fra UNHCR. Det var en økning på 400 000 sammenlignet med året før. Det reelle tallet på tilbakevendte er trolig høyere enn statistikken viser, fordi

>> VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE

Afrika	16,5
Amerika	4,2
Asia	12,4
Europa	3,6
Verden totalt	(Antall i millioner) 36,7

mange vender hjem på egen hånd, uten at det registreres av UNHCR.

Nesten to av tre tilbakevendinger som ble registrert av UNHCR i 2004, fant sted i Afghanistan. I løpet av året reiste 940 000 afghanske flyktninger tilbake til hjemlandet, en økning på 300 000 i forhold til 2003.

Utenom Afghanistan skjedde de viktigste tilbakevendingerne i 2004 i Afrika. I løpet av året hjalp UNHCR om lag 300 000 afrikanske flyktninger med å avslutte en tilværelse i eksil. De største tilbakevendingerne fant sted i Liberia, Angola, Burundi og Sierra Leone.

I Irak vendte 100 000 flyktninger tilbake fra nabolandene i løpet av 2004, men den ustabile situasjonen i landet og mangelen på sikkerhet gjorde at de fleste flyktningene fra Irak valgte en fortsatt eksiltilværelse framfor å vende hjem.

MANGE PROBLEMER FOR HJEMVENDTE Mange hjemvendte flyktninger og internt fordrevne møter store problemer når de skal starte et nytt liv etter at tiden på flukt er over. Ofte kommer de hjem til steder der boliger, skoler, sykehus og annen infrastruktur er ødelagt, og der det er vanskelig å skaffe seg arbeid. Mange opplever også at hus og eiendom er okkupert av andre og kan risikere en lang og vanskelig juridisk strid for å få eiendommene sine tilbake. Landminer er også et stort problem mange steder, blant annet i Afghanistan og Angola.

Innsatsen fra nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunnet for å bistå hjemvendte flyktninger og internt fordrevne er ofte utilstrekkelig. I mange tilfeller er myndighetene dårlig forberedt på å sørge for at et stort antall hjemvendte får hjelp til å bygge opp en ny tilværelse. Den internasjonale bistanden har en tendens til å gå ned når en akutt krisesituasjon er over, og et møysommelig gjenoppbyggingsarbeid skal gjennomføres.

Resultatene av sviktende nasjonal og internasjonal innsats i en gjenoppbyggingsfase er at forventningene flyktninger hadde når de vendte hjem, ikke blir innfridd. Noen flyktninger opplever at vanskelighetene er så store at de igjen søker tilflukt i utlandet, mens andre går fra å være flyktninger i eksil til å bli internt fordrevne.

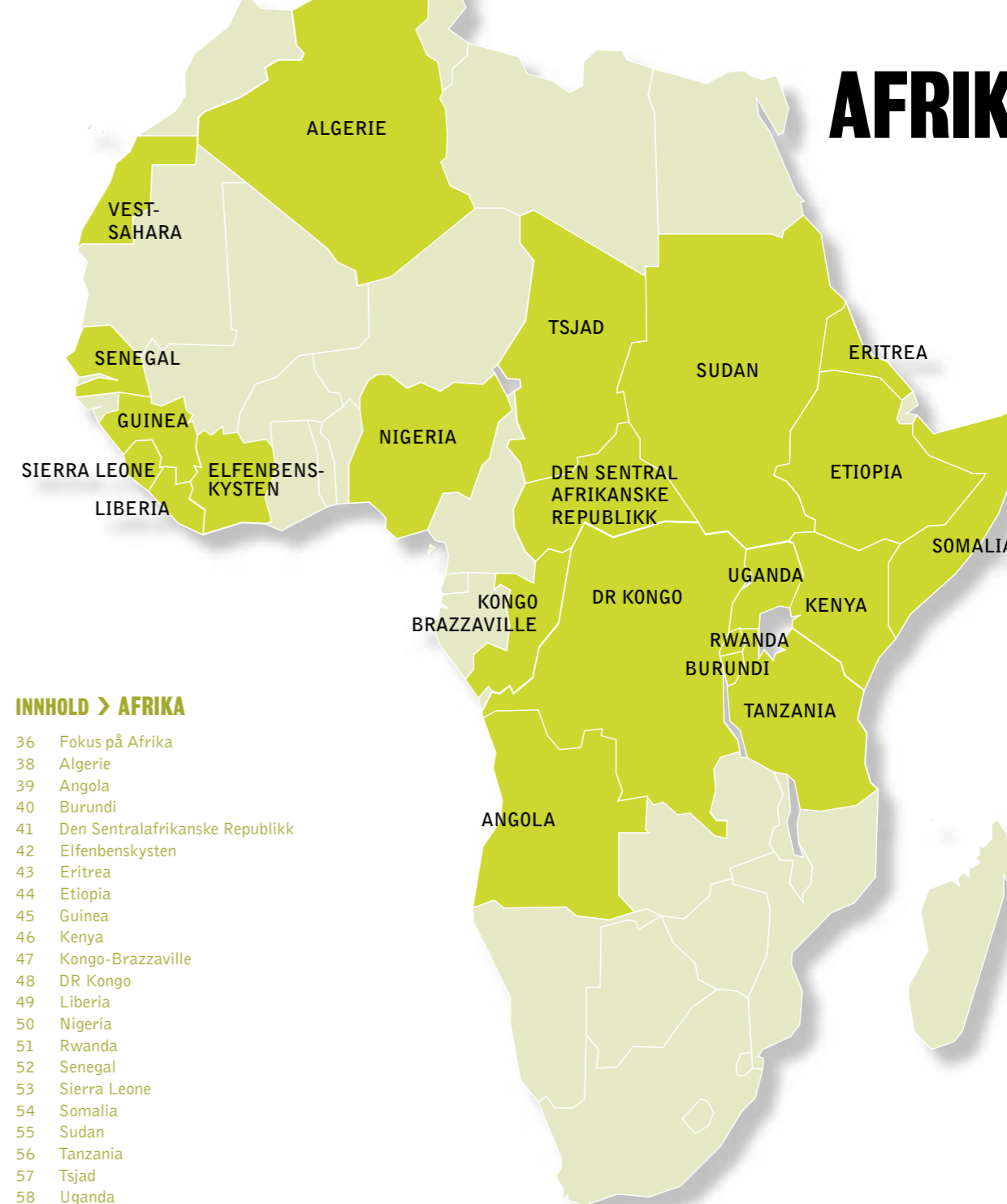
Når arbeidet med tilbakevending og gjenoppbygging etter en konflikt ikke gis nok oppmerksomhet, er det ikke bare et problem for flyktningene som rammes. Svikt i gjenoppbyggingsfasen kan føre til sosiale og politiske spenninger og i verste fall til at konflikter blusser opp slik at mennesker igjen blir drevet på flukt. ■

Flere mennesker lever på flukt i Afrika enn i noen annen verdensdel. Her er Makamba i Burundi.

Foto: Ken Opiami

AFRIKA >>

INNHold > AFRIKA

- 36 Fokus på Afrika
- 38 Algerie
- 39 Angola
- 40 Burundi
- 41 Den Sentralafrikanske Republikk
- 42 Elfenbenskysten
- 43 Eritrea
- 44 Etiopia
- 45 Guinea
- 46 Kenya
- 47 Kongo-Brazzaville
- 48 DR Kongo
- 49 Liberia
- 50 Nigeria
- 51 Rwanda
- 52 Senegal
- 53 Sierra Leone
- 54 Somalia
- 55 Sudan
- 56 Tanzania
- 57 Tsjad
- 58 Uganda
- 59 Vest-Sahara

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Sudan	703 500
Burundi	482 200
DR Kongo	469 100
Liberia	328 300
Somalia	324 900

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Sudan	6 000 000
DR Kongo	2 330 000
Uganda	1 400 000
Algerie	1 000 000
Elfenbenskysten	500 000

Foto: UNHCR/C. Shirley

Foto: UNHCR/E. Kanelstein

Foto: UNHCR/S. Hopper

Foto: UNHCR/L. Taylor

Tilbakevendte maliske flyktninger pumper vann i Sahel-ørkenen.

Den siste UNHCR-konvoien med flyktninger som vender tilbake til Sierra Leone fra Liberia krysser grensen.

Flyktninger i Vest-Sahara venter på gjensyn med barn og barnebarn.

... Afrika er blitt omtalt som «et kontinent på marsj hjem-over»

Barn utgjør nesten halvparten av verdens 37 millioner flyktninger og internt fordrevne.

FOKUS PÅ AFRIKA

Flere mennesker lever på flukt i Afrika enn i noen annen verdensdel. Ved inngangen til 2005 var 16,5 millioner afrikanere fordrevet fra sine hjemsteder på grunn av kriger og konflikter. Av disse befant 3,3 millioner seg i eksil mens mer enn 13 millioner var internt fordrevne. Det betyr at mer enn halvparten av verdens internt fordrevne befinner seg i Afrika.

Flere mennesker er drevet på flukt som følge av krig og konflikt i Sudan enn i noe annet land. I løpet av 2004 ble 1,6 millioner sudanere tvunget på flukt, og i begynnelsen av 2005 var tallet på internt fordrevne kommet opp i seks millioner. I tillegg levde over 700 000 sudanske flyktninger i eksil.

Etter en langvarig fredsprosess undertegnet regjeringen i Khartoum en fredsavtale med opprørsbevegelsen SPLM i sør 9. januar 2005. Men fredsavtalen berører ikke konflikten i Darfur-provinsen, der regjeringsstøttede militsgrupper har drevet to millioner mennesker på flukt i løpet av to år.

Etter Sudan er Den demokratiske republikken Kongo det landet som bidrar mest til at Afrika har flere flyktninger og internt fordrevne enn noe annet kontinent. Ved inngangen til 2005 var det mer enn to millioner internt fordrevne i landet. Konflikten i DR Kongo har fått betegnelsen Afrikas første verdenskrig, fordi en rekke naboland har blandet seg inn. Siden 1998 har 3,8 millioner mistet livet som følge av konflikten. Det betyr at dødstallene tilsvarer to tsunamier i året.

En skjør avtale som ble inngått mellom regjeringen og opprørerne i 2003, førte til forbedringer i sikkerhetssituasjonen i noen områder av DR Kongo. Men i den østlige delen av landet har kampene fortsatt med uforminset styrke. Det østlige Kongo har passert Darfur som den største og mest negligerte humanitære krisen i verden, sa FN-s nødhjelps koordinator Jan Egeland i mars 2005.

I Uganda var det 1,4 millioner internt fordrevne i begynnelsen av 2005. Håpet om at fredssamtaler mellom myndighetene og opprørerne i Lord's Resistance Army i Nord-Uganda skal føre til fred

har gang på gang blitt brutt, og våren 2005 var det liten grunn til optimisme når det gjelder å få en slutt på konflikten.

KAMP OM RESSURSER Konflikten og flyktningstrømmene i Afrika springer ofte ut av kamp om politisk makt mellom regjeringer og opprørsgrupper. I en rekke land handler det også om kontroll over rike naturressurser, deriblant olje og diamanter. I andre tilfeller bunner konflikten i strid mellom fastboende og nomader om beiteland og vannressurser. Men selv om konflikten springer ut av økonomiske og politiske motsetninger, har de i mange tilfeller fått en etnisk eller religiøs dimensjon. Det skyldes blant annet at politiske og religiøse ledere har satt ulike grupper opp mot hverandre for å nå sine mål.

Selv om de fleste konflikter i Afrika er borgerkriger og interne stridigheter, skjerpes konflikten i en rekke tilfeller gjennom utenlandsk innblanding. I Vest-Afrika er det forbindelser mellom konflikten i Liberia, Guinea, Sierra Leone og Elfenbenskysten, ved at opprørere har fått støtte fra nabolandene. I DR Kongo har så mange som ni land vært involvert i konflikten, på regjeringens eller opprørernes side.

FREDSBEVARENDE OPERASJONER I en rekke afrikanske land har fredsbevarende operasjoner – med eller uten FN-mandat – bidratt til å dempe eller løse konflikter og til å sikre flyktninger og internt fordrevne humanitær bistand og beskyttelse. I Sierra Leone bidro en stor FN-styrke til fredsløsningen i 2000, og FN har spilt en viktig rolle for å stabilisere situasjonen i landet slik at det er blitt mulig for

flyktninger å vende hjem. Det samme er tilfelle i Liberia, der FN satte inn en stor fredsbevarende styrke i 2003. I DR Kongo har FN-styrker sørget for humanitær bistand og økt beskyttelse for befolkningen i deler av landet.

I tillegg til FN-styrkene har flere rene afrikanske fredsbevarende styrker de siste årene bidratt til å bedre sikkerhetssituasjonen i land som i Liberia, Sierra Leone og Den sentralafrikanske republikk. Den afrikanske union (AU) har i økende grad engasjert seg både i fredsbevarende operasjoner og direkte i fredsmekling.

De fredsbevarende styrkene i Afrika har imidlertid vært rammet av flere skandaler. Både i Burundi og i DR Kongo har det kommet rapporter om at soldater i FN-styrker har stått bak seksuelle overgrep mot flyktningkvinner.

TILBAKEVENDING Til tross for de mange konflikten og Afrikas lite flatterende plassering på internasjonale flyktningstatistikker, er det også positive utviklingstrekk ved flyktningssituasjonen på dette kontinentet. Flere millioner flyktninger og internt fordrevne vendte hjem i 2004, og i en rekke land har tilbakevendingen fortsatt i 2005. Det store antallet mennesker som har avsluttet en tilværelse på flukt har gjort at Afrika er blitt omtalt som «et kontinent på marsj hjemover».

I flere land har tilbakevendingen kommet i stand etter at fredsløsninger har fått slutt på langvarige konflikter. Da borgerkrigen i Angola tok slutt i 2002, vendte flere millioner flyktninger og internt fordrevne hjem i løpet av kort tid. Tilbakevendingen fortsatte i 2004, og i løpet av året vendte de fleste av de gjenværende internt fordrevne hjem. I løpet av 2005 regner FN med å avslutte arbeidet med å bistå angolanske flyktninger i eksil med å vende tilbake til hjemlandet.

I Sudan har fredsavtalen mellom regjeringen i Khartoum og opprørerne i sør resultert i omfattende tilbakevending. Allerede ført avtalen ble underskrevet i januar 2005, valgte 400 000 internt fordrevne å vende tilbake til sine hjemsteder.

I Den demokratiske republikken Kongo er det langt fram til fred, og kamphandlinger driver stadig nye mennesker på flukt. Samtidig valgte om lag én million internt fordrevne å vende hjem i løpet av 2004.

Selv om de fleste hjemvendte har vært på flukt i sitt eget land, er det også mange som har reist tilbake til hjemlandet etter å ha levd som flyktninger i eksil. I Liberia startet UNHCR i 2004 et program for å bistå med tilbaketilbakevending for opptil 340 000

flyktninger i eksil, og 133 000 av disse vendte hjem i løpet av året. Både i Angola og Burundi reiste 90 000 flyktninger tilbake til hjemlandet, mens tallet på tilbakevendte i Sierra Leone var 26 000. Dermed kunne UNHCR avslutte sitt tilbakevendingprogram i Sierra Leone, etter å ha hjulpet 280 000 flyktninger med å vende hjem siden borgerkrigen tok slutt i 2000.

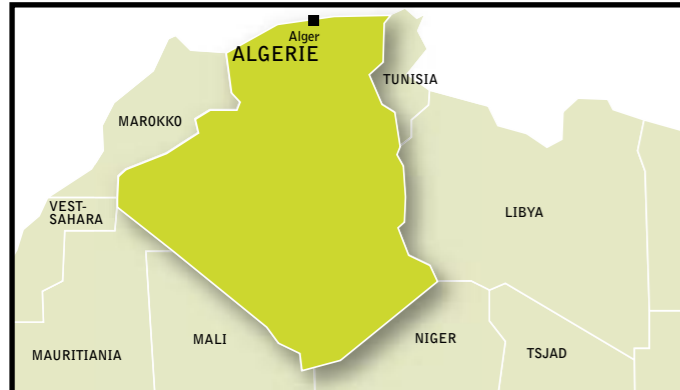
PENGEMANGEL Tilbakevendingprosessen er imidlertid ikke problemfri. Folk som vender hjem, får sjelden nok hjelp til en ny start etter tiden på flukt. I motsetning til sjenerøsitet etter tsunamien i Asia, er det begrenset vilje til å gi økonomisk støtte til hjemvendte flyktninger i Afrika.

Ved utgangen av 2004 hadde FN bare fått inn halvparten av det verdensorganisasjonen ba om til humanitært arbeid i Afrika for dette året. Beløpet som var gitt, tilsvarte det som i løpet av en uke ble lovet til ofrene for tsunamien i Det indiske hav.

Burundi er et av landene der det mangler penger til å bistå hjemvendte flyktninger, ifølge lederen for UNHCRs operasjoner i Afrika, David Lambo.

– Vi ba om 60 millioner dollar til Burundi, der vi tross alle problemer repatrierte 90 000 flyktninger i fjor. Så langt har vi bare fått 2,5 millioner dollar som svar på denne appellen. Dette er åpenbart ikke nok, sa Lambo i et intervju i mars 2005.

En rapport fra Flyktninghjelpens dokumentasjonsprosjekt for internt fordrevne, Global IDP Project, påpeker at behovene til de internt fordrevne som vender tilbake til Sør-Sudan, er negligert. Også i land som Angola, Liberia og DR Kongo er det behov for økt bistand. Når tidligere soldater og internt fordrevne som vender hjem blir gående uten arbeid, er det fare for økte spenninger, oppblussing av konflikten og nye flyktningstrømmer, advarer Global IDP Project. ■

NØKKELTALL > ALGERIE

Folketall (mill)	32,9
Areal km2	2 381 740
Flyktninger fra Algerie	1 600
Internt fordrevne	1 000 000
Flyktninger i Algerie fra andre land	102 000
Frivillige tilbakevendinger til Algerie	-
Asylsøkere fra Algerie til Norge i 2004	103

FÅ VENDER HJEM

ALGERIE I DAG Unntakstilstanden fra 1992 er fortsatt ikke totalt opphevet, til tross for internasjonalt press. Imidlertid er sikkerheten betraktelig forbedret: Siden 1999 har president Abdelaziz Bouteflika tilbudt amnesti til militante islamister som leverer inn våpen. Fortsatt er det tilløp til islamittisk væpnet aktivitet, særlig på landsbygda fra Kabylia i øst til Médéa sør for Alger. Et mindretall av de internt fordrevne har vendt tilbake til sine landsbyer. Flukten til storbyene har også rot i store sosiale og økonomiske problemer.

KONFLIKTENS BAKGRUNN Voldsspiralen i Algerie startet i 1992, etter at hæren avlyste andre runde av valget til nasjonalforsamlingen. Første runde av valgte ble vunnet av det islamske partiet Front Islamique du Salut (FIS). Da partiet ble forbudt like etter, utløste dette et blodig opprør. Myndighetene svarte med dødsskvadroner og væpnet borgerværn. Selv om islamistene trolig sto for brorparten av likvideringene og overgrepene, er også sikkerhetsstyrkene anklaget for grov vold, massakre og for å unnlate å beskytte borgerne. I årene som fulgte ble mellom 150 000 og 200 000 algeriere drept, rundt 8000 forsvant og tusenvis av mennesker ble internert i leire i Sahara. I dag er den fryktede Le Groupe Armé Islamique (GIA) mer eller mindre oppløst. Ifølge myndighetene er kun én militant islamistgruppe aktiv i dag – Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat (GSPC).

ÉN MILLION PÅ FLUKT Ved inngangen til 2005 var fremdeles én million algeriere internt fordrevet i landet. Mange har flyktet til venner og slektninger i de nærmeste byene, eller bosatt seg i urbane slumstrøk. Omfanget av hjemvendte og fordrevne er vanskelig å tallfeste, blant annet fordi internasjonale organisasjoner ikke får adgang til områdene hvor massakrer og overgrep har funnet sted.

I de mest utsatte områdene ligger arbeidsløsheten på 35 prosent, og halvparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensen.

Storbykriminaliteten er fordoblet det siste året. Med unntak av oljesektoren stoppet det meste av økonomisk aktivitet på 1990-tallet. Ifølge avisen Le Monde Diplomatique hadde Algerie mer enn 40 milliarder dollar i reserve i 2003, i hovedsak oljeinntekter, uten at det har ført til noen vesentlig forbedring for de store massene. Utfordringene er særlig store innenfor boligbygging og veinett.

MAKTSPILL Det oppholder seg over 100 000 flyktninger fra andre land i Algerie, de fleste av disse fra Vest-Sahara. De er bosatt i fire leire i et øde område utenfor Tindouf militære sone nær grensen til Marokko, og blir ansett for å være en brikke i et maktspill mellom Marokko og Algerie. Ifølge menneskerettsorganisasjonen Amnesty International får ikke flyktningene bevege seg fritt, og de er totalt avhengig av nødhjelp. Både Røde Kors Algerie, FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og Verdens Matvareprogram (WFP) har assistert disse flyktningene. Rundt 5000 palestinske flyktninger har derimot fått adgang til jobbmarkedet.

INTERNASJONALT FRAVÆR Myndighetene er svært restriktive med å gi internasjonale organisasjoner adgang til landet, særlig de som jobber med menneskerettigheter. Resultatet er at hjemvendte algeriere mottar minimal humanitær assistanse utenfra. EU er den eneste store internasjonale aktøren som gjennom en spesialavtale får bistå i et omfattende rehabiliteringsprosjekt. Målet er å få fortgang i hjemvending av internt fordrevne. Den internasjonale Røde Kors Komiteen (ICRC) har også oppnådd en spesialavtale for å få adgang til fengslene. ■

NØKKELTALL > ANGOLA

Folketall (mill)	14,5
Areal km2	1 246 700
Flyktninger fra Angola	223 300
Internt fordrevne	40 000 – 340 000
Flyktninger i Angola fra andre land	14 900
Frivillige tilbakevendinger til Angola	90 246
Asylsøkere fra Angola til Norge i 2004	39

KOMMER HJEM TIL HUMANITÆR KRISE

ANGOLA I DAG Etter fredsavtalen i 2002 er situasjonen fremdeles stabil i Angola. Antall internt fordrevne har blitt kraftig redusert, og de fleste av flyktningene som har oppholdt seg i nabolandene har vendt hjem. Men mange av de fordrevne kommer hjem til vanskelige forhold. Krig, fattigdom og ødelagt infrastruktur har satt sitt preg på landet, og den humanitære situasjonen er fremdeles kritisk flere steder i landet.

BORGERKRIG MED UTENLANDSK STØTTE Da den tidligere portugisiske kolonien ble et selvstendig land i 1975, startet en blodig krig som skulle vare i 23 år. Krigen sto mellom to grupper som ønsket kontroll over landet, og disse ble støttet av partene i den kalde krigen. Angolas folkelige frigjøringsbevegelse (MPLA) fikk regjeringmakten i hovedstaden Luanda. Med støtte fra blant annet Sovjetunionen tok de kontrollen over den vestlige delen av landet, alle provinshovedstedene samt de fleste oljefeltene. Den nasjonale unionen for total frigjøring av Angola (UNITA), som på sin side ble støttet av Sør Afrika, tok grep om de sydlige og sentrale delene av landet og kontrollerte det meste av diamantforekomstene i landet.

RIKDOM TIL BESVÆR Da den kalde krigen var over forsvant etter hvert støtten fra utlandet. Like fullt fortsatte den blodige borgerkrigen, som i større grad handlet om kontroll over ressurser enn om ideologi. Angolas største naturressurser, diamanter og olje, har i stor grad både forårsaket og finansieret borgerkrigen i landet. Mens overskuddet av naturressursene havnet i lommene til den rike eliten i landet, forårsaket naturens rikdom et mareritt for den øvrige delen av befolkningen.

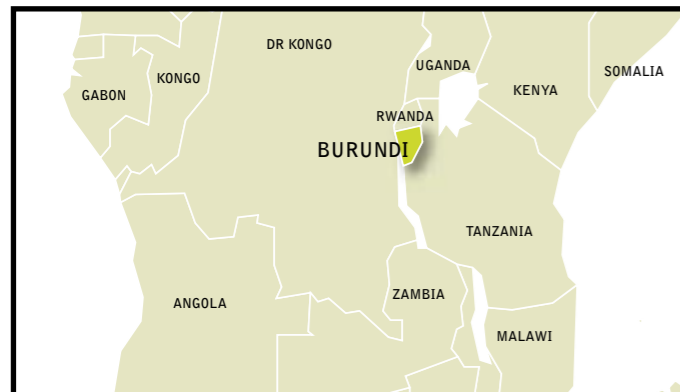
Borgerkrigen kostet mellom en halv og en million mennesker livet, og førte til at over fire millioner av landets innbyggere ble drevet på flukt. Nesten en halv million flyktet ut av landet, de fleste

til Zambia, Den Demokratiske Republikken Kongo, Republikken Kongo (Brazzaville) og Sør Afrika.

HUMANITÆR KRISE I april 2002 ble det inngått en våpenhvile mellom de to partene, etter at UNITAs leder gjennom 30 år ble drept. Fire måneder senere ble fredsavtalen underskrevet. Da hjelpeorganisasjonene endelig kom seg inn i områder som tidligere hadde vært utilgjengelige på grunn av krigen, ble en av verdens verste humanitære katastrofer avdekket. Sult, sykdom og en tilværelse på flukt hadde gått hardt utover befolkningen, og barnedødeligheten ble anslått til å være blant verdens høyeste. Millioner av mennesker trengte akutt nødhjelp. Hjelpeorganisasjonenes arbeid ble enda vanskeligere av at den angolske regjeringen – og verdenssamfunnet for øvrig – ikke umiddelbart innså hvor akutt behovet for humanitær hjelp var.

TRENGER BISTAND Etter fredsavtalen i 2002 har over to millioner angolnere vendt tilbake til sine hjem, mange med hjelp fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). I løpet av 2004 vendte ytterligere 90 000 flyktninger hjem, og ifølge UNHCR skal tilbakevendingprosessen være ferdig i 2005. Men forholdene er dårlige mange steder, og landet er sterkt preget av mangel på ressurser etter den 23 år lange krigen. Mangel på infrastruktur og et stort antall landminer har også vanskeliggjort både tilbakevending og nødhjelpsarbeid, og store utfordringer gjenstår når landet nå skal gjenoppbygges.

Det anslås at minst 40 000 angolnere fremdeles er internt fordrevne, mens over 200 000 lever i eksil. Mange av disse har imidlertid ikke behov for beskyttelse, men venter snarere på at forholdene på hjemstedet skal bli bedre. Mange av flyktningene velger også å bli boende i asyllandet, der de har etablert seg på nytt. ■

NØKKELTALL > BURUNDI

Folketall (mill)	7,3
Areal km ²	27 830
Flyktninger fra Burundi	482 200
Internt fordrevne	170 000
Flyktninger i Burundi fra andre land	60 700
Frivillige tilbakevendinger til Burundi	90 320
Asylsøkere fra Burundi til Norge i 2004	133

AVVÆPNING OG KAMPER OM HVERANDRE

BURUNDI I DAG I etterkant av våpenhvileavtaler mellom myndighetene og en rekke opprørsstyrker i 2003, har over 100 000 flyktninger og internt fordrevne vendt hjem. Like fullt rapporteres det om nye kamper i provinsen Bujumbura Rural mellom regjeringshæren og den eneste opprørsgruppen som ikke har undertegnet våpenhvilen, Front National de Liberation (FNL). Stadige kamputbrudd blokkerer nødhjelp til internt fordrevne og til områder hvor den humanitære situasjonen er prekær.

KONFLIKTENS BAKGRUNN De siste 30 årene har de to etniske gruppene i Burundi, hutuene og tutsiene, kjempet om makten nesten kontinuerlig. Dette på tross av mange fredsforhandlinger og forsøk på maktdeling. Med et par unntak har tutsiminoriteten, 14 prosent av 6,4 millioner, styrt Burundi siden uavhengigheten i 1962. Ved det første demokratiske valget i 1993 kom hutu-president Melchior Ndadaye til makten. Tre måneder etter ble han drept, noe som utløste en langvarig borgerkrig. Nær to millioner burundiere ble drevet fra sine hjem, og omlag 300 000, de fleste sivile, er drept.

I august 2000 lyktes det endelig å få underskrevet en fredsavtale, som innebar maktdeling for en overgangsperiode. Det første demokratiske valget på mer enn ti år har vært utsatt flere ganger, men skal etter planen avholdes 19. august 2005. En hindring forsvant da den ytterliggående hutufraksjonen CNDD-FDD undertegnet fredsavtalen i 2003.

OVERGREP MOT SIVILE Ved inngangen til 2005 var 170 000 burundiere fremdeles internt fordrevne i landet. De fleste bor i leire rundt om i landet. Tallet på dem som har flyktet til venner og slektninger, er vanskelig å fastsette, også fordi tallene på midlertidig fordrevne varierer i takt med nye angrep. I 2004 satt FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) i gang et stortilet repatrieringsprogram fra grenseprovinser i Tanzania. Rundt 180 000 reiste hjem i løpet av

2003 og 2004. Imidlertid befinner fortsatt nær 500 000 burundiske flyktninger seg i eksil.

På tross av at Burundi selv er preget av krig, har landet mottatt flyktninger fra nabolandene DR Kongo og Rwanda. Kamper i Kivu-provinsen i DR Kongo førte til at rundt 60 000 kongolesere flyktet til transittleire i Cibitoke-provinsen i Burundi i år, til tross for at 160 kvinner og barn ble massakrert i en av disse leirene i fjor.

Internt fordrevne og andre sivile i provinsen Bujumbura Rural er det siste året også blitt utsatt for brutale menneskerettsbrudd. Regjeringsstyrker, FNL og CNDD-FDD har gått til angrep og drept sivile. Kvinner og jenter er blitt voldtatt, hus brent ned og eiendeler stjålet.

INTERNASJONAL OG REGIONAL RESPONS FN-styrken ONUB er på plass i Burundi for å overvåke våpenhvilen, organisere avvæpningen og legge forholdene til rette for frie valg. En del av opprørerne som leverer inn våpen, vil trolig bli integrert i politiet og en framtidig hærstyrke på 45 000 personer. Over 10 000 opprørere har hittil levert inn våpnene. De første som fikk tilbud om skole og arbeid, var barnesoldater.

På tross av at alle FN-organene og et 50-talls hjelpeorganisasjoner er til stede i Burundi, har det tidvis vært problematisk å nå fram med nødhjelp på grunn av pågående krigshandlinger. I tillegg har internasjonale donorer vist liten interesse for å bistå landet med å legge til rette for tilbakevending. I sin «2004 Appell» ba UNHCR om 60 millioner dollar for arbeidet i Burundi, men mottok kun 2,5 millioner, det vil si 4,17 prosent. ■

NØKKELTALL > DEN SENTRALAFRIKANSKE REP.

Folketall (mill)	4,0
Areal km ²	622 984
Flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk	31 800
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Den sentralafrikanske rep. fra andre land	30 600
Frivillige tilbakevendinger til Den sentralafrikanske rep.	360
Asylsøkere fra Den sentralafrikanske rep. til Norge i 2004	-

VALG GIR HÅP

DEN SENTRALAFRIKANSKE REPUBLIKK I DAG Den sentralafrikanske republikk har i årevis vært plaget av fattigdom, lovløse tilstander og politisk ustabilitet. Landet synes glemt av det internasjonale samfunnet, og hittil i 2005 har FN bare mottatt seks prosent av de 23,6 millioner dollar de har bedt om.

KONFLIKTFYLT OMRÅDE Konflikter og borgerkrig herjer i nesten alle landene rundt Den sentralafrikanske republikk, det vil si i begge Kongo-statene i sør, i Sudan i øst og i Tsjad i nord. Det eneste nabolandet med en viss stabilitet de siste årene er Kamerun i vest. Men våren 2005 kom det dårlige nyheter også fra dette området. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) i Kamerun ba om økt internasjonal oppmerksomhet mot grove overgrep utført av tidligere soldater fra Den sentralafrikanske republikk. Soldatene gjennomfører væpnede raid i Kamerun, der de kidnapper kvinner og barn og tar dem med seg til sine baser i Den sentralafrikanske republikk. Det er særlig Mbororo-folket, som lever av kvegdrift og blir ansett for å være relativt velstående, som presses for løsepenger på denne måten. 15 000 kamerunere har blitt drevet på flukt på grunn av raidene. 3000 flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk som befinner seg i grenseområdene er også utsatt.

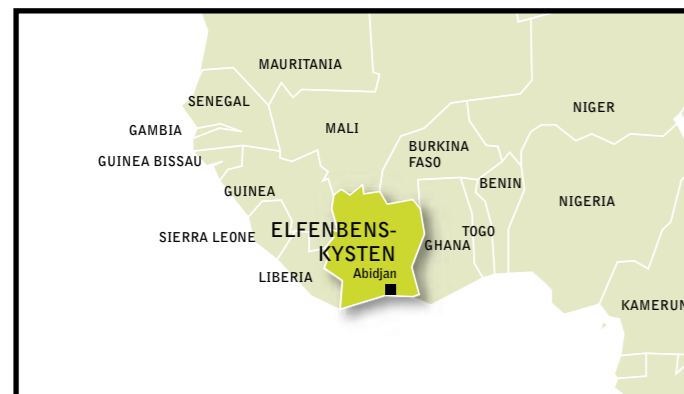
VALG Det er likevel et snev av optimisme knyttet til president- og parlamentsvalgene som ble avholdt 8. mai i år. Valgene var siste steg i en prosess for å etablere lov og orden etter kuppet i mars 2003, der tidligere hærsjef Francois Bozizé tok makten. Bozizé ledet overgangsregjeringen og vant også valget. Han har jobbet hardt for å skaffe seg koalisjonspartnere for å sikre valgseieren. For å styrke sin posisjon har han blant annet avvist en rapport fra menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International fra november i 2004, som dokumenterer massevoldtekt mot kvinner og unge jenter. Ugjerningene ble begått av soldater både fra Den sentralafrikanske

republikk, Tsjad og Kongo. Bozizé har avvist å stille noen til ansvar for disse forbrytelsene av frykt for å støte fra seg potensielle samarbeidspartnere.

ØNSKER STABILITET Lovløsheten er fremdeles utbredt i Den sentralafrikanske republikk og flere titalls tusen lever i frykt for omstreifende bander. Dette har også gjort det vanskelig å komme med sikre tall over internt fordrevne. Mange steder ligger jorden brakk fordi bøndene ikke tør å oppholde seg på åkrene.

Til tross for at forholdene ikke har bedret seg under Bozizé, er han fremdeles populær hos mange. Da han tok makten i 2003 inviterte han alle flyktningene til å vende hjem. Etter kort tid kom 3000 tilbake fra DR Kongo og ytterligere 2000 fra Kongo-Brazzaville. Men flyktningene som befinner seg i Tsjad, har tydelig gitt uttrykk for at de ikke vil vende hjem så lenge Bozizé sitter med makten. Dette til tross for at mange lever i svært spartanske leire eller sover på gaten i grenselandsbyer i Tsjad. Ved inngangen til 2005 levde i underkant av 32 000 flyktninger fremdeles i eksil.

FLYKTNINGER FRA NABOLANDENE I begynnelsen av 2005 huset den sentralafrikanske republikk over 30 000 flyktninger fra nabolandene. Av disse var flesteparten fra Sudan, men også mange fra DR Kongo. Av de opprinnelig 18 000 flyktningene fra Tsjad er det bare 2000 som fremdeles er i landet. Rwandiske asylsøkere som kom fra DR Kongo i 1996–97, ble en vanskelig nøtt å knekke for myndighetene da mange av dem angivelig hadde deltatt i folkemordet i Rwanda i 1994. De fleste av disse har nektet å vende frivillig tilbake til Rwanda. ■

NØKKELTALL > ELFENBENSKYSTEN

Folketall (mill)	17,2
Areal km ²	322 460
Flyktninger fra Elfenbenskysten	48 000
Internt fordrevne	500 000
Flyktninger i Elfenbenskysten fra andre land	74 200
Frivillige tilbakevendinger til Elfenbenskysten	-
Asylsøkere fra Elfenbenskystentil Norge i 2004	11

ET SPLITTET LAND

ELFENBENSKYSTEN I DAG Elfenbenskysten, som har vært Vest-Afrikas rikeste og mest stabile land, ble hardt rammet i 2002. Da rykket opprørere fra nord fram og tok kontrollen over halve landet. Siden har Elfenbenskysten vært tydeliggjort delt av en buffersone patruljert av 6000 FN-soldater og 4000 franske soldater. Nesten én million mennesker har blitt drevet på flukt.

KRISTNE OG MUSLIMER Den ivorianske regjeringshæren kontrollerer områdene sør for Bouaké, opprørernes hovedkvarter. I sør er majoriteten kristne, i nord muslimer. Flere fredsavtaler og forsøk på maktdeling har ikke stoppet kampene mellom opprørere og regjeringssunnlig milits. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch har regjeringssunnlig milits ved grensen i vest rekruttert soldater, deriblant barn, fra Liberia. Organisasjonen hevder også at seksualisert vold mot kvinner er registrert på begge sider av bufferonen, særlig ved grensen til Liberia, og at det forekommer statlig vold av religiøs og etnisk karakter. For eksempel har politiet foretatt brutale raid i hovedstaden mot ivorianere fra nord og vestafrikanske immigranter, som de anklager for å støtte opprørerne.

HÅP OM FRED Den siste fredsavtalen, ledet av Sør-Afrikas president Thabo Mbeki, ble undertegnet i Pretoria 6. april i år. Begge parter har forpliktet seg til å trekke ut tunge våpen fra frontlinjene og starte avvæpningen i sommer, slik at presidentvalget kan avholdes i oktober som planlagt. Mbeki har bedt Elfenbenskystens president Laurent Gbagbo iverksette sin konstitusjonelle makt slik at alle presidentkandidatene kan stille til valg, inkludert Alassane Ouattara, leder av Rassemblement des Républicains (RPR). Han har vært utestengt fra to presidentvalg, fordi en av foreldrene skal være fra Burkina Faso. President Gbagbo har nylig annonsert at Ouattara kan stille som kandidat til presidentvalget i oktober. Det blir sett på som et avgjørende skritt i fredsprosessen.

DISKRIMINERER Etter at Elfenbenskysten fikk sin uavhengighet fra Frankrike i 1960, førte landets første president, Félix Houphouët-Boigny, en åpen innvandringspolitikk blant annet for å få fart på kakao, kaffe- og bomullsproduksjonen. I dag har 26 prosent av befolkningen røtter i Burkina Faso, Mali, Guinea og Ghana. Men etter at råvareprisene sank på 1980-tallet er det lite behov for utenlandsk arbeidskraft, selv om landet fortsatt er verdens fremste kakaoproducent. Dessuten har presidentene etter Houphouët-Boigny ført en sterkt nasjonalistisk politikk som har nært opp under fremmedfiendlighet og diskriminering av «urene» ivorianere. I tillegg er den muslimske befolkningen i nord lei av å bli diskriminert, marginalisert og ekskludert fra administrasjon, militære toppjobber og handel. Nå setter både de og etterkommere av muslimske innvandrere fra Sahellandene sin lit til Alassane Ouattara.

FORFALL OG FLUKT I de siste tre årene har sivilbefolkningen i nord fått det stadig verre. De fleste helsestasjonene er stengt, og det er mangel på mat, medisiner, skolegang og rent vann. FN beregner at rundt en halv million ivorianere med utenlandsk opprinnelse har flyktet til Burkina Faso, Mali og Guinea. Omlag 400 000 ivorianere er på flukt inne i landet fra opprørere og milits i nord og vest. Mer enn 100 000 fordrevne skal oppholde seg i slummen i hovedstaden Abidjan. I februar i år rapporterte hjelpeorganisasjonen CARE at nesten 40 prosent av de fordrevne er barn under 15 år. Samtidig oppholder rundt 70 000 flyktninger fra Liberia seg i den vestlige delen av Elfenbenskysten.

MANGEL PÅ FINANSIERING I 2005 har FN bedt om 39 millioner dollar til programmer i Elfenbenskysten. Hittil er mindre enn 1 prosent finansiert, mot 45 prosent i 2004. I kjølvannet av Pretoria-avtalen, har president Gbagbo anmodet Verdensbanken, Det Internasjonale Pengefondet og EU om å støtte fredsprosessen i landet. ■

NØKKELTALL > ERITREA

Folketall (mill)	4,5
Areal km ²	121 320
Flyktninger fra Eritrea	204 200
Internt fordrevne	59 000
Flyktninger i Eritrea fra andre land	4 700
Frivillige tilbakevendinger til Eritrea	9 892
Asylsøkere fra Eritrea til Norge i 2004	110

VANSKELIG GJENOPPBYGGING

ERITREA I DAG Tørke, elendig økonomi, dårlig nabolikskap med Etiopia og stengte grenser til Sudan holder økonomien nede i Eritrea. Dette legger hindringer i veien for nødvendig gjenoppbygging etter den lange krigen mot Etiopia. Omfattende ødeleggelser og et stort antall miner har gjort det svært vanskelig for flyktningene å vende tilbake.

32 ÅRS BORGERKRIG Eritrea var italiensk koloni da Storbritannia overtok makten i 1941. Elleve år senere ble Eritrea og nabolandet Etiopia slått sammen til én stat. Dette var et kompromiss mellom etiopiske krav om suverenitet og eritreisk ønske om selvstendighet. Ti år senere besluttet Etiopias keiser Haile Selassie å annektere Eritrea. Dette ble innledningen på en 32 år lang blodig konflikt mellom de to landene på Afrikas Horn.

Mer enn 750 000 eritreere flyktet fra landet, omtrent en halv million av disse til nabolandet Sudan. Etter en etiopiskstøttet folkeavstemning i 1993 fikk Eritrea endelig sin etterlengtede frihet. En del flyktninger vendte hjem, mens flere hundre tusen forble i Sudan.

GRENSEKRANGEL Eritrea var på god vei med å gjenoppbygge landet da konflikten med Etiopia rammet på nytt i 1998. Nå handlet det om territorier langs den 1000 kilometer lange grensen. Over 100 000 mennesker ble drept og en tredjedel av befolkningen ble drevet på flukt, før en fredsavtale ble undertegnet i desember 2000.

Fem år senere er fordelingen av områdene langs grensen ennå ikke avgjort. Det rapporteres fortsatt om uroligheter langs den FN-bevoktede grensen. Ødelagt infrastruktur, sammenraste skolebygninger, raserte vannforsyninger og et utall miner legger store hindre i veien for tilbakevending av eritreiske flyktninger. Ved utgangen av 2004 var fortsatt over 204 000 av landets 4,4 millioner innbyggere

på flukt utenfor landets grenser, mens i underkant av 60 000 var internt fordrevne innad i landet. Det befinner seg også i underkant av 5000 flyktninger fra andre land i Eritrea, de fleste av disse fra Somalia og Sudan.

VANSKELIG MINERYDDING FN-styrker er til stede langs grensen for å hindre at partene griper til våpen igjen. De deltar dessuten i ryddingen av over 1,5 millioner miner. Hete, støv, slanger og skorpioner gjør arbeidsforholdene for minerydderne svært vanskelig. Man regner med at det vil ta omtrent fem år før de verste områdene kan klareres, forutsatt fortsatt fred, økonomisk støtte og at det er permanente fredsbevarende styrker i området. ■

NØKKELTALL > ETIOPIA

Folketall (mill)	74,2
Areal km ²	1 127 127
Flyktninger fra Etiopia	52 100
Internt fordrevne	132 000
Flyktninger i Etiopia fra andre land	116 000
Frivillige tilbakevendinger til Etiopia	-
Asylsøkere fra Etiopia til Norge i 2004	148

HUNGERSNØD OG RUIN

ETIOPIA I DAG To tredeler av befolkningen i Etiopia er analfabeter, og mange er avhengig av humanitær bistand for å overleve. Men midlene uteblir, og den humanitære situasjonen forverres stadig. Samtidig hindrer den fortsatt spente situasjonen med nabolandet Eritrea nødvendig gjenoppbygging og utvikling.

KRIG MED NABOLANDET Til tross for at Etiopia er det afrikanske landet som har hatt sin selvstendighet lengst, har problemene stått i kø for det etiopiske folket. De siste tiårene har befolkningen lidd under tørke, hungersnød og en langvarig krig med nabolandet Eritrea.

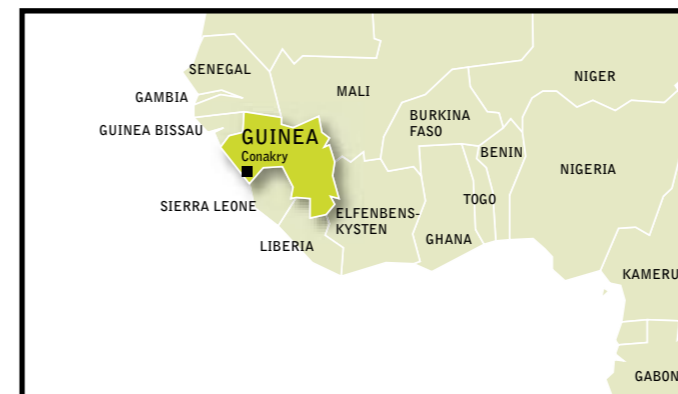
Da Etiopia annekterte Eritrea i 1962 startet en 32-årig blodig konflikt mellom de to landene. Omkring én million etiopiere flyktet fra konflikten. De fleste vendte hjem da Eritrea fikk sin selvstendighet i 1993. Fem år senere blusset krigen opp på ny, på grunn av uenighet om fordelingen av grenseområdene. Titusener ble drept på hver side, og 360 000 etiopiere ble på nytt fordrevet fra hjemmene sine.

VANSKELIG TILBAKEVENDING I desember 2000 undertegnet de krigende partene en fredsavtale. Men grenseområdenes skjebne er ennå ikke bestemt, og naboskapet er fortsatt spent. Store områder er dekket av miner, og mange har blitt drept eller skadet de siste årene. I tillegg ligger store deler av landet i ruin etter de langvarige krigene. Mangel på penger hindrer utbedring av infrastruktur, oppbygging av skoler, helsevesen og vannforsyningsstasjoner, og dette er en av grunnene til at mange fordrevne ikke vil vende tilbake. I begynnelsen av 2005 var 132 000 etiopiere fortsatt internt fordrevet, mens 52 100 oppholdt seg i andre land, hovedsakelig i afrikanske naboland. I underkant av 3000 etiopiere søkte om asyl i Europa og USA i 2004 – 148 av disse i Norge.

ETNISKE KONFLIKTER Borgerkrigene i Sudan og Somalia har også ført til store flyktningstrømmer inn i Etiopia. I 1991 var det så mange som 300 000 sudanske flyktninger i landet. Siden den gang har mange vendt hjem, og mange nye ankommet. Ved inngangen til 2005 var det i underkant av 100 000 sudanske flyktninger i Etiopia. De siste årene har det vært flere voldelige sammenstøt mellom etiopiere og sudanske flyktninger. Mange er imot etablering av nye flyktningleire for sudanere.

I enkelte områder av Etiopia er det også konflikter mellom ulike etniske grupperinger. I januar og februar 2004 ble nær 200 drept i sammenstøt i den isolerte, vestlige regionen Gambella. Titusener flyktet fra området. Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch anklager militæret for å stå bak drap, voldtekter og tortur mot den etniske gruppen Anuak i området, men de militære avviser dette kontant.

HUMANITÆRE ORGANISASJONER MANGLER MIDLER Den langvarige humanitære katastrofen i Etiopia har mistet den viktige internasjonale interessen de seneste årene. I april 2005 varslet FN at de humanitære forholdene i Etiopia er i ferd med å forverre seg på grunn av manglende midler til mat, vann og vaksinasjonsprogram. Etiopia er et av verdens fattigste land. Rundt ti millioner av de 74,2 millioner innbyggerne er helt avhengig av bistand for å overleve. Ifølge planen skulle FNs «Productive Safety Net Programme» sørge for mat eller kontanter (70 cent dagen) til millioner av mennesker, mot at de blant annet hjelper til med å bygge små vanningsanlegg. Forsinkelser har ført til at denne bistanden så langt kun har nådd ut til visse områder.

NØKKELTALL > GUINEA

Folketall (mill)	8,8
Areal km ²	245 857
Flyktninger fra Guinea	2 500
Internt fordrevne	82 000
Flyktninger i Guinea fra andre land	145 200
Frivillige tilbakevendinger til Guinea	-
Asylsøkere fra Guinea til Norge i 2004	30

OFFER FOR REGIONALE KONFLIKTER

GUINEA I DAG Vedvarende krig og opprør i nabolandene Liberia, Sierra Leone og Elfenbenskysten har vært en tung belastning for Guinea. De siste 14 årene har nær én million flyktninger oppholdt seg i landet. På samme tid har opprørere og soldater krysset Guineas grenser og angrepet og plyndret befolkningen. Dette har ført til masseflukt, kamp om knappe ressurser og spenninger mellom fastboende, internt fordrevne, flyktninger og hjemvendte guineanere.

NABOLANDENE Situasjonen i Guinea er tett forbundet med utviklingen i Liberia, Sierra Leone og Elfenbenskysten. Liberias tidligere president Charles Taylor har vært en nøkkelfigur. Han bidro til å holde krigen i gang i Sierra Leone ved å støtte opprørerne, Revolutionary United Front (RUF). Myndighetene i både Guinea og Sierra Leone kjempet imot Taylor. Liberiere som ville fjerne ham fikk treningsmuligheter i Guinea. Disse alliansene resulterte i innfiltrering og kamper på begge sider av grensen, og rammet sivilbefolkningen hardt. I grenseområdene Forestière og Haute Guinea regjerer fortsatt væpnede bander som rekrutterer barn, arbeidsløse ungdom og leiesoldater, som nå er uten oppdrag etter at det ble erklært fred i Sierra Leone i 2002 og i Liberia i 2003. I tillegg er jungelen et yndet område for smugling av alt fra våpen til diamanter.

FLYKTNINGSTRØMMER Selv om Guinea er kjent for å huse flere flyktninger enn noe annet afrikansk land, har ikke alle vært like godt beskyttet. Enkelte flyktninger fra Liberia og Sierra Leone er blitt trakassert og mishandlet av guineansk, regjeringsstøttet milits – anklaget for å være Taylors og RUFs støttespillere. Siden 2003, da Taylor ble tvunget ut av Liberia, har flyktningbildet endret seg betraktelig. Majoriteten av liberierne og sierraleonerne har reist tilbake. I dag oppholder over 145 000 flyktninger seg i Guinea, om

lag 70 000 av disse er liberiere.

Et nytt utviklingstrekk er at stadig flere flyktninger kommer fra Elfenbenskysten, etter at opprørere tok kontrollen i nord. I tillegg skal rundt 100 000 guineanere ha kommet tilbake fra Elfenbenskysten på grunn av landets fremmedfiendtlige politikk. Guineas president anklages for stilltiende å godta at regjeringsvennlig milits fra Elfenbenskysten etablerer baser i Guinea for å angripe ivorianske opprørere. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch rekrutterer militsen i Elfenbenskysten både ekssoldater og mindreårige i grenseområdene.

I tillegg er over 80 000 guineanere på flukt i sitt eget land. På grunn av uro og ødelagt infrastruktur har kun et mindretall vendt tilbake til hjemstedene sine.

LITE BISTAND Med verdens største bauxitt-forekomster i tillegg til gull-, diamant- og jernåre, har Guinea potensial til å være et av Afrikas rikeste land. I stedet figurerer landet på bunnen av FNs utviklingsstatistikk for 2004, som nummer 160 av totalt 177 land. Levevilkårene forverres stadig. Etter uavhengigheten fra Frankrike, knyttet Guinea seg til Sovjetunionen og innførte et marxistisk ett-partistyre som varte i 26 år. Landets nåværende president Lansane Conte kom til makten etter militærkupp i 1984. Ifølge observatører har betydelige deler av statskassen gått med til å finansiere regjeringsvennlig milits og paramilitære.

Til tross for prekær nød og ødelagt infrastruktur har internasjonale donorer i liten grad assistert Guinea. Mangel på politiske reformer skal være hovedårsaken. ■

NØKKELTALL > KENYA

Folketall (mill)	32,8
Areal km ²	582 650
Flyktninger fra Kenya	11 800
Internt fordrevne	360 000
Flyktninger i Kenya fra andre land	269 300
Frivillige tilbakevendinger til Kenya	-
Asylsøkere fra Kenya til Norge i 2004	1

GLEMTE FLYKTNINGER

KENYA I DAG Kenya er et lappeteppes av ulike etniske grupper. Opp gjennom årene har dette forårsaket stadige gnissninger og eksplosive sammenstøt. Tre år etter at ettpartistaten tok slutt, er fattigdom, korrupsjon og dårlig økonomi fortsatt et utbredt problem. Ved inngangen til 2005 var 360 000 mennesker internt fordrevet i landet.

KVEGFOLK MOT BØNDER Da Kenya ble selvstendig fra Storbritannia i 1963 ble den karismatiske frihetsforkjemperen Jomo Kenyatta president i landet. Hans etterfølger, Daniel arap Moi, representerte African National Union (KANU) – den gang det eneste lovlig partiet i landet. Regjeringspartiet KANU brukte de etniske motsetningene i landet for å beholde makten. Partiet hadde spesielt sterk støtte blant det nomadiske kvegfolket, som de betalte for å angripe og myrde fastboende bønder, gjerne med landområdene til de drepte som belønning. På den måten ble opposisjonen, som hadde hatt stor støtte blant bøndene, svekket. På grunn av KANUs maktspill flyktet mer enn en halv million kenyanere fra sine hjem i løpet av 1990-årene.

I 2002 tapte KANU valget etter 40 år ved makten. Den nye regjeringen er en koalisjon av tidligere opposisjonspartier. Den nye presidenten, Mwai Kibaki gjorde korrupsjon, økonomiske reformer og tilbakevending for de internt fordrevne til sin kampsak. Til tross for at Kenya nå er et av de mer politisk stabile landene i Afrika, synes mange at livet under den nye regjeringen er verre enn før.

STORE PROBLEMER I tillegg til etniske gnissninger og korrupsjon har landet også andre problemer å stri med, blant annet ustabile værforhold. Vekselvis flom og tørke fører til dårlige avlinger, noe som igjen går ut over mat til befolkningen og handelen med utlandet. Økende internasjonal terrorisme har også rammet safariturismen, et av det vakre landets viktigste inntektskilder.

Halvparten av Kenyas befolkning er under 25 år, arbeidsledigheten er høy og kriminaliteten florerer. Det er ekstreme forskjeller mellom fattig og rik. Størsteparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensen på en dollar dagen. Over to millioner av landets 33 millioner innbyggere er rammet av AIDS, og gjennomsnittlig levealder er 45 år.

DÅRLIGE KÅR Mange av de internt fordrevne fra 1990-tallet lever fortsatt under svært dårlige kår i de store byene. I begynnelsen av 2005 var 360 000 kenyanere fortsatt på flukt i eget land, mens 11 800 levde i eksil. Regjeringen har mye å legge til rette før disse kan vende hjem. Ulovlig eiendomsskjøter og krangel om beiterettigheter er svært utbredt, og det skal mye til for å gjenopprette tilliten mellom de involverte partene.

DALENDE INTERESSE Til tross for den utstrakte fattigdommen i landet, gir Kenya husly til over 200 000 flyktninger fra andre afrikanske land, de fleste fra Somalia og Sudan. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og andre organisasjoner har over lengre tid sørget for humanitær bistand til flyktningene, men en dalende interesse fra det internasjonale samfunnet gjør arbeidet vanskeligere. Mange av flyktningene har bodd i leire i over ti år, og er i ferd med å bli glemt i forhold til mer akutte humanitære kriser andre steder. Hjelpeorganisasjonene har også blitt mer restriktive, fordi de mener regjeringen på nytt har fått et slappere forhold til korrupsjon. ■

NØKKELTALL > KONGO-BRAZZAVILLE

Folketall (mill)	3,9
Areal km ²	342 000
Flyktninger fra Kongo-Brazzaville	28 700
Internt fordrevne	100 000
Flyktninger i Kongo-Brazzaville fra andre land	71 700
Frivillige tilbakevendinger til Kongo-Brazzaville	1 013
Asylsøkere fra Kongo-Brazzaville til Norge i 2004	9

OVER 100 000 PÅ FLUKT

KONGO-BRAZZAVILLE I DAG Kongo-Brazzaville (Republikken Kongo) sliter med å få landet på beina. Siden regjeringen og opprørsgruppen Ninja ble enige om våpenhvile i 2003, har freden i landet vært skjør. 13 år med borgerkrig og opptøyer har skadet alle sektorer, med unntak av oljeproduksjonen offshore.

60 prosent av landbrukene ligger i ruin, BNP har gått ned 20 prosent i løpet av 15 år og majoriteten av folket lever under fattigdomsgrensen. Fremdeles er 100 000 kongolesere internt fordrevet i landet, mens nær 29 000 lever i eksil.

KAMP OM OLJERESERVER Den tidligere franske kolonien Kongo er rangert som Afrikas femte største oljeproducent sør for Sahara. Oljen utgjør 67 prosent av BNP og 95 prosent av landets eksportinntekter. Økende offshore-virksomhet har ført til stigende interesse for Kongo-Brazzaville på verdens energimarked. Flere analytikere hevder at kontroll over oljeressursene er roten til krigsutbruddene.

Det store gapet mellom oljeinntektene og fattigdommen kan forklares ut fra krig, vanstyre og korrupsjon. I 1992 skulle Kongo avvikle sine første frie valg etter 20 års marxistisk ettpartistyre. Valgresultatet utløste kamper mellom Ninja-opposisjonen og regjeringen. Siden den gangen har landet vært hjemsokt av indre opp-tøyer. I 2002 vant nåværende president Sassou-Nguesso valget etter at motkandidatene ble hindret fra å delta. Det resulterte i nye kamper anført av Ninja-rebeller under ledelse av Pastor Ntumi.

OVERGREP OG FLUKT I 1992 ble 800 000 – eller én av tre kongolesere – drevet på flukt inne i landet. 10 år senere hadde de fleste vendt tilbake til hjemstedene sine. Men kampene i 2002 gjorde ytterligere 150 000 hjemløse, de aller fleste fra folkegruppen Lari i den fattige Pool-regionen rundt Brazzaville. Mange bosatte seg i hovedstaden. I fjor stengte myndighetene leirene i Brazzaville, til tross for at

100 000 kongolesere fremdeles er internt fordrevet i landet. Mange av de fordrevne bor hos slektninger og andre familier.

Menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International har kritisert regjeringen for grove brudd på menneskerettighetene. For eksempel har hundrevis av returnerte flyktninger fra nabolandet DR Kongo «forsvunnet» uten at noen er blitt stilt til ansvar. Også flyktninger og asylsøkere i landet skal ha vært utsatt for overgrep. I april i år startet FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) et treårig program for å hjelpe 60 000 flyktninger å reise hjem til nabolandet DR Kongo. Ved utgangen av 2004 oppholdt 71 700 flyktninger seg i landet.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Verdensbanken, Det Internasjonale Pengefondet og den Afrikanske Utviklingsbanken har gitt løfte om støtte for å gjenoppbygge landet. Enkelte donorer har forholdt seg avventende, blant annet på grunn av korrupsjon, straffefrihet og illegal handel. I fjor ble landet fjernet fra listen over land som handler legitimt med diamanter.

Ikke desto mindre avhenger Kongos skjebne av om det internasjonale samfunnet innfrir sine løfter. Myndighetene trenger blant annet hjelp til å avvæpne og integrere tidligere soldater og rebeller. Hittil har 9000 opprørere levert inn våpnene og fått skolerings innen jordbruk og fiskeoppdrett. Det anslås at 43 000 milits ennå ikke er avvæpnet. Rebeller og ekssoldater som ikke er integrert i det sivile livet gjør hverdagen utrygg for sivilbefolkningen. ■

NØKKELTALL > DR KONGO

Folketall (mill)	56,1
Areal km ²	2 345 410
Flyktninger fra DR Kongo	469 100
Internt fordrevne	2 330 000
Flyktninger i DR Kongo fra andre land	200 700
Frivillige tilbakevendinger til DR Kongo	2 677
Asylsøkere fra DR Kongo til Norge i 2004	49

DEN GLEMTE KRIGEN

DR KONGO I DAG Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) figurerer på alle lister over verdens glemte konflikter. Hver dag dør 1000 mennesker i det østlige Kongo. I løpet av årets ti første måneder vil like mange ha mistet livet her som i flodbølgekatastrofen 2. juledag i fjor. Likevel får ikke FN inn nok penger til å stanse lidelsene.

PÅ RANDEN AV SAMMENBRUDD Befolkningen i DR Kongo er utmattet etter nesten ti år med krig og fattigdom. Krigen involverte på det verste ni land, og er den største som har utspilt seg på det afrikanske kontinentet. Siden 1996 har regjeringshæren, soldater fra naboland, tre store opprørsbevegelser og flere rivaliserende grupper kjempet om kontrollen over landets rike forekomster av gull, diamanter og verdifulle metaller. Dette førte til et årelangt blodbad og fullstendig kaos som har truet med å rive DR Kongo i stykker. Sivilbefolkningen har vært utsatt for ekstrem vold, plyndring, voldtekt, bortføringer, fordrivelse og tvangsrekruttering av barnesoldater. Samtidig rammes de av underernæring, sykdom og ekstrem fattigdom. Det er anslått at så mange som 3,8 millioner mennesker har blitt drept i konflikten. På det meste var nesten fire millioner mennesker drevet på flukt, de fleste innenfor landets grenser.

SKJØR FREDSPROSESS Etter at en overgangsregjering ble etablert i juli 2003 har store deler av landet blitt gjenforent. Tidligere soldater fra ulike væpnede grupper er i ferd med å integreres i den kongolesiske hæren, som gradvis har tatt kontrollen over landet. Overgangsregjeringens målsetting er å gjennomføre valg i juni 2005. Men mange mener valget kommer for tidlig. Enorme avstander og svært dårlig utbygd infrastruktur er noen av problemene. Men enda større er de politiske utfordringene. Flere av medlemmene i overgangsregjeringen forsøker å komme i maktposisjon, og fortsatt herjer kamphandlinger og usikkerhet i det østlige Kongo. Dette har svekket den skjøre fredsprosessen.

VOLD I ØST FN har hatt sin største fredsbevarende styrke (MONUC) i Kongo siden 1999. Styrken består i dag av 16 700 personer. Likevel fortsatte volden mange steder i 2004. Nærmere 30 000 mennesker flyktet til nabolandet Burundi på grunn av kamphandlinger. I august ble 159 mennesker massakrert i en FN-leir nær grensen til Burundi og Rwanda. I desember brøt det på nytt ut harde kamper mellom regjeringsstyrker og rwandisk-støttede opprørere. FN-styrkenes tilstedeværelse er ikke tilstrekkelig for å hindre nye voldsutbrudd.

FLERE VENDER HJEM Til tross for fortsatt store og uløste problemer, finnes det noen lysglimt. I 2004 gikk antallet internt fordrevne ned for første gang siden konflikten startet, fra 3,4 millioner i 2003 til litt over 2,3 millioner i 2004. Nesten 1,1 million mennesker vendte tilbake til sine hjem. Om lag 470 000 kongolesiske flyktninger oppholder seg fremdeles i nabolandene, men nær 35 000 har vendt tilbake til landet siden 2003. Få av de tilbakevendte har mottatt tilstrekkelig humanitær assistanse. Det finnes heller ingen politisk struktur som beskytter de demokratiske rettighetene til de internt fordrevne. Derfor får de antagelig ikke delta i det forestående valget.

Et stort antall flyktninger fra andre krigsherjede afrikanske land har oppholdt seg i DR Kongo til tross for den omfattende konflikten. Disse er først og fremst fra Angola, men også fra Sudan, Kongo-Brazzaville, Uganda, Burundi, Den sentralafrikanske republikk og Rwanda. Ved inngangen til 2005 oppholdt over 200 000 flyktninger seg i DR Kongo. ■

NØKKELTALL > LIBERIA

Folketall (mill)	3,6
Areal km ²	111 370
Flyktninger fra Liberia	328 300
Internt fordrevne	310 000 – 450 000
Flyktninger i Liberia fra andre land	38 600
Frivillige tilbakevendinger til Liberia	132 964
Asylsøkere fra Liberia til Norge i 2004	68

HJEM TIL SKJØR FRED

LIBERIA I DAG Sikkerhetssituasjonen i Liberia har gradvis bedret seg etter at fredsavtalen ble underskrevet 18. august 2003. Landets femten fylker ble nylig erklært trygge, og antall liberiere som vender tilbake til hjemstedene, har økt siden slutten av 2004. Det betyr imidlertid ikke at freden er sikret. Selv om over hundre tusen opprørere ble avvæpnet innen utgangen av november i fjor, er fremdeles to tredeler av våpnene på avveie.

Liberia mangler fortsatt vann og elektrisitet, arbeidsledigheten er rundt 80 prosent, og økte priser på ris og bensin har bidratt til at den økonomiske situasjonen i landet er verre enn noensinne.

KONFLIKTENS BAKGRUNN Da Charles Taylor og hans opprørsgruppe angrep regjeringsstyrkene i 1989, ble det opptakten til en 14 år lang blodig borgerkrig. Taylors formål var å kvitte seg med daværende president Samuel K. Doe. Men konflikten utviklet seg, og etter hvert ble flere etniske grupper involvert. Mange krigsherrer kjempet for å få kontroll mens de forsynte seg grådlig fra Liberias rike naturressurser. I 1997 vant Charles Taylor presidentvalget, til tross for bred skepsis til den brutale krigsherrens lederstil. I årene etter fulgte harde kamper mellom regjeringshæren og opposisjonsgruppa Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) nord i landet og i hovedstaden. Stadig grovere metoder som voldtekt, drap og utstrakt rekruttering av barnesoldater ble tatt i bruk av begge sider. Over 200 000 mennesker mistet livet, mange ble lemlestet og en tredjedel av befolkningen ble drevet på flukt.

GJENOPPBYGGER LOKALSAMFUNN 11. august 2003 trakk Charles Taylor seg fra makten og gikk i eksil i Nigeria. En fredsavtale ble inngått mellom etterfølger Moses Blah og opprørsstyrkene, og humanitære organisasjoner fikk adgang til de krigsherjede områdene. Det er anslått at mellom 200 000 og 450 000 ble drevet på flukt fra hjemmene sine i perioden fram mot Taylors avgang. Den første frivillige

organiserte transporten med flyktninger og internt fordrevne startet i november 2004, men mangel på kapasitet og transportmidler forsinket prosessen vesentlig.

I april 2005 hadde over 130 000 internt fordrevne og flyktninger vendt tilbake til hjemstedene sine. Verdens matvareprogram (WFP) og andre hjelpeorganisasjoner bistår med oppstartspakker for å få fortgang på returen, mens FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) har iverksatt prosjekter i lokalsamfunnene, blant annet for gjenoppbygging av hus, veier, vannpumper, skoler og helseklinikker.

KRITISK VENDEPUNKT Liberias andre demokratiske valg skal etter planen gjennomføres i oktober 2005. Flertallet av befolkningen har vært sterkt misfornøyd med overgangsregjeringen, bestående av tidligere ledere fra opprørsgrupper og militære, som har ledet landet frem mot valget. Resultatet av valget er av avgjørende betydning for den pågående fredsprosessen. Rundt 45 prosent av befolkningen har stemmerett, mens det forventes at kun 30 prosent vil avlegge stemme. Et knapt halvår før valget er det fremdeles nærmere 400 000 internt fordrevne i landet og over 300 000 liberiere i eksil. Av de internt fordrevne bor fremdeles 63 prosent i midlertidige leire.

I forbindelse med valget kan stemmene imidlertid kun avlegges i distriktene hvor man er registrert, og regjeringen jobber på spreng for å tømme leire og oppmuntre flyktninger til å vende tilbake. Valgobservatører fra det internasjonale samfunnet vil delta for å sikre et mest mulig rettfærdig resultat i et valg som vil påvirke en hel region. ■

NØKKELTALL > NIGERIA

Folketall (mill)	130,2
Areal km ²	923 768
Flyktninger fra Nigeria	31 200
Internt fordrevne	200 000
Flyktninger i Nigeria fra andre land	9 500
Frivillige tilbakevendinger til Nigeria	364
Asylsøkere fra Nigeria til Norge i 2004	205

ULMENDE ETNISCHE KONFLIKTER

NIGERIA I DAG I Nigeria har etniske, politiske og religiøse konflikter drevet tusenvis av mennesker på flukt de siste årene. Ved inngangen til 2005 var 200 000 nigerianere internt fordrevet, og 31 200 på flukt i andre land.

250 GRUPPER Nigerias befolkning på 130 millioner består av rundt 250 ulike etniske og religiøse grupper som jevnlig braker sammen i lokale konflikter. Nord i landet dominerer de muslimsk hausa-talende, mens folkegruppene Yoruba og Ibo dominerer i det kristne sør.

Men hundrevis av andre grupper er også innblandet i konflikter av ulike slag. I april 2005 meldte BBC at minst 30 mennesker ble drept i sammenstøt mellom Ukelle-folket og Izzi-folket i det sørøstlige Nigeria. Lokale ledere fryktet at dødshallene kunne være så høye som 100 personer. 150 hus skal ha blitt påtent.

STØRRE SPILLEROM FOR MILITANTE I oktober 2004 viste en studie gjennomført på vegne av den nigerianske regjeringen at over 50 000 kan ha mistet livet i interne konflikter siden 1999. Etter at militærstyret ble avløst av et sivilt styre i 1999 har demokratisering og politisk liberalisering gitt større spillerom for militante etniske og religiøse grupper i landet.

Noen av konfliktene kan spores tilbake til religiøs uenighet om for eksempel innføringen av islamsk lov i noen av de nordlige delstatene. Men i all hovedsak dreier konfliktene seg om hvem som er de sanne «innfødte», og hvem som er nyere «bosettere». Det handler alltid om tilgang til dyrkbar jord, arbeid eller politisk innflytelse. Av og til kan det være så enkelt som misunnelse over at nabolandsbyen har fått innlagt vann eller strøm.

OLJENS ROLLE I de oljeproduiserende områdene i sør var det på 1990-tallet en rekke konflikter på grunn av miljøødeleggelser og misnøye

med at inntektene fra oljeutvinningen ga få ringvirkninger lokalt. De siste årene har mer penger fra oljeindustrien kommet lokalsamfunn til gode, men også dette har skapt konflikter. Lokale utviklingsprogrammer finansiert av oljeselskapene har gjort det mer attraktivt å drive med politikk, noe som har ført til økt kamp om politisk makt. Oljeindustrien gjør også Nigeria attraktivt for ulovlige immigranter. I 2004 utstedte regjeringen ID-kort til alle nigerianere.

FRYKTER VÆPNEDE GRUPPER Nye sammenstøt i 2004 har drevet ytterligere tusener på flukt. I mai 2004 ble flere hundre muslimer drept av kristen militans i byen Yelwa. Det førte til hevngrep mot den kristne minoriteten i den hovedsakelig muslimske byen Kano. 250 000 mennesker måtte forlate hjemmene sine. Skoler har måttet stenge, den økonomiske aktiviteten har så å si opphørt og allerede fattige mennesker har fått sine hjem og eiendeler ødelagt. En utbredt motvilje mot å vende tilbake til hjemmene og manglende vilje til å søke rettferdighet, viser befolkningens frykt for de ulike væpnede gruppene.

LITE BISTAND I april 2005 undertegnet Kamerun, Nigeria og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) en avtale om frivillig repatriering for 10 000 av de 17 000 nigerianerne som flyktet til Kamerun under etniske sammenstøt i 2002. Repatrieringen skal etter planen fordeles over åtte måneder.

Dette skjer til tross for at sikkerhetssituasjonen fremdeles er ustabil, og det er lite bistand til internt fordrevne og hjemvendte, både fra myndighetenes side og fra internasjonale organisasjoner. ■

NØKKELTALL > RWANDA

Folketall (mill)	8,6
Areal km ²	26 338
Flyktninger fra Rwanda	59 300
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Rwanda fra andre land	36 100
Frivillige tilbakevendinger til Rwanda	13 853
Asylsøkere fra Rwanda til Norge i 2004	36

FRYKTER NYTT FOLKEMORD

RWANDA I DAG Det er i dag 11 år siden det største folkemordet på det afrikanske kontinentet i moderne tid fant sted. Rettsoppjøret er ventet å pågå i flere år. 100 000 sitter fengslet, mistenkt for sin delaktighet, mens andre sentrale personer har rømt utenlands.

Samtidig forsøker en hardt prøvet befolkning å gjenoppbygge land og økonomi. Nær to tredeler av befolkningen på 8,6 millioner lever under fattigdomsgrensen, og forventet levealder er under 40 år.

UENIGHET OM HISTORIEN Rwandas historie er brutal og kompleks. De to dominerende folkeslagene, hutuene og tutsiene, mener å eie sannheten. Folkeslagene er så uenige, at historiefaget midlertidig er fjernet fra skoleundervisningen.

Gnisninger mellom hutuene og tutsiene er ikke noe nytt. Selv om de taler samme språk, følger like tradisjoner og bor side om side, definerte de seg som to folkeslag da belgiske kolonister ankom landet i 1916. Bedre ble det ikke av at belgierne «oppførte» tutsiene til bedre mennesker, og ga dem særstilling i samfunnet. Hutuenes mistot vokste gradvis, og kulminerte i en rekke voldelige opprør i 1959. Flere enn 20 000 tutsier ble drept, og mange flyktet til nabolandene Burundi, Tanzania og Uganda.

ÉN MILLION MASSAKRERT Da Rwanda fikk selvstendigheten tilbake i 1962, overtok hutuene makten. Etter hvert dannet tutsiske flyktninger i Uganda opprørsstyrken Rwandas patriotiske front (RFP). Etter flere voldelige opprør med påfølgende lange fredsforhandlinger, ble en fredsavtale undertegnet i august 1993. Avtalen maktet imidlertid ikke å stagge uroen. I april 1994 ble president Haybarimana drept. På 100 dager ble nesten én million mennesker massakrert, først og fremst tutsier, men også mange hutuer.

I juli 1994 klarte tutsistyrkene å stanse folkemordet. Det ble dannet en ny, multi-etnisk regjering i landet, og FN-styrker og hjelpeor-

ganisasjoner kom endelig på banen for å gjenopprette ro og orden i Rwanda, samt bistå med livsnødvendig nødhjelp. Vesten blir fordømt for ikke å ha grepet inn i det åpenlyse folkemordet. «Det finnes intet land som kan vaske rwandisk blod av hendene ved hjelp av en enkel unnskyldning,» uttalte Romeo Dallaire, tidligere leder for FNs fredsbevarende styrke.

ORGANISERTE LANDSBYER Folkemordet i Rwanda drev begge folkegruppene på flukt fra landet. To millioner hutuer flyktet til Tanzania og Zaire (nå Den Demokratiske Republikken Kongo). Etter maktskiftet i landet vendte hundre tusen tutsier hjem igjen i 1994, og i 1996 startet en større hjemvendning av hutuer. To år senere var fles-teparten av flyktningene vendt tilbake til hjemlandet.

Mange av de hjemvendte flyktningene har ikke fått flytte tilbake til sine opprinnelige hjem, men har mot sin vilje blitt bosatt i organiserte landsbyer. Formålet er å skape et nytt hjem for flyktningene, og samtidig tvinge ulike etniske grupper til å bo fredelig side om side. I årsskiftet 2004/2005 bodde om lag 60 000 rwandere fremdeles i eksil.

NYE GNISNINGER Etter folkemordet ble det dannet en ny, multi-etnisk regjering, med hutuen Pasteur Bizimungu som president. De fleste ministerpostene ble tildelt medlemmer fra RFP. Etter hvert er flere hutuer fjernet fra sine maktposisjoner, og erstattet med tutsier. Rwanda-eksperter og internasjonale menneskerettsorganisasjoner uttrykker nå bekymring over det de kaller regimets autoritære tendenser. De frykter at det de ser som en tendens til å reetablere «tutsi-overhøyhet» i landet kan føre til et nytt folkemord. ■

UKJENT KONFLIKT

SENEGAL I DAG Som president i et av Afrikas fattigste land, har Abdoulaye Wade innført en rekke tiltak for å forbedre forholdene i Senegal. Samtidig neglisjeres forholdene i regionen Casamance, der befolkningen fremdeles lider etter en lang og ødeleggende uavhengighetskamp.

SATSER PÅ UTVIKLING Senegal er blitt mer synlig som internasjonal aktør i de senere årene. President Wade har markert seg sterkt innenfor utviklingsforumet New Partnership for Africa's Development (NEPAD), og i tillegg har Senegal bidratt med fredsbevarende tropper i DR Kongo, Liberia og Kosovo. President Wade har også gjort en innsats for å bedre forholdene innad i landet. De siste årene har både skoletilbud, helsevesen og veinett blitt vesentlig utbedret. Økonomien viser en svak stigning, trass i at landet fortsatt er et av Afrikas fattigste – nummer 157 av 177 land på FN utviklingsliste (Human Development Index).

UAVHENGIGHETSKAMP Den positive utviklingen gjelder imidlertid ikke for Casamance, regionen som i stor grad er ødelagt av en blodig uavhengighetskamp. Siden 1982 skal mellom 40 000–50 000 personer ha blitt drevet på flukt fra hjemstedet, og fremdeles er flere tusen fordrevet. Flere fredsavtaler har vært inngått, uten å gi resultat. Men i 2003 ble partene enige om en tidsramme for en fredprosess i Casamance, og det er forventet at tusener av flyktninger vender hjem i løpet av året. Ved utgangen av 2004 var det totale antallet internt fordrevne i Senegal 64 000, mens 12 500 flyktninger oppholdt seg i eksil.

ÅRSAKER TIL KONFLIKTEN Casamance er ikke bare adskilt fra Senegal rent geografisk, men skiller seg også ut som landets beste jordbruks- og turistområde. Majoriteten av befolkningen tilhører folkegruppen diola, mens wolof er den største folkegruppen ellers i landet. Regio-

nen er strategisk viktig for handel med Gambia og Guinea Bissau. I 1992 krevde separatistbevegelsen Mouvement des Forces Démocratiques de la Casamance (MDFC) løsrivelse fra Senegal. Overgrep, marginalisering, økonomisk og kulturell diskriminering skal være hovedårsaken.

I 1990-årene ble konflikten skjerpet, og tusenvis av miner ble lagt ut av MDFC. Ifølge Den internasjonale minekampanjen er det uklart om også Senegals myndigheter har lagt ut miner. Mineleggingen har skadet hundrevis, og gjort store deler av Casamance ubeboelig. I de mest utsatte områdene har jordbruksproduksjonen gått ned med 80 prosent. Bondefamiliene er tvunget til å flykte fra hus, husdyr og dyrket mark, til byene Ziguinchor og Kolda eller til flyktningleire i nabolandene Gambia og Guinea Bissau.

Menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International rapporterer at både hæren og opprørerne har begått grove overgrep. Sikkerhetsstyrkene, i særdeleshet paramilitære politistyrker, skal ha stått bak drap, forsvinninger, arrestasjoner, tortur og branner. Samtidig rapporteres det om at separatistene skal ha fått støtte fra hæren i Guinea Bissau i tillegg til å ha etablert angrepsbaser der.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Til tross for at den 23 år lange konflikten har krevd hundrevis av menneskeliv, produsert titusener av flyktninger og i stor grad ødelagt både turistnæringen og jordbruket, har Casamance vært viet liten oppmerksomhet, ikke minst i internasjonale medier. Donorene har i stor grad forholdt seg avventende og ventet på den endelige fredsavtalen. Samtidig er landet totalt avhengig av hjelp utenfra. Rundt 70 prosent av landets befolkning lever på under to dollar per dag. ■

FREMDELES STORE UTFORDRINGER

SIERRA LEONE I DAG I 2002 tok den 11 år lange borgerkrigen endelig slutt i Sierra Leone, etter at opprørere, sivile forsvarsgrupper og regjeringen inngikk en fredsavtale. President Ahmad Kabbah som ble gjenvalgt samme år, står fremdeles foran gigantiske utfordringer.

KONFLIKTENS BAKGRUNN Store mengder diamanter, gull, tømmer og bauxitt gjør Sierra Leone til et av verdens potensielt rikeste land. Ikke desto mindre innehar landet jumboplassen på FN utviklingsliste, Human Development Index. På 1990-tallet fikk opprørsstyrken United Revolutionary Front (RUF) kontroll over de mest diamantrike områdene. Illegal diamanthandel gjorde tilgangen til våpen og ammunisjon lett, og forlenget krigen. Inntektene fra det årlige diamantsalget er beregnet til mellom 25 og 125 millioner dollar. Regjeringen har fortsatt ikke full kontroll over diamantressursene.

En annen årsak til krigen var at folk i nord følte seg marginalisert og undertrykt av makteliten i hovedstaden Freetown og deres medspillere, deriblant libanesiske handelsmenn. Opprettelsen av RUF hadde rot i denne misnøyen. De profilerte seg først som unge, revolusjonære idealister som ville kjempe mot korrupsjon og opprette balanse i landet. Men idealistene utviklet seg raskt til rå rebeller som rekrutterte og dopet barn, og manipulerte dem til å foreta de mest grusomme handlinger. Amputasjoner og seksualisert vold var opprørernes kjennemerke. Krigen etterlot seg 50 000 drepte, halvparten av landets fem millioner på flukt, 70 000 eksoldater, rundt 3000 byer og landsbyer i ruin og provinser uten statlig tilstedeværelse.

REISER HJEM Rundt to millioner sierraleonere har vært på flukt i og utenfor landet i løpet av 1990-tallet. Etter fredsavtalen er alle leirene for internt fordrevne stengt. Offisielt sett er alle vendt tilbake. Likevel vedgår regjeringen at det finnes lommer av hjemløse, ikke

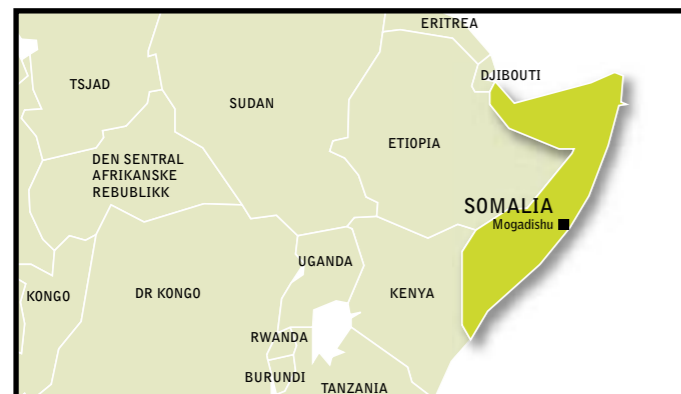
minst i hovedstaden. Enkelte internasjonale organisasjoner, deriblant Leger uten grenser, hevder at hjemsendelsen har gått for fort. Mange er kommet tilbake til byer uten infrastruktur, boliger og jobber.

Fra 2001 til 2004 har FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) hjulpet 179 000 flyktninger hjem fra Guinea til Sierra Leone. Ifølge FN vendte 91 000 hjem på egen hånd, mens 15 000 valgte å bli igjen i nabolandene i samme periode. I 2004 vendte over 26 000 sierraleonere hjem fra eksiltilværelsen. Mange av disse hadde oppholdt seg i Liberia.

AVVÆPNING Avvæpningen av tidligere soldater er en viktig del av fredsprosessen, og dette er nå avsluttet. Derimot er integreringen av eksoldater en kontinuerlig utfordring. 70 prosent av folket lever under fattigdomsgrensen. Mange tidligere soldater er stoffmisbrukere og har ikke lært annet enn å håndtere våpen og overleve i jungelen. I tillegg har krigen mer eller mindre hindret en hel generasjon i få utdanning.

UTFORDRINGER Manglende beskyttelse av sivilbefolkningen er et hovedanliggende, ikke minst fordi store deler av landet er uten politi. Mange er engstelige for at volden skal blusse opp når FN-styrkens mandat går ut i juni 2005. FN-styrken i Sierra Leone (UNAMSIL) har blant annet hatt ansvar for å trene politi og militære for å gi sivile beskyttelse. Planen er at landet skal ha 9500 polititjenestemenn innen utgangen av 2005.

En spesialdomstol for krigsforbrytelser i Sierra Leone ble opprettet i 2002, og rettsakene startet i juni i fjor. Internasjonale organisasjoner mener freden i Sierra Leone er avhengig av at landets rettsvesen reformeres og styrkes. ■

NØKKELTALL > SOMALIA

Folketall (mill)	10,7
Areal km ²	637 657
Flyktninger fra Somalia	324 900
Internt fordrevne	370 000 – 400 000
Flyktninger i Somalia fra andre land	3 000
Frivillige tilbakevendinger til Somalia	18 060
Asylsøkere fra Somalia til Norge i 2004	958

HÅP OM FRED

SOMALIA I DAG Som eneste land i verden har befolkningen i Somalia levd i årevis uten sentrale styresmakter. Men det siste året har det kommet nyheter om en mer positiv utvikling i det krigsherjede og utarmede landet. Nå har man endelig fått både president, statsminister og regjering. Likevel står landet ovenfor enorme humanitære problemer. Da Jan Egeland, som leder FNs kontor for nødhjelps-koordinering (OCHA) besøkte Somalia høsten 2004, karakteriserte han krisen i landet som en av verdens verste glemte katastrofer med krigshandlinger, langvarig tørke og sult.

EKSILREGJERING På grunn av den ustabile situasjonen i Somalia bor president Abdullahi Yusuf, som ble valgt av medlemmene i en overgangsregjering i oktober 2004, i Kenya. Den afrikanske union (AU) ba i mars i år om internasjonal støtte til de fredsbevarende styrkene som er planlagt utplassert i Somalia. 6800 soldater fra Sudan og Uganda skal sikre tilbakevendingen for den somaliske regjeringen.

2005 kan bli et avgjørende år for den videre utviklingen i Somalia. I 14 år har landet vært rammet av anarki, borgerkrig, lovløshet og et utall forsøk på å danne regjering. I tillegg gjør 60 000 milits-soldater det vanskelig å garantere sikkerheten for presidenten og regjeringen. Lokale krigsherrer og radikale islamister har truet med væpnet motstand og hellig krig hvis utenlandske styrker ankommer landet. Samtidig toer FN sine hender. Ingen ønsker en gjentakelse av USAs mislykkede inn gripen i 1993.

DE UAVHENGIGE OMRÅDENE Store deler av Somalia kontrolleres av lokale krigsherrer. Landet er nærmest uten skolevesen og analfabetismen er stor. Et offentlig helsevesen er også fraværende, og barnedødeligheten er nesten 60 prosent høyere enn i det fattige Tanzania.

I de selverklærte uavhengige områdene er situasjonen bedre. I Somaliland, som er det eneste somaliske området som kan sies å ha

en fungerende statsstruktur, stemte nesten alle de 3,5 millioner innbyggerne i 1997 for å forbli en selvstendig stat. Men ingen andre land har anerkjent staten, og det begrenser internasjonal støtte. I de andre uavhengige områdene Puntland og Southwest er situasjonen mer ustabil.

VANSKELIG HJEMVENDING I 1992, da konflikten var på sitt mest intense, var over to millioner mennesker drevet på flukt som følge av krigshandlingene i Somalia. Fremdeles er bortimot 400 000 mennesker på flukt inne i landet, mens nær 325 000 somaliere er flyktninger eller befinner seg i en flyktningliknende situasjon i andre land.

De fleste internt fordrevne bor under umenneskelige forhold i leire uten tilstrekkelig tilgang til humanitær bistand. Oppsplittingen av landet og lovløsheten har gjort det svært vanskelig for mange å finne beskyttelse. Somalia er et konglomerat av ulike klaner og fraksjoner. Situasjonen er svært utrygg for medlemmer av mindre etniske grupper, i tillegg til økonomisk og politisk diskriminering.

Den relative stabiliteten i Somaliland har lagt forholdene bedre til rette for hjemvending av flyktninger og internt fordrevne. Situasjonen er verre for flyktninger som oppholder seg i nabolandene Etiopia, Djibouti eller Kenya, eller de internt fordrevne som ønsker å vende tilbake fra andre steder i Somalia. Fordi disse menneskene har lite eller ingenting å bidra med økonomisk, har regjeringen forsøkt å stanse tilbakevending fra disse områdene. ■

NØKKELTALL > SUDAN

Folketall (mill)	35,0
Areal km ²	2 505 810
Flyktninger fra Sudan	703 500
Internt fordrevne	6 000 000
Flyktninger i Sudan fra andre land	225 900
Frivillige tilbakevendinger til Sudan	237
Asylsøkere fra Sudan til Norge i 2004	33

FREDSAVTALE I SØR, FORTSATT KONFLIKT I VEST

SUDAN I DAG Den 9. januar 2005 var en historisk dag, da regjeringen i Khartoum og opprørsgruppen SPLM (Sudanese People Liberation Movement) undertegnet en fredsavtale etter to års forhandlinger. Fredsavtalen setter punktum for 20 års borgerkrig og nesten 40 år med konflikt i Sør-Sudan. Men vest i landet fortsetter kampene, og nye 1,6 millioner mennesker ble fordrevet bare i 2004.

Sudan topper nå de globale statistikkene over mennesker på flukt. Ved inngangen til 2005 var fremdeles seks millioner mennesker internt fordrevet i landet, mens over 700 000 sudanere levde i eksil.

NORD MOT SØR Sudan har stort sett vært i konflikt siden landet ble uavhengig fra Storbritannia og Egypt i 1956. Kampen om kontroll over oljeforekomstene var en av årsakene til at borgerkrigen mellom nord og sør brøt ut i 1983. Da president Omar al-Bashir kuppet makten i 1989 og innførte tradisjonelt islamsk styre, oppsto nye uroligheter. Konflikten har ført til at to millioner mennesker er drept og over seks millioner fordrevet.

Konflikten i det sørlige Sudan er ofte blitt beskrevet som en kamp mellom det muslimske og arabiske nord, hvor befolkningen støtter regjeringen, og det afrikanske sør, der den kristne befolkningen støtter SPLM. Det er også mange andre bevæpnede undergrupper som bidrar til usikkerhet i landet. Marginaliseringen av det sørlige Sudan har vært en viktig konfliktårsak. Etter fredsforhandlingene har det blitt klart at SPLM skal administrere Sør-Sudan. I løpet av de neste seks årene skal befolkningen gjennom valg avgjøre om området skal bli uavhengig.

DARFUR Samtidig er situasjonen i Darfur i det vestlige Sudan en utfordring. Sivilbefolkningen har vært utsatt for grove overgrep, som massevoldtekter, massakrer og bombing av landsbyer. Minst to millioner fordrevne er helt avhengig av hjelp utenfra. Store ressurser har blitt satt inn for å dekke humanitære behov. 10 000 sudanske og internasjonale hjelpearbeidere hjelper nå til for å dekke de mest prekære behovene for vann, mat og helsetjenester.

Fredsavtalen omfatter ikke krisen i Darfur direkte, men inneholder et rammeverk som skisserer videre arbeid for en løsning. Både Den afrikanske union (AU) og FN har sagt seg villige til å opprette fredsbevarende styrker i Sudan. Foreløpig er det ingen mulighet for umiddelbar trygg retur for de som har flyktet fra konfliktene i Sudan. Dette er ikke minst på grunn av stadige angrep fra den fryktede, regjeringsstøttede Janjaweed militsen.

STORE UTFORDRINGER Giverkonferansen for Sudan som ble avholdt i Oslo i april i år var svært vellykket. Det ble gitt løfte om 29 milliarder kroner til gjenoppbygging etter krigen. Myndighetene står overfor enorme oppgaver med å gjenoppbygge landet. Brønner er blitt forgiftet, miner gjør markene udyrkbare og skoler og sykehus mangler. Mange av de internt fordrevne bor i dag under elendige forhold i flyktningleire i og rundt Khartoum. I tillegg skaper tørke og oversvømmelse stadig hungersnød. Det er også over 225 000 flyktninger fra nabolandene Eritrea, Etiopia og Uganda i Sudan.

I tillegg fører omstridte punkter i forhandlingene til usikkerhet. Ifølge fredsavtalen skal en nasjonal petroleumskommisjon opprettes i løpet av året. Striden om styringsretten til oljerikdommene har allerede vist seg å være en alvorlig trussel mot den skjøre freden i Sør-Sudan. ■

NØKKELTALL > TANZANIA

Folketall (mill)	38,4
Areal km ²	945 087
Flyktninger fra Tanzania	4 400
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Tanzania fra andre land	602 300
Frivillige tilbakevendinger til Tanzania	-
Asylsøkere fra Tanzania til Norge i 2004	11

FORSIKTIG OPTIMISME

TANZANIA I DAG Tanzania er helt avhengig av internasjonal bistand. Men mye tyder på at landet går bedre tider i møte. Etter at flerpartisystem og blandingsøkonomi ble innført er de sosiale og politiske forholdene mer stabile, og økonomien har fått en oppsving.

SELVSTENDIGHET Da Tanzania ble selvstendig i 1962, var rundt 80 prosent av befolkningen analfabeter og helsetjenester nærmest ikke-eksisterende. Men i løpet av de første årene som selvstendig stat under president Julius Nyerere kunne 85 prosent lese, skrive og regne og helsevesenet ble bygget ut. Presidenten forsøkte også å innføre andre sosiale og økonomiske reformer. Men til tross for hjelp fra internasjonal bistand kollapset systemet, blant annet på grunn av byråkrati, korrupsjon, motstand hos bønderne og prisstigning på importert petroleum. Sammenliknet med andre afrikanske land har Tanzania forholdsvis beskjedne naturressurser. I tillegg er jordbruket svært primitivt.

LYSERE TIDER I 1985 gikk Nyerere skuffet av som president, etter at det var blitt tydelig at ettpartsystemet ikke fungerte. Fem år senere støttet han forslaget om å lage en ny grunnlov basert på demokratiske prinsipper. I 1992 ble ettpartistaten avskaffet, og den nye grunnloven garanterte politiske menneskerettigheter.

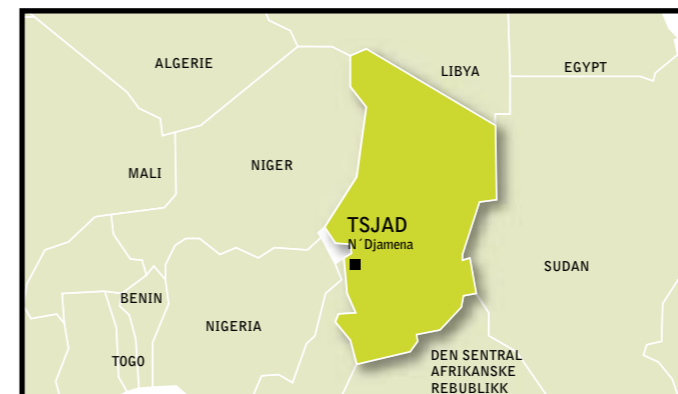
I år er det valg for fjerde gang etter at det nye systemet ble innført. Politisk sett er Tanzania nå et av de mer stabile landene i Afrika, og økonomien har fått en oppsving. Men fattigdommen er fortsatt høy, og helse- og skolevesenet lider av store mangler. Mange kvinner dør i barsel, og mer enn to millioner mennesker er hiv-smittet. Men takket være opplysningskampanjer gikk antallet hiv-smittede ned fra ti til syv prosent mellom 2002 og 2004.

MANGE FLYKTNINGER I TANZANIA Samtidig som Tanzania fortsatt er et av de fattigste landene i verden, er det ingen land i Afrika som har

tatt i mot flere flyktninger. Ved inngangen til 2005 var det over 600 000 flyktninger i landet, hovedsakelig fra Burundi og DR Kongo. Tanzania har vært det viktigste mottakerlandet for burundiske flyktninger siden borgerkrigen brøt ut i 1993. Men etter at den burundiske regjeringen og den største opprørsgruppen undertegnet en fredsavtale i 2003, snudde strømmen endelig. I 2004 reiste over 90 000 flyktninger tilbake til Burundi, mange av disse fra Tanzania. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) håper å hjelpe flere flyktninger hjem. Ifølge FNs Flyktningkonvensjon skal tilbakevending skje i frivillighet, sikkerhet og verdighet.

OVERGREP At så mange burundiere vender hjem, er gode nyheter for fattige Tanzania, men ikke nødvendigvis et resultat av at forholdene er lagt til rette for tilbakevending. Mange flyktninger blir utsatt for overgrep som ran, voldtekt og drap. Bak står kriminelle gjenger, militsgrupper, tanzaniansk politi og andre burundiske flyktninger. Forholdene i leirene er ofte så dårlige og hverdagen så farlig, at flyktningene føler de ikke har et annet valg enn å dra hjem. Mange ender dermed som internt fordrevne i hjemlandet.

Humanitære aktører stiller samtidig spørsmålsteget ved hvor frivillig tilbakevendingen er for de burundiske flyktningene, etter at tanzanianske myndigheter har lagt press på dem for å reise tilbake. I tillegg har myndighetene innført bevegelsesfrihet for flyktningene, noe som gjør det enda vanskeligere for mange å skaffe seg arbeid. ■

NØKKELTALL > TSJAD

Folketall (mill)	9,1
Areal km ²	1 284 000
Flyktninger fra Tsjad	54 200
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Tsjad fra andre land	260 000
Frivillige tilbakevendinger til Tsjad	184
Asylsøkere fra Tsjad til Norge i 2004	-

FLYKTNINGSTRØM FRA SUDAN

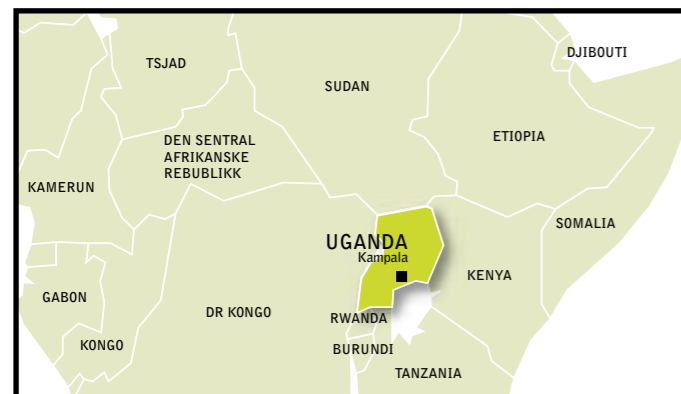
TSJAD I DAG Tsjad var ved utgangen av 2004 vertsland for 260 000 flyktninger. 200 000 av disse er fra Darfur-regionen i Sudan. Tsjad har vært sterkt berørt av konflikter i nabolandene. I tillegg sliter landet med å overkomme sine egne hindre til utvikling. I begynnelsen av 2005 hadde 54 200 personer flyktet fra Tsjad til Nigeria, Den sentralafrikanske republikk og Gabon.

UTRYGGE FLYKTNINGLEIRE På vårparten 2005 ble det bygget 12 flyktningleire i det østlige Tsjad. Utfordringen har vært å legge disse til steder med tilstrekkelig vann. I april 2005 meldte BBC om en vannkrise for 200 000 sudanske flyktninger i det østlige Tsjad.

Sikkerhetssituasjonen i Tsjad er uforutsigbar. Tsjadiske opprørsgrupper gjennomfører operasjoner fra den sudanske siden av grensene, og dette gjør tilværelsen utrygg også i flyktningleirene. Det er også meldt om økende spenninger mellom flyktningene og lokalbefolkningen på grunn av knapphet på ressurser som vann og brennstoff. Flyktningkvinner risikerer å bli slått eller voldtatt når de er ute og leter etter ved.

ROLIGERE NABO Tsjad har også tatt imot mange flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk. De harde kampene mellom regjeringsstyrker og opprørere i begynnelsen av 2003 førte til at mer enn 40 000 sentralafrikanere flyktet til Tsjad. Etter hvert etablerte FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) flere flyktningleire og sørget for å få inn nødhjelp i samarbeid med andre organisasjoner. I 2005 ble to års midlertidig militærstyrke i Den sentralafrikanske republikk avsluttet med valg av president og parlament. Den tidligere hærsjefen Francois Bozizé ble president etter valget, som av de fleste observatører ble beskrevet som rimelig vellykket og demokratisk.

HJEMVENDTE FLYKTNINGER Siden Tsjad ble selvstendig i 1960 har landet i lange perioder vært preget av borgerkrig og interne konflikter. Konfliktlinjene har hovedsakelig gått mellom den muslimske befolkningen i nord og den kristne befolkningen i sør. Svarte kristne hevder at de blir diskriminert til fordel for hvite arabiske muslimer. På 1990-tallet flyktet flere hundre tusen ut av landet, men de siste årene har situasjonen vært ganske rolig og de fleste flyktningene har vendt hjem. ■

NØKKELTALL > UGANDA

Folketall (mill)	27,6
Areal km ²	236 040
Flyktninger fra Uganda	31 500
Internt fordrevne	1 400 000
Flyktninger i Uganda fra andre land	252 300
Frivillige tilbakevendinger til Uganda	91
Asylsøkere fra Uganda til Norge i 2004	7

KRIGENS BARN

UGANDA I DAG Til tross for at Uganda har hatt en jevn sosial og økonomisk vekst siden president Yoweri Museveni kom til makten i 1986, preges landet fortsatt av omfattende krigshandlinger og humanitær krise nord i landet. Geriljakrig, drap og bortføringer har drevet om lag 90 prosent av befolkningen bort fra sine hjem i Acholi-regionen i Nord-Uganda.

HUMANITÆR KRISE Antallet internt fordrevne har økt dramatisk de siste årene, og teller i dag 1,4 millioner mennesker. De aller fleste er tvunget til å bo i overfylte leire, der de er ute av stand til å dyrke jorda eller forsørge seg selv. Mangelen på vann, medisiner og legetilsyn er prekær, og hverdagen preges av sosiale problemer. Mange har vært tvunget til å tilbringe nærmere ti år under disse forholdene. FNs visegeneralsekretær Jan Egeland beskrev situasjonen i oktober 2003 som «en av verdens største glemte humanitære katastrofer».

FORTSATT KRIG Partene i konflikten; regjeringshæren og opprørs-hæren LRA (Lord's Resistance Army), har ikke kommet nærmere en fredsløsning, til tross for gjentatte fredssamtaler det siste året. Regjeringen innførte amnesti i 2000. I dag er LRA betydelig svekket og flere opprørsoldater og sentrale kommandanter har overgitt seg det siste året. Dette har ikke forhindre LRA fra å gjennomføre regelmessige angrep på både sivile og militære mål.

Den internasjonale straffedomstolen i Haag (ICC), som ble opprettet i 2002, har på oppfordring fra presidenten innledet etterforskning for å straffeforfølge overgriperne. Domstolen har varslet at den i nær framtid vil utstede arrestordre på navngitte opprørere. Dette skjer samtidig som fredssamtaler pågår. Nå frykter mange at opprørerne vil gå i dekning, og at krigen dermed forlenges.

INGEN TILBAKEVENDING Sikkerheten er bedret i enkelte områder, særlig i og rundt Gulu by. Regjeringshæren, som selv er anklaget for vold og drap på sivile, er ikke i stand til å gi sivilbefolkningen nødvendig beskyttelse. LRA utfører daglig mishandlinger, drap og kidnappinger av barn. Bare mellom juni 2002 og desember 2003 ble mer enn 12 000 barn bortført. Om lag 80 prosent av opprørsoldatene i LRA består av barnesoldater.

Også regjeringshæren anklages for vold og drap på sivile. Slik sikkerhetssituasjonen er i dag, er de internt fordrevne tvunget til å bli boende i leirene. Myndighetene, som i 1996 beordret befolkningen til å bosette seg i leirene, har heller ikke tillatt folk å vende hjem.

SUDAN HAR NØKKELEN Konflikten i Nord-Uganda har i stor grad fått lov til å utvikle seg fram til i dag på grunn av borgerkrigen i Sudan. Regimet i Khartoum har brukt støtten til LRA for å ramme regjeringen i Kampala, som er blitt anklaget for å støtte opprørsbevegelsen SPLM(A) i Sør-Sudan. Etter fredsslutningen i Sudan har myndighetene både sør og nord i landet blitt enige om å kaste LRA ut av Sudan. Så langt har de ikke lyktes med dette.

MOTSTAND MOT PRESIDENTEN Motstanden mot president Museveni har økt den siste tiden, etter at han varslet grunnlovsendringer som gjør ham i stand til å delta i presidentvalget neste år og ta fatt på en tredje presidentperiode. Det har heller ikke manglet på internasjonale advarsler mot Musevenis ambisjoner. På sikt kan dette føre til at ulike donorer, som i dag finansierer nærmere halvparten av regjeringsbudsjettet, vil være mer tilbakeholdne i forhold til presidentens styre. Uganda er i dag et av Norges hovedsamarbeidsland i bistandspolitikken. ■

NØKKELTALL > VEST-SAHARA

Folketall (mill)	0,3
Areal km ²	266 000
Flyktninger fra Vest-Sahara	191 500
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Vest-Sahara fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Vest-Sahara	-
Asylsøkere fra Vest-Sahara til Norge i 2004	14

EVIG RUNDDANS I ØRKENEN

VEST-SAHARA I DAG 165 000 flyktninger fra Vest-Sahara har bfunnet seg i leire i Algerie siden midten på 1970-tallet. De får bistand i form av mat, vann, husly og helsetjenester fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). I Mauretania bor ytterligere 26 500 flyktninger fra Vest-Sahara, men disse mottar ingen assistanse fra UNHCR. Begge steder er det en beredskap for å reagere raskt hvis frivillig hjemvending blir mulig. Fram til nå bunner dette mer i et sterkt håp enn en politisk realitet.

FRIGJØRINGSKAMP På begynnelsen av 1970-tallet kunne mindre enn fem prosent av saharawiene, Vest-Saharas opprinnelige befolkning, lese eller skrive, og det var bare to saharawier som hadde høyere utdanning. Inspirert av sin egen historie og av frigjøringsbevegelsene i resten av Afrika, fant den første store demonstrasjonen mot den spanske kolonimakten sted i hovedstaden Laayoune, sommeren 1970.

Da den spanske kolonimakten endelig trakk seg tilbake i 1975, slo både Marokko og Mauretania til mot saharawienes frigjøringsbevegelse Polisario. Mauretania gikk etter tre års krig tilbake på sitt krav på Vest-Sahara, men kampene fortsatte å rase mellom den marokkanske hæren og Polisario.

OKKUPERT I 30 ÅR Marokko har okkupert det 266 000 kvadratkilometer store ørkenområdet, som Vest-Sahara utgjør, siden 1975. Fram til 1991, da FN fikk i stand våpenhvile, kjempet Polisario en blodig ørkenkrig mot marokkanske soldater. 14 år senere har det fremdeles ikke blitt avholdt valg for å fastslå Vest-Saharas status, og Marokko utsetter folkeavstemningen stadig. Den marokkanske kongen frykter tydeligvis resultatet, til tross for at et stort antall marokkanere har flyttet til området og at FNs forhandlingsledere har godtatt at svært mange av nybyggerne skal ha stemmerett. En av grunnene til de mange utsettelsene har vært uenighet over stem-

meberettigete. Det siste forslaget fra FN har blitt akseptert av Vest-Saharas eksilregjering, men avslått av Marokko.

Imens fortsetter Marokko okkupasjonen, i strid med FN-resolusjon 1514 som fastslår tidligere kolonifolks rett til selvbestemmelse, uttrykt gjennom valg. I tillegg fastslo Den internasjonale domstolen i Haag allerede i 1975 at verken Marokko eller Mauretania har bånd til Vest-Sahara som forsvarer territoriale krav på området.

VENTER I ØRKENEN I påvente av en avgjørelse venter nær 200 000 saharawier på å vende hjem fra flyktningleire i Algerie og Mauretania. Til tross for at de har levd i ørkenen i en hel generasjon, er deres identitet og kampånd minst like sterke. Saharawiene, som består av ulike stammer, forsøker nå å bygge en nasjonal identitet der stammetilhørighet ikke lenger er viktig i forhold til bosetning, politisk organisering, sosial status eller hvem man gifter seg med.

MAKTEN RÅR Sør Afrikas president, Thabo Mbeki, uttalte nylig: «Det er en stor skam for oss alle at spørsmålet om selvbestemmelse for folket i Vest-Sahara fremdeles er uløst.» Men til tross for internasjonal fordømmelse og stadig flere kritiske røster til Marokkos politikk, vil ikke USA og Frankrike tillate at det legges for stort press på kong Mohammed VI og hans regjering. Algerie, Polisarios viktigste allierte, ønsker heller ikke at konflikten trappes opp. Stabilitet i regionen og enighet mellom allierte i den internasjonale kampen mot terror blir prioritert på bekostning av saharawienes rett til selvbestemmelse. ■

Det amerikanske kontinentet har tre ganger så mange internt fordrevne som for ti år siden. 4,2 millioner er på flukt, de fleste colombianere.

AMERIKA >>

INNHOOLD > AMERIKA

- 62 Fokus på Amerika
- 64 Belize
- 65 Canada
- 66 Colombia
- 67 Costa Rica
- 68 Ecuador
- 69 Guatemala
- 70 Haiti
- 71 Panama
- 72 USA
- 73 Venezuela

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Colombia	263 600
Cuba	26 900
Haiti	21 400
Guatemala	12 900

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Colombia	1 580 400 – 3 410 000
Guatemala	242 000
Peru	60 000
Mexico	10 000 – 12 000

Roten til konflikten i Colombia er det store skillet mellom fattig og rik, samt kampen om kontroll over produksjon og omsetning av narkotika.

Foto: Flyktninghjelpen

Foto: Flyktninghjelpen

FOKUS PÅ AMERIKA

Fredsavtaler og demokratisering har løst mange av flyktningproblemene i Amerika. Likevel har kontinentet tre ganger så mange internt fordrevne som for ti år siden. Forklaringen finner vi i den bitre konflikten i Colombia. Av amerikans 4,2 millioner flyktninger og internt fordrevne, er et stort flertall colombianere.

I november 2004 ble det arrangert en seremoni i Mexico City for å markere 20-årsjubileet for en av de store suksessene i internasjonalt flyktningarbeid i nyere tid. Jubilantens navn var Cartagena-erklæringen, som la grunnlaget for å finne en løsning for de mange som var drevet på flukt på grunn av borgerkriger og konflikter i Mellom-Amerika.

Utgangspunktet var dystert da diplomater, eksperter og flyktningarbeidere møttes i den colombianske byen Cartagena 22. november 1984. Flere hundre tusen mennesker var drept eller forsvunnet og mer enn to millioner var drevet på flukt som følge av konfliktene i El Salvador, Guatemala og Nicaragua. Hver niende innbygger i regionen levde på flukt, enten inne i sitt eget land eller i eksil.

Cartagena-erklæringen ble en plattform for å løse problemene. Erklæringen utvidet flyktningbegrepet til å omfatte flere enn de som var individuelt forfulgt, og inkluderte mennesker som hadde flyktet på grunn av generell vold, utenlandsk aggresjon, interne konflikter og grove brudd på menneskerettighetene. Erklæringen appellerte til regjeringer om å gi bistand og beskyttelse til internt fordrevne og la grunnlaget for at flyktninger selv skulle delta aktivt i arbeidet for å løse konfliktene som hadde tvunget dem på flukt.

ÅRSAKENE ER IKKE BORTE Cartagena-erklæringen ble underskrevet av ti land og ble en viktig byggestein i prosessen som førte til at konfliktene i Mellom-Amerika ble løst og at flyktningene og de internt fordrevne enten kunne vende hjem eller etablere en varig

tilværelse der de hadde søkt tilflukt. Flyktningorganisasjoner høstet nye erfaringer under denne prosessen. Da FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) i 1993 satte i gang arbeid for tilbakevending av guatemalanske flyktninger i Mexico, var det første gang i organisasjonens historie at flyktninger selv var med på å forhandle om betingelsene for å vende hjem.

Proessen tok tid, men på slutten av 1990-tallet utviklet UNHCR sine programmer etter at arbeidet med å hjelpe flyktninger hjem var fullført. Suksessen i arbeidet med å løse Mellom-Amerikas flyktningproblem betyr imidlertid ikke at alle problemer er løst. I Guatemala har myndighetene sviktet når det gjelder å sikre retten til jord og å gi hjelp til gjenoppbygging for internt fordrevne og flyktninger som har vendt hjem.

De grunnleggende årsakene til konfliktene er heller ikke fjernet. Et fellestrekk ved flere konflikter og flyktningproblemer i Sør- og Mellom-Amerika er at de har sprunget ut av gapet mellom en liten elite av rike landeiere og et stort flertall av fattige og marginaliserte bønder og landarbeidere. Urbefolkningsgrupper, som utgjør flertallet av befolkningen i land som Peru og Guatemala, har vært behandlet som annenklassens borgere og har vært spesielt utsatt for overgrep. Lite er gjort for å rette opp slike skjevheter, og det er fortsatt store politiske og sosiale spenninger i disse landene.

URO PÅ HAITI Økonomiske skjevheter, kombinert med vanstyre og omfattende korrupsjon, ligger også til grunn for den alvorlige konflikten på Haiti. I begynnelsen av 2004 kunne landet feire at det var

I Colombia er fordrivelse av mennesker mer en krigsstrategi enn et produkt av selve krigen. Væpnede grupper vil ha kontroll over ressursrike områder.

200 år siden frigjøringen fra den franske kolonimakten, men det var ikke denne begivenheten som preget Haiti dette året. Det som brakte landet inn i det internasjonale nyhetsbildet, var de voldsomme sammenstøtene som førte til at president Bertrand Aristide måtte gå av.

Etter vedtak i FNs Sikkerhetsråd ble en internasjonal militærstyrke satt inn for å gjenopprette lov og orden, men oppgaven har vist seg å være svært vanskelig. FN-styrken på mer enn 7000 soldater har ikke klart å forhindre at mange hundre mennesker er drept i voldelige sammenstøt det siste året. Også flere FN-soldater er drept i sammenstøt med opprørere i 2004 og 2005.

Bare Sudan har flere internt fordrevne enn Colombia

FASTLÅST I COLOMBIA Beskyttelsen av flyktninger og internt fordrevne er styrket i Latin-Amerika de senere årene. I dag har de fleste landene i regionen inkludert prinsippene fra Cartagena-erklæringen i sine nasjonale lover, og alle landene, unntatt Cuba, har sluttet seg til FNs flyktningkonvensjon. Tiden da internasjonale medier rapporterte hyppig om latinamerikanske militærdiktaturer, borgerkriger og flyktningstrømmer, er forbi. Bare i landet der Cartagena-erklæringen ble unnfaget, Colombia, finner vi en konflikt og et flyktningproblem som i omfang kan måle seg med de verste i Afrika og Asia. Bare Sudan har flere internt fordrevne enn Colombia.

Roten til konflikten i Colombia er, som den har vært i andre latinamerikanske land, det store skillet mellom en rik elite av landeiere og et svært fattig folkeflertall. De viktigste partene i konflikten er regjering, hær og høyreorienterte paramilitære styrker på den ene siden, og ulike geriljaorganisasjoner på den andre siden. Intensiteten i konflikten henger blant annet sammen med at den også handler om kontroll over produksjon og omsetning av narkotika. Colombia har vært en stor narkotikaproducent siden 1970-tallet, og geriljagrupper og paramilitære grupper i landet kontrollerer 80 prosent av verdens kokainproduksjon.

I følge FN skal tilbakevending skje i tråd med prinsippene om frivillighet, sikkerhet og verdighet.

TRUSSEL MOT URFOLK Konflikten i Colombia har pågått i mer enn 40 år, og i løpet av de siste ti årene er mer enn tre millioner fordrevet fra sine hjem. Bare i løpet av 2004 ble flere hundre tusen drevet på flukt. De fleste som har flyktet er internt fordrevne, men et økende antall har også flyktet til nabolandene. Ved inngangen til 2005 levde mer enn 260 000 colombianske flyktninger i eksil. De siste årene har det vært økende politiske spenninger mellom Colombia og nabolandene, og konflikten er derfor en trussel mot stabiliteten i regionen.

Som et ledd i kampen om kontroll med landområder og naturressurser har både hæren, paramilitære styrker og geriljagrupper fordrevet store grupper mennesker fra sine hjem. Urfolk har vært særlig utsatt. De

utgjør bare to–tre prosent av befolkningen, men åtte prosent av de internt fordrevne. UNHCR fortalte i april 2005 om et økende antall angrep på urfolk og deres ledere, og advarte om at hele urbefolkningsgrupper står i fare for å bli utryddet.

KRIG MOT TERROR Som i andre deler av verden, har også flyktninger og internt fordrevne i Latin-Amerika fått føle konsekvensene av den globale «krigen mot terror». Innstramminger i asylpolitikken har blant annet fått negative konsekvenser for colombianere som søker beskyttelse i utlandet. I mange tilfeller er flyktninger fra konflikten i Colombia mistenkt for å være støttespillere for grupper som er stemplet som terroristgrupper.

Krigen mot terror har også ført til en kraftig opptrapping av økonomisk støtte fra USA til regjeringen i Colombia. Mesteparten av støtten har gått til militære formål og til å bekjempe narkotika-produksjonen i landet. Men verken USA eller myndighetene i Colombia skjeller mellom kampen mot narkotika og kampen mot geriljagrupper, som står på USAs liste over terrororganisasjoner. ■

NØKKELTALL > BELIZE

Folketall (mill)	0,3
Areal km ²	22 966
Flyktninger fra Belize	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Belize fra andre land	800
Frivillige tilbakevendinger til Belize	-
Asylsøkere fra Belize til Norge i 2004	-

LANDET SOM LUKKET DØRA

BELIZE I DAG Belize tok imot mange flyktninger under borgerkrigene i Sentral-Amerika på 1980- og 90-tallet. Landet ble kjent for sin imøtekommende politikk overfor mennesker på flukt. Ingen steder i Sentral-Amerika har flyktninger blitt bedre integrert enn i Belize. Men, siden 1994 har ingen fått flyktningstatus, og alle colombianske og cubanske asylsøkere avvises konsekvent.

GODE FORHOLD Mye jord og en befolkning på kun 275 000 innbyggere var viktige årsaker til at flyktninger fra Guatemala, El Salvador og Honduras tidligere ble ønsket velkommen til Belize. Landet hadde behov for arbeidskraft på bananplantasjene og i vanlig jordbruksproduksjon. Det ble opprettet flere mindre flyktningssamfunn hvor det ble oppnådd overraskende gode økonomiske resultater. Regjeringen skaffet jord, mens FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) sørget for utdanning, vann og bolig. De første gruppene med flyktninger ankom i 1980. Ti år senere ga regjeringen grønt lys til å søke statsborgerskap for de som hadde oppholdt seg i landet i over fem år. Ettersom stadig flere får statsborgerskap hadde antallet flyktninger i januar 2005 sunket til 800.

VELLYKKET INTEGRERING Integreringspolitikken til de beliziske myndighetene har vært svært vellykket. De guatemalanske flyktningene har fått både beskyttelse og jord i Belize, og gjennom hardt arbeid har de bidratt til en viktig utvikling av jordbrukssektoren. Selv sier de at de har gjort sin plikt, samtidig som de har kunnet kreve sine rettigheter i forhold til beskyttelse, opphold, assistanse og integrering. Organisasjonen Help for Progress understreker imidlertid at solskinnshistoriene til disse flyktningene ikke gjenspeiler seg i landets flyktningpolitikk de siste årene.

AVVISER ASYLSØKERE Ingen asylsøkere har fått flyktningstatus siden 1994. Regjeringen påstår den ikke har mottatt søknader. Ifølge Help

for Progress er dette umulig å dokumentere. Belize er blitt et viktig transittland for migrasjon nordover på det amerikanske kontinentet. Mens strømmen av mennesker fra El Salvador og Guatemala for 20 år siden hovedsakelig besto av flyktninger, er bildet nå langt mer sammensatt. USA har både trappet opp støtten til og trent sikkerhetsstyrkene i regionen, spesielt etter terroraksjonene 11. september 2001. En viktig grunn er ønsket om å bremse innvandringen til USA. Ettersom den militære tilstedeværelsen på grensene både i Mexico og Guatemala har økt, har Belize blitt et stadig viktigere transittområde for både menneskehandel og narkotikasmugling, fordi man via sjøveien kan nå USA direkte.

COLOMBIANERE OG CUBANERE AVVISES Disse forholdene har også påvirket landets flyktningpolitikk. Colombianske asylsøkere blir konsekvent avvist på grensen av frykt for at de er innblandet i narkohandel. Belize har også et nært forhold til Cuba. De cubanske myndighetene har sendt et stort antall leger til Belize, samtidig som et stort antall unge belizere studerer på Cuba. Alle cubanske asylsøkere blir derfor sendt tilbake til hjemlandet, til tross for at Belize har undertegnet Flyktningkonvensjonen av 1951. UNHCR har tilbudt seg å trene personell for å forbedre screening av asylsøkere, men den beliziske regjeringen har takket nei. ■

NØKKELTALL > CANADA

Folketall (mill)	32,0
Areal km ²	9 984 670
Flyktninger fra Canada	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Canada fra andre land	54 800
Frivillige tilbakevendinger til Canada	-
Asylsøkere fra Canada til Norge i 2004	2

FELLES FRONT MED USA

CANADA I DAG Verdens nest største land er tynt befolket, og har derfor sluppet inn et betydelig antall arbeidsinnvandrere fra den tredje verden. Canada er også blant de landene som tar imot flest kvoteflyktninger.

Landet har en nokså unik ordning hvor privatpersoner kan gå sammen om å bosette flyktninger. Økt grensekontroll og andre tiltak mot ulovlig innvandring har imidlertid ført til at asyltallene har gått kraftig ned de siste årene. Et tett samarbeid med USA skal også begrense strømmen av asylsøkere.

KRAFTIG NEDGANG Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) søkte 25 500 personer om asyl i Canada i fjor. Dette var 20 prosent færre enn i 2003, og en markert nedgang når man ser det siste tiåret under ett. Ved inngangen til 2005 oppholdt i underkant av 55 000 flyktninger seg i Canada.

I fjor bosatte Canada flere overføringsflyktninger fra Afghanistan, som holdt til i konfliktherjede områder i det tidligere Sovjetunionen. I november 2004 kom over 1000 afghanske flyktninger fra Dushanbe, hovedstaden i republikken Tadsjikistan. Tidligere på året sa Canada ja til å ta imot 500 afghanske flyktninger fra Kirgisistan og 140 fra Turkmenistan.

Canada har tidligere fått kritikk av UNHCR for lang behandlingstid av asylsaker. Ifølge innvandringsmyndighetene, Citizenship and Immigration Canada, har behandlingstiden for asylsaker i løpet av det siste året blitt redusert fra ti til seks måneder. Dette skyldes både nedgangen i antallet asylsøknader og større effektivitet i behandlingen.

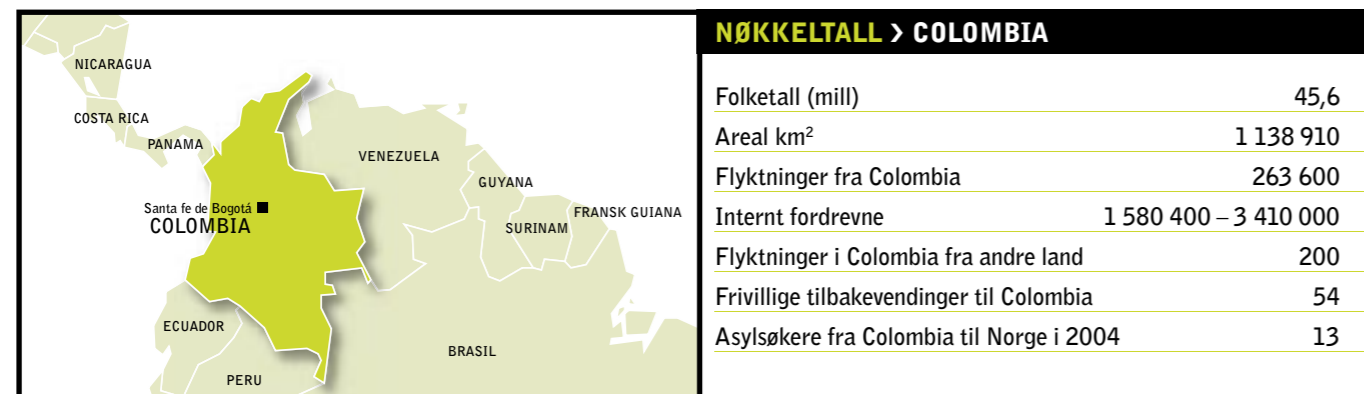
PARTNERGJENFORENING I februar i år kunngjorde immigrasjonsminister Joe Volpe at asylsøkere som er gift eller har registrert partnerskap med en kanadisk statsborger skal få oppholde seg i Canada mens søknaden blir behandlet – uansett om det er søkt fra utlandet

eller ikke. En forutsetning er at ektefellen eller partneren kan garantere økonomisk for søkeren. Volpe lovet at familiegjenforening skal få høyere prioritet og kortere behandlingstid.

En nokså unik ordning i Canada gjør det mulig for privatpersoner i grupper på minst fem å støtte bosetting av flyktninger så vel økonomisk som praktisk i nærmiljøet. Ordningen startet da Canada tok imot vietnamesiske båtflyktninger i 1979, og kunne feire sitt 25-årsjubileum i 2004.

TETTERE SAMARBEID MED USA De siste årene har USA og Canada i større grad enn tidligere samarbeidet om asylpolitikk. Terrorangrepene 11. september 2001 gjorde USA bekymret for Canadas nokså åpne asylpolitikk. Senere samme år skrev de to landene under på samarbeidsplanen Smart Border Declaration. Flere tiltak fra den 32-punkts lange handlingsplanen er satt ut i livet de to siste årene. USA og Canada har blant annet inngått en avtale om gjensidig å betrakte hverandre som sikre asylland. Dette innebærer at en som har reist gjennom det ene landet uten å få oppholdstillatelse, ikke kan få innvilget asyl i det andre.

ANKEINSTANSEN I 2002 vedtok den kanadiske regjeringen å innføre et fast ankesystem for avslag på asylsøknader. Immigrasjonsminister Volpe satte sennene i kok hos flere organisasjoner da han i mars 2005 uttalte at «det er langt fram til en ankeinstans vil være på plass». I dag eksisterer en ordning kalt PRRA (Pre-Removal Risk Assessment), som innebærer at en asylsøker i løpet av femten dager kan få sin sak tatt opp på nytt dersom nye momenter kan legges fram. Flere organisasjoner har uttrykt bekymring for at det er grensemyndighetene CBSA, en instans som primært tar seg av hjemsendelser, som etterforsker PRRA-saker. ■

40 ÅR MED BLODIG BORGERKRIG

COLOMBIA I DAG Borgerkrigen og den humanitære krisen fortsetter i Colombia. Ifølge menneskerettsorganisasjonen CODHES ble 287 000 personer fordrevet bare i 2004. Dette er en økning på 37 prosent sammenliknet med 2003. Antallet colombianske flyktninger i nabolandene stiger også stadig.

REGJERINGENS ANSVAR Den colombian ske juristkommisjonen uttalte tidligere i år at alle parter i konflikten begår grove overgrep mot sivilbefolkningen, inkludert drap, bortføringer, tortur og fordrivelse.

Beskyttelsen av de internt fordrevne har ikke blitt forbedret etter at president Uribe i 2002 lanserte sin doktrine om «demokratisk sikkerhet». Tvert i mot har det ført til en massiv militær opptrapping med stadig flere sivile som blir trukket inn i konflikten. Bruken av sivile som informatører og oppbyggingen av en bondemilits har vært med på å viske ut skillet mellom sivile og stridende. Dette bryter med et hovedprinsipp i internasjonal humanitær rett.

DE GLEMTE OFRENE I årtier har store befolkningsgrupper på den colombianske landsbygda vært truet av ulike væpnede grupper. Konflikten omfang har i stor grad vært ignorert av omverdenen.

I Colombia er fordrivelse av mennesker mer en krigsstrategi enn et produkt av selve krigen. De væpnede gruppene kjemper om kontroll over strategiske områder, kokaavlinger eller overtakelse av privat jord og eiendom. De massive bruddene på menneskerettighetene skjer stort sett uten straffeforfølgelse.

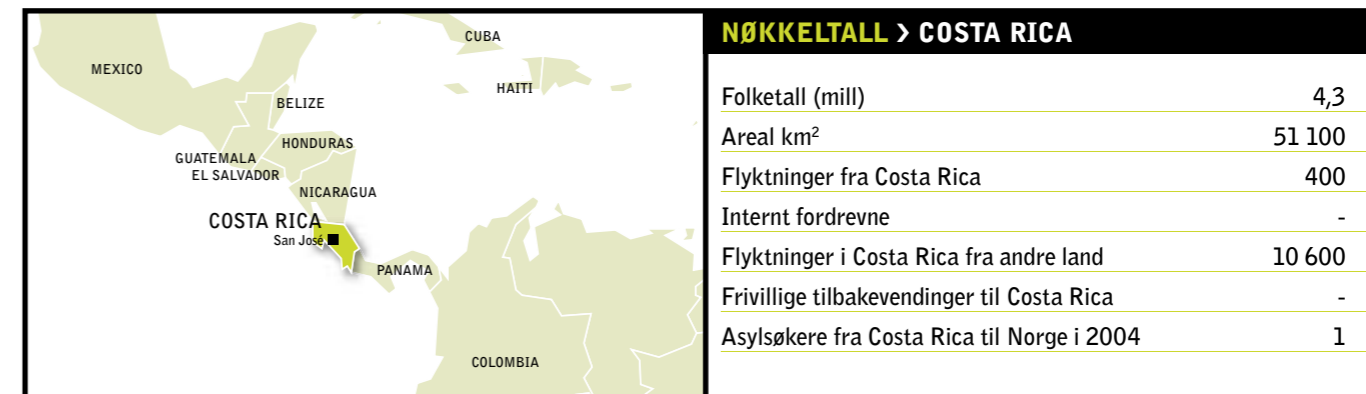
De colombianske myndighetene gir humanitær assistanse til internt fordrevne i kun tre måneder. Til hus, helse og utdanning kan man få støtte i tre måneder til. Likevel er det bare et fåtall av de internt fordrevne i Colombia som mottar humanitær hjelp. Heller ikke de som vender tilbake, får nevneverdig hjelp til å gjenoppbygge hjemmene sine. Både FN og andre humanitære hjelpeorga-

nisasjoner er svært kritiske til myndighetenes iver i forhold til rask hjemvending. Ifølge FN skal tilbakevending skje i tråd med prinsippene om frivillighet, sikkerhet og verdighet, men regjeringens målsetting om rask hjemvending av internt fordrevne går ofte ut over disse prinsippene.

MINORITETENE RAMES HARDERE Et spesielt trekk ved utviklingen er at minoritetsgrupper som indianere og afro-colombianere stadig trekkes dypere inn i konflikten. Kampen om kontroll over områder som egner seg til kokadyrking eller smuglerruter, har brakt konflikten til utkantområder der minoritetsgruppene er sterkt representert. Minoritetene utgjør en tredjedel av alle internt fordrevne i Colombia, mens de samlet bare utgjør 20 prosent av befolkningen. Statlig neglisjering og fravær i deres områder har marginalisert dem både økonomisk, politisk og sosialt. Dette har også skapt grobunn for illegale politiske og kriminelle grupper.

SKJØR FREDSPROSESS Til tross for fredssamtaler mellom regjeringen og opprørsgruppene fortsetter krigshandlingene. Fra september 2002 til september 2004 sto paramilitære grupper bak 1899 mord og bortføringer, og deres sosiale, økonomiske og militære kontroll er uforandret mange steder. Over tre millioner mennesker har blitt tvunget på flukt i Colombia.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN Myndighetene mener at det ikke pågår en væpnet konflikt i Colombia, men en kamp mot terrorgrupper som alle er moralsk forpliktet til å delta i. FNs høykommissær for menneskerettigheter påpeker derimot at den colombianske regjeringen må gjennomføre en menneskerettighetspolitikk i samsvar med internasjonal lovgivning, og har fremmet en rekke anbefalinger for at dette skal bli oppfylt. ■

KIDNAPPING OG UTPRESSING AV COLOMBIANSKE FLYKTNINGER

COSTA RICA I DAG Siden 2001 har det vært en jevn strøm av colombianske asylsøkere til Costa Rica. I begynnelsen av 2005 oppholdt det seg 10 600 personer med flyktningstatus i Costa Rica. Av disse var nesten 9000 fra Colombia. Resten av flyktningene er fra El Salvador, Nicaragua og Cuba.

LOKAL INTEGRERING FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har beregnet at det ved utgangen av 2005 vil være ca. 12 000 flyktninger i Costa Rica. 84 prosent av disse vil være colombianere. I motsetning til colombianske flyktninger i andre land, skiller denne gruppen seg ut fordi mange har middelklassebakgrunn, høyere utdanning og kommer fra urbane strøk i Colombia.

Siden framtidsutsiktene for snarlig, frivillig retur til Colombia er små, er lokal integrering i Costa Rica et alternativ for colombianerne i landet. For mange flyktninger har den høye arbeidsløsheten vært et stort problem. I 2003 gjennomførte UNHCR, i samarbeid med Universitetet i Costa Rica, en undersøkelse der de intervjuet både colombianske flyktninger og costaricanske innbyggere. Hele 25 prosent av flyktningene oppga å være helt uten arbeid, mens mange andre kun jobbet deltid. Arbeidsløsheten generelt i Costa Rica ligger på vel 6 prosent. UNHCR har innledet et samarbeid med arbeidsdepartementet for å bedre flyktningenes tilgang til arbeidsmarkedet. UNHCR har i samarbeid med lokale samarbeidpartnere også satt i gang tiltak for å bedre flyktningenes helsetilbud.

FORVERRET SIKKERHETSSITUASJON Det ble i 2004 registrert en betydelig forverring i sikkerhetssituasjonen for de colombianske flyktningene. Generelt blir Costa Rica betraktet som det sikreste landet i Sentral-Amerika. Men tilstedeværelsen av medlemmer av de illegale væpnede gruppene i Colombia har forandret flyktningenes

situasjon. De sto bak en rekke tilfeller av utpressing og kidnapping i Costa Rica i fjor. UNHCR og myndighetene anstrenger seg nå for å gjenbosette flere flyktninger i andre land, slik at alle kan få beskyttelsen de har krav på. Mens 712 colombianske asylsøkere fikk innvilget flyktningstatus i fjor, ble 228 gjenbosatt i andre land.

GJENBOSETTING Gjenbosettingsprogrammet ble etablert i 2003 for flyktninger med ekstra behov for beskyttelse. Regjeringen i Costa Rica ber nå om økt internasjonal støtte og solidaritet i forhold til gjenbosettings- og integreringstiltak, slik at flyktningproblemet fordeles på flere parter. Dette er helt i tråd med anbefalingene gitt på den store flyktningkonferansen i Mexico i november 2004, i forbindelse med 20 års jubileet for Cartagena-erklæringen. Konferansen var et samarbeid mellom UNHCR og Flyktninghjelpen, der myndigheter og frivillige organisasjoner fra hele Latin-Amerika deltok.

ØKT KONTROLL Costa Rica har underskrevet Flyktningkonvensjonen av 1951 og Protokollen av 1967. Myndighetene har høstet anerkjennelse for hvordan de har oppfylt sine forpliktelser overfor asylsøkere og flyktninger. Geografisk representerer Costa Rica en bro mellom Nord- og Sør-Amerika, og er utsatt som transitland for våpen- og narkotikasmugling, i tillegg til menneskehandel. Som de fleste andre land i regionen ønsker costaricanerne å styrke innvandringskontrollen gjennom nasjonal lovgiving og økte reguleringer. På sikt kan det overskygge forpliktelsene til flyktningenes rettigheter. UNHCR har imidlertid fått bidra med rådgivende kommentarer og minimumskriterier i forhold til den pågående revideringen av immigrasjonslovverket. Denne prosessen vil bli sluttført i løpet av 2005. ■

NØKKELTALL > ECUADOR

Folketall (mill)	13,4
Areal km ²	283 560
Flyktninger fra Ecuador	500
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Ecuador fra andre land	45 100
Frivillige tilbakevendinger til Ecuador	-
Asylsøkere fra Ecuador til Norge i 2004	-

PÅ FLUKT FRA NARKO-KRIG I COLOMBIA

ECUADOR I DAG Noen av de verste konfliktsonene i Colombia grenser til Ecuador. Av en halv million immigranter i Ecuador er 300 000 fra det krigsherjede nabolandet. De fleste colombianerne er flyktninger eller oppholder seg i Ecuador av flyktningliknende grunner.

FÆRRE FÅR ASYL Ved begynnelsen av 2005 huset Ecuador over 45 000 flyktninger. Tallet er sannsynligvis høyere. Titusener av colombianere i Ecuador befinner seg i en flyktningliknende situasjon, med et stort behov for beskyttelse. Ecuador har vært regnet som det av Colombias naboland som best har oppfylt sine humanitære forpliktelser. Mange frykter at dette bildet nå er i ferd med å forandre seg. Regjeringen vil ha mer fokus på intern sikkerhet og militær oppbygging. Det ble nylig bestemt at alle colombianere i Ecuador trenger et papir, kalt «pasado judicial», som kan bekrefte at de ikke har begått kriminelle handlinger i Colombia. Dette har skapt store problemer for flyktningene, spesielt de som kommer fra isolerte jungelområder. Noe av nedgangen i antallet nye asylsøknader i 2004 kan sannsynligvis tilskrives denne ordningen. Av 7853 som søkte asyl i 2004 fikk litt over halvparten avslag. Dette betyr at det ble innvilget færre asylsøknader enn tidligere.

STORT BEHOV FOR BESKYTTELSE Sikkerhetssituasjonen for de colombianske flyktningene er fortsatt vanskelig, og mange klager over stadig dårligere behandling og overgrep fra ecuadorianske myndigheter. Fra januar til juli 2004 ble deportasjonene tidoblet, fra 58 til 581. Fra 1999 til 2004 har 27 854 colombianere søkt om asyl i Ecuador. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har de siste årene arbeidet for å gjenbosette et stadig større antall colombianske flyktninger i Ecuador og Costa Rica. I 2004 var det i første rekke Chile og Brasil som var mottaksland. I 2005 utvides gjenbosettingsprogrammet til å omfatte også andre latinamerikanske land.

I fjor ble 50 flyktninger gjenbosatt i andre land etter anbefaling fra UNHCR.

ÅRSAKER TIL FLUKT Konflikten i hjemlandet er hovedårsaken til det høye antallet colombianere i Ecuador. Flere hundre skrekkslagne grupper ankom den colombianske grenselandsbyen El Afilador. De paramilitære hadde med seg navnelister og drepte sivile på bestialsk vis.

Paramilitære grupper, gerilja og narkobander har intensivert kampen om å kontrollere de best egnede områdene for dyrking av koka eller opiumsvalmue. Samtidig forsøker den colombianske regjeringen, med støtte fra USA, å stanse produksjonen ved å sprøyte kokaavlingene med kjemikalier. Både kampen om jorda og sprøyting av avlingene rammer sivilbefolkningen. I tillegg fordrives mange fra grensetraktene, som er strategisk viktige for våpen- og narkotikatraffikk.

MILITARISERING AV GRENSEOMRÅDENE Ecuador ønsker å støtte en fredelig løsning på konflikten i Colombia. Samtidig styrker landet sikkerhetstiltakene langs den 600 kilometer lange grensen, for å hindre infiltrasjon av gerilja, paramilitære og andre kriminelle. 7000 colombianske soldater er stasjonert på grensen, og Ecuador bygger en permanent militærbase ved grenseelven Mestanza. Samtidig er det 475 amerikanere på den store ecuadorianske militærbasen Manta. Disse driver offisielt med overvåking av kokaproduksjonen i Colombia, men amerikanske politikere sier det er vanskelig å skille anti-narkotikaoperasjoner fra den væpnede konflikten i Colombia. ■

NØKKELTALL > GUATEMALA

Folketall (mill)	13,0
Areal km ²	108 890
Flyktninger fra Guatemala	12 900
Internt fordrevne	242 000
Flyktninger i Guatemala fra andre land	700
Frivillige tilbakevendinger til Guatemala	-
Asylsøkere fra Guatemala til Norge i 2004	-

INDIANERE PÅ FLUKT I EGET LAND

GUATEMALA I DAG Ni år etter at fredsavtalen ble undertegnet er over 240 000 mennesker, hovedsakelig indianere, fremdeles internt fordrevet i Guatemala. Hovedårsaken er at mange verken har fått tilbake jorden sin eller har blitt integrert andre steder.

PROBLEMATISK JORDFORDELING Minst 200 000 mennesker ble drept under den 36 år lange borgerkrigen i Guatemala, mens én million ble drevet på flukt. Siden det ble fred i landet i 1996, har titusener av flyktninger flyttet hjem igjen. Prosessen har vært godt organisert, og internasjonale frivillige organisasjoner har nedlagt et stort arbeid for å bygge opp de hjemvendtes kapasitet og understøtte deres rettigheter – særlig jordgarantier. Likevel har ikke hjemvendingen vært helt uten problemer. Flere steder har det vært bitre feider mellom lokale småbønder og returnerte flyktninger over eiendomsretten til jord. Samtidig er det utbredt enighet om at regjeringen ikke har etterkommet punktene i fredsavtalen som omhandler gjenbosetting og kompensasjon. Dette, sammen med det uløste jordspørsmålet, har hindret flere flyktninger i å vende hjem. Fremdeles eier fire prosent av landeierne 80 prosent av jorda. Den svært ujevne landfordelingen var også roten til volden og fordrivelsen som kjennetegnet Guatemala i flere tiår.

INTERNT FORDREVNE TILSIDESATT Den første tilbakevendingen skjedde allerede i 1993, tre år før fredsavtalen ble undertegnet. En løsning på flyktningssituasjonen utgjorde en viktig del av fredsprosessen. Til sammenligning har svært lite blitt gjort for de internt fordrevne. Fordi de ikke fikk de ressursene og den oppmerksomheten de trengte, stod de svakt i fredsforhandlingene. Svært mange har aldri fått tilbake jorden sin. I ettertid utgjør de den gruppen som kanskje har vært hardest rammet av konflikten. De fleste internt fordrevne blir i dag sett på som vanlige fattige, og mange holder til i byenes slumområder.

BRYTER MENNESKERETTIGHETENE Menneskerettighetssituasjonen i Guatemala har forverret seg de siste årene, etter en viss forbedring den første tiden etter krigen. Nåværende president Oscar Berger fikk en tung arv lagt på sine skuldre da han vant valget i 2003. Ekstreme økonomiske forskjeller, korrupsjon, straffefrihet, organisert kriminalitet, sosial eksklusjon av mayaindianerne og politisk vold preger fortsatt hverdagen i Guatemala.

Det var i stor grad hæren og de paramilitære gruppene som sto bak massakrene og overgrepene under krigen. 80 prosent av ofrene var mayaindianere. De militære har fortsatt stor makt, og dette har gjort det umulig å få til en prosess lik den vi har sett i Sør Afrika. Med utgangspunkt i amnestiloven fra 1996, stoppet Guatemalas høyeste domstol i februar i år en rettsak mot soldater anklaget for å ha massakrert sivile på 1980-tallet. Menneskerettighetsorganisasjoner mener at den systematiske likvideringen av menn, kvinner og barn var en forbrytelse mot menneskeheten, og derfor ikke skal dekkes av amnestiloven.

USA GIR NY MILITÆR STØTTE I mars i år ble det kunngjort at USA vil gjenoppta den militære støtten til regjeringen i Guatemala. Støtten ble stanset i 1990 etter at en amerikansk statsborger ble drept av den guatemalanske hæren. På denne tiden var masse mord og andre grove overgrep utført av en hær trent og bevæpnet av amerikanerne blitt en stor politisk belastning for USA. ■

NØKKELTALL > HAITI

Folketall (mill)	8,5
Areal km ²	27 750
Flyktninger fra Haiti	21 400
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Haiti fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Haiti	-
Asylsøkere fra Haiti til Norge i 2004	1

VOLD OG USIKKERHET FØR VALGET

HAITI I DAG Den humanitære situasjonen på Haiti er fortsatt svært kritisk. Et voldelig opprør i begynnelsen av 2004 førte til at hundrevis av haitiere flyktet til Den dominikanske republikk, Cuba og Jamaica. Et langt større antall forsøkte å komme seg sjøveien til USA. Men president Bush ga klar beskjed om amerikanerne ville returnere enhver haitisk flyktning som forsøkte å nå deres strender. Uttalelsen falt omtrent samtidig med at amerikanske statsborgere ble evakuert fra Haiti på grunn av volden i landet.

EN SÅRBAR OG FATTIG SIVILBEFOLKNING Haiti er det fattigste landet på den vestlige halvkule. Politisk vanstyre og uro er ikke noe nytt i landets historie. På 1900-tallet opplevde Haiti 20 år med amerikansk okkupasjon, 30 statskupp og to presidenter som utropte seg selv til å styre på livstid. Klasseskille er ekstreme, og flertallet av befolkningen er sosialt, økonomisk og politisk marginalisert.

Tidlig i 2005 økte volden igjen. Kidnappinger, voldtekt og ran er dagligdags, spesielt i urbane områder. Flere frivillige humanitære organisasjoner har trukket tilbake sine internasjonale ansatte. De frykter en ytterligere opptrapping av volden etter hvert som valget i november nærmer seg. Ved inngangen til 2005 var over 21 000 haitiere på flukt i andre land.

VALG GIR HÅP I april i år samlet 50 haitiske ledere fra hele det politiske spekteret seg over grensen i Den dominikanske republikk, til samtaler om den politiske situasjonen i landet. Norge har vært aktivt inne i fredsarbeidet i Haiti siden 1998, og ønsker nå å legge til rette for at det sivile samfunn blir enige om prosessene fram mot valget. Dialog er et nøkkelord for å få bukt med volden, lovløsheten og fattigdommen. Valget i november er Haitis store sjanse til å få fart på en fredelig og demokratisk utvikling. Landet står overfor enorme utfordringer. Ett av de viktigste punktene er å få et fungerende rettsvesen på fote.

FREMDELES KAOTISK Dagens regjering er midlertidig innsatt av USA. Den framstår som isolert, og ser ut til å ha større støtte fra omverdenen enn fra landets egen befolkning. Det politiske kaoset og mange og alvorlige menneskerettsbrudd øker stadig motsetningene i landet. De som råder grunnen er hovedsakelig væpnede grupper som støtter den avsatte presidenten Aristide eller kriminelle bander.

TVANGSDEPORTERES FRA USA Tusenvis av haitiere har flyktet fra landet. Flyktningene som har lagt ut på havet i små og skrøpelige båter har fått en del oppmerksomhet i internasjonale media. Likevel har de fleste fått alt annet enn en varm velkomst i USA. De senere årene har flere tusen flyktninger blitt stanset av den amerikanske kystvakten og tvangsreturnert til hjemlandet. USAs brudd med internasjonale konvensjoner og rettigheter står i sterk kontrast til behandlingen av asylsøkere fra Cuba som tas imot med åpne armer. Av de haitierne som har lyktes i å ta seg til USA, har få blitt innvilget asyl. I 2003 ble en drøy fjerdedel av 6600 søknader innvilget.

FNs høykommissær for flyktninger samarbeider med myndighetene på Jamaica for å beskytte 278 haitiske flyktninger som fremdels befinner seg der. I samarbeid med International Organization for Migration har de også bistått frivillig tilbakevending av 299 haitiere fra Jamaica. ■

NØKKELTALL > PANAMA

Folketall (mill) ¹⁾	3,2
Areal km ²	78 200
Flyktninger fra Panama	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Panama fra andre land	1 900
Frivillige tilbakevendinger til Panama	-
Asylsøkere fra Panama til Norge i 2004	-

STENGTE GRENSER

PANAMA I DAG Grensen mellom Panama og Colombia er praktisk talt stengt for colombianske flyktninger. Årsaken er at bilaterale avtaler mellom de to landene har styrket sikkerhetstiltakene på begge sider av grensen, slik at enda færre skal klare å flykte inn i Panama. Dette gjelder spesielt i Darién-regionen, midt mellom Atlanterhavs- og Stillehavskysten.

MANGE COLOMBIANERE Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) oppholder rundt 1900 flyktninger og asylsøkere seg i Panama i dag. Det antas imidlertid at det reelle tallet er langt høyere, og at det befinner seg nærmere 150 000 colombianere i Panama, som lever under flyktningliknende forhold uten å ha status som flyktninger.

Nesten alle flyktningene som har fått midlertidig beskyttelse er av afrocolombiansk eller indiansk herkomst. Disse minoritetsgruppene rammes stadig sterkere av konflikten i Colombia. Sivilbefolkningen er utsatt for overgrep fra alle de ulike væpnede grupperne. Flere indianerledere er blitt drept i grenseområdene mellom Panama og Colombia de siste årene. Darién-regionen er også et av de mest isolerte områdene i hele Mellom-Amerika. Her finnes noen av de viktigste smuglerrutene for narkotika og våpen mellom Sør- og Nord-Amerika.

TRUES TIL Å REISE Panama tilhørte en gang Colombia, og det har alltid vært nære bånd mellom de to landene. Colombianerne er ansett som gode arbeidere, og lokalbefolkningen støtter dem i deres ønske om bli i Panama. Likevel presser panamanske myndigheter stadig på for å returnere flyktningene så raskt som mulig.

I juli i 2003 ble en del colombianere nærmest truet til å reise hjem «frivillig». Hvis ikke de reiste, risikerte de å bli deportert uten å få med seg eiendelene sine. Dette skapte usikkerhet, spesielt etter at

109 colombianske flyktninger ble deportert i april samme år under sterk kritikk fra det internasjonale samfunn.

MIDLERTIDIG BESKYTTELSE Etter at en del colombianere ble returnert til hjemlandet i 2003, befinner det seg fortsatt 832 colombianske flyktninger i Panama som ikke ønsker å reise hjem. Disse har fått midlertidig beskyttelse. De som hadde panamansk partner har måttet gifte seg for å få oppholdstillatelse i Panama. Myndighetene jobber med å skaffe de andre flyktningene andre typer visum. Problemet for flyktningene er at dette koster penger. Gjennom disse tiltakene ønsker panamanske myndigheter både å usynliggjøre og samtidig finne en «løsning» på flyktningproblemet.

STRENG FLYKTNINGPOLITIKK Fra 1999 til 2004 ble det registrert i overkant av 1500 asylsøkere i Panama, inkludert gruppen som har fått midlertidig beskyttelse. Myndighetene i Panama har praktisert Flyktningkonvensjonen svært strengt. Inntil sommeren 2004 hadde kun fem personer fått innvilget asyl. Da president Martin Torrijos fra det Revolusjonære Demokratiske Partiet (PRD) ble innsatt 1. september 2004, satte han fortgang i behandlingen av asylsaker. På kort tid har tolv personer fått innvilget asyl, åtte har fått avslag, mens tre fortsatt er under behandling.

Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) var det i slutten av 2004 en stor økning av colombianere som ankom Panama City med fly. Det dreier seg åpenbart om mennesker med bedre økonomi og høyere utdanning enn det som er vanlig hos indianerne og afrocolombianerne. I tillegg til colombianere, befinner det seg i Panama om lag 270 flyktninger fra El Salvador, 170 fra Nicaragua og rundt 70 fra Cuba. ■

NØKKELTALL > USA

Folketall (mill)	300,0
Areal km ²	9 629 091
Flyktninger fra USA	300
Internt fordrevne	-
Flyktninger i USA fra andre land	232 800
Frivillige tilbakevendinger til USA	-
Asylsøkere fra USA til Norge i 2004	2

KONTROVERS VED GRENSENE

USA I DAG Hundretusener av mennesker, særlig fra Latin-Amerika, forsøker hvert år å ta seg inn i «mulighetenes land». Men USA er selektive på hvem de ønsker å ta imot. Terrorfrykten etter 11. september 2001 har skjerpet kravene ytterligere, og det er satt inn en rekke sikkerhetstiltak ved grensene. Flyktnings bakgrunn undersøkes nøye, personlige relasjoner skal bekreftes, og det tas fingeravtrykk av alle.

KVOTERT BESKYTTELSE I skatteåret 2005, som startet i oktober 2004, har regjeringen satt et tak på 70 000 personer med beskyttelsesbehov som skal få oppholdstillatelse i USA. Oppholdstillatelsene er fordelt etter hvilket kontinent personene kommer fra. 20 000 skal få oppholdstillatelse fra Afrika, deretter følger Øst-Asia (13 000), Europa og Sentral-Asia (9500), Latin-Amerika/Karibia (5000) og Midtøsten/Sør-Asia (2500). Ytterligere 20 000 oppholdstillatelser skal tilbys ved behov, uavhengig av opprinnelsesland.

TØR IKKE SØKE ASYL USA opererer med to former for asylsøknader. Den ene gjelder borgere som befinner seg i USA, uansett hvordan de kom seg til landet og hvilken innvandringsstatus de måtte ha. Disse får søknadene sine avgjort etter et intervju. Den andre gjelder de som ankommer USA uten oppholdstillatelse. Disse må tre fram for en immigrasjonsdomstol for å prøve asylsaken. Myndighetene har adgang til å umiddelbart deportere antatt grunnløse asylsøkere dersom de ikke kan bevise at frykten for forfølgelse eller tortur i hjemlandet er reell.

En stor andel av asylsøkerne som ankom USA uten oppholdstillatelse, tør ikke søke asyl av frykt for å bli sendt hjem igjen. Disse oppholder seg illegalt i landet. Dette gjelder blant annet en stor gruppe colombianere som har flyktet fra borgerkrigen i hjemlandet. Til tross for de svært vanskelige forholdene de flyktet fra, mener USA at colombianere ikke har krav på midlertidig beskyttelse. Det

er anslått at nærmere 150 000 colombianere lever i en flyktningliknende situasjon i USA.

NY LOV FOR MEKSIKANERE Også meksikanere på flukt fra fattigdom og arbeidsløshet har store problemer med å komme seg inn i USA. I august 2004 ble det vedtatt en ny lov for meksikanske innvandrere. Tidligere utløp meksikanernes midlertidige visa etter 72 timer. Nå får de bevege seg fritt i et begrenset område av grensestatene Texas, New Mexico, California og Arizona i 30 dager. Skaffer de seg i dette tidsrommet arbeid som ingen amerikanske statsborgere vil ha, kan de få en midlertidig arbeidstillatelse. Denne kan være verdifull når de senere skal søke om det ettertraktete «Green Card».

TAR LOVEN I EGNE HENDER Tidligere i år dannet 450 frivillige borgervernsprosjektet, «The Minuteman Project». Gruppen patruljerer Arizonas grense mot Mexico, for å melde fra til myndighetene om «de titall millioner illegale innvandrerne som invaderer oss» og å beskytte USA mot «sosialt, kulturelt og økonomisk kaos». Bakgrunnen for prosjektet, er blant annet en artikkel fra Time Magazine, der det ble betegnet som «skandaløst lett» å ta seg inn ulovlig inn i USA. Mange har kritisert Minuteman-prosjektet for å ta loven i egne hender, blant disse president George W. Bush.

JOLIE HJELPER BARN En av FN's høyt profilerte goodwillambassadører, skuespilleren Angelina Jolie, var i 2004 i samtaler med daværende utenriksminister Colin Powell og andre statsmenn for å bedre vilkårene for barn som søker asyl i USA på egen hånd. Disse forholdene har vært utsatt for kritikk internasjonalt de siste årene. Økt kontroll med sentre som huser asylsøkere ble iverksatt i 2004. ■

NØKKELTALL > VENEZUELA

Folketall (mill)	26,6
Areal km ²	912 050
Flyktninger fra Venezuela	4 900
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Venezuela fra andre land	180 100
Frivillige tilbakevendinger til Venezuela	-
Asylsøkere fra Venezuela til Norge i 2004	1

«USYNLIGE» FLYKTNINGER FRA COLOMBIA

VENEZUELA I DAG Antallet flyktninger i Venezuela er uklart. Det er lettere å få oppholdstillatelse enn asyl (flyktningstatus), og i tillegg oppholder om lag 700 000 colombianere seg i landet illegalt. Mange av disse lever under flyktningliknende forhold i grenseområdene.

FÅR IKKE OPPHOLDSTILLATELSE Den amerikanske organisasjonen U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) anslår at i overkant av 180 000 flyktninger oppholdt seg i Venezuela ved inngangen til 2005. Samtidig fikk over 250 000 colombianere oppholdstillatelse i løpet av 2004. I februar i år fikk 186 000 av de som hadde fått oppholdstillatelse innvilget venezuelansk statsborgerskap, i første rekke de som hadde oppholdt seg i landet i over fem år.

Den ettertraktete oppholdstillatelsen fører imidlertid til at færre flyktninger søker asyl i landet, selv om mange som oppholder seg i grenseområdene har behov for beskyttelse. Siden de verken er registrert som flyktninger eller har mottatt informasjon, vet de lite om hvilke rettigheter de har. Dette bidrar til å usynliggjøre konflikten i Colombia og ikke minst den reelle flyktningssituasjonen i Venezuela.

TRENGER BESKYTTELSE For de som har søkt asyl, behandles sakene svært sakte hos den nasjonale flyktningkommisjonen som ble opprettet av regjeringen i 2003. Av 3500 asylsøknader er bare 270 ferdigbehandlet.

Kommisjonen har heller ikke penger eller mandat til å hjelpe flyktninger som trenger beskyttelse. Ifølge den katolske hjelpeorganisasjonen Caritas, har minst 200 000 colombianere med beskyttelsesbehov krysset grensen til nabolandet de siste fem årene. Til tross for problemets omfang har det fått lite internasjonal oppmerksomhet. De humanitære aktørene er få og består i praksis kun av FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR), Flyktninghjelpen og den katolske kirken.

OPPSØKES AV OPPRORSGRUPPER Uten tilgang til utdanning, helsetilbud eller juridisk bistand er flyktningene sårbare i forhold til tvangshjemsending. I tillegg er sikkerhetssituasjonen svært dårlig. De væpnede gruppene krysser ofte grensen og oppsøker områder der flyktningene holder til. Stadig blir folk bortført, drept eller tvangsrekruttert. Selv om de oppholder seg langt inne på venezuelansk territorium blir mange tvunget til å betale skatt til de colombianske opprørsgruppene. Dette er en viktig årsak til at flere og flere colombianske flyktninger tar seg videre til større byer, hvor det også er bedre økonomiske muligheter.

SPENT FORHOLD Det er store ideologiske motsetninger mellom Colombia og Venezuela. Mens Venezuela rustes opp med brasilianske og russiske våpen, mottar Colombia store mengder våpen og rådgivere fra USA. Forholdet mellom landene har vært spesielt anstrengt det siste året. I september 2004 ble fem venezuelanske soldater og en ingeniør drept på Venezuelas side av grensen. Venezulanerne hevdet at colombianske paramilitære sto bak, mens colombianske myndigheter beskyldte geriljabevegelsen FARC. Kidnappingen av en FARC-leder i Venezuelas hovedstad Caracas i desember førte til ytterligere tilspissing av konflikten. President Hugo Chávez beskyldte colombianske leiesoldater og amerikansk etterretning for å stå bak, og hjemkalte landets ambassadør i Colombia. Et møte mellom Chávez og Colombias president Uribe i februar i år løste den umiddelbare spenningen, og de ble enige om å utvide sikkerhetstiltakene i grenseområdene. ■

Afghanske jenter i flyktningleir i Pakistan. I flere land i Asia er det overgrep fra myndighetene som har drevet mennesker på flukt.

Foto: Lars Ole Kvalbein

ASIA OG OSEANIA >>

INNHOLD > ASIA OG OSEANIA

- 76 Fokus på Asia og Oseania
- 78 Afghanistan
- 79 AUSTALIA
- 80 Bangladesh
- 81 Bhutan
- 82 Burma
- 83 Filippinene
- 84 India
- 85 Indonesia
- 86 Irak
- 87 Iran
- 88 Israel
- 89 Japan
- 90 Jemen
- 91 Jordan
- 92 Kina
- 93 Libanon
- 94 Nepal
- 95 Nord-Korea
- 96 Pakistan
- 97 Palestina
- 98 Salomonøyene
- 99 Sri Lanka
- 100 Syria
- 101 Thailand
- 102 Usbekistan

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>	
Palestina	2 972 100
Afghanistan	2 088 200
Burma	691 800
Irak	366 100
Vietnam	310 300

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>	
Irak	1 000 000
India	600 000
Indonesia	600 000
Libanon	50 000 – 600 000
Burma	526 000

Burma: Ved inngangen til 2005 var mer enn 500 000 på flukt i eget land, mens omlag 700 000 flyktninger levde i eksil.

Indonesia: I Aceh rammet tsunamien en befolkning som har lidd under en bitter konflikt i nesten 30 år.

En afghansk flyktningfamilie venter på hjemtransport i Islamabad.

FOKUS PÅ ASIA OG OSEANIA

Ved inngangen til 2005 var det 12,4 flyktninger og internt fordrevne i Asia, inkludert Midtøsten og Stillehavsområdet. I flere land er det overgrep fra myndighetene som har drevet mennesker på flukt, og internasjonale organisasjoner forhindres i å gi de fordrevne hjelp og beskyttelse.

Den USA-ledete «krigen mot terror» har hatt større konsekvenser for flyktningssituasjonen i Asia enn på noe annet kontinent. «Krigen mot terror» startet med invasjonen i Afghanistan som førte til at Taliban-regimet falt på slutten av 2001, og fortsatte med USAs invasjon i Irak i 2003. I begge landene er det fortsatt uro og sikkerheten er dårlig. Likevel har mange flyktninger og internt fordrevne vendt hjem til Afghanistan, mens utsiktene til storstilt tilbakevending er langt dårligere i Irak.

Under Saddam Husseins regime ble hundretusener kurdere drept eller fordrevet fra sine hjem. I det oljerike Kirkuk-området gjennomførte regimet i Baghdad gjennom flere tiår en arabiseringsprosess der kurdere og andre minoriteter ble tvangsfordrevet, mens arabere flyttet til området. Målet med å endre befolkningssammensettingen var å styrke kontrollen over oljeressursene. I den sørlige delen av Irak ble mange sjiamuslimere drevet på flukt på grunn av sin antatte støtte til opprøret mot regimet etter Golfkrigen i 1991.

NYE FORDREVNE Også etter Saddam Husseins fall er flere hundre tusen irakere drevet på flukt. Bare i november 2004 ble mer enn 200 000 mennesker tvunget til å forlate sine hjem da USA satte inn en offensiv mot opprørere i Fallujah.

Etter USAs invasjon av Irak har mange kurdere vendt tilbake til sine hjem i Kirkuk-området. Men samtidig har det ført til at etniske arabere er fordrevet fra sine hjem. Og det er ingen snarlige utsikter til hjemvending for flertallet av de mer enn én million irakere som er internt fordrevne i landet eller de hundretusener som er flyktninger i eksil.

Den vanskelige sikkerhetssituasjonen har tvunget mange hjelpeorganisasjoner til å trekke seg ut av Irak og dermed ført til redusert innsats for de internt fordrevne. Valget i januar 2005 har heller ikke

ført til noen merkbar bedring av sikkerheten. Tvert imot ble det rapportert om en økning i antall angrep fra opprørere våren 2005.

FLYKTINGER SIDEN 1948 Palestinerne er den største flyktninggruppen i Asia. Flyktningproblemet stammer fra opprettelsen av staten Israel i 1948, og det internasjonale samfunnet har unnlatt å følge opp FN-resolusjoner som fastslår at de palestinske flyktningene har rett til å vende hjem.

Konflikten mellom Israel og palestinerne fortsetter å drive mennesker på flukt. I 2004 ble flere tusen palestinere fordrevet fra sine hjem da israelske sikkerhetsstyrker gikk inn på Gazastripen og rev hundrevis av boliger. Også Israels bygging av en separasjonsmur mot Vestbredden har tvunget palestinere til å forlate sine hjem. Deler av muren bygges inne på palestinsk land, og Den internasjonale domstolen i Haag fastslo i 2004 at byggingen av muren er i strid med folkeretten. Likevel har Israel fortsatt byggearbeidene.

FORDREVET AV TSUNAMIEN 2. juledag 2004, var medieoppmerksomheten de første dagene særlig rettet mot Thailand og Sri Lanka, der mange vestlige turister tilbrakte juleferien. Men etter hvert kom det nyheter også fra den hardt rammede Aceh-provinsen i Indonesia. Her mistet 200 000 mennesker livet, og en halv million mistet sine hjem som en følge av flodbølgekatastrofen.

I Aceh rammet tsunamien en befolkning som i nesten 30 år har lidd under en bitter konflikt mellom indonesiske myndigheter og muslimske separatister. Konflikten ble trappet opp da hæren satte inn en offensiv mot opprørerne i mai 2003. Offensiven førte til at flere tusen mistet livet og minst 125 000 ble fordrevet fra sine hjem.

Myndighetene i Indonesia har fastholdt at konfliktene er interne

anliggender, og har forhindret utenlandske organisasjoner fra å gi de fordrevne hjelp og beskyttelse. Først etter tsunamikatastrofen slapp utenlandske bistandsorganisasjoner til i Aceh, men det ble fortsatt lagt restriksjoner på deres arbeid.

PÅ FLUKT FRA MYNDIGHETENE Også i Burma nekter myndighetene utenlandske organisasjoner adgang til å arbeide for å gi hjelp og beskyttelse til landets internt fordrevne. Militærregimet i Burma fortsetter sin undertrykking av politisk opposisjon og etniske minoriteter, og ved inngangen til 2005 var det mer enn en halv million internt fordrevne i landet, mens om lag 700 000 burmesiske flyktninger levde i eksil.

De fleste som har flyktet ut av landet, har søkt tilflukt i nabolandet Thailand. Ifølge enkelte beregninger flyktet 3000 burmesere til Thailand hver måned i 2004, og like mange ble drevet på flukt inne i landet.

På samme måte som i Burma, får heller ikke internt fordrevne i Nepal hjelp og beskyttelse, verken fra landets myndigheter eller fra det internasjonale samfunnet. Flere hundre tusen mennesker er drevet på flukt i Nepal på grunn av konflikten mellom myndighetene og maoistiske opprørere. Etter at fredssamtaler mellom maoistene og regjeringen brøt sammen i august 2003, tilspisset konflikten i landet seg. Situasjonen ble ytterligere forverret og rapportene om brudd på menneskerettigheter økte etter at kong Gyanendra gjennomførte et kupp 1. februar 2005.

I SKYGGEN AV «KRIGEN MOT TERROR» Asiatiske land har trappet opp den militære kampen mot opprørere. Både i Indonesia og Nepal er offensiver mot opprørere omtalt som en kamp mot terrorister, og kritikk av brudd på menneskerettighetene avvises ved å vise til at opprørerne er medlemmer av terrororganisasjoner.

Gjennom opptrappingen av den væpnede kampen har myndighetene og hæren i disse landene tvunget uskyldige sivile til å forlate sine hjem. Samtidig har den ensidige satsingen på militærmakt redusert mulighetene til å finne fram til fredelige løsninger på konfliktene.

TILBAKEVENDING Tallet på internt fordrevne i Asia er redusert de

siste årene. Nedgangen henger sammen med at mange fordrevne har valgt å vende hjem i land som Afghanistan, Indonesia og Sri Lanka. Tilbakevendingen har imidlertid gått saktere i 2004 og 2005 enn i de to foregående årene.

I Afghanistan vendte bare 20 000 internt fordrevne tilbake til sine hjemsteder i 2004, ifølge Flyktninghjelpens dokumentasjonsprosjekt om internt fordrevne, Global IDP Project. Til sammenlikning reiste 70 000 fordrevne hjem i 2003 og 400 000 i 2002. Nedgangen henger blant annet sammen med en vanskelig sikkerhetssituasjon og utilstrekkelig bistand til de hjemvendte.

Mange flyktninger og internt fordrevne har støtt på store problemer etter at de har vendt hjem. Problemene er blant annet knyttet til manglende sikkerhet, minefare og strid

om retten til land og eiendom. Hjemvendte har i en rekke tilfeller oppdaget at deres eiendommer er overtatt av andre fordrevne eller av lokale kommandanter og har på ny endt opp som fordrevne. Slike vanskeligheter har skapt usikkerhet om mulighetene til å vende hjem for de om lag 170 000 afghanere som var internt fordrevne og de to millioner som var i eksil ved inngangen til 2005.

TØVER I KASHMIR Torsdag 7. april 2005 gikk de første bussene på 60 år mellom de to byene Muzaffarabad og Srinagar i Kashmir. Muzaffarabad ligger i den pakistanskkontrollerte delen av Kashmir, mens Srinagar ligger på indisk side, og åpningen av bussruten ble sett på som en milepæl i arbeidet med å finne en løsning på Kashmir-konflikten.

India og Pakistan har kjempet to krigere om Kashmir siden 1947, og så sent som i 2002 var det frykt for en ny krig. De siste årene har det imidlertid vært en tilnærming mellom de to landene, og begge har uttrykt tro på en fredelig løsning på konflikten. En løsning avhenger imidlertid av mer enn god vilje fra de to regjeringene. I Pakistan er det sterke krefter som er imot at landet skal inngå kompromisser i spørsmålet om hvem som skal ha kontroll over Kashmir. På indisk side står myndighetene overfor militante opprørere som ønsker uavhengighet eller at Kashmir skal være en del av Pakistan. En fredsløsning som inkluderer opprørerne på indiske side, er en forutsetning for at de mer enn 250 000 internt fordrevne fra Kashmir skal kunne vende hjem. ■

Også etter Saddam Husseins fall er flere hundre tusen irakere drevet på flukt

NØKKELTALL > AFGHANISTAN	
Folketall (mill)	26,0
Areal km ²	647 500
Flyktninger fra Afghanistan	2 088 200
Internt fordrevne	167 000 – 200 000
Flyktninger i Afghanistan fra andre land	100
Frivillige tilbakevendinger til Afghanistan	940 360
Asylsøkere fra Afghanistan til Norge i 2004	1 059

NØKKELTALL > AUSTRALIA	
Folketall (mill)	20,1
Areal km ²	7 686 850
Flyktninger fra Australia	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Australia fra andre land	14 600
Frivillige tilbakevendinger til Australia	-
Asylsøkere fra Australia til Norge i 2004	-

SKJØR FRED I VALGÅRET

AFGHANISTAN I DAG Siden Talibans fall i 2001 har over tre millioner afghanske flyktninger reist hjem fra nabolandene Iran og Pakistan. Nesten én million afghanere vendte hjem i 2004 alene. Men hjemkomsten til et fredelig Afghanistan blir ofte annerledes enn forventet. Mange kommer hjem till okkuperte boliger og landeiendommer, og områder preget av lovløshet og fattigdom.

UTFORDRENDE GJENOPPBYGGING President Karzai har i liten grad lyktes i å beskytte befolkningen utenfor hovedstaden. I store deler av landet hersker ulike krigsherrer. Landet lider av et institusjonelt vakuum, der verken politi, forsvar eller rettsvesen fungerer slik det skal. Om lag syv millioner afghanere er i risikozonen for akutt hungersnød. I 2004 manglet 37 prosent av befolkningen elementær føde mot 20 prosent i 2003.

Samtidig er det flere lyspunkter i utviklingen, deriblant gjenvalget av president Hamid Karzai i fjor. Over en tredjedel av de som går på skole i dag, er jenter. I tillegg har hjemvendte flyktninger andre erfaringer som vil påvirke utviklingen i landet. Det gjelder ikke minst kvinnelige studenter med annen kunnskap om frihet og rettigheter for kvinner.

NYTT REGIME, GAMLE PROBLEMER Etter at Sovjet trakk seg ut av Afghanistan i 1989 etter 10 års okkupasjon, brøt kampene løs mellom ulike kommandanter innen Nord-Alliansen. Taliban fikk kontroll over Afghanistan i 1996 og innførte et strengt muslimsk regime som medførte stor begrensning i bevegelses- og yttringsfriheten for kvinner, deres adgang til helsetjenester og rett til utdanning og arbeid.

Etter terrorangrepet 11. september i 2001, startet USA jakten på al-Qaida-nettverket og dets antatte ledere Osama bin Laden. Sammen med restene av Nord-Alliansen veltet USA Taliban-regimet. Hamid Karzai, en USA-vennlig pasjtuner, ble innsatt til å lede overgangsregjeringen. Stadige våpen- og rakettangrep, særlig rundt

Kandahar, tyder på at Taliban ikke har gitt opp kampen.

FLYKTNINGBILDET Ved utgangen av år 2004 var over to millioner afghanere fortsatt i eksil eller på flukt inne i landet. I underkant av 200 000 er internt fordrevne. De fleste bor i leire, der sikkerheten er bedre og de kan få matrasjoner, undervisning og annen assistanse. De fleste hjemvendte flyktingene har slått seg ned i eller i nærheten av hovedstaden.

Fremdeles lever over to millioner afghanske flyktninger i eksil. Noen har bosatt seg i eksillandet for godt. Andre vegrer seg for å reise tilbake av frykt for overgrep og forfølgelse. Samtidig har både iranske og pakistanske myndigheter lagt et større press på flyktingene for at de skal vende hjem.

DONORSTØTTET SIKKERHET Den NATO-ledede sikkerhetsstyrken ISAF består i dag av 8300 mann fra 30 land. Styrken, som i hovedsak har patruljert i og utenfor hovedstaden, har i år fått utvidet sitt aksjonsområde til Herat i vest. FN og internasjonale hjelpeorganisasjoner ber om at mandatet også utvides til andre deler av landet for å sikre adgang til områder der nøden er størst.

I tillegg har USA og koalisjonsstyrkene etablert regionale stabiliseringsstyrker, Provincial Reconstruction Teams (PRTs). Norge bidrar med soldater både i ISAF og i de USA-ledede operasjonene.

I 2004 la den afghanske regjeringen opp en strategiplan for 3 år som krever 58 millioner dollar. Bare en liten del er kommet inn hittil. Om ikke det internasjonale donorsamfunnet innfrir sine løfter, er risikoen stor for at Afghanistan kastes ut i nye kamper som fører til masseflukt og oppløsning. ■

NOE MYKERE ASYLPOLITIKK

AUSTRALIA I DAG Den restriktive asylpolitikken som satte Australia i verdens søkelys etter «Tampa-saken» i 2001, har redusert antall båtflyktninger til landet med 74 prosent. I 2004 var det bare 3100 personer som søkte asyl i Australia. De fleste kommer fra større asiatiske land som Kina, India, Malaysia og Indonesia.

TAMPA I august 2001 reddet det norske skipet «Tampa» 400 afghanske båtflyktninger fra en synkende ferge på vei fra Indonesia til Australia. Men de australske myndighetene nektet båten å seile inn til en australsk havn for å sette flyktingene i land. Til slutt, etter flere uker på havet, ble alle flyktingene satt i land på Nauru og Papua New Guinea i Stillehavet. Søknadene ble deretter behandlet av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og australske myndigheter. De fleste fikk avslag hos de australske myndighetene, mens New Zealand ga asyl til 130 av flyktingene. Tampa-saken satte internasjonal fokus på Australias restriktive asylpolitikk.

OPPHOLDSTILLATELSE To år tidligere hadde Australia strammet inn asylpolitikken, etter at stadig flere asylsøkere ankom landet i båt. Lovgivningen som førte til den restriktive holdningen til «Tampaflyktingene» innebærer at kun personer som søker asyl fra oppholdslandet og flyktinger som Australia tar imot i samråd med FN kan få permanent oppholdstillatelse i landet.

En annen mulighet for å få opphold i Australia er gjennom det såkalte «Special Humanitarian Program» for mennesker som blir forfulgt av styresmaktene i sitt eget hjemland. Disse kan få permanent oppholdstillatelse dersom en organisasjon eller en australsk statsborger betaler for reise og opphold og bistår i bosettingsprosessen. Alle disse kategoriene går under betegnelsen «Offshore Resettlement Program».

OPPMYKNING Har man kommet til Australia på ulovlig vis eller blir lenger enn varigheten av turistvisumet, må man benytte seg av en av mulighetene under det såkalte «Onshore Asylum Program». Dette gir et beskyttelsesvisum med oppholdstillatelse på mellom to og et halvt og fem år. Tidligere ble man sendt hjem dersom australske myndigheter vurderte at situasjonen i hjemlandet hadde bedret seg. Skulle man søke asyl i Australia på nytt, måtte dette gjøres fra hjemlandet. I juli 2004 kunngjorde derimot immigrasjonsmyndighetene at denne gruppen asylsøkere slipper å reise ut av landet for å søke på nytt. Denne oppmykningen av lovverket ble godt mottatt hos UNHCR.

Unge asylsøkere på denne typen beskyttelsesvisum har også hatt problemer med å ta høyere utdanning. Ifølge reglene for studiefinansiering regnes de som internasjonale studenter, som vanligvis betaler svært høye summer i skolepenger. Fra og med høsten 2004 har flere universiteter startet stipendordninger for asylsøkere som vil studere.

INTERNASJONAL KRITIKK I årene etter Tampa har Australias håndtering av asylsaker fått mye internasjonal kritikk. Søkere som har ankommet uten gyldige dokumenter, har blitt plassert på asylsentre i omkringliggende øystater, betalt av Australia. Menneskerettighetsorganisasjoner har påpekt dårlige og isolerte boforhold på asylsentrene, i tillegg til svært lang saksbehandlingstid. I mars 2004 ble det derfor innført en minstestandard for asylsentrene.

Menneskerettighetsorganisasjoner som SOS Rasisme og Amnesty International har også kritisert Australia for det de kaller en umenneskelig behandling av asylsøkere. Dette gjelder ikke minst praksisen med å plassere asylsøkere, inkludert enslige mindreårige (under 18 år), på avgrensede interneringssentre på ubestemt tid. ■

NØKKELTALL > BANGLADESH

Folketall (mill)	152,6
Areal km ²	144 000
Flyktninger fra Bangladesh	10 400
Internt fordrevne	500 000
Flyktninger i Bangladesh fra andre land	150 000
Frivillige tilbakevendinger til Bangladesh	-
Asylsøkere fra Bangladesh til Norge i 2004	30

FEILSLÅTT INTEGRERINGSPOLITIKK

BANGLADESH I DAG Regjeringen i Bangladesh innrømmer at myndighetene i årevis har drevet en feilslått nasjonal integreringspolitikk. 85 prosent av innbyggerne er muslimer. Hinduene og de etniske minoritetene i Chittagong Hill Tracts i sørøst har lenge vært utsatt for grov diskriminering, overgrep og omfattende fordrivelser.

MUSLIMSK OVERTAK I 1971 krevde stammefolket i Chittagong større selvstendighet. Da Bangladesh fikk sin selvstendighet i mars samme år slo den unge nasjonen hardt ned på opprørerne, med massiv militær oppbygging i Chittagong-området og stor tilflytting av muslimske bengaler. Stammefolkets jord ble konfiskert uten kompensasjon. Dette førte til 25 år med væpnet konflikt. Mange flyktet til India, men titusener ble værende i Bangladesh som internt fordrevne. Fremdeles er en halv million mennesker internt fordrevet i landet.

FREDSAVTALE Fredsavtalen i 1997 ga garantier for større grad av selvstyre. Likevel gjenstår store problemer, blant annet retten til jord. Manglende humanitær hjelp til de internt fordrevne truer også fredsprosessen.

Det internasjonale samfunn har engasjert seg lite i situasjonen til de internt fordrevne i Bangladesh. Men en rekke vestlige land har lagt et visst press på myndighetene, gjennom løfter om bistand mot at fredsavtalen for Chittagong Hill Tracts settes ut i livet. Det finnes 27 etniske minoriteter i Bangladesh, hovedsakelig i Chittagong og den nordlige delen av landet. Offisielt sett utgjør de bare litt over én prosent av befolkningen, i virkeligheten er de antagelig flere.

HINDUER FORDREVET Hinduene har vært trakassert i lang tid, og opp gjennom årene har millioner søkt tilflukt i India. Mens hinduene utgjorde 25 prosent av befolkningen i Bangladesh i 1947, utgjør de

i dag kun litt over 10 prosent. De siste årene har situasjonen deres blitt ytterligere forverret. Valget i 2001 førte det muslimorienterte og nasjonalistiske Bangladesh National Party (BNP) til makten. I tiden etter flyktet opptil 200 000 hinduer og folk fra ulike minoritetsgrupper. Mange av disse flyktet til India, mens andre søkte tilflukt i sikre områder i Bangladesh. Men regjeringen er selv truet av radikale islamske grupper. To av disse ble forbudt i februar i år etter en rekke bombeattentater.

BURMESISKE OG INDISKE FLYKTNINGER Mellom 1991 og 1992 tok 250 000 rohingyaer (burmesiske muslimer) seg over grensen til Bangladesh etter å ha blitt utsatt for massive overgrep fra den burmesiske militærjuntaen. I 1996 kom nye tusener. Disse fikk ikke adgang til flyktingleirene, og ble usynliggjort fordi de ble ansett som økonomiske migranter.

De fleste flyktingene i leirene har nå vendt tilbake, men fremdeles oppholder nesten 20 000 seg i Bangladesh. Flere regionale bistandsorganisasjoner har stilt spørsmålsteget ved hvor frivillig tilbakevandringen har vært. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), som har drevet leirene, har møtt sterk kritikk. Myndighetene ønsker at flyktingene reiser hjem. De viser til at Bangladesh er et av verdens tettest befolkede land preget av stor fattigdom. I begynnelsen av 2005 opphold 150 000 flyktninger seg i Bangladesh.

Mellom 240 000 og 300 000 muslimske biharer fra den indiske delstaten Vestbengal lever også under flyktingliknende vilkår i Bangladesh. Biharene kom til landet da India ble delt i 1947, og regnes ikke lenger som egentlige flyktninger. De lever separat fra det bangladeshiske samfunn og er i stor grad uønsket. Selv har de avslått å motta statsborgerskap fordi de helst vil flytte til Pakistan. ■

NØKKELTALL > BHUTAN

Folketall (mill)	2,4
Areal km ²	47 000
Flyktninger fra Bhutan	120 500
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Bhutan fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Bhutan	-
Asylsøkere fra Bhutan til Norge i 2004	10

FASTLÅST SITUASJON

BHUTAN I DAG Ved inngangen til 2005 var over 120 000 bhutanere fremdeles på flukt. De fleste oppholder seg i nabolandet Nepal, i syv flyktingleire som drives av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Situasjonen for de bhutanske flyktingene i Nepal har endret seg lite det siste året. Til tross for press fra både USA, EU og FN har de bilaterale samtalen mellom myndighetene i Nepal og Bhutan gitt få resultater.

GAMMELT PROBLEM De bhutanske flyktingene utgjør et gammelt flyktingproblem. Bakgrunnen for det store antallet flyktninger var en rekke tiltak og lover iverksatt på 1980-tallet som var svært diskriminerende for minoritetsgruppene i landet. Ifølge loven skulle alle tilpasse seg det drukpa-dominerte samfunnet. Drukpaene, som er den politisk og økonomisk dominerende etniske gruppen i Bhutan, kommer opprinnelig fra Tibet og bor i hovedsak i nord og nordvest. Regjeringen og kongen fryktet at de tradisjonelle buddhistiske, drukpainspirerte verdiene skulle gå tapt hvis minoritene fikk større makt. Forfølgelsene rammet spesielt de nepalskspråklige hinduene, lhotshampas, som bodde i sør.

DISKRIMINERING Regjeringens politikk betydde i praksis en tvangsassimilering av andre etniske grupper. Det ble for eksempel påkrevd å bære drukpa-inspirerte klesplagg. Samtidig ble det innført en ny lov, som sa at man måtte bekrefte at man hadde betalt jordskatt i Bhutan tilbake til 1958 for å kunne beholde statsborgerskapet. Mange tilhørende den nepalskspråklige minoriteten kom fra Nepal på 1960-tallet.

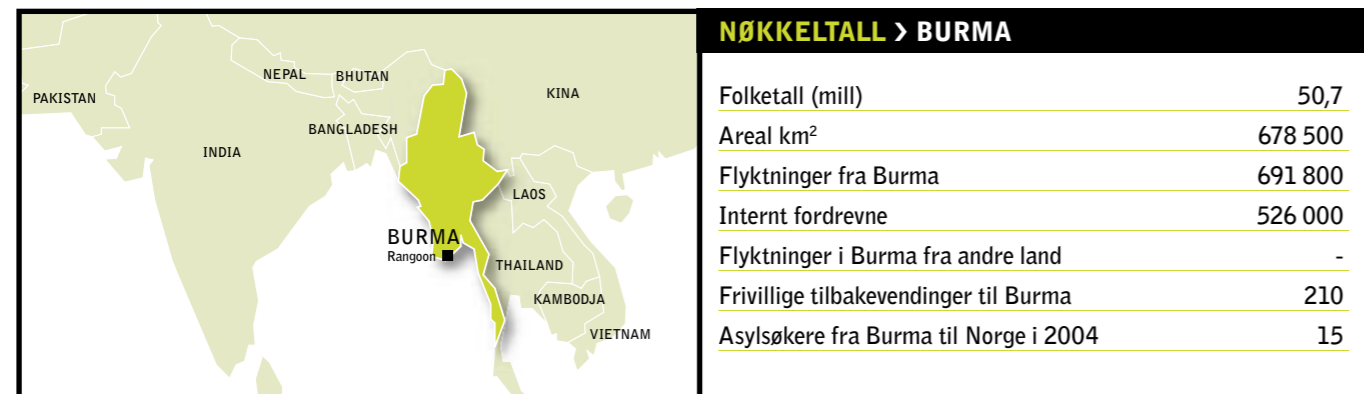
Diskriminerende lover ble fulgt opp av arrestasjoner og overgrep, og mange flyktet. Men før de forlot Bhutan, måtte de underskrive på at de frasa seg statsborgerskapet og aldri skulle vende tilbake. De fleste var analfabeter og ante ikke hva slags papir de satt fingeravtrykket sitt på. Dette møtte stor motstand fra lhotshampas-folket,

som dannet menneskerettighetsgrupper og krevde demokratiske reformer.

HVER SYVENDE PÅ FLUKT Siden 1990 har rundt 130 000 bhutanesere vært fordrevet fra sine hjem. Dette betyr at hver syvende innbygger er drevet på flukt. Flyktingene har blitt delt i fire grupper: de som forlot Bhutan under tvang, de som forlot Bhutan frivillig, ikke-bhutanesere og kriminelle. Det store spørsmålet er hvem som forlot Bhutan frivillig. Det er ikke mulig verken for Nepal eller for det internasjonale samfunn å etterprøve dokumentasjonen fra de bhutanske myndighetenes side når det gjelder dette spørsmålet. Over 70 prosent har blitt klassifisert å tilhøre den gruppen som forlot Bhutan frivillig. I praksis er de erklært statsløse siden de må søke om statsborgerskap på nytt, samtidig som statsborgerskapsloven i Bhutan er svært streng.

VIL HJEM De fleste av dem vil tilbake til hjemlandet, men venter til forholdene er tilstrekkelig trygge. De stoler ikke på sine egne myndigheter, og krever derfor at FN involveres i prosessen. Samtidig er det vanskelig for de bhutanske flyktingene å bli boende i Nepal, fordi nepalske myndigheter har gitt klart uttrykk for at de ikke vil at flyktingene skal bosette seg permanent på nepalsk territorium.

Bhutanske ledere i Nepal krever at flyktingene sikres innflytelse på forslaget til ny grunnlov som nå legges frem i hjemlandet. For flyktingene vil lovene som regulerer statsborgerskap være av vital interesse. Hvis flyktingene ikke får vende hjem med fulle rettigheter, vil det bli vanskelig å få til en vellykket integreringspolitikk. ■

ET POLITISK MINEFELT

BURMA I DAG I mars 2004 ble FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og burmesiske myndigheter enige om å legge forholdene til rette for tilbakevending av flyktninger som oppholder seg i Thailand. Siden den gang har lite skjedd.

MINORITETENE FORFULGT Det burmesiske militærregimet har i årtier vært i kamp mot deler av befolkningen. Dette har særlig rammet minoritetsgruppene i grenseområdene, men også de som krever reformer og demokrati i landet. Over 500 000 burmesere er internt fordrevet i Burma. Mange skjuler seg i jungelområdene, omgitt av minefelt, regjeringssoldater og geriljagrupper. Disse menneskene er i stor grad glemt av omverdenen og lever uten beskyttelse fra det internasjonale samfunn. De prøver å unngå kontakt med egne myndigheter, vel vitende om at tortur, tvangsarbeid, voldtekt og nye fordrivelser kan bli resultatet.

Mange burmesere har også tatt seg over grensene til nabolandene, og i begynnelsen av 2005 levde nesten 700 000 burmesere i eksil. Bare i Thailand befinner det seg godt over 100 000 flyktninger, de fleste tilhørende folkegruppene Karen, Karenni, Shan og Mon. I India er det over 50 000 burmesere fra Chin-folket, mens nesten 20 000 rohingyaer, en muslimsk minoritet, har søkt beskyttelse i Bangladesh.

NY GRUNNLOV I februar i år begynte arbeidet med å lage ny grunnlov i Burma. Det internasjonale samfunn har vært svært kritiske til grunnlovsprosessen fordi Den nasjonale liga for demokrati (NLD) og Aung San Suu Kyi ikke får delta. Fredsprisvinneren sitter fortsatt i husarrest på ubestemt tid i sin bolig i hovedstaden Rangoon. Hennes parti NLD vant en overlegen seier ved valget i 1990, men fikk aldri overta makten.

OVERGREPENE FORTSETTER I sin årlige rapport om menneskerettig-

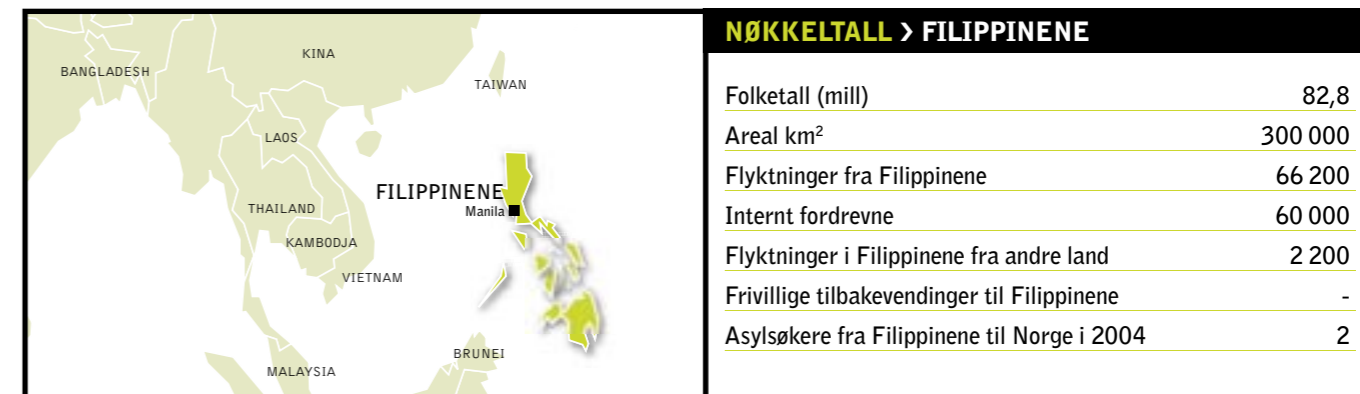
hetssituasjonen rundt om i verden, slår amerikanske myndigheter fast at Burmas dårlige rulleblad ble ytterligere forverret i 2004. Myndighetene tolererer ingen form for kritikk og hæren gjennomfører utenomrettslige henrettelser, bortfører opposisjonelle, torturer sivile og bruker voldtekt som krigsstrategi.

I en rapport offentliggjort i februar i år dokumenterte organisasjonen The Womans League of Burma (WLB) grove overgrep mot kvinner i landet. Organisasjonen sier situasjonen er like ille som for ti år siden, og påpeker at spesielt kvinner fra minoritetsgruppene systematisk utsettes for voldtekt. WLB påviser også sammenhengen mellom utvidelsen av de militære styrkene og fattigdommen, som særlig rammer kvinner og barn. Ifølge FNs barnefond (UNICEF) er det 70 000 barnesoldater i Burma.

NYE KAMPHANDLINGER For drøyt ett år siden inngikk myndighetene og karenfolket, som utgjør den største væpnede motstandsgruppen, en midlertidig avtale om stopp i kamphandlingene. Men de videre samtaler var resultatløse, og den over 50 år lange konflikten fortsetter. Av 130 000 flyktninger i thailandske leire er over 90 000 karener.

I tillegg lever flere hundretusen burmesere under flyktningliknende forhold i Thailand uten å være anerkjent som flyktninger. Mange blir prostituerte eller utnyttes som billig arbeidskraft. Et tragisk vitnesbyrd om deres situasjon fikk vi da tsunamien rammet Thailand. Flere tusen burmesere med illegalt opphold mistet livet, og en stor del av disse vil aldri bli identifisert.

EUS NYE LINJE Vestlige lands sanksjoner mot Burma gjennom 15 år har hatt liten effekt. En rapport utgitt av EU-kommisjonen tidligere år råder EU til å forandre sin politikk ovenfor Burma. Omtrent samtidig ble det annonsert at EU for første gang på fire år er villig til å starte politiske samtaler med militærjuntaen i Burma. ■

LANGVARIG OPPRØR, TUSENER FORDREVET

FILIPPINENE I DAG Muslimske og kommunistiske opprørsbevegelser har operert på Filippinene i flere tiår. Over 40 000 mennesker har mistet livet i de ulike konfliktene, og mer enn hundre tusen filippinere har blitt drevet på flukt. Mange har blitt fordrevet opptil flere ganger, og for hver gang er det vanskeligere å starte på nytt. Ved utgangen av 2004 var 60 000 mennesker internt fordrevet i landet, mens 66 200 levde i eksil.

SPENT SITUASJON 2005 fikk en vanskelig start for Filippinene. Tidlig på året brøt det ut kraftige kamper mellom regjeringsstyrkene og muslimske opprørere på øya Jolo i sør, og mellom 55 000 og 80 000 mennesker ble fordrevet. Dermed ble den 17 måneder lange våpenhvilen mellom geriljagruppen Moro Islamic Liberation Front (MILF) og regjeringen brutt, bare uker før de planlagte fredsforhandlingene. Men etter uformelle samtaler ble partene i april enige om innlede reelle fredsforhandlinger i løpet av noen måneder. De fleste som ble fordrevet har nå vendt hjem, men områdene er sterkt militarisert. Et stort antall landminer og stadige trefninger mellom geriljaen og regjeringssoldater truer sivilbefolkningens sikkerhet.

MUSLIMSK OPPRØR Med fem millioner, eller syv prosent av befolkningen, er muslimene den største minoritetsgruppen på Filippinene. Den muslimske befolkningen har vært marginalisert i årevis. Konfliktområdene på øya Mindanao tilhører de fattigste områdene i hele landet, og kampen om jord og tilgangen til naturressurser er fremdeles de viktigste årsakene til konflikten.

I 1996 skrev den ledende opprørsgruppen Moro Liberation Front (MNLF) under på en fredsavtale med regjeringen. Avtalen innebar et visst selvstyre for Mindanao. Men mange mente at avtalen ikke gikk langt nok, og siden den gang har det rast harde kamper mellom hæren og den mer militante geriljagruppen MILF. I februar 2003 ble over 400 000 mennesker fordrevet etter at hæren satte inn en

stor offensiv. Etter et halvt år ble det våpenhvile og de fleste kunne vende hjem.

Etter 11. september 2001 har filippinske myndigheter intensivert kampen mot en annen muslimsk gruppe, Abu Sayyaf-geriljaen, på øyene Jolo og Basilan. USA har gitt militær støtte til kampen mot opprørerne, som de mener er en del av et internasjonalt islamsk terrornettverk.

KOMMUNISTENE De maoistinspirerte kommunistene i New Peoples Army (NPA) har drevet geriljakrig i 35 år. NPA opererer i flere områder enn de muslimske opprørerne, og er anslått til å ha over 10 000 geriljasoldater. Gruppen har vært i forhandlinger med regjeringen i flere perioder. I 2001 ble Norge bedt om å være teknisk tilrettelegger for en fredsprosess. De viktigste temaene har vært menneskerettighetsspørsmål og behovet for sosiale og økonomiske reformer. Håpet er å legge grunnlaget for politiske og konstitusjonelle endringer som må til for å finne en varig løsning på konflikten.

VIETNAMESISKE FLYKTNINGER Filippinene huser i dag om lag 2000 vietnamesere som ikke har flyktningstatus. På Filippinene defineres vietnameserne som statsløse og har ingen rettigheter. I desember 2004 vedtok Stortinget at 98 av vietnameserne får komme til Norge, der alle har nær familie. Vedtaket ble senere kritisert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), siden vietnameserne tar plassen fra et tilsvarende antall kvoteflyktninger. Ifølge UNHCR har alle kvoteflyktningene et sterkt beskyttelsesbehov, og de er derfor uenige i at vietnameserne prioriteres. ■

NØKKELTALL > INDIA

Folketall (mill)	1 096,9
Areal km ²	3 287 590
Flyktninger fra India	14 600
Internt fordrevne	600 000
Flyktninger i India fra andre land	393 300
Frivillige tilbakevendinger til India	-
Asylsøkere fra India til Norge i 2004	16

INDRE URO OG KONFLIKT I NABOLANDENE

INDIA I DAG Ved inngangen til 2005 var over 600 000 indere på flukt i sitt eget land. Etniske konflikter og opprørsbevegelser i nordøst, politiske konflikter i Kashmir og kraftige sammenstøt mellom muslimer og hinduer i Gujarat er de største årsakene til fordrivelsene.

SEPARATISTENE I NORDØST Problemene ulmer i flere av Indias delstater. Alle delstatene i nordøst strir med etniske konflikter og opprørsbevegelser. I de fleste av disse områdene er utlendinger og internasjonale humanitære organisasjoner nektet adgang. Bhutan spiller en viktig strategisk rolle i Indias kamp for å bekjempe separatistene i nordøst. India pleier derfor de nære forbindelsene med den bhutanske kongen i stedet for å presse bhutanske myndigheter til å la de bhutanske flyktningene i Nepal og India vende hjem.

POSITIV UTVIKLING Tilnærmingen mellom nabolandene Pakistan og India har bedret sikkerheten i den indiskkontrollerte delen av Kashmir. Takket være tøværet mellom erkerivalene kan familier i Kashmir, som har vært skilt fra hverandre i 58 år, endelig møtes, og mange har flyttet hjem. De bedre forholdene til Pakistan og også Kina har hatt positiv innvirkning på Indias økonomi. Roligere forhold har gitt landet mulighet til å definere sin rolle som regional stormakt og til å sikre fortsatt økonomisk vekst.

MAOISTER Det gamle maoistoppøret i India, som har røtter tilbake til 1960- og 70-tallet, har vokst i styrke det siste året. I oktober 2004 slo de to største maoistgruppene, People's War Group og Maoist Communist Centre seg sammen og dannet Communist Party of India (Maoists). De er nå aktive i minst seks store delstater. India har også sendt store styrker til grensen til Nepal for, ifølge dem selv, å hindre infiltrasjon av nepalske maoister.

FLYKTNINGER FRA NABOLAND I begynnelsen av 2005 huset India nesten 400 000 flyktninger. To tredjedeler av flyktningene kommer fra Tibet og Sri Lanka. De resterende kommer i hovedsak fra Burma, Bhutan og Afghanistan. Opptrapping av konflikten mellom regjeringen og maoistene i Nepal har ført til en kraftig økning av nepalesiske flyktninger.

Tibetanerne utgjør den største flyktninggruppen i India, og mange har oppholdt seg der siden 1959. Også de siste årene har tusenvis av tibetanere kommet til India, men de fleste får ikke lenger innvilget midlertidig opphold. Indias stadig tettere bånd til Kina er tydelig en medvirkende årsak til at indiske myndigheter har blitt mer tause når det gjelder å tale tibetanernes sak. Fremdeles befinner Dailai Lamas eksilregjering og 100 000 tibetanske flyktninger seg i India.

India tillater ikke flyktninger å ta seg jobb, selv om flyktningstatuser er anerkjent av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Det store unntaket for regelen er de 15 000 flyktningene fra Bhutan. De kan både bevege seg fritt og ta seg arbeid, men permanent opphold får de ikke.

UNHCR har ennå ikke fått lovlig tilgang til grenseområdene der de fleste av om lag 50 000 burmesiske flyktninger befinner seg. Det er meldt om flere tilfeller der flyktninger har blitt deportert tilbake til Burma.

Nesten 100 000 flyktninger fra Sri Lanka, 60 000 registrerte, har i lang tid oppholdt seg i India. Flere tusen har det siste året vendt hjem med assistanse fra UNHCR.

India har også nylig utvidet oppholdstillatelsen til afghanske flyktninger. Rundt 10 000 registrerte flyktninger mottar assistanse fra UNHCR. Antallet uregistrerte afghanske flyktninger er beregnet til å være langt høyere. ■

NØKKELTALL > INDONESIA

Folketall (mill)	225,3
Areal km ²	1 919 440
Flyktninger fra Indonesia	24 100
Internt fordrevne	600 000
Flyktninger i Indonesia fra andre land	200
Frivillige tilbakevendinger til Indonesia	-
Asylsøkere fra Indonesia til Norge i 2004	1

ENORME UTFORDRINGER ETTER TSUNAMIEN

INDONESIA I DAG Indonesia står overfor enorme utfordringer. Dette gjelder ikke minst i forhold til gjenoppbygging etter tsunamien, der over en halv million mennesker ble drevet på flukt. Men Indonesias problemer var store fra før. Hundretusener har blitt tvagsflyttet av regjeringen, og rundt 600 000 indonesiere har blitt drevet på flukt fra konflikter.

MAKTSPILL Etter Suharto-regimets fall i 1998, blusset religiøse og etniske motsetninger opp som følge av det politiske skiftet og den økonomiske krisen landet befant seg i. Mellom 1999 og 2002 ble over 1,4 millioner mennesker drevet på flukt. I dag er det fred i store deler av landet, men fremdeles står president Susilo Yodhoyono, som vant valget i september 2004, overfor store utfordringer for å få landet på beina.

I Indonesia bor verdens største muslimske befolkning side om side med buddhister, hinduer, protestanter, katolikker og andre. Religiøse og etniske grupper har ofte vært satt opp mot hverandre i et maktspill. Hovedårsaken til konflikten har derimot vært en kamp mellom elitegrupper, der maktposisjoner og enorme verdier står på spill. Separatistbevegelsene i Aceh og Vest-Papua kjemper blant annet om ressursene i området – olje og gass i Aceh og tømmer, gull, kobber og olje i Vest-Papua.

FLYKTER FRA URO Over en halv million indonesiere var internt fordrevet i landet allerede før tsunamien inntraff. I Aceh-provinsen herjer fremdeles en 28 år lang konflikt om selvstendighet, og i løpet av årene har over 100 000 blitt drevet på flukt på grunn av kampe. Samtidig har uro og forfølgelse forårsaket masseflukt også andre steder i landet, deriblant Molukkene, Kalimantan (tidligere Borneo) og Sulawesi.

I 2004 mistet de som var på flukt innad i landet statusen internt fordrevet, og ble isteden klassifisert som «sårbare». Ansvaret ble

dermed overført fra staten til provinsene, noe som har ført til store forskjeller i assistanse fra provins til provins.

TSUNAMI Etter tsunamien som inntraff 26. desember 2004 er tallet på internt fordrevne steget til nærmere én million, med masseflukt fra kystområdene til høyere områder i Aceh og til naboprovinsen Nord Sumatra. Mange av de som flyktet, bor hos familie og venner, i telt og midlertidige leire som staten har oppført.

Tsunamien førte til at Aceh-provinsen ble åpnet for det internasjonale humanitære samfunnet, etter å ha vært mer eller mindre stengt siden mai 2003. Også i dag er myndighetene restriktive med å utstede visum til hjelpearbeidere i Aceh, og vurderer kontinuerlig hvem som oppfyller kravene til å delta i gjenoppbyggingsfasen. Regjeringen har også sagt nei til å utplassere en internasjonal fredsstyrke i Aceh-provinsen, men stiller seg mer velvillig til internasjonale observatører.

TVANGSFLYTTING I tillegg til de som har flyktet fra sine hjem, har myndighetene forflyttet hundretusener av mennesker innenfor landets grenser gjennom såkalte transmigrasjonsprogrammer. Målet med dette var å holde øyriket sammen, ved å plassere lojale etniske grupper i strategiske regioner. Ofte har disse forflytningene virket mot sin hensikt og skapt gnisninger mellom beboere og innflyttere.

Også separatistbevegelsen Free Aceh Movement (GAM) har blitt forflyttet fra resten av befolkningen, angivelig av «sikkerhetsgrunner». I løpet av konflikten har hele landsbyer blitt anklaget for å samarbeide enten med GAM eller regjeringen. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch har begge partene begått overgrep mot sivile, inkludert drap, voldtekt og kidnappinger. ■

ET SPLITTET LAND

IRAK I DAG Det irakiske samfunnet er dypt splittet, noe valget 30. januar 2005, var med på å synliggjøre. Mens mange feiret valget som en endelig markering på at diktatoren Saddam Hussein er borte, ble valgdagen boikottet eller motarbeidet av motstanderne.

VALGET Både i Sør- og Nord-Irak, dominert av henholdsvis sjiamuslimer og kurdere, ble valgdagen feiret mange steder. Terrorangrep og trusler hindret ikke fremmøte, og rundt 8 millioner irakere avga sin stemme. Sjiamuslimer og kurdere utgjør 80 prosent av befolkningen.

I de viktigste sunnimuslimske byene, som Samarra, Ramadi og Baiji, var valglokalene derimot relativt tomme. Mange boikottet valget, mens andre ble skremt til å være hjemme. Sunnimuslimene utgjør kjernen av motstandsgruppene som kjemper mot den politiske prosessen, det irakiske lederskapet og irakiske og utenlandske soldater.

POLITISK VAKUUM Etter en lang politisk tautrekking var både ny president, kurderen Talabani, og ny statsminister, sjiamuslimen Jaafari, på plass i april. Sunniene ble avspist med en av visepresidentene, og mange sunnimuslimer mener at nasjonalforsamlingen ikke representerer dem. Splittelsen kan vanskeliggjøre utarbeidelsen av en ny og endelig grunnlov.

Til tross for at volden i landet avtok noe etter valget, tok den seg opp igjen i april. Amerikanerne advarte de nye lederne mot videre maktkamp. Mange frykter utviklingen spesielt i den oljerike og etnisk sammensatte byen Kirkuk, hvor kurderne vant kommunevalget. Kurderne prøver nå å fylle alle de viktige poster i kommunestyret med sine egne. Mange sier Kirkuk vil være en prøvestein på om Irak går mot økt splittelse eller enhet.

PRESIDENT BUSH For president Bush var gjennomføringen av valget en stor seier. Hans tidligere argumenter om å gå til krig på grunnlag av påståtte masseødeleggelsesvåpen og Saddams Husseins samband med terrorister har langt på vei blitt tilbakevist. Valget i Irak ga Bush mulighet til å snu sin argumentasjon for krigen til viktigheten av å bygge et demokratisk Irak. Rundt 100 000 mennesker har mistet livet i Irak som følge av den amerikanskledede invasjonen.

IRAKERE PÅ FLUKT Til tross for at over 120 000 irakiske flyktninger vendte tilbake til hjemlandet i 2004, er fremdeles over én million irakere internt fordrevet i landet, mens over 360 000 er på flukt i andre land. Majoriteten ble tvunget på flukt under det tidligere regimet, men mange har også blitt fordrevet på grunn av den USA-ledede invasjonen. Sikkerhetssituasjonen er dårlig flere steder i landet, og en omfattende tilbakevendingssprosess er urealistisk på det nåværende tidspunkt.

Før invasjonen i 2003 var det anslått at 800 000, i hovedsak kurdere, var fordrevet i nord. Våren 2003 befant det seg 202 000 irakiske flyktninger i nabolandet Iran.

De fleste fordrivelsene etter okkupasjonen skyldes kamphandlinger mellom motstandsstyrkene og den USA-ledede koalisjonen. Eksempler på dette er de voldsomme kampene som raste i og rundt byene Fallujah og Najaf høsten 2004.

En annen årsak til at nye grupper blir drevet på flukt, er paradoksalt nok at tidligere fordrevne vender hjem. Flere hundre tusen kurdere har begynt å kreve jord og hus tilbake i Nord-Irak etter at deres eiendommer var blitt konfiskert av det tidligere regimet under deres forsøk på å «arabisere» området. Nå fordrives araberne som okkuperte husene, etter hvert som kurderne kommer hjem. Dette problemet er ennå ikke løst og her ligger nye konflikter latent. ■

FLYKTINGENE FORLATER IRAN

IRAN I DAG Med grense til Irak og Afghanistan ble Iran et naturlig tilfluktsted for nabofolk på flukt fra tiår med krig og undertrykkelse. En tilsynelatende bedring av sikkerhetssituasjonen i nabolandene har ført til at flyktningene nå har begynt å vende hjem. Ved utgangen av 2004 oppholdt fremdeles over én million flyktninger seg i Iran.

GJESTFRIE IRAN På begynnelsen av 1990-tallet huset Iran over tre millioner afghanske flyktninger. De fleste kom etter Sovjetunionens innmarsj i Afghanistan i 1979 og etter borgerkrigene som raste på 1990-tallet. Noen av flyktningene har oppholdt seg i Iran i 25 år. UNHCR roser myndighetene for sin sjenerøsitet overfor flyktningene. De iranske myndigheters gjestfrihet overfor flyktninger står i skarp kontrast til inntrykket andre land har av regjeringen, spesielt i Vesten.

NABOER I NØD I 2002 startet FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) et tilbakevendingssprogram som over én million afghanske flyktninger benyttet seg av. Fremdeles befinner det seg over 900 000 afghanske flyktninger i Iran. Nå vender tusener av afghanere hjem. Tilbakevendingen skjer i samsvar med en trepartsavtale mellom vertslandet Iran, den afghanske regjering og UNHCR. Hovedprinsippet er at all tilbakevending skal være frivillig. Det er ikke alle som ønsker å reise fra Iran. Mange av de som har etablert seg og seg bygd opp økonomisk har ikke lyst til å reise tilbake til Afghanistan for å begynne helt fra bunnen igjen. I tillegg har en rekke unge afghanere vokst opp i Iran. Mange av dem har aldri vært i hjemlandet eller husker svært lite av hvordan det var.

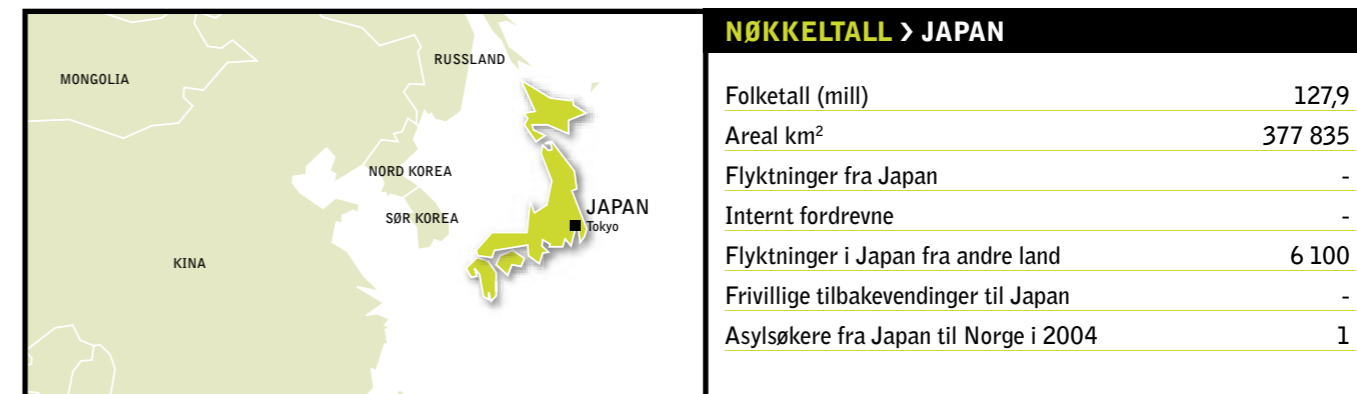
Våren 2003 oppholdt det seg 202 000 irakiske flyktninger i Iran, den langt største konsentrasjonen av irakiske flyktninger i verden. Nå har halvparten vendt hjem, de fleste på egen hånd, mens 12 500 har blitt assistert av UNHCR.

BILLIG ARBEIDSKRAFT Iran har fått mye igjen for å holde dørene åpne. De afghanske flyktningene har bidratt stort i den økonomiske utviklingen øst i landet, spesielt innenfor jordbruks- og bygningssektoren. Men afghanerne har også i stor grad blitt utnyttet som billig arbeidskraft. Mange har vært utsatt for diskriminerende holdninger fra den iranske sivilbefolkningen og blitt beskyldt for å være narkohandlere og våpensmuglere.

IRANERE PÅ FLUKT Iran har også produsert mange flyktninger selv. De største flyktningstrømmene ut av landet var under krigen mot Irak på 1980-tallet. De første årene etter den islamske revolusjonen i 1979 var preget av en heksejakt mot alt som minnet om liberalisme og marxisme. Dette skapte mange politiske flyktninger. Fremdeles lever over 36 000 iranere i eksil, mange fra disse periodene.

INDRE STRID Striden mellom konservative og mer liberale krefter fortsetter. President Mohammad Khatami har forsøkt å moderere det konservative prestestyret, men har så langt ikke lyktes. De som stemte på Khatami ønsket radikale reformer av både styresett, økonomi og administrasjon. Men presidenten har møtt sterk motstand fra landets øverste leder, Ayatollah Ali Khamenei, som sitter på toppen av landets politiske og religiøse maktstruktur.

OVERGREP Iran praktiserer fremdeles dødsstraff, og bare i fjor ble 159 personer henrettet. Menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International melder om stadige overgrep mot menneskerettighetsarbeidere i de kurdiske områdene og mot organisasjoner som forsvarer kvinners rettigheter. Det siste halve året har også et titalls journalister blitt arrestert og utsatt for grove trusler. ■

FLERE GENERASJONER INTERNT FORDREVNE

ISRAEL I DAG Mens Israel har tatt imot millioner av jødiske immigranter, har den palestinske defolkningen blitt systematisk fordrevet. De fleste av disse holder til i De okkuperte palestinske territoriene, men mange er også internt fordrevet i Israel. Ved inngangen til 2005 var antallet internt fordrevne i landet mellom 50 000–300 000, og 700 personer har flyktet fra landet.

INTERNT FORDREVNE PALESTINERE Da staten Israel ble opprettet i 1948 utløste det en krig der 750 000 palestinere ble drevet på flukt. I dag utgjør den palestinske flyktningbefolkningen over tre millioner personer. Dette gjør palestinerne til den største flyktninggruppen i Asia, og den tredje største gruppen mennesker på flukt i verden, etter Sudan og Colombia.

Det store flertallet av flyktningene i 1948 rømte enten til Gaza og Vestbredden eller nabolandene. De 150 000 palestinere som ble igjen fikk israelsk statsborgerskap. Denne gruppen utgjør nå en femtedel av Israels befolkning. Av disse ble tusener internt fordrevet som resultat av 1948-krigen. Det antas at om lag 250 000 palestinere fortsatt ikke har fått vende tilbake til landsbyene de eller deres forfedre flyktet fra. Mange av eiendommene er konfiskert i henhold til en lov som sier at staten kan overta eiendommer som er forlatt av eierne. I 2003 gikk en gruppe internt fordrevne i Israel til landets høyesterett for å få lov til å vende hjem. Høyesteretten godtok regjeringens argument om at de politiske og sikkerhetsmessige forholdene gjorde tilbakevendning umulig. Palestineres rett til å vende tilbake til hjemstedet har vært grunnlaget for en rekke FN-resolusjoner, og det største stridsspørsmålet mellom Israel og Palestina.

BEDUINENE En annen sårbar gruppe er beduinene, som er nederst på den sosiale rangstigen i Israel. Om lag 130 000 beduiner bor i Negev-ørkenen. 45 beduinlandsbyer er ikke godkjent av myndighetene og er derfor ikke tilknyttet offentlig vann, strøm og avløp. En

rekke internasjonale organisasjoner har oppfordret israelske myndigheter til å anerkjenne beduinenes landrettigheter, men myndighetene har fortsatt sine forsøk på å tvinge beduinene vekk fra landsbyene de bor i, blant annet gjennom å ødelegge avlingene deres.

767 beduiner har siden 2001 kjempet i det israelske rettsvesenet for tilgang til rene drikkevannskilder. De fleste innbyggerne må hente vann flere kilometer fra der de bor med provisoriske slanger eller frakte vannet i uhygieniske metallbeholdere. Høyesterett avviste kravet, men saken går videre. I april 2005 anket organisasjonen Adalah beslutningen inn for vanntribunalet.

JØDISK INNVANDRING Samtidig som Israel systematisk har nektet den palestinske befolkningen retten til å vende tilbake, har jødiske innvandrere like systematisk blitt ønsket velkommen. I 1950 ble Law of return vedtatt i Israels nasjonalforsamling Knesset. Loven gir alle jøder rett til å immigrere og få israelsk statsborgerskap – uavhengig av hvorfor de vil immigrere. Israel kategoriserer ingen jødiske immigranter som flyktninger. Mellom 1948 og 1973 økte befolkningen i Israel fra 657 000 personer til over tre millioner. I dag er Israels befolkning på 6,7 millioner.

ISRAEL AVGJØR FLYKTNINGSTATUS I 2002 overtok det nyopprettede organet Israeli National Status Granting Body (NSGB) ansvaret for å avgjøre flyktningstatus fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Etter at NSGB tok over har en rekke asylsøkere klaget over at søknader ikke behandles raskt nok. Ved slutten av 2004 huset Israel 700 flyktninger. ■

SNILL UTE, STRENG HJEMME

JAPAN I DAG Japan er FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) sitt nest største giverland. I mars 2005 donerte japanske myndigheter tre millioner dollar til UNHCRs arbeid i Liberia, for å bidra til gjenoppbyggingen av landet slik at liberiske flyktninger skal kunne vende tilbake.

I 2003 bevilget Japan mer enn 90 millioner amerikanske dollar til UNHCR. I 2002 opprettet landet sitt såkalte Peace Building Grant Aid. Gjennom dette fondet har Japan kanalisert to millioner dollar til prosjekter i Angola i 2003 og to millioner dollar til prosjekter i Liberia i 2004.

RESTRIKTIV POLITIKK På hjemmebane fører landet derimot en restriktiv flyktningpolitikk. I løpet av 2003 mottok den japanske regjeringen nesten 340 nye asylsøknader. Regjeringen innvilget 10 asylsøknader til søkere fra Burma, Burundi og Iran. Seks personer ble anerkjent som flyktninger i første omgang, og fire etter anke. Ytterligere 6 fikk opphold av humanitære grunner. De fleste asylsøkerne kom fra Burma, Tyrkia, Iran og Kina. Japan avviste nesten 300 søknader. Med det har de en godkjennelsesrate på to prosent.

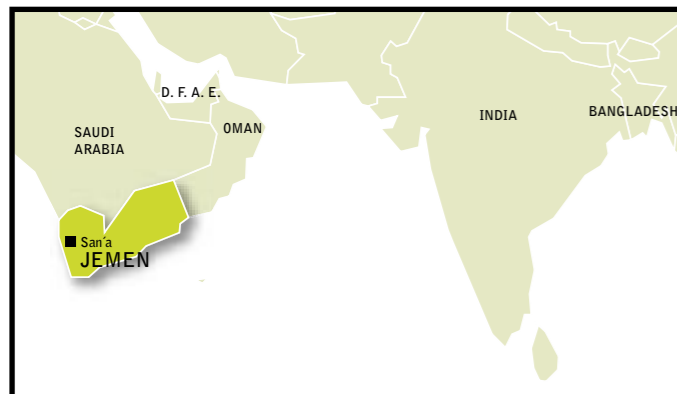
430 personer søkte om asyl i Japan i løpet av 2004, og ved inngangen til 2005 hadde Japan en total flyktningbefolkning på 6100 personer. Med et folketall på 127,9 millioner tilsvarer dette at én av 20 967 er flyktninger. Japan er dermed et av industrilandene som mottar færrest antall flyktninger i forhold til befolkningen.

BETENKELIG PRAKSIS I september 2004 rapporterte menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty International at japanske myndigheter sendte tjenestemenn til Tyrkia for å etterforske asylsøkernes historier i samarbeid med tyrkisk politi. UNHCR rettet skarp kritikk mot denne praksisen og hevdet at den japanske regjeringen bidro til å øke tilfeldige arrestasjoner, tortur og dårlig behandling dersom asylsøkerne skulle bli sendt tilbake. Sjansen for å bli returnert i

imidlertid stor. 483 tyrkere, primært kurdere, har søkt asyl i Japan siden 1982. Inntil nå har ingen tyrkiske kurdere fått asyl i Japan.

ENDRINGSFORSLAG Japanske myndigheter stiller krav om at en asylsøker må levere inn søknaden innen 60 dager etter ankomst til landet. Unntak kan gis under spesielle omstendigheter, men i praksis har regelen vært strengt håndhevet. I 2003 ble det lagt fram et endringsforslag for parlamentet, men ved inngangen til 2004 var lovendringen ikke vedtatt.

Japan har en rekke ganger fått kritikk for sin strenge asylpolitikk. I januar 2004 kritiserte Amnesty International Japan for å bryte med non-refoulement prinsippet i FNs Flyktningkonvensjon, om at ingen skal returneres til et land der de risikerer forfølgelse. Kritikken kom etter at Japan hadde utvist en iransk asylsøker som ble arrestert da han kom tilbake til Iran. ■

NØKKELTALL > JEMEN	
Folketall (mill)	21,5
Areal km ²	527 970
Flyktninger fra Jemen	700
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Jemen fra andre land	74 200
Frivillige tilbakevendinger til Jemen	-
Asylsøkere fra Jemen til Norge i 2004	24

STORT PRESS PÅ FATTIG LAND

JEMEN I DAG Jemen anses for å være et av verdens 30 minst utviklede land og sliter med stor befolkningsvekst. Likevel tar Jemen imot flere ikke-palestinske flyktninger enn noe annet land i Midtøsten.

OPPHOLDSSTED FOR FLYKTNINGER Ved utgangen av 2004 huset Jemen over 74 000 flyktninger, ifølge den amerikanske organisasjonen U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI). Regjeringens egne anslag ligger imidlertid på et par hundre tusen. Den desidert største gruppen flyktninger er fra Somalia, med rundt 60 000. Det virkelige tallet er antagelig langt høyere. De øvrige flyktningene kommer primært fra Etiopia, De okkuperte palestinske territoriene, Irak og Eritrea. Jemen har en kystlinje på 280 mil og har små ressurser til å bevokte den. Likevel har den jemenittiske kystvakten skjerpet kontrollen, rundt 2000 ulovlige flyktninger har blitt deportert de siste par årene.

BÅTFLYKTNINGER Menneskesmuglere gjør ferden til Jemen farefull for flyktninger som håper å skape seg et bedre liv i Golflandene eller i Vesten. 10. mars 2005 meldte BBC at over 100 flyktninger fra Somalia og Etiopia var fryktet druknet i et forsøk på å nå Jemen. Båten var ett av seks fartøy som la ut fra byen Bossaso, et viktig punkt på smuglerruten fra Somalia. Vitner fra andre båter fortalte FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) at bare mannskapet på fire overlevde. Uken før skal mannskapet på en smuglerbåt ha tvunget 85 passasjerer til å hoppe over bord før båten nådde land. Av disse skal 67 ha overlevd. Dette er de foreløpig siste i en lang rekke tragiske ulykker der flyktninger har mistet livet i et forsøk på å nå Jemen.

BYER OG LEIRE 17 prosent av de registrerte flyktningene bor i leire og 63 prosent i byene. Så snart de somaliske flyktningene når Jemen, får de et ID-kort som gir dem tilgang til helsetjenester, utdannelse

og mat gjennom Verdens matvareprogram (WFP). De fleste somaliske flyktningene har slått seg ned i byene og klarer seg på egen hånd. Andre tar seg videre til naboland som Oman eller Saudi-Arabia. UNHCR driver en flyktingleir i landet, der det hovedsakelig bor kvinner. De planlegger å opprette seks permanente flyktingsentre rundt omkring i Jemen for å unngå diskriminering og sikre flyktningene beskyttelse inntil de kan flytte tilbake til hjemlandet.

LOKALE MOTSETNINGER Mens Jemen de siste årene først og fremst har vært en mottaker av flyktninger fra andre land, har interne konflikter i landet tidligere drevet mange jemenitter på flukt. De fleste har imidlertid kunne vende tilbake til sine hjemsteder etter kort tid.

Høsten 2004 og våren 2005 blusset det opp kamper mellom regjeringsstyrker og tilhengere av den avdøde shia-dissidenten Hussein Badr Eddin Al-Houthi i Sa'ada nord i landet. Al-Houthi var parlamentsmedlem i 1993 for det islamske Al-Haq-partiet. Regjeringen beskyldte Al-Houthi for å skape splittelse gjennom sin militante organisasjon. Al-Houthi avviste anklagene og sa at konflikten med myndighetene hadde med hans anti-amerikanske holdninger å gjøre. Han ble drept i kamper med jemenittiske regjeringsstyrker høsten 2004. I løpet av våren 2005 har folk begynt å forlate landsbyene sine på jakt etter et trygt tilfluktssted fra flyangrep og artilleri. Det er i skrivende stund uklart hvor mange som er drevet på flukt. ■

NØKKELTALL > JORDAN	
Folketall (mill)	5,8
Areal km ²	92 300
Flyktninger fra Jordan	900
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Jordan fra andre land	168 300
Frivillige tilbakevendinger til Jordan	-
Asylsøkere fra Jordan til Norge i 2004	8

PALESTINSK FLERTALL

JORDAN I DAG Ved utgangen av 2004 var Jordan vertsland for 168 300 flyktninger. Landet har lang tradisjon for gjestfrihet overfor flyktninger. Men i 2004 erklærte myndighetene Jordan stengt for nye flyktninger og asylsøkere.

PALESTINSK FLERTALL Ved utgangen av første verdenskrig besto befolkningen i Jordan primært av beduiner under ledelse av den nåværende kongens oldefar, Abdullah. Disse familiene er i dag kjent som østbredder-jordanere og utgjør nå et mindretall i Jordan. Siden staten Israel ble opprettet i 1948, har konflikten mellom Israel og palestinerne gjentatte ganger sendt store strømmer av flyktninger til Jordan. I dag er mer enn halvparten av Jordans innbyggere palestinere, inkludert dronningen, Rania.

Antallet palestinske flyktninger har økt betraktelig siden de første palestinerne ankom i 1948. Da Israel okkuperte Gaza og Vestbredden under seksdagerskrigen i 1967, flyktet ytterligere 900 000 palestinere til nabolandet. Tilspissingen av konflikten mellom Israel og palestinerne de siste årene, har ført til at nye titusener har tatt seg over Jordan-elven, som skiller Vestbredden og Jordan.

MISLIKER USA-BÅND I motsetning til mange av de andre landene i regionen har ikke Jordan egne oljeressurser. Økonomien hviler tungt på tjenester, turisme og bistand, og USA er den største donoren. Da Kong Hussein døde i 1999 etter 46 års styre arvet sønnen Abdullah den vanskelige oppgaven med å bevare stabiliteten i landet samtidig som at han må imøtekomme krav om politiske reformer. I 1994 inngikk Jordan en fredsavtale med Israel. Mange jordanere misliker både fredsavtalen og de nære båndene til USA.

MANGE RETTIGHETER Jordan har gitt palestinske flyktninger flere rettigheter enn andre land i regionen. Flere enn to millioner palestinere fra Vestbredden har fått jordansk statsborgerskap. Derimot

gis det ikke statsborgerskap til palestinere fra Gaza. FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) sørger for utdanning, helsetilbud og annen bistand til palestinere i og utenfor flyktingleirene i Jordan.

Ifølge UNRWA er det 1,7 millioner palestinske flyktninger i landet, hvorav 308 000 bor i flyktingleirer. En av de mest anerkjente kildene til internasjonal flyktingstatistikk, U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI), regner imidlertid bare 155 000 av palestinerne i Jordan som flyktninger. Forskjellen mellom tallene fra de to organisasjonene skyldes at USCRI ikke regner palestinere med statsborgerskap i Jordan som flyktninger.

GJESTFRIHETEN AVTAR Til tross for det store antallet palestinske flyktninger i landet, har Jordan begynt å stramme inn på gjestfriheten. Tidlig i 2005 nektet myndighetene innpass til 100 iranske kurdere på flukt fra området nær Fallujah. Årsaken er at jordanske myndigheter frykter en gjentagelse av hendelsene i 1991, da 1,7 millioner flyktninger strømmet til landet på grunn av Golfkrigen.

Våren 2004 befant 1200 flyktninger seg i en teltleir i et såkalt ingenmannsland mellom Irak og Jordan. Blant flyktningene var iranske kurdere, irakere, palestinere, somaliere og sudanere som ble nektet å komme inn i Jordan etter at de flyktet fra krigshandlingene i Irak i 2003. Regjeringen ga midlertidig asyl til 386 palestinere fra Irak med jordanske ektefeller, men krevde at FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) skulle omplassere eller hjelpe de øvrige flyktningene hjem. Sverige tok imot 400 iranske kurdere fra gruppen. 750 personer ble sittende i ingenmannsland helt på grensen mellom Jordan og Irak. Ytterligere 130 flyktninger satt i en leir på innsiden av grensen. ■

TAR IKKE HUMANITÆRE HENSYN

KINA I DAG Kina huser både gamle og nye flyktninggrupper, som til sammen utgjør i overkant av 400 000 personer. Den gamle flyktninggruppen består av nesten 300 000 etniske kinesere som flyktet fra Vietnam i 1979. Den nye flyktninggruppen er dominert av over 100 000 nordkoreanere.

FORSKJELLSBEHANDLING Den kortvarige krigen mellom Vietnam og Kina kom i kjølvannet av den vietnamesiske innmarsjen i Kambodja. Kinesere i Vietnam ble plutselig sett på som potensielle landsforrædere, og dette førte til store flyktningstrømmer. Flertallet av de etniske kineserne som ankom Kina fra Vietnam i 1979 har ikke møtt spesielle problemer. De har imidlertid ikke fått kinesisk statsborgerskap, men har rett til utdanning, arbeid og helsetjenester. For de nordkoreanske flyktningene er situasjonen mye verre. Den kinesiske regjeringen anerkjenner ikke retten deres til å søke asyl. De fleste lever derfor i skjul i kinesiske grensebyer. Dette gjør det vanskelig å anslå nøyaktig hvor mange de er.

Det finnes også et mindre antall burmesiske flyktninger i Kina. Disse vet man lite om, men en del var ledere av det burmesiske kommunistpartiet som kollapset under et opprør på slutten av 1980-tallet. Grensen til Burma er strengt kontrollert på grunn av narkohandelen i Det Gylne Triangel.

NORDKOREANSKE FLYKTNINGER Frivillige organisasjoner anslår at Kina deporterer mellom 150 og 200 nordkoreanere i uken. De fleste som blir returnert, sendes til arbeidsleire i Nord-Korea. Har de hatt kontakt med sørkoreanske eller religiøse organisasjoner, risikerer de tortur eller dødsstraff.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) nektes adgang til de nordkoreanske flyktningene i Kina, og uttrykker stor bekymring for situasjonen. Flere organisasjoner har pekt på flyktningenes behov for beskyttelse, og at den strenge straffen de risikerer ved hjemsen-

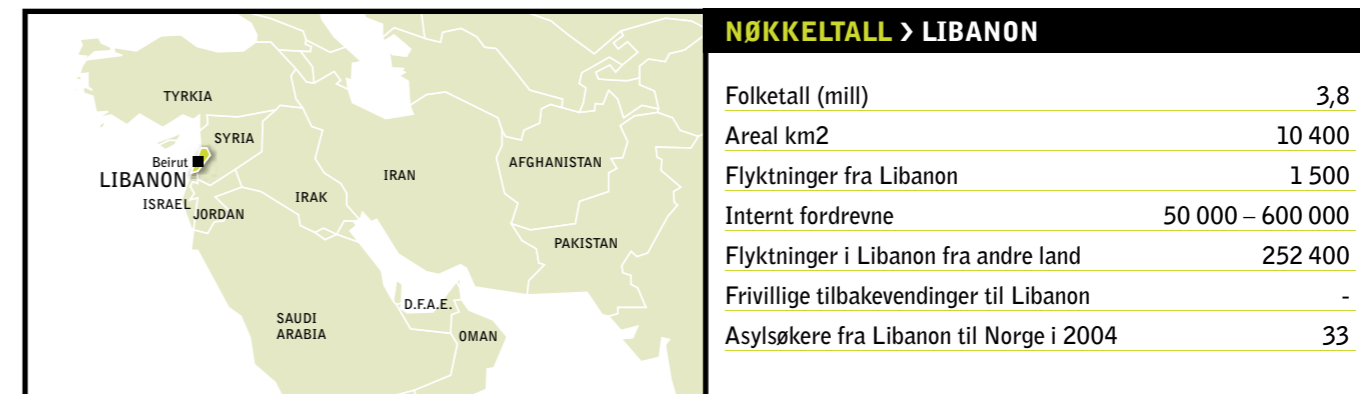
delse er politisk motivert.

Et økende antall nordkoreanere prøver å komme seg ut av Kina, enten ved å reise til andre sørøstasiatiske land eller ved å tiltvinge seg adgang til utenlandske ambassader. Dette har ført til større internasjonal oppmerksomhet rundt problemet. Kinesiske myndigheter har også arrestert og deportert flere utlendinger for å ha hjulpet nordkoreanske flyktninger til å flykte inn i eller ut av Kina.

TIBETANSKE FLYKTNINGER Kinas stadig bedre forhold til Nepal og India har svekket de tibetanske flyktningenes posisjon. I Nepal ble kontorene til alle organisasjoner som jobber for tibetanske flyktninger stengt i januar i år. Kina gir politisk og økonomisk støtte til den nepalske regjeringen som har blitt internasjonalt isolert etter kongekuppet. Til tross for at Dailai Lama og 100 000 tibetanske flyktninger befinner seg i India, har landet nesten sluttet å tale deres sak.

PÅ FLUKT FRA KINA Men Kina produserer også flyktninger selv. De fleste av disse tilhører den politiske opposisjonen, som meditasjonsbevegelsen Falun Gong, eller minoritetsgrupper som tibetanere og uighurer. Den kinesiske regjeringen har blant annet brukt den internasjonale kampen mot terrorisme som påskudd for å slå hardt ned på krav om større selvstendighet fra de muslimske uighurene i Xingiangprovinsen.

Ved inngangen til 2005 søkte i underkant av 160 000 kinesere tilflukt i andre land. Mange av disse er utsatt for menneskesmuglere som tar seg rikelig betalt for jobben, og sliter med å betale tilbake de store beløpene. Dette ble nevnt som et mulig motiv da to kinesiske studenter ble drept på en studenthybel i Norge i februar 2004. ■

ULIKE RETTIGHETER FOR FLYKTNINGER

LIBANON I DAG Ved inngangen til 2005 var Libanon vertsland for 252 400 flyktninger fra andre land. De aller fleste av disse er palestinske flyktningene under vanskelige levekår, uten utsikter til at situasjonen kan løses.

SENDES TILBAKE Tusenvis av irakere har tatt seg inn i Libanon siden 1991. De har ikke arbeidstillatelse, men noen klarer å finne libanesiske «sponsorer» som kan skaffe dem jobb, oppholds- og arbeidstillatelse. Ifølge øyenvitner skal libanesiske sikkerhetsstyrker med tvang ha sendt tilbake over 350 irakere som tok seg ulovlig inn i landet. Flyktninger forteller også at flere hundre asylsøkere, primært sudanere, ble deportert i løpet av 2004. Flere immigranter har også blitt utsatt for trakassering og fengsling.

FLERE RETTIGHETER Men Libanon har også utvidet rettighetene for flyktningene som oppholder seg i landet. I september 2003 undertegnet den libanesiske regjeringen en avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) om å gi id-kort og utvidede rettigheter til ikke-palestinske flyktninger. Blant annet skal ikke-palestinske flyktninger kunne bevege seg fritt og kunne skrive sine barn inn i skoleverket mens de venter på en varig løsning.

PALESTINERNE SITUASJON FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) anslår at over 200 000 palestinske flyktninger fremdeles oppholder seg i Libanon. Majoriteten av disse bor i leire rundt om i landet. Da den palestinske arbeidsministeren Ghassan Khatib besøkte Libanon i oktober 2004 uttalte han at levekårene i de libanesiske flyktningeleirene er verre enn i de palestinske okkuperte områdene.

Libanesiske myndigheter insisterer på at de palestinske flyktningene, som nå har vært der i over 50 år, oppholder seg i landet på midlertidig basis. De palestinske flyktningene har som regel ikke

rett til libanesisk statsborgerskap, de kan ikke kjøpe eller arve eiendom, og det er sterke restriksjoner på mulighetene de har til å få utdanning og arbeid. De palestinske flyktningene er dermed fullstendig avhengige av assistanse fra UNRWA.

POLITISK SPILL Libanon mener en integrering av flyktningene vil undergrave kravet om flyktningenes rett til å vende tilbake til sine hjemsteder i Israel. Men den restriktive politikken henger også sammen med den skjøre balansen mellom kristne, sunnimuslimer, sjiamuslimer og drusere i Libanon. Situasjonen vil neppe bedre seg etter at Syria trakk seg ut av Libanon i 2005. Det syriske nærværet overskygget spenningene som nå kommer til overflaten.

I mai 2005 arrangerte PLO en workshop med fokus på palestinerne rettigheter. Målet var å komme fram til en handlingsplan i samarbeid med libaneserne for å gi rettigheter til palestinske flyktninger i Libanon. Et av argumentene er at borgerrettigheter til palestinske flyktninger vil forpurre Israels planer om å utsette det palestinske folket.

INTERNT FORDREVNE Libanon har også et stort antall internt fordrevne etter borgerkrigen fra 1975 til 1990 og israelske invasjonene i 1978 og 1982. I begynnelsen av 2005 var mellom 50 000 – 600 000 libanesere internt fordrevet i landet. At situasjonen forblir uløst henger blant annet sammen med korrupsjon, politisk rivalisering, pengemangel og ustabilitet sør i landet. Hundretusener av landminer i det sørlige Libanon er også et hinder for at fordrevne kan vende hjem. ■

NØKKELTALL > NEPAL

Folketall (mill)	26,3
Areal km ²	140 800
Flyktninger fra Nepal	101 400
Internt fordrevne	100 000 – 150 000
Flyktninger i Nepal fra andre land	130 600
Frivillige tilbakevendinger til Nepal	-
Asylsøkere fra Nepal til Norge i 2004	91

KONFLIKTEN TRAPPES OPP

NEPAL I DAG Konflikten i landet har økt siden kongekuppet 1. februar i år, og menneskerettighetssituasjonen forverres stadig. Ved inngangen til 2005 var inntil 150 000 mennesker internt fordrevet i Nepal, mens over 100 000 nepalere bodde i eksil.

DEMOKRATI OG OPPRØR Den politiske situasjonen i Nepal har vært turbulent siden en ny grunnlov basert på konstitusjonelt demokrati og parlamentarisme ble vedtatt i 1990. Det nyvunne demokratiet fikk en vanskelig start. Mellom valgene i 1994 og 1999 ble Nepal styrt av syv ulike regjeringkonstellasjoner. Partiene var preget av splittelser og intern personstrid, og ledende politikere ble beskyldt for korrupsjon og maktmisbruk.

Maoistene erklærte opprør mot konstitusjonen i februar 1996. De fant grobunn for opprøret gjennom stor fattigdom på landsbygda og diskriminering basert på kaste, kjønn og etnisitet.

MELLOM KONGEN OG MAOISTENE Kong Gyanendra mener politikerne er ute av stand til å stanse maoistopprøret, og hevder derfor at det var nødvendig å oppløse den sittende koalisjonsregjeringen og erstatte den med en han utnevnte selv. Mange politikere ble arrestert etter kongens maktovertakelse, og forholdet mellom de etablerte partiene og kong Gyanendra er sterkt forverret. Maoistene, som tidligere har sagt at de vil forhandle direkte med kongen, har nå gått bort fra dette og sier de i stedet vil gjøre seg klare til den avgjørende kampen. Mye tyder derfor på at den væpnede konflikten, som fram til nå har tatt livet av 11 000 mennesker, vil bli ytterligere trappet opp.

INTERNASJONALE REAKSJONER Det er økende internasjonal uro over utviklingen i Nepal. Flere land har vurdert å kutte støtten til regjeringen, hvis ikke den politiske situasjonen endrer seg og demokratiet gjeninnføres. 29. april ble unntakstilstanden opphevet, men det

er fremdeles uklart om flerpartidemokratiet blir gjenopprettet.

En rekke land, deriblant Norge, USA, India og Storbritannia, kalte hjem sine ambassadører for konsultasjoner etter kongens maktovertakelse. Det norske Utenriksdepartementet har imidlertid uttrykt at det foreløpig ikke er aktuelt med noen store kutt i den norske bistanden.

FORVERRET SITUASJON Praktisk talt alle de 75 distriktene landet er delt inn i er nå berørt av konflikten, og situasjonen forverres stadig. Både maoistgeriljaen og regjeringsstyrkene begår grove brudd på menneskerettighetene. Mange mennesker har «forsvunnet» etter å ha blitt arrestert, mens geriljaen har kidnappet en rekke elever og lærere. Overgrepene har vært en utløsende faktor for at mange flykter. Flere av regjeringene i Nepal har lovet økt støtte til de internt fordrevne, men lokale ledere har beskyldt myndighetene for å komme med tomme ord.

USYNLIGE FOR MYNDIGHETER OG MEDIA De fleste som er drevet på flukt mottar liten eller ingen assistanse. Det er mange FN-organer og internasjonale organisasjoner i Nepal, men få har internt fordrevne som målgruppe. Regjeringen har heller ikke utarbeidet en strategi for å hjelpe eller informere folk på flukt. Infrastrukturen er mange steder ødelagt. Lokal handel og transportmulighetene er sterkt redusert, og lokale tjenestemenn er redde for å bevege seg utenfor distriktssentrene.

Mange tar seg over grensen til nabolandet India, mens andre drar inn til byene. De som blir værende på landsbygda, søker tilflukt hos slektninger som vanligvis har svært sparsomme ressurser fra før. I følge Verdens matvareprogram (WFP) er kronisk matmangel utbredt og mange av de underernærte er barn under 5 år. ■

NØKKELTALL > NORD-KOREA

Folketall (mill)	22,9
Areal km ²	120 540
Flyktninger fra Nord-Korea	101 900
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Nord-Korea fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Nord-Korea	-
Asylsøkere fra Nord-Korea til Norge i 2004	1

POLITISK UNDERTRYKKELSE OG HUMANITÆR KRISE

NORD-KOREA I DAG Nord-Korea er stadig i det politiske søkelys. I februar i år innrømmet endelig myndighetene at landet har atomvåpen. Den humanitære krisen i Nord-Korea får mindre fokus enn den politiske situasjonen, til tross for at situasjonen er kritisk. Over 100 000 nordkoreanere har flyktet fra landet.

HUMANITÆR KATASTROFE Nord-Korea sto plutselig overfor et økonomisk sammenbrudd etter Sovjetunionens oppløsning. En serie med naturkatastrofer på 1990-tallet forverret forholdene i landet ytterligere. Fremdeles er de humanitære behovene enorme i det isolerte fjellandet. Bare 18 prosent av jorda i Nord-Korea egner seg for dyrking. I tillegg mangler landet gjødsel, såkorn, energi, brensel og transportmidler. Befolkningen har stått overfor ekstrem matmangel i flere år. Lite mat kombinert med tretti minusgrader og begrensede oppvarmingsmuligheter har ført til tøffe levekår for befolkningen.

Nesten 70 prosent av landets 22,9 millioner innbyggere er avhengig av matutdeling gjennom det offentlige distribusjonsnett. Rasjonene har det siste året vært nede i 250 gram ris eller hvete daglig. Dette dekker bare halvparten av kroppens energibehov. Alternativ mattilgang er kjøkkenhager, husdyr og det man finner i naturen. Men strenge restriksjoner gjør også disse mulighetene begrenset. De gamle industrisonene i nord og nordøst er hardest rammet.

BEHOV FOR HJELP Verdens matvareprogram (WFP) opplyser at det trengs en halv milliard tonn matvarer til en verdi av 202 millioner dollar, for å brødfø 6,5 millioner nordkoreanere i 2005. Det har likevel vært en viss bedring av situasjonen de siste årene. Resultatene av en undersøkelse gjennomført av FNs barnefond (UNICEF)

og WFP offentliggjort i mars i år viser at andelen av kronisk underernærte barn var sunket fra 42 til 37 prosent de siste to årene.

Det er ingen tvil om at den internasjonale bistanden til Nord-Korea har reddet utallige liv. Likevel mener man at opp til flere millioner mennesker har mistet livet på grunn av hungersnød. FN sliter fortsatt med å skaffe økonomisk hjelp fra internasjonale donorer.

MANGE PÅ FLUKT De kritiske levevilkårene er en viktig årsak til at mange nordkoreanere har flyktet til Kina. Derfra tar mange seg videre til Mongolia, Russland, Thailand og Vietnam. En annen viktig fluktårsak er det totalitære regimets politiske undertrykking og intoleransen overfor enhver opposisjon. Folk vet de tar en stor sjanse hvis de flykter, og straffen er streng hvis de blir returnert til Nord-Korea.

Kina har lenge tvangsreturnert nordkoreanske asylsøkere. Man regner med at 150 nordkoreanere ble tvangssendt tilbake fra Kina hver uke i fjoråret. Flere hundretusen nordkoreanske flyktninger lever derfor i skjul i Kina. Nord-Korea anser uautorisert utreise som politisk opposisjon og definerer det dermed som en kriminell handling. Straffen er fengsel og i noen tilfeller dødsstraff. Mange blir plassert i arbeidsleire med svært dårlige forhold.

Kina ønsker fremdeles ikke at FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) skal behandle nordkoreanske asylsøknader i Kina. Dette til tross for at landet har undertegnet FNs Flyktningkonvensjon som forbyr tvangsretur av flyktninger som risikerer forfølgelse i hjemlandet. Sør-Korea derimot, anerkjenner alle nordkoreanere som statsborgere. Landet tok imot over 1500 nordkoreanere i fjor. ■

NØKKELTALL > PAKISTAN	
Folketall (mill)	161,2
Areal km ²	803 940
Flyktninger fra Pakistan	18 200
Internt fordrevne	30 000
Flyktninger i Pakistan fra andre land	968 800
Frivillige tilbakevendinger til Pakistan	-
Asylsøkere fra Pakistan til Norge i 2004	48

NØKKELTALL > PALESTINA	
Folketall (mill)	3,8
Areal km ²	-
Flyktninger fra Palestina	2 972 100
Internt fordrevne	21 100 – 50 000
Flyktninger i Palestina fra andre land	1 635 000
Frivillige tilbakevendinger til Palestina	-
Asylsøkere fra Palestina til Norge i 2004	-

AFGHANSKE FLYKTNINGER VENDER HJEM

PAKISTAN I DAG 2. mai i år offentliggjorde FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) tall fra en folketelling utført av pakistanske myndigheter. Den viser at over 3 millioner afghanere bor i Pakistan. Det er første gang man har et eksakt tall på antallet afghanere i Pakistan som har ankommet etter 1979.

Mange av afghanerne har imidlertid etablert seg i landet, og lever ikke lenger i en flyktningliknende situasjon. Ved inngangen til 2005 oppholdt i underkant av én million flyktninger seg i Pakistan. Nesten alle er afghanere.

VENDER TILBAKE Pakistan har vært vertsland for millioner av afghanske flyktninger helt siden den sovjetiske okkupasjonen i 1979 og de påfølgende borgerkrigene. Etter Taliban-regimets fall har flertallet av flyktningene vendt tilbake til hjemlandet, mange av dem ved hjelp av UNHCR og en trepartiavtale mellom FN-organisasjonen og afghanske og pakistanske myndigheter. Avtalen har til hensikt å gi beskyttelse og assistanse ved hjemkomst. Siden 2002 har 2,3 millioner afghanske flyktninger i Pakistan vendt hjem. I løpet av året er det forventet at ytterligere 400 000 vil reise tilbake til Afghanistan.

AVGJØRENDE SIKKERHET Bedret sikkerhet i Afghanistan og internasjonal hjelp er avgjørende for at flyktningene frivillig skal vende tilbake til hjemlandet. Mange av de gjenværende flyktningene har lite eller ingenting å vende tilbake til. Et stort antall vil stå uten jobb eller eiendom. I hovedstaden Kabul hvor halvparten av de hjemvendte flyktningene har slått seg ned, er det stor kamp om de beste søppelhaugene, som har blitt en viktig inntektskilde for mange.

I februar i år uttalte daværende Høykommissær for flyktninger, Ruud Lubbers, at over én million afghanske flyktninger kommer til å vende tilbake fra Iran og Pakistan i løpet av de neste to årene hvis sikkerhetssituasjonen tillater det.

DEMOKRATI Den demokratiske utviklingen i Afghanistan er også en viktig faktor for mange, og flyktningene følger utviklingen nøye. Mange av flyktningene i Pakistan er pashtunere. Pashtunerne styrte Afghanistan i 200 år, og denne folkegruppen er også tallrik i de nordligste provinsene i Pakistan. Taliban hadde sitt maktgrunnlag blant pashtunerne og mange av flyktningene er redde for å bli straffet for sin støtte til Taliban hvis de vender tilbake. For dem er det ikke nok at den afghanske presidenten, Karzai, selv er pashtun.

KASHMIR I tillegg til å huse millioner av flyktninger er Pakistan selv preget av fattigdom og store politiske spenninger. Den langvarige striden med India om Kashmir har roet seg ned etter at våpenhvileavtalen i november 2003 ble fulgt opp av vellykkede samtaler mellom landenes myndigheter. I april i år ble det åpnet bussforbindelse mellom pakistansk og indisk Kashmir. Det er første gang at innbyggerne i de to delene av Kashmir kan besøke hverandre siden krigen mellom India og Pakistan i 1947–48. Men fremdeles befinner over 18 000 flyktninger fra den indisk kontrollerte delen av Kashmir seg i Pakistan. Flyktningene bor i 17 leire i Azad og Jammu Kashmir i pakistansk kontrollert Kashmir, og de får assistanse av lokale myndigheter.

Det finnes også mindre grupper av flyktninger fra Somalia, Irak og Iran i Pakistan. Mange trenger husly, beskyttelse og humanitær bistand, men svekket internasjonalt engasjement gjør deres situasjon vanskelig. De pakistanske myndighetenes bidrag er i mange tilfeller sporadiske og utilstrekkelige. ■

FORVERREDE LEVEKÅR

PALESTINA I DAG Av en befolkning på 3,8 millioner mennesker i Gaza og på Vestbredden er 1 635 000 flyktninger og opp mot 50 000 internt fordrevne. De siste årene har flyktningenes levekår blitt ytterligere forverret ved at Israel har opprettet en buffersone ved Gaza og en separasjonsmur langs og inne på Vestbredden. I begynnelsen av 2005 oppholdt nesten tre millioner palestinere seg som flyktninger i andre land. Palestinerne utgjør dermed verdens største flyktninggruppe.

BUFFER LANGS GAZA Våren 2005 la den israelske hæren (IDF) fram et forslag om byggingen av en grøft langs den såkalte Philadelphi-ruta langs den sørlige delen av Rafah ved grensen mellom Gaza og Egypt. Det er ikke avgjort hva som vil skje med forslaget fra IDF, men alternativene innebærer riving av mellom 200 og 3000 hjem. Buffersonen er nå inntil 300 meter bred, og deler av den er supplert med en åtte meter høy mur. Ti prosent av befolkningen i Gaza har allerede mistet hjemmene sine til buffersonen. Husene blir ofte revet om natten uten at beboerne blir varslet i forkant.

SEPARASJONSMUR I tillegg er Israel i ferd med å bygge en 600 km lang separasjonsmur som på flere steder skjærer dypt inn på den okkuperte Vestbredden. Muren kan føre til at rundt 14 prosent av det okkuperte Vestbredden konfiskeres, men traseen har vært gjenstand for mye debatt, og det er ikke avgjort hvor den endelige ruten kommer til å gå. Den internasjonale domstolen i Haag fastslo i 2004 at byggingen av muren er i strid med folkeretten. FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) anslår at den ferdige separasjonsmuren vil forhindre mer enn 150 000 palestinske flyktninger fra å komme fram til skoler, sykehus og andre sosiale tjenester. Muren bidrar også til oppsplittingen av Vestbredden, noe som vil gjøre det vanskeligere å etablere en sammenhengende og velfungerende palestinsk stat i framtiden.

VANSKELIGE LEVEKÅR Intifadaen og skjerpet israelske kontroll har gjort hverdagen vanskeligere for både flyktninger og den ordinære befolkningen i de okkuperte områdene. Våren 2005 hadde IDF 48 permanent bemannede kontrollposter på Vestbredden. I tillegg kommer 12 bemannede kontrollposter i Hebron. IDF har også syv kontrolltårn der de overvåker bevegelsene blant innbyggerne nedenfor. I tillegg til bemannede kontrollposter har IDF lagt ut flere hundre fysiske veisperringer som hindrer trafikk ut og inn av palestinske byer og landsbyer. Palestinere har totalforbud mot å bruke 41 veier og deler av veier på Vestbredden.

LEIRFLYKTNINGER Rundt en tredjedel av flyktningene i Gaza og på Vestbredden bor i flyktningleire med elendige forhold. I en av leirene bor 76 000 mennesker på under en kvadratkilometer, og vann- og sanitærforholdene er elendige. En fjerde generasjon av palestinere vokser nå opp i leire som olde- og besteforeldrene deres var med på å bygge for over 55 år siden.

UFORUTSIGBAR SITUASJON Det er foreløpig uklart hva som vil bli de politiske konsekvensene av Yasir Arafats død i 2004. Mahmoud Abbas ble valgt som palestinernes nye president, og det planlegges nå et palestinsk parlamentsvalg. Israel skal etter planen trekke seg ut fra Gaza sommeren 2005. Konsekvensene av endringene er vanskelige å forutsi. Palestinerne rett til å vende hjem, som er ett av kjernepunktene i stridighetene mellom Israel og Palestina, har til tross for en rekke FN-resolusjoner fremdeles ikke blitt innfridd. Også internasjonale aktører har i stor grad unngått det omstridte temaet. ■

LØST KONFLIKT

SALOMONØYENE I DAG Få forbinder små stater i Stillehavet med flyktningproblemer. Men på Salomonøyene, som består av 990 øyer, ble 35 000 mennesker drevet på flukt i perioden 1998 til 2003.

Nå er det imidlertid slutt på urolighetene, og de fordrevne har kunnet vende tilbake til hjemstedet.

KONFLIKTEN Konflikten på Salomonøyene har klare etniske overtoner. Den kom som et resultat av mange års uro mellom isatabuere, de opprinnelige innbyggerne på hovedøya Guadalcanal, og malaitere, opprinnelig fra naboøya Malaita.

Tilstrømningen av arbeidssøkende malaitere til øya begynte rett etter annen verdenskrig, de søkte seg til Guadalcanals hovedstad, Honiara, hvor de etter hvert skaffet seg en dominerende plass i det politiske og økonomiske liv. I 1998 blusset konfliktene og voldshandlingene opp mellom opprinnelige innbyggere og ny-innflyttere også andre steder i regionen, og Salomonøyenes 400 000 innbyggere ble kastet ut i borgerkrigsliknende tilstander.

Konflikten faller lett inn under betegnelsen «etnisk konflikt» men er først og fremst et resultat av en maktkamp om kontroll over statsapparatet og de beste jordområdene. Konfliktene skyldes i tillegg et korrupt styre med manglende kapasitet til å bygge opp infrastruktur og statlige institusjoner, spesielt på landsbygda.

AUSTRALIA GRIPER INN I 2000 gjorde en malaitisk opprørsgruppe statskupp. Australia grep inn og tok initiativet til fredsforhandlinger. En fredsavtale ble undertegnet i oktober samme år, men urolighetene fortsatte. En ny voldsbølge fordrev 1500 mennesker.

I 2003 var faren for totalt anarki overhengende. Australia, som tidligere hadde vært tilbakeholdne med å blande seg inn i konflikter i stillehavsområdet, forandret kurs i frykt for at øystater i Stillehavet kunne bli frihavner for terrorister, narkotikasmuglere og hvitvasking av penger. Den australsk-ledede fredsstyrken RAMSI kom på plass

i juli samme år og klarte å gjenopprette ro og orden i løpet av noen måneder.

STANSET VOLDEN Ved hjelp av RAMSI ble volden stanset i 2003. Soldater fra styrken og lokalt politi har arrestert 3500 personer mistenkt for grove brudd på menneskerettighetene. De har også beslaglagt 3700 våpen. En av de mest kjente opprørslederne, Harold Keke, overga seg i august 2003. I mars 2005 ble han dømt til livsvarig fengsel for drapet på en katolsk prest.

BISTAND TIL GJENOPPBYGGING 35 000 mennesker ble drevet på flukt i løpet av konflikten. 24 000 malaitere flyktet til hovedstaden Honiara. 11 000 isatabuere fra hovedstaden og kystområdene flyktet til det indre av øya som består av fjell og tett skog. I løpet av følgende år, 1999 valgte mange malaitere å dra videre til øya Malaita hvor de opprinnelig kom fra.

Bedringen av sikkerhetssituasjonen gjorde det mulig for praktisk talt alle de 35 000 som var drevet på flukt å vende hjem i løpet av 2004. Tilbakevendingen ble overvåket av RAMSI og nasjonale myndigheter. En rekke land, spesielt Australia og New Zealand, internasjonale organisasjoner og FN har bidratt med bistand til ofrene for borgerkrigen. Bistanden går også til oppbygging av politiske og økonomiske reformer som skal hindre at konflikten blusser opp igjen. ■

IKKE KRIG – IKKE FRED

SRI LANKA I DAG I over 20 år har Sri Lanka vært rammet av etnisk konflikt mellom den singalesiske majoriteten og den tamilske minoriteten. Borgerkrigen mellom regjeringen og separatistbevegelsen LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam) har drevet over én millioner mennesker på flukt innenfor og utenfor landets grenser, tatt livet av 64 000 og splittet landet i to.

ETNISK MANGFOLD OG KONFLIKT Av Sri Lankas befolkning på 19 millioner utgjør de buddhistiske singaleserne over 70 prosent, mens de hinduistiske tamilene utgjør om lag 18 prosent. Motsetningene mellom folkegruppene går langt tilbake i tid, og ble forsterket allerede under det britiske kolonistyre som favoriserte den tamilske minoriteten økonomisk.

Da Sri Lanka ble selvstendig i 1948, vant den singalesiske majoriteten den politiske makten og denne har de beholdt siden. Tamilene følte seg diskriminert og konflikten tilspisset seg. I kampen om tamilsk innflytelse og et eget hjemland i nord inntok LTTE, også kjent som Tamiltigrene, en dominerende posisjon.

BORGERKRIG I 1983 utviklet konflikten seg til borgerkrig. Tamiltigrene tok kontroll over flere områder i nord og fortsatte angrepene i sør. Samtidig ble den tamilske sivilbefolkningen utsatt for voldelige hevnaksjoner fra den singalesiske regjeringshæren. Av over én million mennesker som ble drevet på flukt, dro om lag 200 000 ut av landet. I 1987 ble det inngått en fredsavtale og fram til 1995 vendte 100 000 tamiler tilbake. Men kampene blusset opp igjen og hundretusener ble drevet på flukt innad i landet.

STILLSTAND I FREDSFORHANDLINGENE I 2002 underskrev regjeringen og LTTE en våpenhvileavtale der Tamiltigrene gikk med på å innføre regionalt selvstyre framfor en selvstendig tamilsk nasjonalstat. Den nordiske styrken Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM)

overvåker våpenhvilen. Norge spiller en sentral rolle i samtalen mellom partene, men siden 2003 har det vært brudd i fredsforhandlingene.

Våren 2004 brøt Tamiltigrenes militære kommandant i øst ut av opprørsbevegelsen. Det siste året har det vært voldelige sammenstøt mellom utbryterne, Tamiltigrene og regjeringshæren. Internasjonale donorer indikerer at videre utviklingsbistand til Sri Lanka er avhengig av framgang i fredsprosessen.

FOKUS PÅ TILBAKEVENDING Siden våpenhvilen i 2002 har 379 000 internt fordrevne vendt tilbake og bosatt seg på egen eiendom eller på land de har fått tildelt av staten. Men fremdeles er over 350 000 personer på flukt innad i landet. Mange bor i leire under svært dårlige forhold. Myndighetene i landet ønsker å stenge leirene, og oppfordrer derfor til hjemvending.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) fraråder imidlertid tilbakevending for sikkerhetssituasjonen er stabil. Mange av hjemstedene ligger i militære sikkerhetssoner eller i områder med miner. I tillegg er det lite å vende tilbake til for de som har vært på flukt i mange år. Mange landsbyer mangler alt fra infrastruktur til offentlige tjenester, og det er et stort behov for hjelp til gjenoppbygging. Nesten 90 000 flyktninger fra Sri Lanka oppholder seg fremdeles i eksil, de fleste i leire i India.

FORDREVET AV FLODBØLGEN 26. desember 2004 ble Sri Lanka på ny kastet ut i en humanitær katastrofe forårsaket av flodbølgen i Det Indiske Hav. Nærmere 40 000 mennesker omkom og over en halv million ble hjemløse. Mange var allerede hardt rammet av den voldelige konflikten. Landets økonomiske utvikling er satt kraftig tilbake på grunn av borgerkrigen, og med de omfattende ødeleggelser etter flodbølgekatastrofen vil gjenoppbyggingen ta flere år. ■

STOR TILSTRØMNING FRA IRAK

SYRIA I DAG Ved inngangen til 2005 oppholdt over 700 000 flyktninger fra andre land seg i Syria. Majoriteten av disse er palestinere. De siste par årene har også tusenvis av irakere søkt tilflukt i Syria. De fleste av disse er ikke registrert som flyktninger. I tillegg til å huse flyktninger fra andre land er også 305 000 syrere internt fordrevet i landet, primært som følge av den israelske okkupasjonen av Golan-høydene.

UKJENT ANTALL IRAKERE I 2003 begynte irakere å krysse grensene inn til Syria. Mange er reelle flyktninger, andre er støttespillere av det gamle regimet og forsøker å unnsnippe represalier. Per februar 2005 var 13 000 irakere registrert hos FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) i Syria. Men det er vanskelig å få oversikt over hvor mange irakere som oppholder seg i landet, hvor de er, og nøyaktig hvem de er. Syriske myndigheter anslår at det befinner seg rundt 400 000 irakere i landet. Irakere som kontakter UNHCR får midlertidig beskyttelse som garanterer at de ikke blir sendt tilbake til Irak umiddelbart. Irakerne må stort sett nøye seg med ufaglærte jobber for lite lønn. Faglærte arbeidere tjener mindre enn sine syriske kolleger, og flere kvinner tyr til prostitusjon.

Den 13. april 2004 skal tolv irakere ha blitt tvangssendt tilbake til Irak. En uke senere ble 32 irakere tvangssendt hjem fra flyktningleiren Al-Hol nær den irakisk-syriske grensen. I tillegg ble mange syrere arrestert etter å ha kommet mer eller mindre frivillig tilbake fra eksil. De fleste var mistenkt for å ha forbindelser til Det muslimske brorskap.

PALESTINERNES SITUASJON Syria huser nesten 420 000 palestinske flyktninger. Tre fjerdedeler av disse bor i Damaskus, og de øvrige bor i byene Homs, Hama, Aleppo, Lattakia og Daraa. Det finnes totalt 10 palestinske flyktningleire i hele Syria, og fem av dem ligger rundt Damaskus. Det største flyktningområdet er Yarmouk, en forstad til Damaskus med 137 000 flyktninger. Flyktningene kom i

to bølger, den første etter at staten Israel ble opprettet i 1948, og den andre i forbindelse med seksdagerskrigen i 1967.

De palestinske flyktningene kan ikke få syrisk statsborgerskap eller delta i landets politiske liv, men ellers har de stort sett de samme rettighetene som vanlige syrere. De har blant annet rett til å kjøpe eiendommer og lik rett til utdanning, sosiale tjenester og arbeid.

INTERNET FORDREVNE Seksdagerskrigen drev også en rekke mennesker på flukt i eget land. Etter at Israel okkuperte de syriske Golanhøydene anslår Israel at 70 000 mennesker ble fordrevet, mens Syria mener tallet er nærmere 130 000. I dag utgjør denne gruppen over 300 000 internt fordrevne. De blir godt behandlet av syriske myndigheter, men mer enn 30 år etter at myndighetene etablerte nye landsbyer og andre boligprosjekter for de fordrevne, betegnes dette fortsatt som midlertidige bosettinger. Per i dag virker det lite sannsynlig at de fordrevne vil kunne vende tilbake. Syria og Israel har i flere omganger forhandlet om en løsning på konflikten om Golanhøydene uten å komme til enighet.

STATSLØSE KURDERE Mellom 200 000 og 250 000 statsløse kurdere lever i Syrias nordøstlige provinser Hasakah og Qamishli. De har status som uregistrerte utlendinger og mangler de mest basale rettigheter. I 2003 erklærte Syrias president Bashar Al-Assad at regjeringen ville gjennomføre en studie av den statsløse kurdiske befolkningens behov, men foreløpig har ikke denne studien blitt foretatt. ■

STRAMMER INN MOT FLYKTNINGER

THAILAND I DAG Ved inngangen til 2005 huset Thailand over 460 000 flyktninger fra andre land. Til tross for at antallet var redusert med over 200 000 fra året før, fortsetter Thailand å stramme grepet i forhold til flyktningene.

OMGITT AV NABOKONFLIKTER Thailand har i årtier vært omringet av naboland med væpnede konflikter. Krigene i Indokina på 1970-tallet krevde millioner av vietnamesiske, laotiske, kambodsanske og amerikanske liv. Hundretusener ble drevet på flukt og levde i årevis i grenseområdene til Thailand. Siden utviklet det seg til at Thailand ble en form for frihavn for flyktningene fra Kambodsja, Laos og Vietnam.

I dag har nesten alle de indokinesiske flyktningene vendt hjem eller blitt gjenbosatt i et tredje land. Men fremdeles lever 15 000 laotiske hmonger som flyktninger i et tempelkompleks i det nordøstlige Thailand. Her var de i lang tid beskyttet av en respektert buddhistmunk som nylig døde. Etter hans død ble deres situasjon vanskeligere og USA har tilbudt seg å ta imot flyktningene. Hmongene var USAs nærmeste allierte i Laos under krigen mot den kommunistiske Pathet Lao-geriljaen.

FLYKTNINGSTRØM FRA BURMA Men da det indokinesiske flyktningproblemet ble løst, oppsto et nytt flyktningproblem i grenseområdene i vest. Politiske flyktninger fra Burma begynte å strømme over grensen til Thailand. Den thailandske regjeringen var vennlig innstilt til de etniske opprørsgruppene, som de så på som en buffer mot det de betraktet som en potensiell fiende, det burmesiske militæret. På begynnelsen av 1980-tallet oppholdt rundt 20 000 burmesiske flyktninger seg i Thailand. Siden har antallet flyktninger økt. Dette har blitt sett på med misnøye fra den thailandske regjeringen.

POLITISKE AKTIVISTER Mange er de burmesiske flyktningene er

politiske aktivister. Flyktningene har fått forbud mot å bringe mobiltelefoner og elektronisk utstyr inn i Thailand, for å hindre videre politisk arbeid derfra. Thailand begrunner sitt vedtak ut i fra nasjonale sikkerhetshensyn. Den politiske tilnærmingen mellom Thailand og Burma har ført til at thailandske myndigheter kjører en hardere linje overfor personer som klart uttrykker sin politiske motstand mot militærregimet i Burma.

31. mars i år ga den thailandske regjeringen ordre om omplassering av 3000 burmesiske flyktninger. Alle som bor i Bangkok eller andre byer må flytte til tre flyktningleire på grensen til Burma. Nektet de, risikerer de å bli arrestert og tvangssendt tilbake.

POLITISKE FLYKTNINGER I dag er det registrert 130 000 burmesere i flyktningleire i Thailand, men det reelle antallet flyktninger er langt høyere. Myndighetene i Thailand krever bevis for at de har flyktet fra kamphandlinger. Flukt på grunn av etnisk eller politisk forfølgelse blir sjeldent akseptert. Dette har ført til at titusener av burmesiske flyktninger har blitt nektet å komme inn på thailandsk territorium eller har blitt sendt tilbake med tvang.

Hundretusener av burmesere lever i skjul i Thailand. Mange blir utnyttet som billig arbeidskraft i alt fra tekstilindustrien til bordeller.

FOR TIDLIG Å VENDE HJEM I 2004 inngikk FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og regjeringen i Burma en avtale om å forberede frivillig tilbakevendning av burmesiske flyktninger. Dette ble kritisert av flere internasjonale hjelpeorganisasjoner. Det ble påpekt at tiden er langt fra moden og dette kunne gi feil signal til et regime som står bak massive overgrep mot etniske minoriteter. ■

NØKKELTALL > USBEKISTAN	
Folketall (mill)	26,9
Areal km ²	447 400
Flyktninger fra Usbekistan	1 300
Internt fordrevne	3 400
Flyktninger i Usbekistan fra andre land	44 900
Frivillige tilbakevendinger til Usbekistan	-
Asylsøkere fra Usbekistan til Norge i 2004	51

FLYKTNINGENE SOM IKKE FINNES

USBEKISTAN I DAG Ved inngangen til 2005 oppholdt nærmere 45 000 flyktninger seg i Usbekistan. Usbekiske myndigheter nekter offisielt for at flyktningene finnes, og det finnes ingen nasjonal lovgivning som omfatter flyktninger.

MANGLER LOVGIVNING Usbekistan er den eneste av de tidligere Sovjetrepublikkene i Sentral-Asia som ikke har signert FNs flyktningkonvensjon og tilleggsprotokollen. Landet har ingen nasjonal lovgivning for flyktninger, og det er FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) som avgjør hvem som skal ha flyktningstatus. UNHCR og regjeringen har en uformell avtale om at de som anerkjennes som flyktninger av UNHCR skal få lov til å bli i landet. De lever under vanskelige forhold med begrenset rettsbeskyttelse. De må selv betale alle utgifter til bolig, helse og transport i amerikanske dollar.

Offisielt benekter den usbekiske regjeringen at det finnes flyktninger i landet, men UNHCR har likevel fått bistå med opplæring og informasjon i flyktningsspørsmål. Blant annet deltok innenriksministeren på en workshop om flyktningstatus i 2003.

AFGHANSKE OVERFØRINGSFLYKTNINGER Om lag 40 000 av flyktningene i Usbekistan flyktet fra borgerkrigen i Tadsjikistan. En annen stor flyktninggruppe er afghanerne. I 2005 begynte UNHCR gjenbosetting av 237 afghanske flyktninger til Canada, etter en avtale med kanadiske myndigheter fra 2004. Ytterligere 400 afghanere skal gjenbosettes i neste omgang.

UNDERTRYKKELSE OG FATTIGDOM Landets president Islam Karimov har sittet med makten siden 1991. Han sentraliserte makten og eliminerte sine politiske motstandere, forbød partier, innskrenket borgerrettighetene og støtter seg tungt på sikkerhetsapparatet sitt. Karimov har beholdt makten ved en rekke symbolske valg og fol-

keavstemninger. Nå har han formelt utvidet sin termin til 2008. Kombinasjonen av økt undertrykkelse, korrupsjon og fattigdom fører til stor sosial misnøye og en mer militant opposisjon som også omfatter islamske grupper.

KRIGEN MOT TERROR Regjeringens forhold til islam veksler mellom religiøs undertrykkelse og symbolske gester for å legitimere Karimov-regimet. Etter terrorangrepene 11. september 2001 ble Usbekistan en av USAs strategiske allierte i krigen mot terror. Blant annet har USA fått benytte seg av landets flybaser. Det har medført en mer dempet internasjonal kritikk av menneskerettighetssituasjonen. Da over 40 personer ble drept i en rekke bombeattentater i Usbekistan i slutten av mars 2004 var myndighetene raskt ute med å plassere ansvaret hos islamske fundamentalister med tilknytning til al-Qaida. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch har tusenvis av ikke-voldelige muslimer blitt fengslet de siste årene fordi de har utøvd sin tro utenfor de statskontrollerte moskeene.

TVANGSFLYTTING 3400 usbekere er fremdeles internt fordrevne i landet, etter at regjeringen tvangsflyttet deler av befolkningen i 2000 og 2001. Etter en serie væpnede aksjoner i grenseområdet mellom Tadsjikistan og Usbekistan ble innbyggerne i en rekke landsbyer i grenseområdet flyttet uten forvarsel, husene deres brent og husdyrene drept. Disse menneskene har fått lite hjelp fra myndighetene til å skape seg et nytt liv andre steder. De lever nå i ekstrem fattigdom, og de har vært trakassert av politiet og andre myndighetspersoner. ■

Foto: Roald Høvring

Ved inngangen til 2005 var det 3,6 millioner flyktninger og internt fordrevne i Europa.

INNHOOLD > EUROPA

- 106 Fokus på Europa
- 108 Albania
- 109 Armenia
- 110 Aserbajdsjan
- 111 Bosnia og Hercegovina
- 112 Danmark
- 113 Finland
- 114 Frankrike
- 115 Georgia
- 116 Hellas
- 117 Italia
- 118 Kroatia
- 119 Kypros
- 120 Nederland
- 121 Norge
- 122 Polen
- 123 Portugal
- 124 Russland
- 125 Serbia og Montenegro
- 126 Spania
- 127 Storbritannia
- 128 Sveits
- 129 Sverige
- 130 Tsjekkia
- 131 Tyrkia
- 132 Tyskland
- 133 Ungarn

EUROPA >>

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Kroatia	70 400
Russland	48 800
Tyrkia	33 900
Bosnia-Hercegovina	33 700
Serbia og Montenegro	27 900

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Tyrkia	230 000 – 1 000 000
Aserbajdsjan	575 000
Russland	339 000
Serbia og Montenegro	248 000
Georgia	240 000

I 2004 søkte 314 000 mennesker asyl i Europa, en nedgang på 21 prosent sammenlignet med året før.

Foto: Bjørn Mide

I mange flyktningleire er forurensning vann et stort problem.

Foto: UNHCR/A. Hollman

Av om lag 250 000 serbere og andre minoriteter som flyktet fra Kosovo, er kun et fåtall vendt hjem

Foto: UNHCR

Foto: UNHCR/A. Hollman

Aserbajdsjan: En gammel trailer fungerer som midlertidig bosted for denne mannens familie.

FOKUS PÅ EUROPA

Ved inngangen til 2005 var det 3,6 millioner flyktninger og internt fordrevne i Europa. I Vest-Europa fortsetter tallet på asylsøkere å synke, uten at det legger en demper på kravene om nye innstramminger i asyl- og flyktningpolitikken.

DET MÅ INNFØRES KVOTER PÅ ASYLSØKERE, asylsøknader må behandles utenfor landets grenser, og Storbritannia må trekke seg fra FNs flyktningkonvensjon. Slik lød noen av kravene fra det konservative partiet i Storbritannia, som gjorde asyl- og flyktningpolitikk til en hovedsak i valgkampen foran parlamentsvalget 5. mai 2005. Tre måneder før valget hadde statsminister Tony Blair og Labour varslet en strengere flyktningpolitikk, som blant annet innebar økt bruk av internering av asylsøkere og at flyktninger ikke lenger skulle få varig opphold i Storbritannia. Men regjeringens innstramminger var langt fra tilfredsstillende for den konservative partilederen Michael Howard, som i valgkampen hevdet at det rådet kaos i det britiske asylsystemet.

Storbritannia er ikke det eneste landet der krav om en strengere asylpolitikk har stått sentralt i den politiske debatten. Men verken Storbritannia eller Europa for øvrig opplever noen ukontrollert og økende tilstrømming av asylsøkere. Tvert imot har tallet på asylsøkere falt kraftig de siste årene, viser tall fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

I 2004 søkte 314 000 mennesker asyl i Europa, en nedgang på 21 prosent sammenlignet med året før. I flere store EU-land var nedgangen enda større. I Storbritannia gikk tallet ned med 33 prosent, i Tyskland med 30 prosent og i Italia med 26 prosent.

Også i de skandinaviske landene var det en reduksjon i tallet på asylsøkere i 2004. Sammenliknet med 2003 hadde Danmark en nedgang på om lag 30 prosent, mens det kom 27 prosent færre asylsøkere til Sverige. Størst var nedgangen i Norge, der antallet asylsøkere ble nesten halvert i 2004 sammenliknet med 2003. Og nedgangen har fortsatt i 2005.

INGEN HARMONISERING – Dette burde redusere presset fra politikere, mediene og allmennheten om å gjøre asylsystemene mer og mer

restriktive, sa lederen for UNHCRs Europa-kontor, Raymond Hall, da asylstatistikken ble lagt fram i mars 2005. Han oppfordret til en bedre samordning av asylpolitikken i Europa for å styrke beskyttelsen av flyktninger.

Så langt er det imidlertid lite som tyder på at utviklingen i retning av en stadig strengere asylpolitikk vil snu. Og selv om EU arbeider for å finne fram til felles regler for behandling av asylsaker, er viljen liten til å gi fra seg nasjonal suverenitet på dette området. Den europeiske debatten om flyktningspørsmål viser også at det er stor uenighet landene imellom.

I 2004 foreslo Tyskland at EU skulle opprette asylsentre i Nord-Afrika som skulle behandle asylsøknader fra afrikanere før de slapp inn i Europa. Forslaget fikk støtte fra Italia, men ble skarpt kritisert av land som Frankrike og Sverige. Da Storbritannia lanserte et tilsvarende forslag i 2003, var for øvrig Tyskland en av kritikerne.

SVENSK-DANSK ORDKRIG Endringer av asylpolitikken i ett land får konsekvenser for nabolandene, viser en rapport Institutt for samfunnsforskning presenterte i 2004. Rapporten tok for seg asylansøknader i Skandinavia og viste at innstramminger i Danmark har ført til en økning i tallet på asylsøkere i Sverige. I 2000 tok Danmark imot 31 prosent av asylsøkerne i Norden, og Sverige 41 prosent. Tre

I 2004 foreslo Tyskland at EU skulle opprette asylsentre i Nord-Afrika som skulle behandle asylsøknader fra afrikanere før de slapp inn i Europa.

år senere var Danmarks andel ni prosent, mens Sveriges andel var kommet opp i 60 prosent.

Den skjerpede asylpolitikken i Danmark har ført til en ordrkrig mellom de to landene. Høsten 2004 anklaget Sveriges statsminister Göran Persson Danmark for å være usolidarisk og skyve ansvaret for flyktninger over på andre. Det ble skarpt avvist i Danmark, men Persson fikk støtte fra forsker Jan-Paul Brekke, som sto bak rapporten om det skandinaviske asylmønsteret. – Det er ingen tvil om at innstramminger flytter rundt på byrdene i Skandinavia, sa Brekke til den danske avisa Jyllands-posten da rapporten ble offentliggjort.

FLEST ASYLSØKERE FRA EUROPA Selv om det store flertallet av verdens flyktninger befinner seg på andre kontinenter, kom langt over halvparten av asylsøkerne i Europa i 2004 fra andre europeiske land. På toppen av listen over asylsøkernes opprinnelsesland lå Russland, Serbia og Montenegro og Tyrkia. Alle de tre landene har store uløste flyktningproblemer.

En stor andel av asylsøkerne fra Russland er tsjetsjenere. Men de fleste som har flyktet fra sine hjem på grunn av konflikten i Tsjetsjenia er internt fordrevne, enten inne i Tsjetsjenia eller i naborepublikken Ingusjetia. Første gang kampene mellom den russiske hæren og tsjetsjenske separatister brøt ut var i 1994, og konflikten blusset opp igjen i 1999. Siden den gang har Russland gjentatte ganger hevdet at situasjonen i provinsen er normalisert, men det fortsetter å komme rapporter om grove overgrep og brudd på menneskerettighetene både fra den russiske hæren og fra opprørere.

Russiske myndigheter har sviktet sitt ansvar for å gi hjelp og beskyttelse til de hundretusener tsjetsjenere som har flyktet fra sine hjem. I stedet er de fordrevne blitt utsatt for trusler og trakassering, og tsjetsjenere som har søkt tilflukt i Ingusjetia, er blitt presset til å vende tilbake til Tsjetsjenia. Resultatet er at et flertall av de internt fordrevne lever under svært vanskelige og utrygge forhold inne i Tsjetsjenia.

KRIKK AV TYRKIA Også i Tyrkia er det fortsatt et stort antall internt fordrevne, som en følge av konflikten mellom myndighetene og den kurdiske PKK-geriljaen fra 1984 til 1999. Ifølge offisielle tall ble 353 000 mennesker fordrevet under konflikten, mens andre kilder mener tallet var over én million. Hvor mange som har vendt hjem

de siste årene er usikkert, men de laveste anslagene går ut på at det fortsatt er flere hundre tusen internt fordrevne i landet, de fleste kurdere.

EU har gjort det klart at Tyrkia må bedre menneskerettighetssituasjonen og løse problemet med landets internt fordrevne dersom forhåpningene om EU-medlemskap skal bli en realitet. EU-kommisjonen fastslo høsten 2004 at de internt fordrevne levde under svært vanskelige forhold og at myndighetenes innsats for tilbakevending var utilstrekkelig.

Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch (HRW) kom i mars 2005 med skarp kritikk av Tyrkias manglende innsats for de internt fordrevne. Regjeringen har sviktet når det gjelder å sørge for elektrisitet, skoler og hjelp til gjenoppbygging av hus. I noen deler av det sørøstlige Tyrkia har hjemvendte blitt angrepet og drept av regjeringens halvmilitære vaktstyrker, ifølge Human Rights Watch.

FASTLÅST I SERBIA Ved inngangen til 2005 var det om lag 325 000 flyktninger og internt fordrevne i Serbia og Montenegro, som het Jugoslavia fra 1992 til 2003. Flertallet er serbere og andre minoriteter fra Kosovo som flyktet under og etter NATOs krig mot Jugoslavia i 1999. I tillegg har Serbia og Montenegro tatt imot mange serbere som flyktet fra Kroatia og Bosnia under krigene da det gamle Jugoslavia gikk i oppløsning.

Kosovo er fortsatt en del av Serbia, men provinsen har vært under FN-administrasjon siden 1999. En NATO-styrke har ansvar for sikkerheten og må blant annet beskytte de gjenværende serberne mot overgrep fra kosovoalbanere. Spenningene er store mellom de to folkegruppene, og det er lite håp om tilbakevending for serberne som har flyktet til andre deler av Serbia.

Utviklingen er mer positiv i nabolandet Bosnia-Hercegovina, der tallet på internt fordrevne er kraftig redusert de siste årene. Ved inngangen til 2005 anslo UNHCR at det var 310 000 internt fordrevne i landet, men ifølge beregninger bosniske myndigheter la fram i april 2005, var tallet på internt fordrevne nede i 185 000. Bosnia sliter imidlertid fortsatt med å bygge opp landet etter borgerkrigen på 1990-tallet og med å skape forsoning mellom kroater, serbere og bosniere. ■

NØKKELTALL > ALBANIA

Folketall (mill)	3,2
Areal km ²	28 748
Flyktninger fra Albania	4 700
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Albania fra andre land	100
Frivillige tilbakevendinger til Albania	-
Asylsøkere fra Albania til Norge i 2004	112

FATTIGDOM OG POLITISK USIKKERHET

ALBANIA I DAG Albania er et av Europas fattigste land. UNDPs Human Development Report 2005 oppgir at mellom 25 og 30 prosent av den albanske befolkningen lever under fattigdomsgrensen. De siste årene har mange albanske barn søkt asyl i Storbritannia.

ØNSKER EU-MEDLEMSKAP Med EU-utvidelsen i 2004, er det kun få land som faller utenfor. Albania er ett av dem. Landets myndigheter ønsker å innlede forhandlinger om medlemskap, men i fjor fikk de beskjed om at EU krever mer omfattende politiske og økonomiske reformer før medlemskapsforhandlinger kan begynne. Våren 2005 har det vært store protester i hovedstaden Tirana. Opptil 20 000 demonstranter har krevd statsminister Fatos Nanos avgang. I juli 2005 skal det holdes valg i Albania, og EU ventes å følge prosessen med argusøyne.

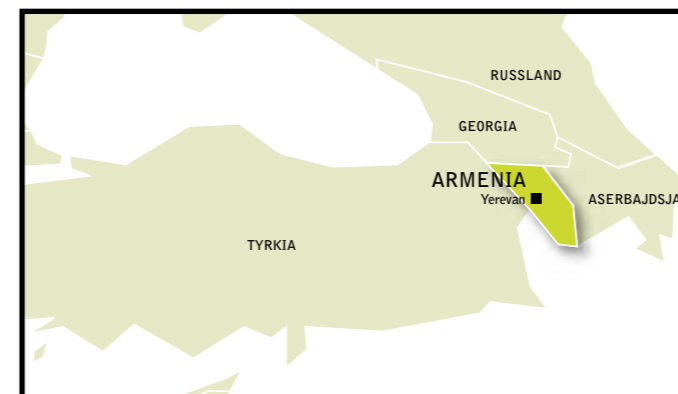
FÆRRE ASYLSØKERE EU ønsker også å redusere antallet albanske asylsøkere til europeiske land, og i løpet av et år har nedgangen vært markant flere steder. I Norge har antallet albanske asylsøkere blitt redusert med over 53 prosent det siste året, fra 239 asylsøkere i 2003 til 112 i 2004. Innen utgangen av februar i år hadde kun 12 albaniere søkt om asyl i Norge. Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har det også vært en nedgang i albanske asylsøkere til andre industriland den siste tiden. Mens 4894 albaniere søkte asyl i de 36 industriland som rapporterer til organisasjonen i 2003, var antallet redusert til 3395 i 2004. Dette er en nedgang på 31 prosent.

ENSLIGE MINDREÅRIGE Også enslige mindreårige asylsøkere fra Albania har merket innstramningen i asylpolitikken. Tidligere i år offentliggjorde den britiske regjeringen planer om å returnere albanske barn som søker asyl uten følge av sine foreldre. Siden 2002 har minst 9000 albanske barn kommet alene til Storbritannia for å søke

asyl. I Norge søkte kun to mindreårige albanere om asyl i 2004, mot ti i 2003.

FATTIG LAND 40 år med diktatur og isoleringspolitikk har bidratt til at Albania i dag er et av Europas fattigste land. Til tross for dette, har myndighetene gitt beskyttelse til hundre tusener av flyktninger fra andre land. Under krigen på Balkan flyktet nesten en halv million etniske albanere over grensen fra Kosovo. Flyktningene ble en stor belastning for Albanias allerede skrøpelige økonomi, og i april 2002 opphevet albanske myndigheter den midlertidige beskyttelsen de hadde gitt flyktningene fra Kosovo, og de fleste reiste tilbake til hjemlandet. Flere humanitære organisasjoner startet nødhjelpsprosjekter i Albania i forbindelse med flyktningstrømmene. Mange av disse har i etterkant gått over til å jobbe med langsiktig arbeid i landet.

MENNESKESMUGLING Den strategiske posisjonen ved kysten gjør Albania attraktivt for mafia og kriminelle miljøer, som tjener store summer på å smugle både mennesker, våpen og narkotika over havet til Italia. Albania blir også brukt som transittland for illegale innvandrere fra blant annet Tyrkia, Pakistan og Kina. Den kriminelle aktiviteten har blitt et økende problem både i Albania og i Italia. Albanske myndigheter har forsøkt å stanse menneskesmuglingen, spesielt etter at flere enn 20 mennesker mistet livet da en båt med albanske flyktninger kantret utenfor Italias kyst i januar 2004. Som en gjenytelse åpner italienske myndigheter for å gi albanske asylsøkere arbeidstillatelse. ■

NØKKELTALL > ARMENIA

Folketall (mill)	3,0
Areal km ²	29 800
Flyktninger fra Armenia	4 200
Internt fordrevne	8 000
Flyktninger i Armenia fra andre land	11 200
Frivillige tilbakevendinger til Armenia	-
Asylsøkere fra Armenia til Norge i 2004	46

FASTLÅST KONFLIKT

ARMENIA I DAG Til tross for 11 års våpenhvile er forholdet mellom Armenia og nabolandet Aserbajdsjan fortsatt svært kjølig. Fremdeles er om lag 8000 personer på flukt i landet, mens over 4000 armenere lever i eksil. Den amerikanske flyktningorganisasjonen U.S. Committee for Refugees anslår at i overkant av 11 000 flyktninger oppholder seg i Armenia, hovedsaklig etnisk armenere fra Aserbajdsjan. Andre organisasjoner mener imidlertid at denne gruppen er langt større, muligens nærmere 130 000.

OMSTRIDT ENKLAVE Kaukasus har lenge vært preget av konflikter. Da Sovjetunionen ble dannet oppsto nye grenser mellom de ulike republikkene i området. Regionen Nagorno-Karabakh, hvor de fleste innbyggerne var armenere, ble liggende midt i Aserbajdsjan.

Både Armenia og Aserbajdsjan ble selvstendige etter at Sovjetunionen ble oppløst i 1991. Da var Nagorno-Karabakh allerede et stridens eple. Befolkningen krevde uavhengighet fra Aserbajdsjan og gikk til krig med støtte fra Armenia. Armenia vant konflikten og har siden okkupert enklaven Nagorno-Karabakh, i tillegg til seks omkringliggende områder. Forholdet mellom Aserbajdsjan og Armenia er fremdeles dårlig. Til tross for våpenhvile siden 1994 har de to landene ikke klart å komme til en varig fredsløsning.

TUSENVIS PÅ FLUKT Mellom 1988 og 1994 flyktet rundt 350 000 etniske armenere fra Aserbajdsjan til Armenia på grunn av konflikten mellom de to landene. Samtidig ble 200 000 aserbajdsjanere fordrevet fra Armenia til Aserbajdsjan. Av de 8000 internt fordrevne i landet kommer de aller fleste fra grenseområdene mot Aserbajdsjan.

Tusenvis av etniske armenere flyktet også fra Nagorno-Karabakh til Armenia. Mange har nå vendt tilbake til sine hjem, men 20 000 har valgt å bli værende i Armenia. Denne gruppen har ikke status som verken flyktninger eller internt fordrevne. Armenske

myndigheter har isteden gitt dem «midlertidig asyl» på ubestemt tid.

I tillegg oppholder 11 000 flyktninger seg i landet, hovedsakelig etniske armenere som har flyktet fra konfliktene i Tsjetsjenia og Georgia. Flyktningene har midlertidig flyktningstatus som fornyes hvert år, men får ingen økonomisk støtte.

VANSKELIG Å INTEGRERE Av de mange tusen etniske armenere som flyktet fra Aserbajdsjan i 1990-årene, har om lag 65 000 tatt armensk statsborgerskap. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), som har bistått de armenske myndighetene i dette arbeidet, mener det er en av de mest vellykkede naturaliseringsprosessene av flyktninger på verdensbasis de siste tiårene. Samtidig sliter mange med å bli integrert i det armenske samfunnet, til tross for at de ikke møter juridiske hindringer. Dette har ført til en massiv migrasjon til Russland. Flesteparten av de etniske armenere som flyktet fra Aserbajdsjan og som fortsatt oppholder seg i Armenia, er eldre og enslige mødre.

VANSKELIGE LEVEKÅR I 1998 drepte et jordskjelv mer enn 50 000 mennesker og en halv million mistet hjemmene sine. I tillegg er landet fortsatt merket av etterdønningene fra Sovjetunionens oppløsning, langvarig konflikt, overgang til markedsøkonomi og en økonomisk blokade fra Aserbajdsjan og Tyrkia. Armenia er også isolert på grunn av den ustabile innenrikspolitiske situasjonen med klankontrollert økonomi, valgiuks, politisk enevelde og brudd på menneskerettighetene.

Levestandarden i Armenia er svært dårlig. Nesten 80 prosent lever i fattigdom. Blant de fattigste finner vi mange av de som ble tvunget til å forlate sine hjem og som sliter med å etablere seg på ny. ■

NØKKELTALL > ASERBAJDSJAN	
Folketall (mill)	8,5
Areal km ²	86 600
Flyktninger fra Aserbajdsjan	13 500
Internt fordrevne	575 000
Flyktninger i Aserbajdsjan fra andre land	9 800
Frivillige tilbakevendinger til Aserbajdsjan	-
Asylsøkere fra Aserbajdsjan til Norge i 2004	129

INTERNT FORDREVNE I POLITISK SPILL

ASERBAJDSJAN I DAG Så lenge det ikke blir inngått en konkret fredsavtale mellom Aserbajdsjan og Armenia, forhindres 570 000 aserbajdsjanere fra å vende tilbake til sine hjem. 11 år etter våpenhvilen mellom de to nabolandene er den armenske enklaven Nagorno-Karabakh og grenseområdene mot Armenia fremdeles okkupert av armenske militærstyrker.

ETNISKE SKILLELINJER Grunnlaget for konflikten mellom Aserbajdsjan og Armenia ble lagt under Stalin. Sovjetunionens diktatoriske leder trakk landegrensene i Kaukasus uten hensyn til etniske skillelinjer. Store folkegrupper ble tvangsflyttet. Flertallet av aserbajdsjanerne er muslimer, mens armenerne er kristne. Allerede på slutten av 1980-tallet var det store etniske konflikter og stridigheter mellom armenerne og aserbajdsjanere. Konflikten ble trappet opp etter at Sovjetunionen ble oppløst i 1991. I 1994 ble det innført våpenhvile, men det anstrengte forholdet mellom de to landene er sterkt preget av at en endelig fredsavtale fortsatt ikke er på plass.

POLITISK SPILL Den armenske befolkningen i Nagorno-Karabakh klarte å løsrive seg fra Aserbajdsjan med støtte fra Armenia. Krigen sendte flere hundre tusen mennesker på flukt mellom de to landene. Ved inngangen til 2005 var fremdeles 575 000 aserbajdsjanere internt fordrevet i landet, mens 13 500 oppholdt seg i eksil.

Aserbajdsjan har imidlertid ikke gitt opp håpet om å få tilbake de okkuperte områdene, og de internt fordrevne er en viktig del av myndighetenes politiske strategi. Myndighetene ønsker ikke å integrere de internt fordrevne i samfunnene de har bosatt seg i, fordi dette vil være et signal om at Aserbajdsjan gir opp å få tilbake de okkuperte områdene de fordrevne flyktet fra.

Imidlertid har alle flyktningene som kom fra Armenia rundt 1990 fått statsborgerskap i Aserbajdsjan og er integrert i samfunnet. Blant

disse er 200 000 azeriere, den etniske gruppen Aserbajdsjans president tilhører. Også 50 000 flyktninger som kom fra Usbekistan i 1988 har fått statsborgerskap.

MINDRE INTERNASJONAL STØTTE Aserbajdsjan har også store interne konflikter. Landet har en lang tradisjon med regionale klaner, politisk enevelde, valgfusk, undertrykkelse av den politiske opposisjonen og dyp økonomisk krise. Det internasjonale samfunn har forholdt seg avventende til problemene i Aserbajdsjan, i stor grad på grunn av kommersielle interesser i landets store olje- og energireserver.

Men Aserbajdsjans enorme oljerikdommer og naturressurser kommer de færreste til gode, og landets mange flyktninger og internt fordrevne er blant de som er hardest rammet av fattigdommen. De siste årene har det internasjonale samfunnet og ulike hjelpeorganisasjoner bistått myndighetene med hjelp til de internt fordrevne. Denne støtten er i ferd med å avta, til tross for at mange fortsatt er helt avhengige av hjelp for å dekke de mest grunnleggende behovene. I juli 2004 iverksatte regjeringen et program for å bedre levekårene for de internt fordrevne.

Det bor nærmere 10 000 flyktninger og asylsøkere i Aserbajdsjan, de fleste fra Tsjetsjenia. De har ikke offisiell flyktningstatus, men regnes som uoffisielle "gjester". Dette gir dem en viss beskyttelse mot å bli returnert til hjemlandet, men ingen rettigheter til arbeid eller utdanning. ■

NØKKELTALL > BOSNIA-HERCEGOVINA	
Folketall (mill)	4,2
Areal km ²	51 129
Flyktninger fra Bosnia-Hercegovina	33 700
Internt fordrevne	185 000
Flyktninger i Bosnia-Hercegovina fra andre land	22 700
Frivillige tilbakevendinger til Bosnia-Hercegovina	2 150
Asylsøkere fra Bosnia-Hercegovina til Norge i 2004	118

HALVPARTEN HAR VENDT HJEM

BOSNIA-HERCEGOVINA I DAG Ved inngangen til 2005 hadde om lag halvparten av de vel to millionene som ble fordrevet i Bosnia og Hercegovina vendt tilbake til sine hjem. Men fremdeles er over 200 000 på flukt, og mange har nå gitt opp håpet om å flytte hjem igjen. 185 000 er internt fordrevet i den splittede republikken, og nesten 34 000 er registrert som flyktninger i andre land. Langt de fleste er serbere som har søkt tilflukt i Serbia og Montenegro. De reelle tallene på etniske serbere fra Bosnia-Hercegovina er trolig langt høyere, men mange er blitt serbiske statsborgere og er integrert i eksillandet.

HALVPARTEN HAR VENDT HJEM Av de om lag 2,2 millioner mennesker som ble tvunget til å forlate sine hjem i løpet av krigen har mer enn én million vendt tilbake til sine hjem. Om lag halvparten av disse var internt fordrevne. Den største utfordringen har vært å få folk til å vende tilbake til sine hjem i områder hvor de i dag utgjør en etnisk minoritet.

I tillegg til de etniske stridighetene sliter den unge staten med å få til økonomisk og sosial vekst. Økonomien og deler av offentlig sektor er preget av korrupsjon og mangel på investeringer. Arbeidsledigheten er høy og det er fortsatt stor boligknappehet. I tillegg til de internt fordrevne oppholder om lag 22 700 flyktninger seg i landet, hovedsakelig serbere fra nabolandet Kroatia.

SÅRENE GROR Sårene etter krigen, som brøt ut i 1992 og som formelt endte med undertegnelsen av Dayton-avtalen i 1995, er i ferd med å gro. Det internasjonale samfunnet har hatt en massiv tilstedeværelse i landet for å sikre at partene overholder fredsavtalen. Ni år etter signeringen av Dayton-avtalen har fokuset fra det internasjonale samfunnet beveget seg fra humanitære oppgaver til langsiktig utvikling. Styringen av landet er i større grad overlatt til nasjonale

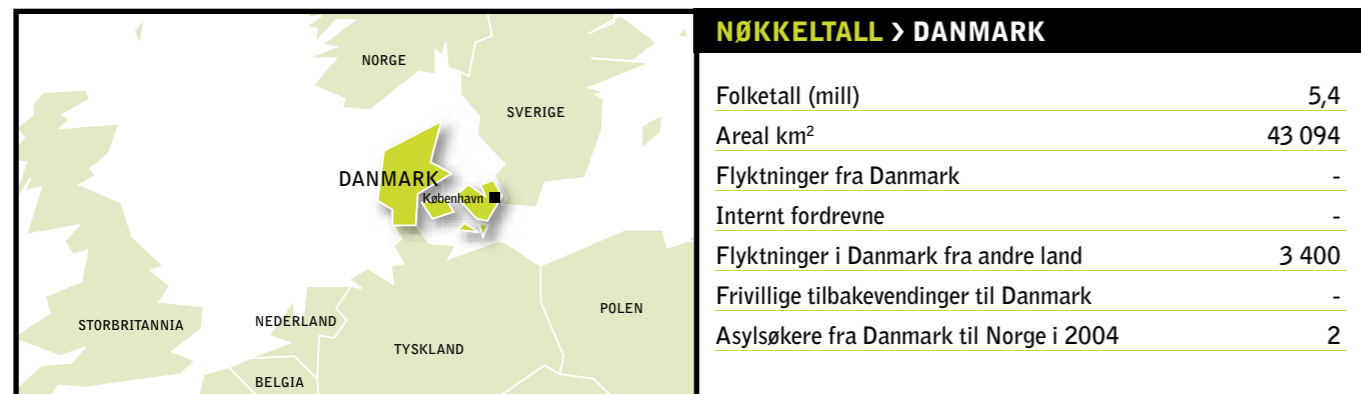
myndigheter. Dette gjelder også ansvaret for flyktninger og internt fordrevne.

Som et ledd i normaliseringsprosessen på Balkan inngikk Bosnia-Hercegovina, Kroatia og Serbia og Montenegro i januar i år en avtale om å løse flyktningproblemene innen utgangen av 2006.

MINDRE INTERNASJONAL STØTTE Støtten fra det internasjonale samfunnet har hatt avgjørende betydning for den massive tilbakevendingen og spiller fremdeles en viktig rolle både i forhold til tilbakevending og i arbeidet med å bryte ned de etnisk-politiske skillene. Husokkupering og ødelagte boliger har tidligere vært et stort hinder for at de fordrevne kunne vende tilbake. Nå er ni av ti eiendomskrav løst siden krigen brøt løs.

De som venter på muligheten til å vende hjem utgjør de mest sårbare i samfunnet og mange er avhengig av internasjonal og nasjonal støtte. Muligheten for internasjonal støtte er i ferd med å avta etter at stadig flere internasjonale hjelpeorganisasjoner trekker seg ut av landet.

I fjor søkte 118 personer fra Bosnia-Hercegovina om asyl i Norge, mens ytterligere 24 har søkt asyl hittil i år. ■

STADIG NYE INNSTRAMMINGER

DANMARK I DAG Tradisjonelt har Danmark vært et svært flyktningvennlig land. De siste årene er det blitt betraktelig vanskeligere å få asyl, midlertidig beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag. Antall nye asylsøkere er siden den konservative regjeringen tok over i 2001 gått ned med over 60 prosent. Dermed virker det som regjeringens harde linje i asylopolitikken har gitt resultater.

BLANT DE STRENGESTE I EUROPA Begrensning av innvandring var en av de viktigste valgkampsakene til den konservative regjeringen som kom til makten i november 2001, bestående av Venstre og Det konservative folkeparti, med støtte fra Dansk Folkeparti. Partiene spilte i noen grad på fremmedfrykt etter terrorangrepene i USA 11. september samme år. Selv om flyktningpolitikk ikke var en like stor sak i valgkampen i 2005, har den harde linjen fortsatt. Av 3220 asylsøkere fikk kun 338 innvilget asyl i 2004. De fleste søkerne kom fra Serbia og Montenegro (778), Afghanistan (285) og Irak (217).

Integrasjonsdepartementet har vist at planene om en mer restriktiv asylopolitikk ikke var tomme valgløfter. Offentlig støtte til flyktninger og asylsøkere er kraftig redusert, ventetiden for permanent oppholdstillatelse er økt fra tre til sju år og familiegjenforening er blitt betydelig vanskeligere. Bevilgningene til det danske Flygtningenevnet, ankeinstansen i asylsaker, er blitt kraftig kuttet, noe som har ført til en lengre behandlingstid. Antallet kvoteflyktninger er også svært lavt: I 2004 ble bare 500 bosatt i Danmark i samarbeid med FN.

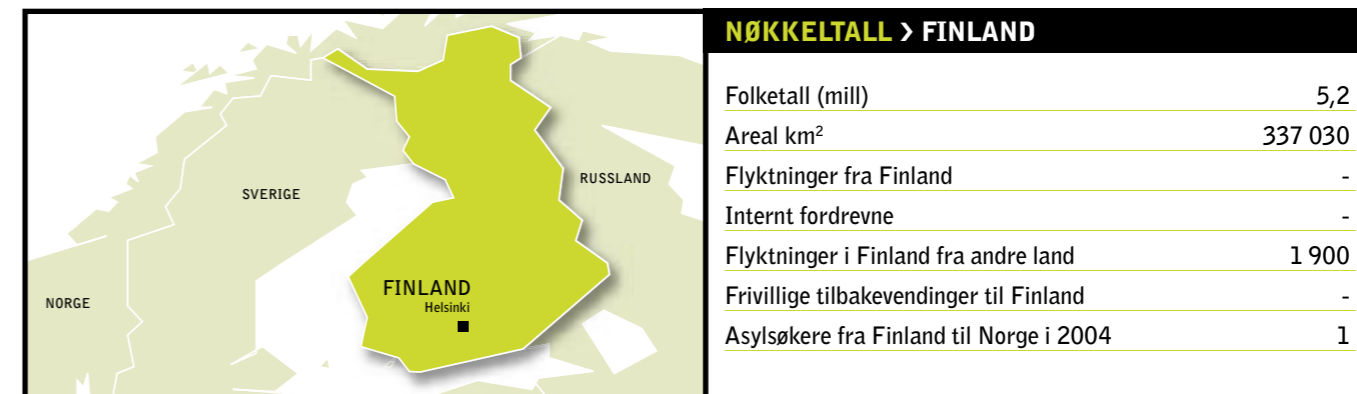
FORSVUNNEDE FOTBALLSPILLERE Etter to år ved makten hadde regjeringens harde linje halvert antallet asylsøkere. Fra 2003 til 2004 gikk antallet asylsøkere ned med ytterligere 30 prosent. Den vanskelige asylprosessen har ført til at noen kommer seg inn i landet på annet vis, for eksempel på visum i forbindelse med større sportsstevner som Dana Cup. Sommeren 2004 var det 120 fotballspillere, i hoved-

sak barn og unge fra afrikanske land, som aldri brukte flybilletten hjem. Ingen vet hvor de befinner seg, men sannsynligheten er stor for at de har søkt asyl i Danmark eller i andre Schengen-land.

Omkring 300 irakere har siden midten av 2003 opplevd sterkt press fra danske myndigheter om å reise tilbake til hjemlandet. Presset kom til tross for at FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) vurderte situasjonen i Irak som ustabil og frarådet hjemsending. Samtlige fikk avslag på sine asylsøknader, og i november 2004 demonstrerte de utenfor regjeringsbygningen i Danmark med anmodning om å få sakene sine vurdert på nytt.

KRITIKK FRA SVERIGE Internasjonalt har Danmark møtt reaksjoner mot den strenge politikken. UNHCR har flere ganger kritisert Danmark for bestemte punkter i lovgivningen og i gjennomføringen av asylopolitikken. Sveriges statsminister Göran Persson hevdet på et EU-toppmøte i november 2004 at danskenes strenge asylopolitikk fører til økt press på Sverige og flere asylsøkere til landet.

På den annen side er Danmark kjent som en sjenerøs bistands-giver, og er etter Norge det land i verden som gir mest til organisasjoner som jobber med flyktninger ute i verden. Under tsunamikatstrofen i Asia romjulen 2004 var Danmark en svært viktig støttespiller for FN. ■

TRENGER ARBEIDSKRAFT

FINLAND I DAG Mens antallet asylsøkere i Europa sett under ett er det laveste på seksten år, har Finland opplevd et økende antall asylsøkere. Samtidig har landet den raskeste behandlingstiden av asylsøknader i Europa. Finland har behov for mer arbeidskraft, og utreder nå en ny innvandringspolitikk som åpner for arbeidsinnvandring.

EFFEKTIV BEHANDLING 3861 personer søkte asyl i Finland i 2004, en økning på 20 prosent i forhold til 2003. 29 personer fikk asyl, 206 fikk oppholdstillatelse av beskyttelsesgrunner og 561 oppholdstillatelse av andre grunner, for eksempel familiegjenforening. Av søkerne som fikk avslag, ble nesten halvparten etter Dublin-konvensjonen sendt til et annet EU-land for å få søknaden sin behandlet. Av søkerne kom 837 fra Serbia og Montenegro, 341 fra Slovakia, 279 fra Makedonia, 253 fra Somalia, 238 fra Bulgaria og 215 fra Russland.

Behandlingstiden for asylsaker sies å være den mest effektive i Europa – med andre ord er Finland raskest både når det gjelder å avvise grunnløse asylsøkere og i behandling av søknader. Gjennomsnittlig behandlingstid var i april 2005 168 dager, mot 318 på samme tid i 2004. Noe av effektiviteten skyldes et nytt datasystem med digitaliserte asylsøknader. Den finske Flyktningrådgivningen er imidlertid kritisk til hvordan politiet sperrer inne personer mens de venter på en avgjørelse. Mennesker som ikke har begått kriminelle handlinger, blir satt i varetekt sammen med mistenkte for alvorlige forbrytelser.

MANGE FLERGANGSSØKERE Fingeravtrykkdatabasen Eurodac viste at hele 55 prosent av asylsøkerne til Finland i 2004 hadde søkt asyl i to eller flere land tidligere. Dette er det høyeste tallet i EU; tilsvarende tall for de fleste andre landene er under ti prosent. Den mest nærliggende forklaringen er Finlands plassering på Europa-kartet. En høy andel søkere fra Øst-Europa og nabolandet Russland underbygger

også dette tallet. Av fast bosatte utlendinger i Finland er russerne den klart største gruppen med 27 000 personer.

De siste årene har finnene utarbeidet en rekke nye lover og tiltak for å tilrettelegge forholdene for flyktninger. I 2004 ble det vedtatt en ny likestillingslov som gir strengere straffer for alle typer diskriminering. Finland har et eget minoritetsombud som bistår i saker som gjelder arbeids- og oppholdstillatelser og diskriminering, og støtter asylsøkere som har problemer med å få sosialhjelp og annen offentlig støtte. Finlands Flyktningehjelp driver dessuten støtteprosjektet, som har som mål å lære flyktninger finsk.

BEHOV FOR ARBEIDSKRAFT Finlands arbeidsstokk blir stadig eldre, og flere starter pensjonsalderen tidligere. Den potensielle mangelen på arbeidstakere har gjort at myndighetene ser nærmere på muligheten for arbeidsinnvandring. Høsten 2004 nedsatte regjeringen et utvalg som skal utforme en ny innvandringslovgivning med tanke på å aktivt rekruttere til arbeidslivet personer som har fått oppholdstillatelse. Utvalget la fram sin innstilling i mai 2005. Dermed går det også mot lysere tider for Finlands befolkning av utenlandsk opprinnelse, som ofte har hatt vansker med å få seg jobb. I slutten av 2003 var hele 58 prosent av somalierne i Finland arbeidsledige. ■

NØKKELTALL > FRANKRIKE

Folketall (mill)	60,7
Areal km ²	547 030
Flyktninger fra Frankrike	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Frankrike fra andre land	22 900
Frivillige tilbakevendinger til Frankrike	-
Asylsøkere fra Frankrike til Norge i 2004	-

SKJERPET KONTROLL

FRANKRIKE I DAG Frankrike er ett av få europeiske land som har opplevd en økning i antallet asylsøkere, med en økning på tre prosent fra 2003 til 2004. Med dette ble Frankrike det landet i Europa som behandlet flest asylsøknader i 2004.

SPRINGBRETT TIL STORBRIANNIA En politisk høyrebølge har påvirket regjeringen til å stramme inn i flyktning- og asylpolitikken. Dette har sammenheng med den illegale innvandringen til landet de siste årene. Om lag 100 000 personer kommer seg over landets grenser på ulovlig vis hvert år.

Mange asylsøkere skjuler seg på skip som går ut fra Cherbourg og andre havnebyer. Mer desperate metoder, som å gjemme seg under tog eller lastebiler, er også tatt i bruk. Etter press fra britiske myndigheter måtte Frankrike skjerpe grensekontrollen mot Storbritannia, blant annet ved å stenge flyktningmottaket Sangatte i 2002. Sangatte var velkjent som "springbrett" for flyktninger fra Frankrike inn i Storbritannia, som har rykte på seg for å ta bedre imot flyktninger.

I 2004 skjedde imidlertid en endring i flyktningtallene. Frankrike overtok Storbritannias plass på toppen over hvilke europeiske land flest flyktninger søkte seg til. Av de 61 600 asylsøkerne som kom til Frankrike i 2004, var de største gruppene fra Tyrkia (5172), Kongo (4018) og Algerie (4008).

En offentlig rapport fra 2004 viste at nærmere 250 000 utenlandske borgere som har fått avslag på asylsøknadene de siste seks årene, fremdeles oppholder seg i Frankrike. Franske myndigheter arbeider nå med et program for frivillig tilbakevandring.

I et forsøk på å bedre kontrollen ved grensene og minske ulovlig innvandring, skal alle franske statsborgere i løpet av 2006–2007 bytte ut pass og andre identitetskort med en microchip som inneholder digitaliserte bilder og fingeravtrykk.

LE PEN-EFFEKTEN Til tross for at lederen i det høyreekstreme partiet Front National, Jean-Marie Le Pen, ikke nådde opp i presidentvalget i 2002, har hans fokus på restriksjoner i innvandringspolitikken vunnet gehør i den sittende regjeringen. Godkjente flyktninger blir delt i kategorier med svært ulike rettigheter avhengig av hva slags forfølgelse de har vært utsatt for i hjemlandet. Politiet har fått utvidede fullmakter til å anholde såkalt mistenkelige utlendinger. Menneskerettsorganisasjoner har protestert kraftig og mener myndighetene ikke tar høyde for hvor komplekst problemet med illegal innvandring er.

EU-PÅVIRKNING Men Frankrike har også foretatt endringer i tråd med EU-direktivene av 1. mai 2004. En av endringene er at alle asylsaker nå har blitt overført til samme forvaltningsorgan, OFPRA, mens asylsakene tidligere ble behandlet på ulike steder, ut fra hvilken kategori de ble plassert i. En ny lovendring vedtatt i desember 2004 utvidet i tillegg asylprosedyren til å inkluderes en vurdering av hvorvidt personen forfølges av ikke-statlige aktører (non-state-actors), i tillegg til kun statlige aktører.

NYE "SIKRE LAND" Frankrike ønsker også å framskynde asylprosessen for søkere som kommer fra land som regnes som sikre, og målet er at disse sakene skal være avsluttet innen 15 dager. Sju nye land ble lagt til denne lista i 2004: Benin, Ghana, Kapp Verde, Mali, Mauritius, Senegal og Mongolia. Frankrike fikk ikke gjennomslag for å føre disse landene opp på listen over sikre land i drøftingene av en felles asylpolitikk for EU, men har valgt å betrakte søkere fra disse landene som grunnløse i sine egne retningslinjer. ■

NØKKELTALL > GEORGIA

Folketall (mill)	5,0
Areal km ²	69 700
Flyktninger fra Georgia	23 200
Internt fordrevne	240 000
Flyktninger i Georgia fra andre land	2 600
Frivillige tilbakevendinger til Georgia	117
Asylsøkere fra Georgia til Norge i 2004	82

INTERNE STRIDIGHETER

GEORGIA I DAG Ved inngangen til 2005 ventet 240 000 internt fordrevne og 23 200 flyktninger fortsatt på muligheten til å vende tilbake til sine hjem. Mange satte sin lit til president Mikhail Saakashvili, da han kom til makten i januar 2004. Så langt er de politiske og etniske spenningene like markante. I dag er det små utsikter til en snarlig løsning på de politiske og etniske konfliktene i Georgia.

TO KONFLIKTER To væpnede konflikter i løpet av første halvdel av 1990-årene har medført store vansker for det georgiske samfunnet. Den ene konflikten ble utspilt mellom georgiere og abkhasere om den autonome republikken Abkhasias status. Den andre var krigen mellom georgiere og ossetere om det autonome området Sør-Ossetias status. Flere hundre tusen mennesker ble drevet på flukt som følge av konfliktene, de fleste internt i landet.

ABKHASIA Foreløpig er det ikke oppnådd enighet om hjemvending og beskyttelse for de 225 000 etniske georgierne som ble fordrevet fra Abkhasia under løsrivelseskrigen i 1992–93. I de siste par årene har om lag 60 000 vendt tilbake til Gali-distriktet i Abkhasia. Sikkerhetssituasjonen der er imidlertid dårlig og preges av vold, overgrep og væpnede banditter.

Abkhasiske ledere setter anerkjennelse av området som en selvstendig stat som betingelse for at de fordrevne skal få vende hjem, en holdning FN har fordømt. Sporadiske forhandlinger mellom FN, Russland, Georgia og abkhasiske representanter har så langt ikke ført fram. I juli 2004 forhandlet abkhasiske og georgiske representanter om de internt fordrevnes rett til å returnere til Gali-distriktet, men forhandlingene var uten resultat.

SØR-OSSETIA Så langt har man heller ikke kommet nærmere en løsning på konflikten om Sør-Ossetias status. Omlag 12 000 internt

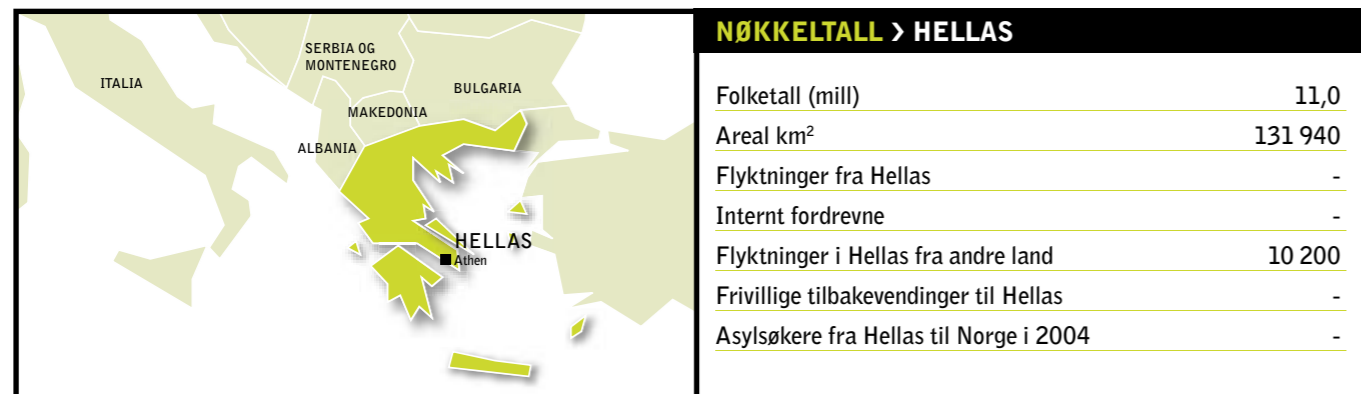
fordrevne venter fremdeles på å vende hjem. I fjor sommer blusset urolighetene opp igjen, etter at myndighetene i Tbilisi prøvde å legge press på utbryterrepublikken, og flere tusen ble fordrevet som følge av voldshandlinger.

I januar i år lanserte den georgiske regjeringen en plan som skal sikre utvidet selvstyre for Sør-Ossetia. Planen skal også sikre eienomsretten, retten til å vende hjem og finansiell støtte til de internt fordrevne. Planen ble resolutt avvist av lederne i Sør-Ossetia.

MOT INTEGRERING Myndighetene har i stor grad vært imot at de internt fordrevne integreres på andre steder enn hjemstedet. Politikken har tatt sikte på at de skal vende hjem og bidra til å knytte de to utbryterregionene nærmere til sentralmakten i Tbilisi. Etter mer enn ti år hjemmefra lever de fleste internt fordrevne fremdeles under elendige forhold. Om lag halvparten bor i tidligere hoteller, skoler, fabrikker og sykehus. Arbeidsledigheten er stor og mange er avhengige av hjelp utenfra.

Georgia sliter hardt økonomisk, etter Sovjetunionens sammenbrudd, indre splittelse og økonomiske nedgangstider. Nivået på de offentlige tjenestene er lavt og hjelpen til de fordrevne og de fattigste omfatter kun det aller nødvendige. De internt fordrevne har likevel samme tilgang til offentlige tjenester som den øvrige befolkningen.

EN VISS OPTIMISME Maktskiftet i Georgia førte til en forsiktig optimisme. Den nye regjeringen har initiert flere reformer som gjelder internt fordrevne. De forskjellige instansene er imidlertid preget av mangel på koordinering, organisasjon og informasjon, noe som fører til at i utgangspunktet gode reformer ofte ikke får de ønskede resultatene. ■

INTERNASJONAL KRITIKK OG OLYMPISK ÅND

HELLAS I DAG Hellas har mange års erfaring med flyktninger. Under de olympiske leker i Athen i august 2004 hadde arrangørene i samarbeid med FN sterkt fokus på flyktningsproblemer, men Hellas fikk samtidig kritikk for dårlig behandling av sine egne asylsøkere.

LANG FLYKTNINGSHISTORIE På 1920-tallet kom en rekke flyktninger fra Russland og Øst-Europa for øvrig, men landet hadde ikke noe apparat for å ta dem imot. Teltleire ble satt opp rundt storbyene Athen og Thessaloniki, og Folkeforbundet måtte tre støtte til. Etter andre verdenskrig ble det registrert over 200 000 flyktninger til landet, hovedsakelig av gresk avstamning fra Russland, Armenia, Hviterussland og Romania. Da en militærjunta tok makten i 1967, måtte mange flykte fra landet, kong Konstantin inkludert. Republikken ble innført i 1973, og siden 1980-tallet har større flyktninggrupper kommet fra Tyrkia, Polen, Iran, Etiopia, Libanon og diverse land i Midtøsten.

4470 personer søkte om asyl i Hellas i 2004. 936 av søkerne kom fra Irak, mens de øvrige største gruppene kom fra Afghanistan (382), Nigeria (325) og Georgia (323).

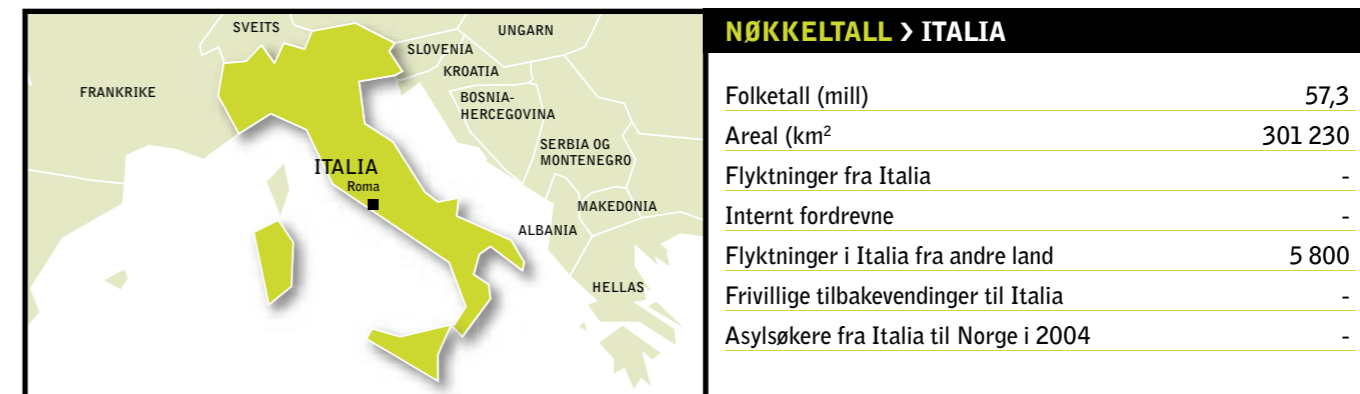
INTERNASJONAL KRITIKK Amnesty International uttrykte i 2003 bekymring for behandlingen av en rekke albanske flyktninger. I november ble en ulovlig innvandrer hentet av gresk politi og banket opp i full offentlighet før han ble sendt tilbake til Albania. Noen måneder tidligere hadde greske grensevakter skutt og drept en 18 år gammel albaner som forsøkte å ta seg inn i landet ulovlig. Amnesty viste også til mange andre hendelser hvor ulovlige innvandrere fra Albania er blitt svært dårlig behandlet av gresk politi, og appellerte til myndighetene om å instruere sine håndhevere av loven til å behandle mistenkte i tråd med menneskerettighetene.

Både Amnesty og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har tidligere kritisert Hellas for asylsøkernes manglende adgang til

juridisk hjelp og at antallet tolker er altfor lavt. UNHCR har i tillegg påpekt elendig standard på asylsentrene langs grensen for asylsøkere som venter på å bli sendt ut av landet.

OLYMPISK ÅND FOR FLYKTNINGER I forbindelse med OL i Athen 2004 ønsket arrangørene å sette fokus på flyktnings situasjon. Den internasjonale olympiske komité (IOC) samarbeidet med UNHCR om en rekke tiltak som knyttet sammen den olympiske ånd og sportslige prestasjoner. Flere FN-representanter for flyktningsproblemer løp med den olympiske ild gjennom Athen. Andre tiltak omfattet en leir for 450 unge flyktninger med idrettstalenter fra hele verden, og en plakatkampanje som oppfordret til å støtte flyktningbarn.

I forkant av OL fikk imidlertid greske myndigheter negativ oppmerksomhet. Gresk politi "rensket" Athens gater for hjemløse, blant dem mange asylsøkere fra Irak og Midtøsten. En stor gruppe asylsøkere arbeidet dessuten svart på OL-anleggene, og 40 arbeidere døde under byggearbeidene på grunn av dårlig sikkerhet. ■

FLYTENDE GRAV I MIDDELHAVET

ITALIA I DAG Det siste tiåret har Italia mottatt om lag ti tusen asylsøkere hvert år, og har dermed klart færrest søkere av de store EU-landene. Tallet for 2004 var 13 460 søkere. Inntil nylig var Italia det eneste landet i EU som ikke hadde egen lovgivning i asylsaker. Dette kom først i 2002. Samtidig opplever Italia i stadig større grad ulovlig innvandring, særlig østafrikanere som kommer sjøveien fra Nord-Afrika.

BÅTFLYKTNINGER RISIKERER LIVET Sjøveien mellom Tunisia og Sicilia er av sicilianske fiskere kalt "den flytende graven", da mange av båtflyktningene ikke overlever reisen. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har gjentatte ganger uttrykt bekymring for disse asylsøkerne. Flesteparten går i land på øyene Sicilia eller Lampedusa, men blir i de fleste tilfeller raskt sendt til Libya eller et annet nordafrikansk land. I oktober 2004 toppet det seg da over 600 asylsøkere ble sendt med elleve fly fra Lampedusa til Libya i løpet av bare fem dager. UNHCR mente at utsendelsen foregikk altfor fort, og at italienske myndigheter ikke hadde tatt seg nok tid til å vurdere om asylsøkerne hadde et reelt behov for beskyttelse eller ikke.

Italia opplevde i oktober 2004 sin egen "Tampa-sak" (se Australia) – om enn i mindre skala. Tretten menn som etter eget utsagn var kurdiske tyrkere ble nektet å gå i land på Malta fra et tyskeid tankskip. Mennene forsøkte å sende asylsøknadene sine til maltesiske myndigheter, uten hell. Ifølge EU-lovgivningen var det Italia som hadde ansvaret for å behandle søknadene, og etter fem dager med diplomatisk tautrekking, sa italienske myndigheter ja til å ta imot flyktningene og behandle søknadene deres.

TO TYPER SENTRE Tre måneders midlertidig oppholdstillatelse blir gitt så snart myndighetene har avklart at asylsøknaden skal behandles i Italia. Asylsøkere har ikke anledning til å utføre lønnet arbeid i

behandlingsperioden, men kan bosette seg hvor de vil. Ved innvilget asyl får flyktningen en midlertidig oppholdstillatelse på tre år, og kan søke om en økonomisk støtte på ca. 18 euro om dagen.

En asylsøker uten avklart identitet eller som har forsøkt å ta seg inn i landet på ulovlig vis, blir sendt til et såkalt "identifikasjons-senter". Asylsøknadene til personer på disse sentrene skal etter asyl-lovgivningen behandles raskere enn andre saker. De som skal sendes ut av Italia, blir plassert på en annen type senter, CPT (Centro di Permanenza Temporanea).

UNHCRs representanter i Italia er misfornøyd med at de ofte ikke har fått tilgang til verken saksdokumenter eller asylsentrene der båtflyktningene blir plassert før deportasjonen. Organisasjonen Leger uten grenser (MSF) har også blitt nektet adgang til CPT-asylsentre for å inspisere forholdene. ■

FÆRRE ØNSKER Å FLYTTE TILBAKE

KROATIA I DAG Sårene etter uavhengighetskrigen på 1990-tallet er i ferd med å gro i Kroatia. Landet er i ferd med å normalisere sitt forhold til nabolandene og regjeringen jobber med å forberede en snarlig inntreden i EU. Kroatia sliter likevel med å oppfylle sine forpliktelser med å ta imot hjemvendte flyktninger og reintegrere internt fordrevne.

ETNISK RENSING Oppløsningen av Jugoslavia skjerpet de etniske motsetningene og Kroatiens uavhengighetserklæring i juni 1991 resulterte i en væpnet konflikt som varte fram til 1995. Flere hundre tusen ble tvunget til å forlate sine hjem. Samtidig søkte flere tusen etniske kroater tilflukt i Kroatia, særlig fra naborepublikken Bosnia-Herzegovina. Etniske serbere, som før krigen utgjorde i overkant av 12 prosent av befolkningen i Kroatia, utgjør i dag kun 4,5 prosent.

Så langt er det kun en tredel av de over 300 000 etniske serberne som ble internt fordrevet eller flyktet utenlands som har vendt hjem. Fremdeles bor om lag 185 000 etniske serbere fra Kroatia i eksil i Serbia og om lag 19 000 i Bosnia-Herzegovina. Mange har fått statsborgerskap på sitt nye bosted, og registreres ikke lenger som flyktninger. Ved inngangen til 2005 var antallet flyktninger fra Kroatia redusert til i overkant av 70 000, mens rundt 10 000 etniske serbere var internt fordrevet i landet.

VANSKELIG Å VENDE HJEM Kroatisk myndigheter har vært motviljige til å bistå etniske serbere med å vende tilbake til Kroatia. Særlig vanskelig har det vært for serbere å få tilbake eiendommen de flyktet fra eller få hjelp til gjenoppbygging av sine ødelagte hus. I den senere tid har regjeringen satt i verk tiltak for å løse dette, men fortsatt skorter det på praktisk gjennomføring.

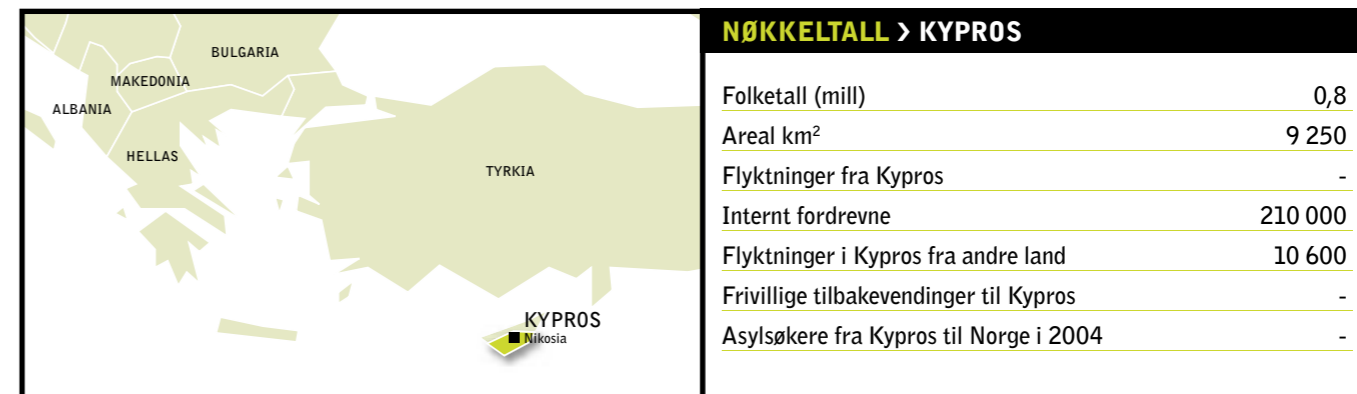
Etniske serbere blir ofte diskriminert på arbeidsmarkedet og havner bakerst i køen til offentlige tjenester som skole og helse. Også noen etniske kroater er forhindret fra å vende hjem på grunn av

dårlige økonomiske og sosiale forhold. I enkelte områder i landet er arbeidsledigheten opp mot 90 prosent, noe som fører til at det kun er de eldre som vender tilbake til disse områdene.

GIR OPP ØNSKET Fram til nå har om lag 127 000 kroatisk flyktninger returnert til Kroatia etter krigens slutt: 80 000 fra Serbia og Montenegro og mer enn 11 000 fra Bosnia-Herzegovina. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) arbeider fremdeles med å støtte tilbakevendingsprosessen og organisasjonen regner med at ytterligere 22 000 flyktninger vil vende tilbake til sine hjem i Kroatia dette året. Mange har imidlertid gitt opp forsøket på å gjenoppta livet på hjemstedet, og har fått nytt statsborgerskap i eksillandet. I tillegg er det mange serbere som ikke lenger ønsker å vende tilbake til sine hjem i Kroatia.

NORMALISERING Den første avtalen om flyktninger og internt fordrevne rett til å vende hjem ble inngått i 1997. Fram til 2002 ble denne retten i stor grad ignorert av myndighetene i landet. Siden desember 2003 har regjeringen programfestet støtte til tilbakevendning av minoriteter og lovet å løse problemer knyttet til eiendom, gjenoppbygging og pensjoner. EU på sin side har krevd at regjeringen gjør mer enn det den hittil har gjort for å sikre rettighetene til etniske minoriteter.

Som et ledd i normaliseringsprosessen på Balkan og Kroatiens ønske om å bli medlem i EU, inngikk regjeringen i Zagreb i januar i år en avtale med Bosnia-Herzegovina og Serbia og Montenegro om å løse flyktningproblemene innen utgangen av 2006. ■

ØKT PRESS MOT FERIEØY

KYPROS I DAG Turistene på den populære ferieøya Kypros har i liten grad latt seg merke med den årelange konflikten som har herjet øya. I flere tiår har øya vært oppdelt i en gresk og en tyrkisk del, og rundt en kvart million mennesker på flukt i eget land har ikke kunnet vende tilbake til hjemmene sine. Samtidig er Kypros ett av få land i verden hvor antallet asylsøkere øker kraftig. EU-medlemskapet i 2004 og øystatens plassering i Europas ytterkant er trolig en av de viktigste årsakene til dette.

KONFLIKT MED DYPE RØTTER Da Kypros fikk sin selvstendighet i 1960, tok det greske flertallet på øya makten. I underkant av 80 prosent av øyas innbyggere er av gresk avstamning, 18 prosent er tyrkere og fire prosent har røtter i andre land, for eksempel Armenia. Det var stadig uroligheter mellom tyrkere og grekere, og det toppet seg i 1974 da Tyrkia invaderte den nordlige delen av øya og bombet hovedstaden Nicosia. Nær en tredel av befolkningen ble drevet på flukt i sitt eget land; 200 000 gresk-kyprioter flyktet til den sørlige delen av øya, mens 60 000 tyrkisk-kyprioter dro nordover. Situasjonen har siden vært fastlåst, og Kypros er fortsatt delt i to administrative enheter.

NEI TIL GJENFORENING Et håp om gjenforening ble tent våren 2004 da den greske og tyrkiske statsminister ble enige om et fredsforslag. Målet var å få landet gjenforent før Kypros ble ett av EUs nye medlemsland 1. mai samme år. I en folkeavstemning om avtalen 24. april 2004 lød et rungende ja fra den tyrkiske siden med 65 prosent, mens 75 prosent av gresk-kypriotene stemte nei. Dermed er det bare den greske sørsiden av øya som får nytte godt av fordelene EU-medlemskapet gir. Fremdeles står lederne fra de to delene av øya langt fra hverandre i viktige spørsmål, som de internt fordrevnes muligheter til å få husene sine tilbake.

BEHANDLER EGNE ASYLSAKER Kypros har behandlet sine egne asylsaker bare siden 1. januar 2002, i instansen Asylheten. Før denne datoen var det FNs høykommissær for flyktninger som tok seg av øystatens asylsaker. Antallet asylsøkere har økt kraftig etter at landet ble EU-medlem. I 2004 søkte 9860 personer asyl på Kypros, mot 4400 året før.

Den 23. april 2003 ble grensen mellom den gresk-kypriotiske og den tyrkiske delen av Kypros åpnet for første gang siden den tyrkiske invasjonen i 1974. Mange asylsøkere har etter dette ankommet den nordlige delen av øya for så å krysse grensen mot sør. En rekke båter med illegale innvandrere er stoppet i kypriotiske farvann de siste årene, både i nord og sør. Mange som kommer fra Libanon og Syria, er blitt sendt tilbake til hjemlandene.

STUDENTER SØKER ASYL En annen stor gruppe asylsøkere har opprinnelse fra Bangladesh og Pakistan. Mange av disse er ungdom som kommer til landet på lovlige studentvisum. De studerer gjerne merkantile fag eller hotellfag, og håper å få en jobb i turistnæringen så de kan sende penger hjem til familien. Agenter i hjemlandet har i enkelte tilfeller krevd svært høye summer for å få studentene inn i landet, med løfter om oppholds- og arbeidstillatelser som ikke stemmer med virkeligheten. ■

NØKKELTALL > NEDERLAND	
Folketall (mill)	16,3
Areal km ²	41 526
Flyktninger fra Nederland	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Nederland fra andre land	12 800
Frivillige tilbakevendinger til Nederland	-
Asylsøkere fra Nederland til Norge i 2004	1

DRAP SKAPER FREMMEDFRYKT

NEDERLAND I DAG Nederlenderne er splittet i flyktningsspørsmålet. Noen mener den tradisjonelt liberale nasjonen og hjemlandet til Menneskerettighetsdomstolen i Haag ikke kan være bekjent av så strenge asylregler. Drapene på to sentrale kritikere av islam og innvandrere de siste årene har nørt opp under fremmedfrykt i landet, og ved siden av Danmark er Nederland ett av Europas mest restriktive land i asylspørsmål.

SENTRER FOR AVVISTE ASYLSØKERE "Nederland er fylt opp!" Dette var hovedslagordet til den høyrepopulistiske partilederen Pim Fortuyn, som ble drept i forkant av valgkampen i 2002. Likevel fikk det nokså nystiftede partiet hans, LPF, et betydelig antall representanter i parlamentet, samt ministerposten for utlendingspolitikk og integrasjon. Minister Hilbrand Nawijn var raskt ute med å foreslå at asylsøkere skulle holdes innesperret mens søknadene deres er under behandling. Forslaget ble ikke vedtatt, men det er bygd flere "deportasjonssentre" ved flyplasser og havner. Disse har plass til flere hundre personer, og huser personer som har fått avslag på sine søknader og som venter på å bli sendt ut av landet. Menneskerettsgrupper og flyktningorganisasjoner har vært sterkt kritiske til sentrene, som de mener minner om fengsler.

Drapet på filmregissøren Theo van Gogh i november 2004, som ble knyttet til en film om tvangsgifte i muslimske samfunn, bidro ikke til å gjøre fremmedfrykten mindre i Nederland.

KRITIKK FOR UTVISNINGER I 2004 søkte 9780 personer om asyl i Nederland, en nedgang på 27 prosent fra året før. De største gruppene kom fra Irak (1043), Somalia (792) og Afghanistan (689). I februar 2004 kom et vedtak om å gi 2300 flyktninger i landet permanent oppholdstillatelse, men også utvise 26 000 asylsøkere uten formell oppholdstillatelse fra landet i løpet av tre år. Vedtaket møtte protester fra organisasjoner og nederlendere for øvrig, og 10 000 men-

nesker samlet seg i demonstrasjonstog i Amsterdam. Menneskerettsorganisasjonen Human Rights Watch har også kritisert Nederland for det stigende antall søknader som vurderes som «åpenbart grunnløse». 30 prosent av disse sakene dreier seg om enslige mindreårige asylsøkere, som tidligere stort sett fikk opphold på humanitært grunnlag.

ULIKE TYPER BESKYTTELSE Blir man anerkjent som flyktning, får man tre års midlertidig oppholdstillatelse i Nederland. Dersom forholdene i flyktningens hjemland blir vesentlig bedre, kan saken bli gjenopptatt og oppholdstillatelsen inndratt. Etter tre år kan flyktningene søke om permanent oppholdstillatelse, og etter fem år kan de søke om nederlandsk statsborgerskap. Samme vilkår har asylsøkere som gis opphold på humanitært grunnlag. Dette gis for eksempel til traumatiserte flyktninger eller personer som risikerer tortur hvis de vender tilbake til hjemlandet. Det gis også status som krigsflyktning, som gjelder i ett år. Tar krigen i hjemlandet slutt, kan flyktningen bli sendt tilbake eller få saken sin gjenopptatt.

Flertallet av asylsøkerne oppholder seg på asylsentre mens saken er under behandling. Her får de utbetalt et ukentlig beløp til mat og klær. Lege- og retts hjelp er gratis. Asylsøkerne har lov til å jobbe i begrensede perioder, og barna får skolegang. Alle flyktninger må gjennom et obligatorisk integreringsprogram med nederlandsk språkopplæring. ■

NØKKELTALL > NORGE	
Folketall (mill)	4,6
Areal km ²	324 220
Flyktninger fra Norge	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Norge fra andre land	8 900
Frivillige tilbakevendinger til Norge	-

NY UTLENDINGSLOV

NORGE I DAG Selv om Norge ikke er medlem av EU, er landet likevel påvirket av utviklingen i Europa. Strengere yttergrenser og samarbeid blant annet gjennom Schengen- og Dublin-avtalene har bidratt til en nedgang i antall asylsøkere i hele Europa. I Norge søkte 7945 personer asyl i 2004, en nedgang på nesten 50 prosent fra 2003. Hittil i år er antallet asylsøkere til landet langt lavere enn på samme tid i 2004. Utviklingen har ført til at asylmottakene nedbygges med over 2000 plasser.

FAMILIEGJENFORENING Etter mønster av dansk praksis vurderer regjeringen å gjøre det vanskeligere å få familieetablering. Som en del av regjeringens tiltaksplan mot tvangsekteskap ble det fra 1. november 2003 innført krav om en viss månedlig inntekt ved familiejenforening når en av ektefellene eller samboerne er under 23 år. Dette er blitt utvidet til å gjelde alle som søker om familiejenforening med personer som har opphold av beskyttelsesgrunner eller på humanitært grunnlag. Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI) er blant kritikerne av denne praksisen, som har påpekt at retten til familie er et folkerettsprinsipp.

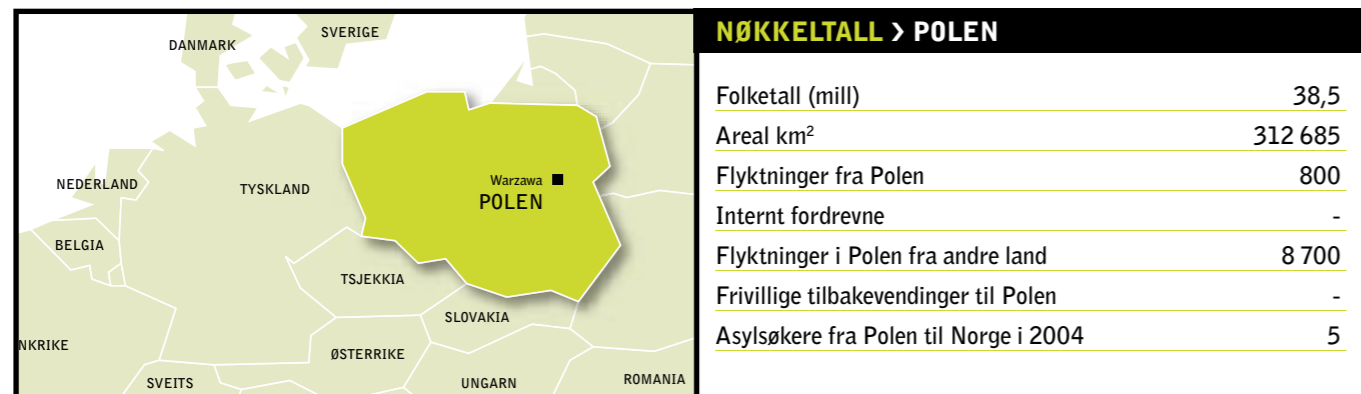
11 år gamle Charly fra Burundi fikk i april 2005 avslag på søknaden om å bli gjenforent med faren i Kristiansand. Årsaken var at faren tjente for lite. Redd Barna reagerte kraftig, og mente at Norge med dette hadde brutt FN's barnekonvensjon. Også barneombudet og den politiske opposisjonen kom med kraftig kritikk. Kommunalminister Erna Solberg måtte snu i denne saken. Charly fikk komme til Norge, og den strenge praksisen skal ifølge statsråden revurderes.

NEDSKJÆRINGER I MOTTAKENE Personer som venter på å få asylsøknaden sin behandlet, blir plassert i asylmottak. Asylsøkere får utbetalt et begrenset beløp hver måned, og de får gratis legehjelp og arbeidstillatelse mens saken behandles. Norsk organisasjon for

asylsøkere (NOAS) har hatt mye av ansvaret for veiledning av asylsøkere. Denne ordningen er nå erstattet av et informasjonsprogram som er utviklet av NOAS og UDI i samarbeid. Programmet består blant annet av en film som vises på transittmottakene Tanum og Lierskogen, samt en informasjonsbrosjyre som finnes på 38 språk. Programmet finnes i to versjoner, én for antatt grunnløse søkere og én for antatt godt begrunnede søknader. I tillegg får asylsøkere tilbud om kontakt med en informasjonsmedarbeider og tolk. Ansvaret for å gi flyktninger et sted å bo og for integrering, blant annet gjennom norskopplæring, ligger hos hver enkelt mottakerkommune.

Regjeringen har blitt kritisert for å ha kuttet kraftig i tilbudet asylsøkere får i mottakene. Blant annet er tilbudet om norskundervisning fjernet. Forskningsinstituttet SINTEF gjorde høsten 2004 en undersøkelse av seks asylmottak, på oppdrag fra UDI. En av hovedkonklusjonene da rapporten ble lagt fram i april 2005, var at asylsøkernes psykiske helse er blitt forverret etter at norskopplæringen ble borte.

UTVIDET FLYKTNINGBEGREP I oktober 2004 leverte utlendingslovutvalget et utkast til ny utlendingslov til Erna Solberg. Forslaget er ute på høring fram til juli 2005. Det nye lovforslaget går blant annet inn for å utvide definisjonen av flyktningbegrepet. Til nå har begrepet bare omfattet førstnevnte, som vil si personer med flyktningstatus ifølge FN-konvensjonen. Til nå har mennesker med opphold på humanitært grunnlag hatt færre rettigheter enn flyktninger. Hvis den nye loven blir vedtatt, vil dette skillet bli opphevet. Alle som trenger beskyttelse, vil dermed bli tilbudt de samme godene. ■

FRA TRANSITTLAND TIL MOTTAKER

POLEN I DAG Etter at Polen ble ett av ti nye EU-medlemmer 1. mai 2004, har en stor andel nye asylsøkere kommet til landet. Tidligere har flyktninger i all hovedsak benyttet Polen som transitland på vei til andre land i Europa. Kapasiteten til å ta imot asylsøkerne har på flere felt vært sviktende, og regjeringen har satt kreftene inn på å innføre et skikkelig visumsystem og økt beskyttelse av grensen.

FLYTTSTRØMMEN SNUDE Polen var i mange tiår et land folk hovedsaklig utvandret fra. Fra årene etter andre verdenskrig og til jernteppets fall i 1989 var det flere mennesker som forlot landet enn som innvandret. Mange tok seg illegalt over grensen til Tyskland, hvor de fleste som kunne dokumentere at de var av tysk avstamning, fikk oppholdstillatelse. Det er anslått at rundt seks millioner polaker forlot landet i denne perioden. Etter jernteppets fall snudde trenden nokså umiddelbart: Emigrasjonstallene sank, mens stadig flere ville inn i Polen i løpet av 1990-tallet.

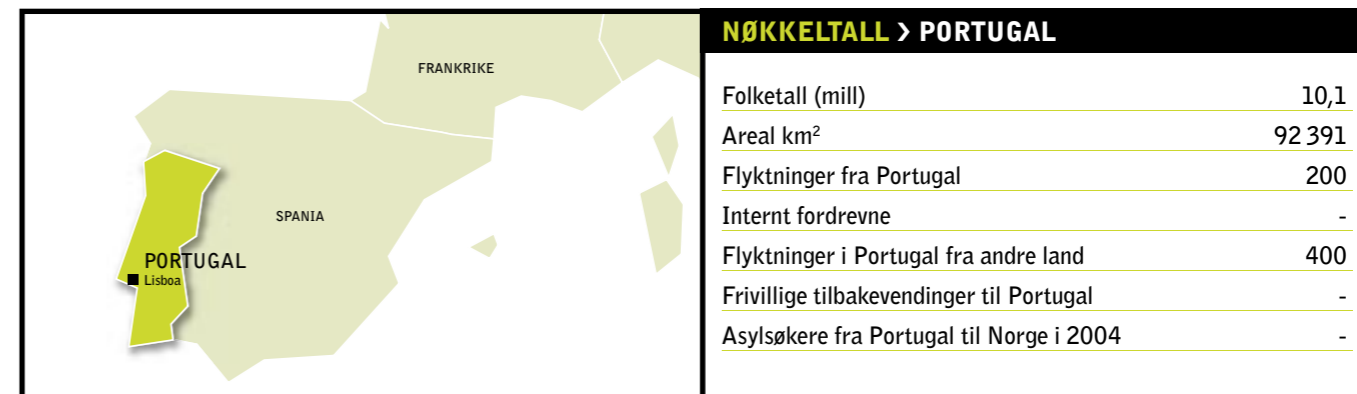
8080 personer søkte om asyl i Polen i 2004, en økning på 14 prosent fra året før. Hele 7180 av disse kom fra Russland, hovedsakelig fra Tsjetsjenia. Flesteparten av disse fikk avslag på asylsøknaden.

NY UTLENDINGSLOV 1. september 2003 trådte Polens nye utlendingslov i kraft. I motsetning til tidligere lover, skiller denne tydelig mellom asyl og økonomisk motivert innvandring. I tillegg til asyl, opphold på humanitært grunnlag og midlertidig beskyttelse, ble en ny form for oppholdstillatelse innført: "opphold på toleransegrunnlag" (engelsk: tolerated stay). Dette innebærer at man ikke får flyktningstatus, men får bli i Polen på grunn av uholdbare forhold i hjemlandet, som fare for å bli utsatt for tortur eller slavearbeid. Asylsøkere som er innvilget midlertidig opphold i Polen, får dekket utgifter til bolig, barnehage, klær og helseforsikring. Dessuten får asylsøkere juridisk bistand i opptil ett år. Ingen av disse godene

gjelder imidlertid asylsøkere som er gift med polske statsborgere. Arbeidstillatelse gis derimot til alle.

FOR LAV KAPASITET Noen desemberuker i 2004 gjennomførte nær 200 flyktninger sultestreik på et asylsenter nær Warszawa i protest mot uverdige forhold. De protesterte mot mangel på varmtvann og dårlig mat, og at det ikke fantes skolegang eller andre tilbud for barn. FN's høykommissær for flyktninger mente kravene kunne høres urealistiske ut, men påpekte at sultestreiken var et symptom på et mye større problem: At asylsentrene ikke er bygd for å ta imot så store mengder søkere som kom inn i landet etter at Polen ble EU-medlem.

For å stå bedre rustet mot det økte trykket av flyktninger fra Tsjetsjenia og andre som kommer inn i landet østfra, fikk Polen i april 2004 17 millioner euro fra EUs Schengen-fond. Disse pengene blir brukt til å bygge seks nye asylsentre på Polens grenseoverganger mot øst. Et tema som ble debattert i EU i 2004, var om det skulle bygges asylsentre utenfor unionen for søkere som venter på behandling. Polen motsatte seg forslaget om å bygge et slikt senter i Øst-Europa. "Mennesker som søker asyl, søker beskyttelse mot brudd på menneskerettighetene, og dem er det vanskelig å sende bort," uttalte innenriksminister Ryszard Kalisz i oktober 2004. Han påpekte også at Ukraina og Hviterussland har sagt klart nei til å bygge slike sentre innenfor sine landegrenser. ■

UTENLANDSK ARBEIDSKRAFT

PORTUGAL I DAG I løpet av 2004 var det bare 110 personer som søkte asyl i Portugal. Dette betyr ikke at Portugal ikke har tilstrømming av utenlandske borgere. Mange kommer fra tidligere kolonier for å søke arbeid. Landet har opplevd en enorm økonomisk vekst det siste tiåret, og behovet for arbeidskraft utenfra er stort. Nye lover går imidlertid i retning av å begrense innvandringen, delvis i tråd med EUs initiativ for en felles asylopolitikk.

STRENGERE KRAV Portugal har et av de laveste antallet asylsøkere og flyktninger i hele Europa. Likevel er det anslått at nærmere 400 000 immigranter oppholder seg i Portugal. Mange av disse har bodd og jobbet i landet i flere år uten å ha formalitetene i orden. En stor andel kommer fra tidligere kolonier. Behovet for arbeidskraft var årsaken til at Portugal i en lang periode ikke hadde noen innvandringsstopp.

Fra 1. januar 2003 trådte en ny regel i kraft som begrenser antallet utlendinger som får oppholds- og arbeidstillatelse i landet. Alle som ønsker å bo og arbeide i Portugal må søke om dette fra hjemlandet sitt. I en overgangperiode får alle med ulovlig opphold ett års oppholdstillatelse dersom de kan framvise arbeidskontrakt. Myndighetene har imidlertid varslet at de vil holde et øye med ulovlige immigranter, og oppfordrer alle utlendinger som bor i landet uten formelle rettigheter, til å reise hjem for å søke arbeid og opphold derfra.

STILLINGSANNONSER I UTLANDET Det store behovet for arbeidskraft gjør likevel at landet tar imot en rekke immigranter og til en viss grad oppfordrer dem til å komme til landet. Stillinger blir utlyst i mange utenlandske medier, særlig i østeuropeiske og vestafrikanske land og tidligere koloniland som Brasil, Mosambik og Angola. Det er fra disse landene de fleste immigrantene kommer.

Regjeringen har de siste årene satt i verk flere tiltak for å bekjem-

pe diskriminering i Portugal. Et høykommissariat for innvandrere og etniske minoriteter (ACIME) ble opprettet i 2002, og driver juridisk bistand, opplysningsarbeid og kampanjer. Den nasjonale trygdeetaten har dessuten lagt stor vekt på å assistere innvandrerfamilier med små barn når det gjelder helsestell og førskoleutdanning.

STØTTE TIL ANGOLA I 2002 ble lederen for den angolanske opprørsstyrken UNITA, Jonas Savimbi, myrdet i Angola, og en langvarig borgerkrig tok endelig slutt. Året etter vendte titusener angolanere hjem fra Portugal. Portugiserne var tidligere koloniherrer i Angola, og ga ikke makten helt fra seg før Angola ble erklært selvstendig i 1975. En del av dem som har reist tilbake, er portugisiske statsborgere av angolansk opprinnelse, med et nostalgisk forhold til landet. Mange har sett forretningsmuligheter i et land som må bygges opp igjen etter nær 30 år med krigens ødeleggelser. Portugal har de siste årene støttet Angola med humanitær hjelp, mat, medisiner og oppstartshjelp for landbruket. ■

NØKKELTALL > RUSSLAND	
Folketall (mill)	141,6
Areal km ²	17 075 200
Flyktninger fra Russland	48 800
Internt fordrevne	339 000
Flyktninger i Russland fra andre land	150 000
Frivillige tilbakevendinger til Russland	54
Asylsøkere fra Russland til Norge i 2004	937

NEKTER FOR OVERGREP I TSJETSJENIA

RUSSLAND I DAG Ved inngangen til 2005 var 339 000 personer på flukt i den Russiske Føderasjonen. Det store antallet skyldes i all hovedsak konflikten i Tsjetsjenia. Ifølge russiske myndigheter er situasjonen normalisert, men det rapporteres stadig om grove brudd på menneskerettighetene. I desember 2004 sa president Vladimir Putin til europeiske journalister at det ikke hadde vært krig i Tsjetsjenia på tre år, og at de bare kunne dra hjem og feire jul.

FØRSTE INTERNASJONALE DOM Kampene mellom den russiske hæren og tsjetsjenske separatister brøt ut i 1994. Etter en våpenhvile i 1996 blusset konflikten opp igjen i 1999. Hundretusener av mennesker har blitt drept, fordrevet og utsatt for grove menneskerettighetsbrudd i løpet av disse årene.

I februar 2005 ble Russland dømt for alvorlige menneskerettighetsbrudd i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Dommerpanelet, som inkluderte en russer, var enstemmig etter at seks tsjetsjenere hadde lagt fram sin sak. Det er første gang en internasjonal domstol har funnet Moskva skyldig i alvorlige forbrytelser i Tsjetsjenia.

LITEN INTERESSE I EU Men det er stadig fare for at situasjonen i Tsjetsjenia kan gå i den internasjonale glemmeboken. I mars rettet menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch skarp kritikk mot EU for at Tsjetsjenia ikke sto på agendaen for årets møte i FN's menneskerettighetskommisjon. Den 5. mai i år uttalte Sergei Yastrjembsky, sjef for Kremles Europa-forbindelser, at konflikten i Tsjetsjenia ikke lenger er et viktig ankepunkt i forholdet mellom EU og Russland. Uttalelsen kom i forbindelse med toppmøtet mellom EU og Russland i Moskva samme måned.

MANGLENDE BESKYTTELSE Mens de fleste internt fordrevne tsjetsjenere oppholder seg i Tsjetsjenia, har mange også søkt tilflukt i

Ingusjetia, Dagestan, det nordlige Kaukasus og Moskva. Russiske myndigheter har imidlertid gjort lite for å sikre at tsjetsjenere som har flyktet fra sine hjem får nødvendig assistanse og beskyttelse utenfor Tsjetsjenia. I stedet har mange blitt truet og trakassert. Utstrakt diskriminering av tsjetsjenere gjør at mange sliter med å få jobb og bolig. Flere menneskerettighetsorganisasjoner hevder at mange internt fordrevne blitt presset til å reise tilbake til Tsjetsjenia. Spesielt gjelder dette tsjetsjenere i Ingusjetia.

SØKER ASYL Mange tsjetsjenere søker også beskyttelse i utlandet. I både 2003 og 2004 var asylsøkere fra Russland den største asylsøkergruppen i Europa. I Norge er tsjetsjenerne den gruppen som oftest får asylsøknadene sine innvilget. I 2004 fikk 1000 russere borgere asyl i Norge, og det store flertallet av disse var tsjetsjenere. Men tsjetsjenske asylsøkere får svært ulik behandling i Europa, og innvilgelsesraten varierer fra land til land. I de mer restriktive landene hevdes det ofte at tsjetsjenere ikke har behov for beskyttelse, fordi det er trygt for dem å bosette seg andre steder i Russland.

BESLAN SOM BREKKSTANG I september 2004 ble over 300 personer, hvorav over 170 barn, drept da væpnede tsjetsjenske separatister beleiret en skole i den russiske byen Beslan. Den tsjetsjenske krigsherren Shamil Basayev påtok seg ansvaret for gisselaksjonen. I etterkant har president Putin gjennomført en rekke reformer som menneskerettighetsorganisasjoner hevder vil svekke demokratiet. 100 internasjonalt kjente personer, deriblant Vaclav Havel og Carl Bildt sendte et brev til lederne for alle EU-landene og NATO-medlemmer der de protesterte mot disse reformene. ■

NØKKELTALL > SERBIA OG MONTENEGRO	
Folketall (mill)	10,5
Areal km ²	102 350
Flyktninger fra Serbia og Montenegro	27 900
Internt fordrevne	248 000
Flyktninger i Serbia og Montenegro fra andre land	76 500
Frivillige tilbakevendinger til Serbia og Montenegro	5 870
Asylsøkere fra Serbia og Montenegro til Norge i 2004	859

FLYKTINGENE INTEGRERES

SERBIA OG MONTENEGRO I DAG Serbia og Montenegro har tatt imot størstedelen av flyktingene fra 1990-årenes kriger på Balkan. I fjor ble det anslått at i underkant av 300 000 flyktninger fremdeles oppholdt seg i landet, de fleste fra Kroatia og Bosnia-Herzegovina. Ved inngangen til 2005 var antallet flyktninger imidlertid redusert til 76 500. Dette skyldes i hovedsak at mange nå har fått serbisk statsborgerskap og ikke lenger regnes som flyktninger.

INTEGRERT I EKSILLAND Av om lag 280 000 etniske serbere som flyktet fra Kroatia mellom 1991 og 1995, har kun 100 000 vendt tilbake. Både myndigheter og lokalbefolkning i Kroatia har motarbeidet tilbakevandring av serbere, og mange flyktninger har gitt opp håpet om å kunne flytte hjem igjen. Det store flertallet kroatiske serbere er derfor blitt serbiske statsborgere og har etablert seg på nytt i eksillandet.

Det har heller ikke vært noen omfattende tilbakevandring av de serbiske flyktingene fra Bosnia. I Serbia bor det i dag nærmere 100 000 serbere som flyktet fra Bosnia under krigen.

POLITISK STRATEGI Myndighetene i Beograd har derimot vært lite villige til å integrere internt fordrevne serbere fra Kosovo. I frykt for å bygge opp under Kosovos ønske om uavhengighet, anser de serbernes tilbakevandring til Kosovo som den eneste tenkelige løsningen.

Det er imidlertid små muligheter for at de internt fordrevne kan vende tilbake i nærmeste fremtid. Av om lag 250 000 serbere og andre minoriteter som flyktet fra Kosovo, er kun et fåtall vendt hjem, de aller fleste til områder der de ikke utgjør en minoritet. Mer enn 22 000 er internt fordrevet i selve Kosovo-provinsen.

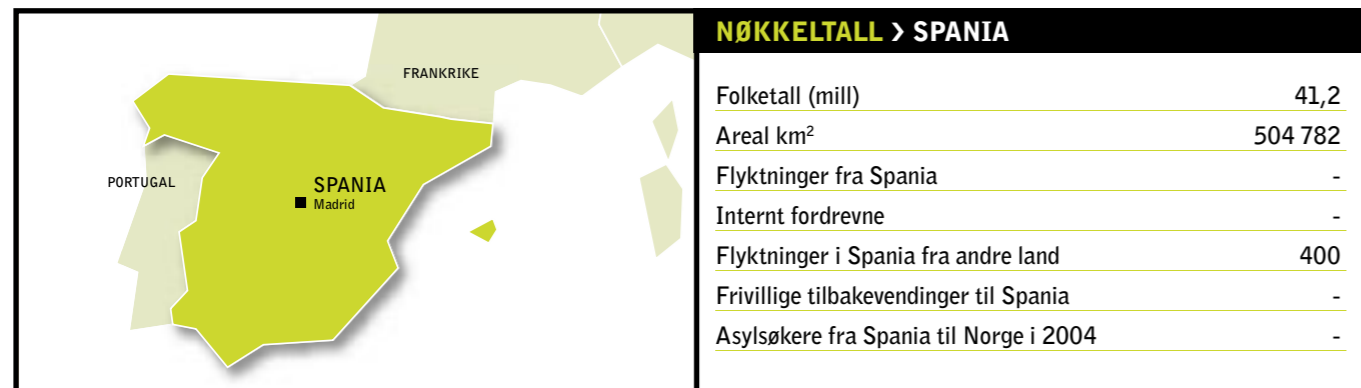
VANSKELIGE LEVEKÅR Av de om lag 300 000 serberne som bodde i Kosovo før utdrivelsen i 1999, er kun 80 000 blitt igjen. De utgjør i

dag kun to prosent av befolkningen. De aller fleste bor i den nordlige delen av byen Mitrovica, mens andre lever innenfor små enklaver beskyttet av den internasjonale fredsstyrken.

Etter de etnisk motiverte voldshandlingene i mars 2004 er tilbakevandringsprosessen så godt som stoppet helt opp. Selv om de etniske spenningene nå har avtatt opplever minoritetene, særlig serbere og roma (sigøynere), at sikkerheten ikke blir ivaretatt. Bevegelsesfriheten er fortsatt begrenset og mange møter problemer med å få tilgang til utdanning, rettsvesen, helsetilbud og arbeid. Ni av ti internt fordrevne befinner seg på eller under fattigdomsgrensen.

KOSOVOS STATUS Kosovos framtidige status er fortsatt uavklart. FN-administrasjonen (UNMIK) som styrer Kosovo som et protektorat, har ikke klart å gjenopprette et multi-etnisk samfunn. Albanerne krever uavhengighet fra Serbia og ønsker en snarlig avklaring. På motsatt side gjør regjeringen i Beograd krav på fortsatt suverenitet over provinsen, men er villig til å gi utvidet selvstyre. Så langt har partene stått langt fra hverandre og har vist liten evne og vilje til dialog. Etter urolighetene i 2004 ble spørsmålet om Kosovos framtidige status imidlertid satt på dagsorden, og det internasjonale samfunn har besluttet at diskusjonene om en endelig statusløsning for provinsen kan begynne i midten av 2005.

STOR GRUPPE I NORGE FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) er særlig bekymret for beskyttelsen til minoriteter fra Kosovo og anbefaler at medlemmer fra disse minoritetene gis anledning til å søke beskyttelse i andre land under henvisning til FN's flyktningskonvensjon. Flyktninger fra Balkan utgjør i dag en av de største gruppene av asylsøkere i Norge. ■

AMNESTI TIL ILLEGALE INNVANDRERE

SPANIA I DAG Som EU-medlem følger Spania EUs skjerpede linje, og satser på økt grensek kontroll og innstramminger i asylpolitikken for å få bukt med et økende antall illegale innvandrere. Samtidig er flere tiltak satt i verk for å bedre levekårene for flyktninger og innvandrere som allerede oppholder seg i landet.

AMNESTI OG ARBEIDSTILLATELSE 5370 mennesker søkte om asyl i Spania i 2004, en ørliten nedgang fra året før. De største gruppene kom fra Nigeria (1030), Algerie (988) og Colombia (632).

I begynnelsen av 2005 overrasket Spania flere medlemstater i EU ved å gi amnesti til ulovlige innvandrere i arbeid. Den sosialistiske regjeringen ga utlendinger som oppholder seg i Spania uten formalitetene i orden, men som allerede er i arbeid, muligheten til å oppsøke nærmeste sosialkontor for å registrere seg og få arbeidstillatelser. Dersom en utlending har bodd i Spania i seks måneder og får en ny arbeidskontrakt som varer i minst seks måneder, får han eller hun arbeidstillatelse for ett år. Nærmere 800 000 innvandrere, hovedsakelig fra Marokko og land i Latin-Amerika, vil kunne bli omfattet av denne ordningen. Amnestiet vil også sikre tilgang til en rekke goder, blant dem minstelønn, trygdeytelser og utdanning. Ifølge regjeringen er hensikten å unngå at arbeidsgivere utnytter ansatte som er i landet illegalt.

TERRORRAMMEDE FIKK BLI Spania fikk sitt 11. september nøyaktig to og et halvt år etter terrorangrepene i USA: 11. mars 2004. Denne dagen ble 202 mennesker drept og over 1600 skadd da fire tog ble sprengt i luften midt i rushtiden. Mindre enn to uker senere kunnegjorde den avtroppende regjeringen at utenlandske borgere som var blitt skadd i terrorangrepet, eller nære slektninger av de rammede, kunne søke om spansk statsborgerskap. Dette gjaldt også personer med status som illegale innvandrere.

I desember 2003 trådte nye tillegg til utlendingsloven i kraft.

Disse innebærer blant annet at personer som har blitt stoppet i forsøk på å komme seg inn i Spania på ulovlig vis, får en karantenetid på mellom tre og ti år før de får reise inn i landet igjen. Lokale domstoler fikk også utvidet tilgang til bortvisningsordre, slik at utsendelse av asylsøkere som får avslag, skal gå raskere.

FARLIG FLUKT Mennesker på flukt fra ulike deler av Afrika har i mange år forsøkt å reise over Middelhavet til Spania, ofte i farkoster som er i svært dårlig forfatning. Hvert år blir det rapportert et titall dødsfall blant de som forsøker å ta seg over havet. Svært mange av disse reiser via den spanske enklavven Ceuta i Marokko. Flere organisasjoner, blant dem Leger uten grenser (MSF), har uttrykt bekymring for asylsøkeres situasjon her. Ett av byens asylsentre som ble undersøkt i 2003, var svært overfylt, og mer enn 500 asylsøkere ble tvunget til å bo på gaten – 300 av disse uten noen form for støtte fra staten eller organisasjoner. Daværende høykommissær for flyktninger Ruud Lubbers oppfordret Spania til å sette av flere ressurser til å behandle asylsøknader og til å bedre forholdene for søkere som venter på behandling.

Spania og Marokko startet 1. januar 2004 et samarbeidsprosjekt for å sikre hjemreisen for mindreårige asylsøkere som reiser alene til Spania. En samarbeidsavtale med den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) om frivillig tilbakevending for innvandrere, asylsøkere og flyktninger ble undertegnet samme år. ■

VIL GJØRE LANDET MINDRE ATTRAKTIVT

STORBRIANNIA I DAG Storbritannia er tradisjonelt betraktet som et innvandringsvennlig land, men stadig flere innstramminger er foretatt de siste årene. Innvandring ble et hett tema foran parlamentsvalget i mai 2005, og flere organisasjoner uttrykte bekymring for den skarpe ordbruken og de nokså drastiske valgloftene. Samtidig synker tallet på asylsøkere kraftig, og diskriminering er et økende problem.

ATTRAKTIVT FOR ASYLSØKERE 40 200 søkte asyl i Storbritannia i 2004, en nedgang fra året før på nær 40 prosent. De største gruppene asylsøkere kom fra Irak (3975), Somalia (3279), Pakistan (3000), Zimbabwe (2500) og Kina (2405). Menneskesmugling har vært et stort problem i Storbritannia, og mange kommer til landet via Frankrike over Den engelske kanal. For første gang på mange år er Storbritannia ikke lenger det europeiske landet som mottar flest asylsøkere. Frankrike overtok denne posisjonen i 2004.

Det er flere grunner til at landet har vært et populært sted å søke asyl. Lenge var Storbritannia ett av få land hvor asylsøkere ikke trengte å være forfulgt av staten for å få innvilget asyl. Å være forfulgt av en bevegelse eller gruppe kan kvalifisere til opphold på humanitært grunnlag. Flyktninger får videre automatisk permanent oppholdstillatelse i landet. For mange asylsøkere er det også viktig at Storbritannia gir inntrykk av å være et rikt og moderne land, med en multietnisk sammensetning og lite diskriminering.

KRITIKK MOT VALGKAMPEN Bildet av Storbritannia som et fordomsfritt land har imidlertid slått sprekker de siste årene. Innvandrings spørsmål ble heftig debattert under valgkampen våren 2005. Regjeringspartiet Labour og den konservative opposisjonen (Tory) forsøkte begge å framstå som ivrige på å stramme inn innvandringen. Labour la fram en plan om lovendringer med fokus på å kontrollere grensene og drive ut kriminelle og andre som ikke gagnar

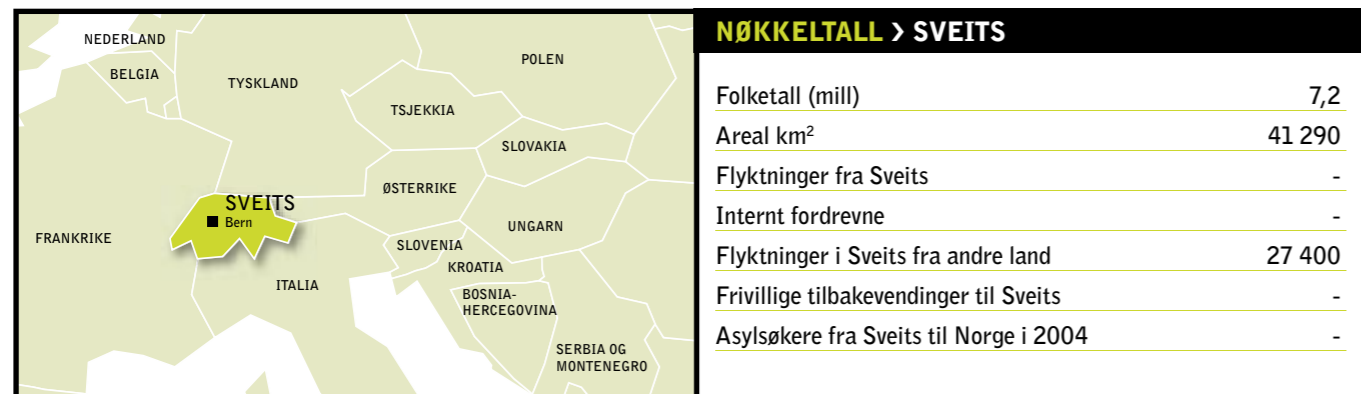
samfunnet. Den permanente oppholdstillatelsen flyktninger automatisk får, skal erstattes med en betinget oppholdstillatelse på fem år. Dersom forholdene i hjemlandet bedrer seg, skal flyktningen bli sendt hjem.

Som motsvar har de konservative lovet velgerne at ingen andre enn ekte flyktninger og personer med en bestemt fagkompetanse skal få komme inn i landet. En årlig kvote med et maksimalt antall flyktninger er også blitt foreslått fra konservativt hold, til tross for at dette er i strid med Flyktningkonvensjonen.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) mente ordbruken var ute av kontroll, og ba aktørene i valgkampen være mer bevisst på hva som blir sagt for å unngå å spre fremmedfrykt. Også kirkeledere har gått hardt ut mot partienes forslag til asylpolitikk. De siste tiårene har Storbritannia jevnlig opplevd en rekke rasistisk motiverte hendelser. I mange skolegårder er "flyktning" blitt et skjellsord.

INNSTRAMMINGER Etter et rekordhøyt antall asylsøkere i 2002 ble det høsten samme år innført betydelige restriksjoner i asylprosessen. Ett av de mest dramatiske tiltakene var at asylsøkere som ikke hadde fylt ut asylsøknaden så snart som praktisk mulig, ble nektet all økonomisk støtte. Dette førte til at over 10 000 mennesker i London alene sultet og var uten noe sted å bo.

Den nye asyl- og innvandringsloven fra 2003 reduserer sjansene til å anke avslag, og det er større rom for å sende asylsøkere til såkalte sikre tredjeland. I tillegg ble det innført fengselsstraffer for folk som ankommer uten lovlige dokumenter. Tidligere var det en uttalt målsetning for regjeringen å holde asylsøkere utenfor fengsels-systemet. ■

DUBLIN-AVTALEN TIL FOLKEAVSTEMNING

SVEITS I DAG Sveits har de siste årene møtt internasjonal kritikk for asylpolitikken. En stadig mer negativ holdning til flyktninger og innvandrere brer seg i landet, og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) er bekymret for enkelte partiers tendens til å omtale asylsøkere i sammenheng med terrorister og kriminelle. 5. juni 2005 gikk Sveits til folkeavstemning om hvorvidt landet skulle innlemmes i Schengen- og Dublin-avtalene. Resultatet ble en innlemmelse i avtalen og dermed knyttet Sveits tettere bånd til EU.

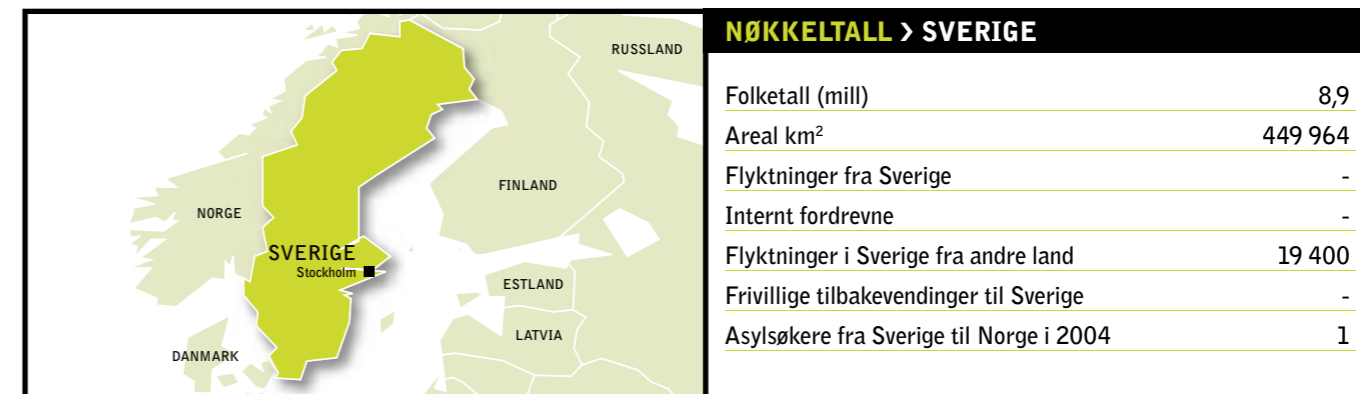
KRITIKK MOT TILTAK Tidligere har Sveits vært blant landene i Europa som har tatt imot flest asylsøkere per innbygger, men tallene har gått kraftig ned. 14 250 asylsøkere kom til Sveits i 2004, en nedgang på 30 prosent fra året før. Av disse kom 1777 fra Serbia og Montenegro, 1154 fra Tyrkia og 731 fra Georgia.

Om en flyktning får asyl i Sveits, får han eller hun oppholdstillatelse som må fornyes hvert år. Som flyktning får man arbeidstillatelse, økonomisk støtte og tilgang til utdanning og medisinsk hjelp på linje med sveitsiske borgere. Permanent oppholdstillatelse kan gis etter fem år. Sveits har ingen obligatoriske integrasjonsprogrammer, men det finnes en rekke tiltak for å hjelpe flyktninger inn på arbeidsmarkedet.

De siste årene har menneskerettsorganisasjoner flere ganger kritisert tiltak Sveits har iverksatt mot asylsøkere. For eksempel er det i enkelte større byer etablert soner hvor det ikke er adgang for såkalt uønskede grupper, blant dem asylsøkere. Hensikten skal være å få bukt med kriminaliteten. Det vakte også sterke reaksjoner da det kom fram at et senter for asylsøkere i Kreuzlingen ila asylsøkere disiplinærstraff dersom de ikke utførte husarbeid godt nok, og enkelte hadde blitt stengt inne på en celle med vann og brød som næring i opptil fem dager.

NY, STRENG LOVGIVNING Valget i desember 2003 ga mer makt til høyreorienterte og nasjonalistiske partier. Christoph Blocher, leder for valgvingen Sveitsisk Folkeparti, ble justisminister og dermed ansvarlig for asylpolitikken. Den nye lovgivningen har vakt bekymring internasjonalt. Asylsøkere som ikke kan framvise pass eller annet internasjonalt godkjent identitetskort (verken førerkort eller fødselsattest er gyldig), skal ikke få behandlet søknaden sin dersom ikke andre omstendigheter gjør det utvilsomt at de har status som flyktninger. Flyktningorganisasjoner har påpekt at når man er forfulgt av staten i hjemlandet, er det ikke alltid mulig å framskaffe slike identitetspapirer.

Det er også innført restriksjoner på andre typer beskyttelse enn asyl. For eksempel skal familiegjenforening ikke gis til innvandrere med kortere botid enn tre år. UNHCR er kritisk til at hovedfokuset i den nye loven synes å være økt effektivitet i saksbehandlingen, på samme tid som antallet asylsøkere går ned i hele Europa. De er også kritisk til bestemmelsen om at Sveits skal utveksle informasjon om asylsøkeren med myndighetene i søkerens hjemland. ■

FREMMEFRYKTEN ØKER

SVERIGE I DAG Tradisjonelt gjestfrie Sverige er kjent for en rekke omfattende tiltak for asylsøkere og for å assistere andre land i utforming av asylpolitikk. Imidlertid minker antallet asylsøkere, mottak legges ned og mottaksplasser reduseres. Rasisme og skepsis mot flyktninger er samtidig et økende problem.

FÆRRE SØKERE Totalt søkte 23 160 personer om asyl i Sverige i 2004. De største gruppene kom fra Serbia og Montenegro (4022), statsløse, hovedsakelig fra Midtøsten (1578), Irak (1456), Russland (1288) og Aserbajdsjan (1041). Dette er en nedgang på 26 prosent i forhold til 2003, og tendensen for årets tre første måneder i 2005 tyder på at antallet søkere vil gå ytterligere ned. I 2005 skal Sverige ta imot 1700 overføringsflyktninger, blant dem 300 colombianere i Costa Rica og Ecuador og 150 afghanere i Iran.

ØNSKER ÅPENHET Behandlingstiden i asylsaker har vært nokså lang i Sverige. Ofte er ventetiden for en asylsøker som har søknaden sin til behandling i Utlänningsnämnden på mellom ett og to år. Gjennomsnittlig behandlingstid gikk noe ned i 2004, men målet om seks måneders behandlingstid, og tre måneder i saker som gjelder barn, er ennå ikke nådd.

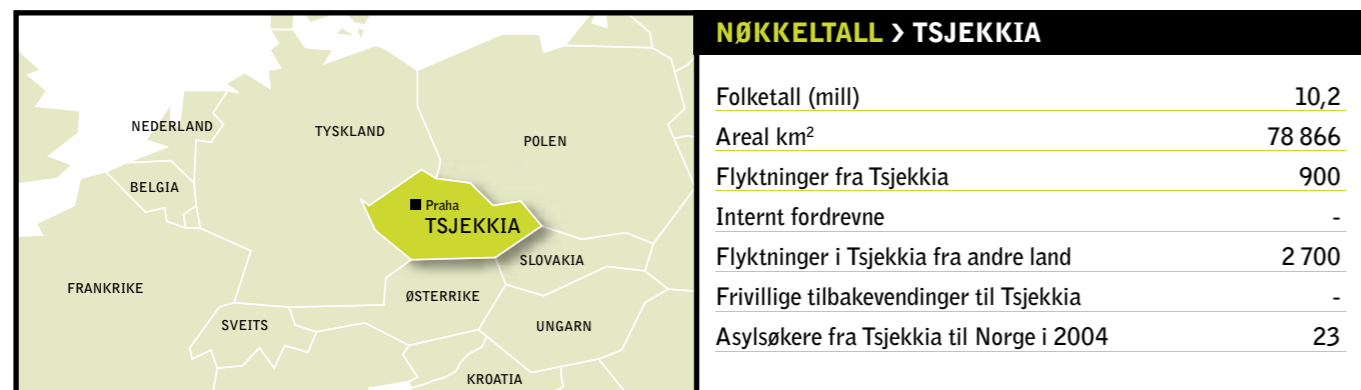
Migrationsverket har lagt planer om å gjøre informasjonen som legges til grunn for behandling av asylsaker, tilgjengelig. Alle interesserte skal få lese landinformasjon og andre generelle opplysninger som ligger til grunn for saksbehandlingen via verkets nettsider.

Fra 1. januar 2006 skal Utlänningsnämnden legges ned. I stedet skal anker i asylsaker føres i det regionale rettssystemet med asylsøkeren og Migrationsverket som motparter. Dette er med på å skape større åpenhet om sakene, da mer informasjon blir gjort offentlig gjennom en rettsak enn gjennom behandling i en nemnd. Kritikerne fra politisk hold har imidlertid påpekt at regjeringen mister sin mulighet til å påvirke beslutninger idet en tingrettsdommer skal

treffe avgjørelsen, ikke et sentralt oppnevnt utvalg.

HJELPER ANDRE LAND Migrationsverket hadde en betydelig rolle i å utforme andre staters asylpolitikk foran EU-utvidelsen i mai 2004. Etaten har støttet de baltiske landene og stater i den tidligere Sovjetunionen med å utvikle en flyktningpolitikk i samsvar med FNs krav, med støtte fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM). Samarbeidet har fortsatt etter EU-utvidelsen, og et EU-finansiert prosjekt med Sverige i spissen skal i løpet av 2005 hjelpe Ukraina, Hviterussland og Moldova med å løse utfordringer knyttet til å utforme asyl- og innvandringspolitikk.

SKEPSIS OG VOLD En undersøkelse fra 2003 viser at om lag halvparten av Sveriges befolkning er skeptiske til å ta imot flyktninger. Analytikere mener den økende skepsisen kan forklares med den økonomiske tilbakegangen Sverige har opplevd de siste årene. Nynazistiske gruppers voldelige overfall på utlendinger og anti-rasister har også i flere år rystet landet. En rapport fra Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse (ECRI) konkluderer med at Sverige har iverksatt gode tiltak for å bekjempe rasisme og diskriminering, men at det likevel er nødvendig med strengere lover og bedre håndhevelse av eksisterende lovverk for å komme den rasistiske volden til livs. ■

FÆRRE ASYLSØKERE ETTER EU-MEDLEMSKAP

TSJEKKIA I DAG Som ett av ti nye EU-land fra 1. mai 2004 ble Tsjekkia ikke bare del av Dublin-avtalen, men fikk avhjulpet et hardt presset system som verken i lovgivning eller ressurser var rustet til å ta imot en økende mengde asylsøkere. Etter EU-medlemskapet er antallet asylsøkere derimot halvert på ett år.

LOVDRING ETTER PRESS På 1990-tallet var Tsjekkia i all hovedsak et transitland for flyktninger som var på vei til land i Vest-Europa, særlig nabolandet Tyskland. Etter hvert som Tsjekkia har opplevd økonomisk vekst, blant annet i turistnæringen, har landet fått flere arbeidsplasser og blitt mer attraktivt for asylsøkere.

Tsjekkia opplevde dermed en voldsom økning i antallet asylsøkere allerede før landet ble EU-medlem. Mer enn 18 000 personer søkte asyl i landet i 2001, de fleste fra naboland i Øst-Europa. På denne tiden var det ingen begrensninger for hvor mange ganger man kunne søke asyl i landet, og arbeidstillatelse ble gitt umiddelbart. En ny lov ble satt i verk i februar 2002, hvor asylsøkere blant annet ikke fikk lov til å arbeide det første året etter at asylsøknaden var sendt til behandling. Etter internasjonalt press måtte Tsjekkia gi asylsøkere opphold også på humanitært grunnlag, i tillegg til kun å gi asyl til personer som har flyktningstatus ifølge Flyktningkonvensjonen.

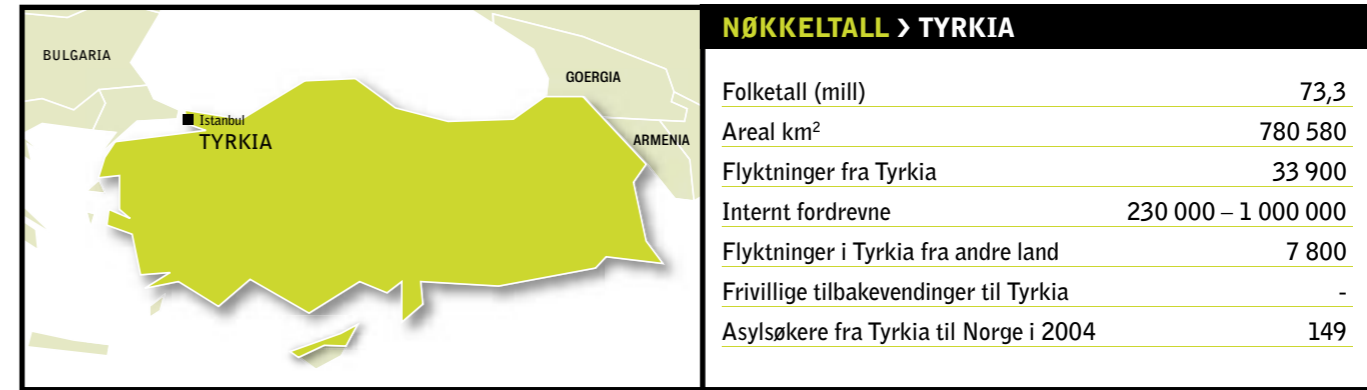
I motsetning til de fleste andre europeiske landene, har ikke Tsjekkia et eget forvaltningsorgan som tar seg av asylsøknader. Fra og med januar 2003 fikk de regionale myndighetene ansvaret for å behandle asylsøknader. I 2004 tok domstolen i byen Brno på seg å fungere som sentral ankeinstans ved avslag på asylsøknader.

ANTALLET SØKERE HALVERT 5460 personer søkte asyl i Tsjekkia i 2004. Dermed er tallet fra 2003 mer enn halvert. De fleste kom fra nærliggende land som Ukraina (1599) og Russland (1499). Innen fem dager skal en asylsøker få beskjed om asylsøknaden skal behandles i Tsjekkia eller i et annet land, i tråd med Dublin-forordningen. Bli ikke fristen overholdt, skal søkeren transporteres til et statlig asylmottak. Her får søkeren tolketjenester, mat og husly. Vil søkeren anke en avgjørelse, må dette skje innen sju dager. Innenriksdepartementet er ansvarlig for et statlig integrasjonsprogram for innvandrere og flyktninger.

Et menneskerettsombud ble opprettet i desember 1999. Imidlertid har få utlendinger benyttet seg av ombudet, trolig fordi arbeidet som gjøres, er lite kjent også blant tsjekkere. En kampanje våren 2005 hadde som mål å gjøre ombudet mer synlig og tilgjengelig.

STOR SIGØYNERBEFOLKNING Mange statsløse sigøynere har det siste tiåret slått seg ned i Tsjekkia. Disse kom i all hovedsak fra nabolandet Slovakia, og var i 2003 antatt å være et sted mellom 150 000 og 175 000 i antall. Sigøynere lever i stor grad under kummerlige forhold, og har problemer med å forholde seg til et tungrodd byråkrati. I tillegg er det rapportert mange tilfeller av vold mot sigøynere, ofte utført av politifolk.

I samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) startet myndighetene i 1996 et senter for sigøynere, hvor det blant annet skal gjøre det lettere for dem å få tsjekkisk statsborgerskap. Tsjekkiske myndigheter har dessuten hatt stort hell med å plassere sigøynerbarn i spesielle førskoleklasser som skal gjøre dem bedre forberedt til å begynne på vanlige tsjekkiske skoler. Flere sigøynere har forsøkt å få asyl i andre EU-land, spesielt i Storbritannia. ■

TOMME LØFTER FRA REGJERINGEN

TYRKIA I DAG Tyrkias søknad om EU-medlemskap har skapt økt internasjonal oppmerksomhet rundt forholdene til den kurdiske befolkningen i landet. Ved inngangen til 2005, var opptil én million mennesker internt fordrevet i landet, de fleste kurdere.

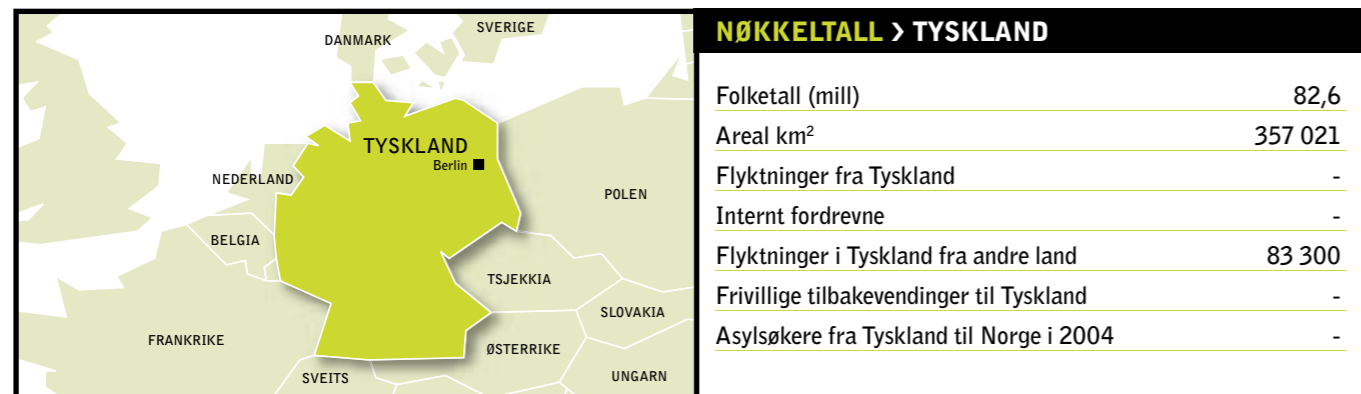
INNFRIKKE LØFTER I desember 2004 kom Tyrkia og EU fram til en avtale om medlemskapsforhandlinger for Tyrkia. Forhandlingene skal etter planen starte den 3. oktober 2005, og EU kan når som helst avbryte prosessen dersom Tyrkia ikke lever opp til en del minstekrav i forhold til menneskerettigheter. Utsiktene til EU-medlemskap er ment å skulle spore Tyrkia til å samarbeide med det internasjonale samfunnet om å finne en løsning for landets mange internt fordrevne kurdere. Men i mars 2005 offentliggjorde menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch en rapport, der de hevder at tyrkiske myndigheter fortsatt ikke har innfridd sine løfter om tiltak for å hjelpe internt fordrevne kurderne tilbake til sine landsbyer i det sørøstlige Tyrkia. Ifølge rapporten har Tyrkia oppgitt at en tredjedel av de internt fordrevne har fått vende tilbake, mens Human Rights Watch anslår at de reelle tallene enkelte steder utgjorde mindre enn en femtedel av regjeringens anslag.

LANGVARIG KONFLIKT Kurderne utgjør rundt en femtedel av befolkningen i Tyrkia. Helt siden opprettelsen av den tyrkiske staten i 1923 har den kurdiske minoriteten manglet frihet til å uttrykke sin kultur, og kurdere har jevnlig blitt fordrevet fra sine hjem. I 1984 gikk Kurdistan Workers' Party (PKK) til væpnet opprør. Myndighetene svarte med en kraftig offensiv rettet både mot PKK og mot den kurdiske sivilbefolkningen i det sørøstlige Tyrkia. Da PKK-leder Abdullah Öcalan ble arrestert i 1999, hadde over 35 000 mennesker blitt drept i konflikten.

HINDRER TILBAKEVENDING De siste årene har det vært roligere i de kurdiske områdene. For mange av de internt fordrevne har det imidlertid vært vanskelig å vende tilbake til landsbyene de ble fordrevet fra. Lokal militær har hindret tilbakevending, og i mange tilfeller har de også okkupert de internt fordrevnes hus og eiendommer. For å få lov til å vende tilbake, må internt fordrevne kurdere skrive under på at de flyktet på grunn av terrorisme, ikke fordi de ble undertrykket av den tyrkiske staten. De må også erklære at de ikke vil søke om erstatning fra staten. Mange lever under svært vanskelige forhold i slumområder. Humanitære organisasjoner har lenge vært nektet å arbeide blant de fordrevne.

SØKER TIL VESTEN Konflikten har også ført til en strøm av flyktninger ut av landet. På 1990-tallet flyktet 13 000 kurdere til Nord-Irak, og bare litt over 2000 har vendt tilbake til Tyrkia. I 2004 ble det inngått en samarbeidsavtale om tilbakevending mellom FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og tyrkiske og irakiske tjenestemenn. Irakiske myndigheter skal sørge for at tilbakevendelsen skjer frivillig og at flyktningene ikke utsettes for press. UNHCR skal ha fri tilgang til flyktningene både på irakisk og tyrkisk jord.

Et stort antall kurdere fra Tyrkia har også søkt asyl i Vest-Europa. I overkant av 16 000 tyrkiske statsborgere, primært kurdere, søkte asyl i andre land i 2004. De mest vanlige vertslandene var Tyskland, Frankrike, Storbritannia, Østerrike og Sveits. Asylsøkere fra Tyrkia utgjorde den fjerde største gruppen som søkte asyl til de 36 industrilandene som rapporterer til UNHCR. ■

INNSTRAMMINGER I GJESTFRITT LAND

TYSKLAND I DAG En ny innvandringslov med nye innstramminger trådte i kraft fra 1. januar 2005. På samme tid hadde det tradisjonelt gjestfrie landet i 2004 det laveste antallet asylsøkere på tjuv år. Den sosialdemokratiske regjeringen ble splittet da innenriksminister Otto Schily kom med et forslag om transittleire for asylsøkere i Nord-Afrika.

LETTERE Å UTVISE Regjeringen og opposisjonen har drevet tautrekking om utformingen av den nye innvandringsloven i nærmere fire år. Opposisjonen fikk gjennomslag for flere av sine krav om strengere sikkerhet, og utlendinger skal kunne utvises raskere dersom de utgjør en trussel ifølge en såkalt risikovurdering fra myndighetene. Asylreglene er strammet inn i henhold til EUs felles asylpolitikk. Menneskesmuglere som blir dømt til minst ett års fengsel, skal også utvises.

Samtidig har den nye innvandringsloven åpnet for en bredere definisjon av flyktningbegrepet. Loven ble utvidet med at mennesker som er utsatt for kjønnsbasert forfølgelse også skal regnes som flyktninger. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har dessuten sagt seg fornøyd med at Tyskland har tatt bort formuleringer om at det bare er stater flyktninger kan bli forfulgt av. Nå skal flyktningstatus også kunne gis til mennesker som forfølges av ikke-statlige aktører (non-state actors). Den nye loven styrker dermed muligheten til at mennesker som ifølge FNs flyktningdefinisjon har et reelt beskyttelsesbehov, skal få midlertidig beskyttelse i Tyskland. Flyktninger og innvandrere som får oppholdstillatelse skal samtidig få arbeidstillatelse, og trenger bare forholde seg til én offentlig instans.

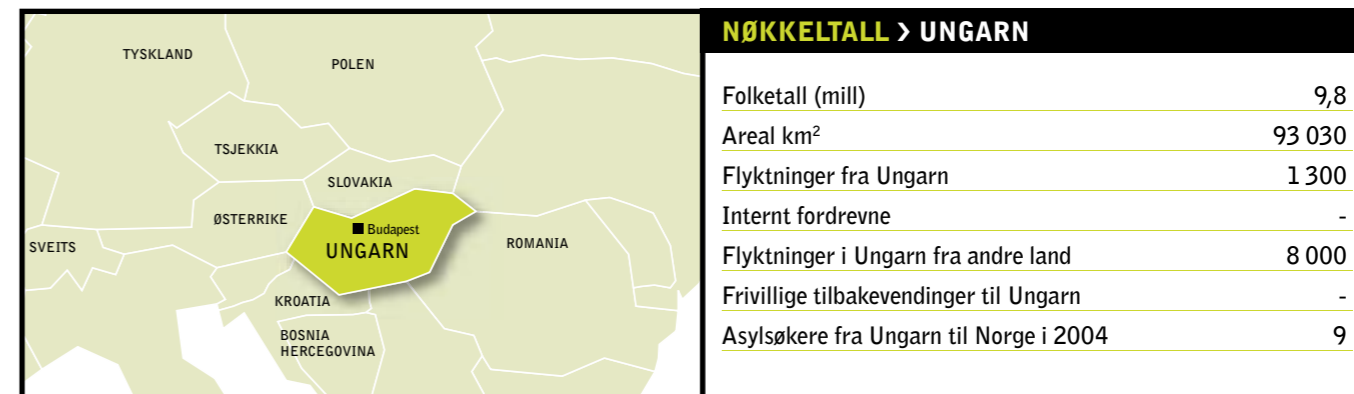
SYNKENDE ASYLTALL Tyskland er det landet i Europa som har tatt imot flest flyktninger de siste årene. 35 610 personer søkte i 2004 om asyl i Tyskland. Dette er det laveste antallet på 20 år, og en ned-

gang på nær 30 prosent fra året før. De største gruppene asylsøkere kom fra Tyrkia (4136), Serbia og Montenegro (3878) og Russland (2767).

Problemet med stadig flere ulovlige innvandrere som tar seg over havet fra nordafrikanske land til Europa, særlig Spania og Italia, blir stadig mer omfattende. I oktober 2004 ble Europakommisjonen enig om å gjøre et forsøk med fem transittleire for asylsøkere i Nord-Afrika. Forslaget kom opprinnelig fra Tysklands innenriksminister Otto Schily, og han fikk raskt støtte av opposisjonen. Hans egen utenriksminister, Joschka Fischer fra De Grønne, sa seg derimot helt uenig. EU støtter i dag sentre i Mauritania, Marokko, Algerie, Tunisia og Libya med utbygging av sentre, utvikling av asyllovgivning og opplæring av personell til sentrene.

TILSTRØMMING FRA BALKAN Hundretusener flyktninger, særlig fra Bosnia-Hercegovina, kom til Tyskland under krigen i det tidligere Jugoslavia. Freden på Balkan har fått mange til å vende tilbake, og mange er også tvunget til å reise hjem etter at de mistet sin midlertidige oppholdstillatelse.

I mange år har Tyskland vært det landet tyrkiske og kurdiske asylsøkere hovedsaklig har søkt seg til. En viktig grunn til dette er at mange av deres landsmenn holder til i Tyskland etter mye arbeidsinnvandring de siste 30 årene. Afghanske flyktninger har også i stor grad ønsket seg til Tyskland, trolig på grunn av landets engasjement i fredsarbeid i Afghanistan. ■

MER EFFEKTIVT MED NYE TILTAK

UNGARN I DAG Etter et folkeopprør som ble slått ned av sovjetiske styrker i 1956, måtte mange tusen ungarere flykte, blant annet til Norge. I dag er Ungarn EU-medlem og et land flyktninger søker seg til. Ungarn har engasjert seg i internasjonalt flyktningarbeid, og nyere lovgivning har fått fortgang i behandlingen av asylsøknader.

MANGE FRA KINA 1600 personer søkte asyl i Ungarn i 2004. Dette er en nedgang på over 30 prosent fra 2003. Søkerne kom i hovedsak fra Georgia (288), Serbia og Montenegro (180), Tyrkia (215) og Vietnam (105).

I likhet med mange av de andre nye medlemslandene som sluttet seg til EU 1. mai 2004, har Ungarn i mange år fungert som springbrett for flyktninger og innvandrere som ønsker å søke asyl i vest-europeiske land. Mange sigøynere holder til i Ungarn, og landet har i tillegg opplevd en stor tilstrømming av kinesere. Det er anslått at det bor i overkant av 10 000 kinesere i Ungarn. Mange av disse driver butikker eller annen handelsvirksomhet i mindre skala.

EFFEKTIVT MED NY LOV Myndighetene kuttet for noen år tilbake kraftig i bevilgningene til instansene som behandlet asylsaker, og hadde ingen intensjoner om å drive integreringsarbeid for dem som fikk midlertidig oppholdstillatelse. I 1999 kom en ny asyllov, hvor Justisdepartementet og de regionale innvandringsmyndighetene ble tildelt flere midler, og saksbehandlingen ble mer effektiv. Som hovedregel skal det falle en avgjørelse i asylsaker innen 60 dager, en frist som i stor grad blir overholdt.

I søknadsprosessen må asylsøkere bo på asylsenter eller et annet sted utpekt av myndighetene. En asylsøker som får oppholdstillatelse, har rett til å arbeide så snart søknaden er innvilget, og har rett til bosted på et asylsenter. Dersom søkeren velger å ikke bo på et slikt senter, men ordner seg bolig på egen hånd, må han eller hun melde fra om sin adresse til de lokale myndighetene med jevne

mellomrom. En flyktning kan søke om statsborgerskap etter å ha bodd sammenhengende i Ungarn i åtte år.

MOT SIGØYNER-DISKRIMINERING Mange statsløse sigøynere fra naboland har slått seg ned i Ungarn. I 2000 satte regjeringen i verk en rekke tiltak for å motvirke diskriminering av sigøynere på boligmarkedet, i utdanningsinstitusjoner og på arbeidsmarkedet. Regjeringen ønsket også å få bukt med politivold mot sigøynere. Human Rights Watch skrev imidlertid i en rapport i 2002 at dette arbeidet gikk for sakte. Dette året satte regjeringen i gang en anti-diskrimineringskampanje som fremdeles pågår.

SENTER FOR FLYKTNINGBARN Ungarns hovedstad har gitt navn til et forum for internasjonale migrasjonsspørsmål. Budapest-gruppen har som mål å forebygge ulovlig innvandring, med særlig vekt på migrasjon mellom EUs østeuropeiske stater og de tidligere sovjetrepublikkene.

I 2003 ble Sentral-Europas første senter for enslige flyktningbarn åpnet i byen Bekecsaba. Rundt 650 flyktningbarn var på det tidspunkt alene i Ungarn uten foreldre eller andre voksenpersoner. Barna skal få rettslig og psykologisk veiledning, mulighet til utdanning og voksenpersoner å støtte seg til. I tillegg til ungarske myndigheter har FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), Sveits, USA og private givere finansiert senteret. ■

INNHOOLD

135	Det globale flyktningbildet 2004/2005
139	Flyktninger i eksil
141	Internt fordrevne
143	Land som produserer flest flyktninger
144	Tilbakevending
145	Forhold flyktninger/befolkning
146	FNs Flyktningkonvensjon
147	Asylsøkere
151	Norske asylmottak
152	Bistand

Det globale flyktningbildet 2004/2005

Land	Folketall (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Antall internt fordrevne ⁵⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁶⁾
AFRIKA						
Algerie	32,9	69,5	1 890	102 000	1 000 000	1 600
Angola	14,5	40,1	740	14 900	40 000 – 340 000	223 300
Benin	7,1	50,7	440	5 900		100
Botswana	1,8	41,4	3 430	3 800		
Burkina Faso	13,8	45,8	300	1 000		
Burundi	7,3	40,8	100	60 700	170 000	482 200
Den sentralafrikanske republikk	4,0	39,8	260	30 600		31 800
Djibouti	0,7	45,8	910	18 000		100
Egypt	74,9	68,6	1 390	85 800		2 800
Ekvatorial-Guinea	0,5	49,1	*			100
Elfenbenskysten	17,2	41,2	660	74 200	500 000	48 000
Eritrea	4,5	52,7	190	4 700	59 000	204 200
Etiopia	74,2	45,5	90	116 000	132 000	52 100
Gabon	1,4	56,6	3 580	19 100		
Gambia	1,5	53,9	310	11 000		500
Ghana	21,8	57,8	320	48 100		11 700
Guinea	8,8	48,9	430	145 200	82 000	2 500
Guinea-Bissau	1,6	45,2	140	7 700		100
Kamerun	16,6	46,8	640	65 000		4 500
Kenya	32,8	45,2	390	269 300	360 000	11 800
Komorene	0,8	60,6	450			500
Kongo – Brazzaville	3,9	48,3	640	71 700	100 000	28 700
Kongo – DR	56,1	41,4	100	200 700	2 330 000	469 100
Liberia	3,6	41,4	130	38 600	310 000 – 450 000	328 300
Libya	5,8	72,6	*	12 400		300
Madagaskar	18,4	53,4	290			100
Malawi	12,6	37,8	170	7 000		2 900
Mali	13,8	48,5	290	12 300		4 200
Marokko	31,6	68,5	1 320	2 300		124 800
Mauritania	3,1	52,3	430	30 600		29 400
Mosambik	19,5	38,5	210	5 500		300
Namibia	2,0	45,3	1 870	16 900		1 400
Niger	12,9	46,0	200	400		200
Nigeria	130,2	51,6	320	9 500	200 000	31 200
Rwanda	8,6	38,9	220	36 100		59 300
Senegal	10,6	52,7	550	23 200	64 000	12 500
Sierra Leone	5,3	34,3	150	65 700		29 900
Somalia	10,7	47,9	*	3 000	370 000 – 400 000	324 900
Sudan	35,0	55,5	460	225 900	6 000 000	703 500
Swaziland	1,1	35,7	1 350	1 000		
Sør-Afrika	45,3	48,8	2 780	142 900		600

Land	Folketall (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Antall internt fordrevne ⁵⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁶⁾
Tanzania	38,4	43,5	290	602 300		4 400
Togo	5,1	49,9	310	11 700		7 300
Tsjad	9,1	44,7	250	260 000		54 200
Tunisia	10,0	72,7	2 240	100		100
Uganda	27,6	45,7	240	252 300	1 400 000	31 500
Zambia	11,0	32,7	380	173 900		400
Zimbabwe	13,0	33,9	*	6 900	150 000	12 100
AMERIKA OG KARIBIA						
Argentina	39,3	74,1	3 650	3 900		700
Belize	0,3	71,5	3 190	800		
Bolivia	9,1	63,7	890	500		200
Brasil	182,8	68,0	2 710	3 800		1 400
Canada	32,0	79,3	23 930	54 800		
Chile	16,2	76,0	4 390	700		700
Colombia	45,6	72,1	1 810	200	1 580 400 – 3 410 000	263 600
Costa Rica	4,3	78,0	4 280	10 600		400
Cuba	11,4	76,7	*	800		26 900
Den dominikanske republikk	9,0	66,7	2 070	1 000		100
Ecuador	13,4	70,7	1 790	45 100		500
El Salvador	6,7	70,6	2 200	200		8 100
Grenada	0,1	65,3	3 790			100
Guatemala	13,0	65,7	1 910	700	242 000	12 900
Guyana	0,8	63,2	900			1 000
Haiti	8,5	49,4	380			21 400
Honduras	7,3	68,8	970			1 900
Jamaica	2,7	75,6	2 760			400
Mexico	106,4	73,3	6 230	4 500	10 000 – 12 000	5 500
Nicaragua	5,7	69,4	730	300		9 800
Panama	3,2	74,6	4 250	1 900		
Peru	28,0	69,7	2 150	1 000	60 000	4 200
Saint Lucia	0,2	72,4	4 050			200
Saint Vincent og Grenadinene	0,1	74,0	3 300			200
Trinidad og Tobago	1,3	71,4	7 260			200
Uruguay	3,5	75,2	3 790	100		100
USA	300,0	77,0	37 610	232 800		300
Venezuela	26,6	73,6	3 490	180 100		4 900
ASIA						
Afghanistan	26,0	43,1	*	100	167 000 – 200 000	2 088 200
Bangladesh	152,6	61,1	400	150 000	500 000	10 400
Bhutan	2,4	63,0	660			120 500
Burma	50,7	57,2	*		526 000	691 800
Filippinene	82,8	69,8	1 080	2 200	60 000	66 200
India	1 096,9	63,7	530	393 300	600 000	14 600
Indonesia	225,3	66,6	810	200	600 000	24 100
Japan	127,9	81,5	34 510	6 100		
Kambodsja	14,8	57,4	310	700		15 700

Land	Folketall (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Antall internt fordrevne ⁵⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁶⁾
Kasakhstan	15,4	66,2	1 780	15 800		800
Kina	1 322,3	70,9	1 100	401 500		158 100
Kirgisistan	5,3	68,4	330	4 200		300
Laos	5,9	54,3	320			14 000
Malaysia	25,3	73,0	3 780	101 200		400
Mongolia	2,7	63,7	480			200
Nepal	26,3	59,6	240	130 600	100 000 – 150 000	101 400
Nord-Korea	22,9	63,1	*			101 900
Pakistan	161,2	60,8	470	968 800	30 000	18 200
Sri Lanka	19,4	72,5	930	100	352 000	88 200
Sør-Korea	48,2	75,4	12 020	2 200		300
Tadsjikistan	6,4	68,6	190	3 700		56 200
Thailand	64,1	69,1	2 190	460 800		1 300
Turkmenistan	5,0	66,9	1 120	13 300		
Uzbekistan	26,9	69,5	420	44 900	3 400	1 300
Vietnam	83,6	69,0	480	15 000		310 300
Øst-Timor	0,9	49,3	430			1 200
MIDTØSTEN						
De forente arabiske emirater	3,1	74,6	*	200		
Irak	26,6	60,7	*	96 600	1 000 000	366 100
Iran	70,7	70,1	2 000	1 046 100		36 100
Israel	6,7	79,1	16 020	700	150 000 – 300 000	700
Jemen	21,5	59,8	520	74 200		700
Jordan	5,8	70,9	1 850	168 300		900
Kuwait	2,7	76,5	16 340	51 800		100
Libanon	3,8	73,5	4 040	252 400	50 000 – 600 000	1 500
Palestina	3,8	72,3	1 110	1 635 000	21 100 – 50 000	2 972 100
Qatar	0,6	72,0	*	100		
Saudi-Arabia	25,6	72,1	8 530	240 700		100
Syria	18,7	71,7	1 160	701 700	305 000	3 600
OSEANIA						
Australia	20,1	79,1	21 650	14 600		
Fiji	0,9	69,6	2 360			1 100
Nauru	0,01 ⁷⁾	61 ⁷⁾	*	100		
New Zealand	3,9	78,2	15 870	20 600		
Papua Ny-Guinea	6,0	57,4	510	7 800		
EUROPA						
Albania	3,2	73,6	1 740	100		4 700
Armenia	3,0	72,3	950	11 200	8 000	4 200
Aserbajdsjan	8,5	72,1	810	9 800	575 000	13 500
Belgia	10,4	78,7	25 820	24 500		
Bosnia-Hercegovina	4,2	74,0	1 540	22 700	185 000	33 700
Bulgaria	7,8	70,9	2 130	5 200		1 500
Danmark	5,4	76,6	33 750	3 400		
Estland	1,3	71,6	4 960			200

Land	Folketall (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Antall internt fordrevne ⁵⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁶⁾
Finland	5,2	77,9	27 020	1 900		
Frankrike	60,7	78,9	24 770	22 900		
Georgia	5,0	73,5	830	2 600	240 000	23 200
Hellas	11,0	78,2	13 720	10 200		
Hviterussland	9,8	69,9	1 590	3 400		1 700
Irland	4,0	76,9	26 960	10 800		
Italia	57,3	78,7	21 560	5 800		
Kroatia	4,4	74,1	5 350	3 700	10 400	70 400
Kypros	0,8	78,2	*	10 600	210 000	
Latvia	2,3	70,9	4 070			200
Litauen	3,4	72,5	4 490	600		300
Makedonia	2,1	73,5	1 980	2 200	1 800	1 600
Malta	0,4	78,3	9 260	1 200		
Moldova	4,3	68,8	590	200		2 600
Nederland	16,3	78,3	26 310	12 800		
Norge	4,6	78,9	43 350	8 900		
Polen	38,5	73,8	5 270	8 700		800
Portugal	10,1	76,1	12 130	400		200
Romania	22,2	70,5	2 310	2 400		3 300
Russland	141,6	66,7	2 610	150 000	339 000	48 800
Serbia og Montenegro	10,5	73,2	1 910	76 500	248 000	27 900
Slovakia	5,4	73,6	4 920	3 300		
Slovenia	2,0	76,2	11 830	600		100
Spania	41,2	79,2	16 990	400		
Storbritannia	59,6	78,1	28 350	22 200		
Sveits	7,2	79,1	39 880	27 400		
Sverige	8,9	80,0	28 840	19 400		
Tsjekkia	10,2	75,3	6 740	2 700		900
Tyrkia	73,3	70,4	2 790	7 800	230 000 – 1 000 000	33 900
Tyskland	82,6	78,2	25 250	83 300		
Ukraina	47,8	69,5	970	6 400		6 200
Ungarn	9,8	71,7	6 330	8 000		1 300
Østerrike	8,1	78,5	26 720	19 300		

¹⁾ Kilde: FNs statistikkavdeling, UNSD. Tallene er anslag for 2005.

²⁾ Kilde: FNs utviklingsprogramms rapport om menneskelig utvikling, Human Development Report, 2004.

³⁾ Kilde: Verdensbanken. Tallene gjelder 2003. Der 2003-tall ikke er tilgjengelige, er tallene fra 2002.

⁴⁾ Omfatter flyktninger og asylsøkere som har kommet fra andre land. For industrilandene omfatter tallene asylsaker under behandling, asylsøkere som fikk innvilget asyl i løpet av 2004 og overføringsflyktninger som ble bosatt i landet i løpet av året. Kilde: U.S. Committee for Refugees and Immigrants. Tallene er fra årsskiftet 2004/2005. For noen land er tallene usikre.

⁵⁾ Kilde: Global IDP Project. De fleste tallene er fra 2004 eller 2005. For enkelte land er tallene eldre. Der det er oppgitt to tall, varierer anslagene fra ulike kilder.

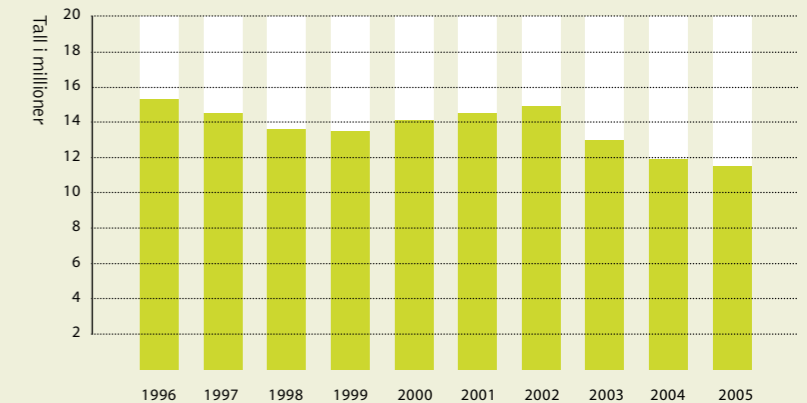
⁶⁾ Omfatter innbyggere i landet som er flyktninger eller asylsøkere i andre land. Kilde: U.S. Committee for Refugees and Immigrants. Tallene er fra årsskiftet 2004/2005. For noen land er tallene usikre.

⁷⁾ Kilde: Population Reference Bureau, PRB.

* Tall ikke tilgjengelig.

Verdens flyktninger 1996-2005 ¹⁾

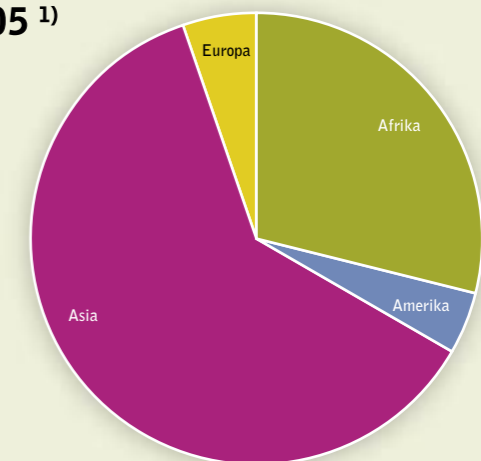
År	Antall i millioner
1996	15,3
1997	14,5
1998	13,6
1999	13,5
2000	14,1
2001	14,5
2002	14,9
2003	13,0
2004	11,9
2005	11,5

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år og omfatter bare de som har flyktet ut av landet. Kilde: U.S. Committee for Refugees and Immigrants

Flyktninger i eksil fordelt på verdensdel, 2005 ¹⁾

Kontinent	Antall i millioner
Afrika	3,3
Amerika	0,5
Asia ²⁾	7,0
Europa	0,6
Verden totalt	11,5 ³⁾

¹⁾ Omfatter flyktninger og asylsøkere i eksil, etter oppholdsland. Tallene er fra årsskiftet 2004/2005.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania

³⁾ På grunn av avrunding av tallene for hver verdensdel, blir det et avvik på 100 000 mellom summen av verdensdelene og det samlede, globale flyktingtallet.

Kilde: U.S. Committee for Refugees and Immigrants.

Viktigste opprinnelsesland for flyktninger i eksil, 2005 ¹⁾

Land	Antall flyktninger	Land	Antall flyktninger
Palestina	2 972 100	Russland	48 800
Afghanistan	2 088 200	Elfenbenskysten	48 000
Sudan	703 500	Iran	36 100
Burma	691 800	Tyrkia	33 900
Burundi	482 200	Bosnia-Hercegovina	33 700
DR Kongo	469 100	Den sentralafrikanske republikk	31 800
Irak	366 100	Uganda	31 500
Liberia	328 300	Nigeria	31 200
Somalia	324 900	Sierra Leone	29 900
Vietnam	310 300	Mauritania	29 400
Colombia	263 600	Kongo-Brazzaville	28 700
Angola	223 300	Serbia og Montenegro	27 900
Eritrea	204 200	Cuba	26 900
Kina	158 100	Indonesia	24 100
Marokko	124 800	Georgia	23 200
Bhutan	120 500	Haiti	21 400
Nord-Korea	101 900	Pakistan	18 200
Nepal	101 400	Kambodsja	15 700
Sri Lanka	88 200	India	14 600
Kroatia	70 400	Laos	14 000
Filippinene	66 200	Aserbajdsjan	13 500
Rwanda	59 300	Guatemala	12 900
Tadsjikistan	56 200	Senegal	12 500
Tsjad	54 200	Zimbabwe	12 100
Etiopia	52 100	Kenya	11 800

¹⁾ Omfatter flyktninger og asylsøkere som er utenfor hjemlandet.

Tallene er fra årsskiftet 2004/2005.

Kilde: U.S. Committee for Refugees and Immigrants.

Største konsentrasjoner av internt fordrevne ¹⁾

Land	Antall internt fordrevne	Tidspunkt for beregning
Sudan	6 000 000	Mars 2005
Colombia	1 580 400 – 3 410 000	Februar/mars 2005
DR Kongo	2 330 000	August 2004
Uganda	1 400 000	Februar 2005
Irak	1 000 000	November 2004
Algerie	1 000 000	2002
Tyrkia	230 000 – 1 000 000	Oktober 2004
India	600 000	Juli 2004
Indonesia	600 000	August 2004
Libanon	50 000 – 600 000	Februar 2005
Aserbajdsjan	575 000	Januar 2004
Burma	526 000	Juni 2004
Bangladesh	500 000	2000
Elfenbenskysten	500 000	November 2004
Liberia	310 000 – 450 000	November 2004
Somalia	370 000 – 400 000	November 2004
Kenya	360 000	Mai 2004
Sri Lanka	352 000	November 2004
Angola	40 000 – 340 000	September 2004
Russland	339 000	Desember 2004
Syria	305 000	Oktober 2004
Israel	150 000 – 300 000	Juli 2001/November 2002
Serbia og Montenegro	248 000	August 2004
Guatemala	242 000	Mai 1997
Georgia	240 000	November 2004
Kypros	210 000	Mai 2003
Nigeria	200 000	November 2004
Afghanistan	167 000 – 200 000	August 2004
Bosnia-Hercegovina	185 000	April 2005
Burundi	170 000	November 2004
Zimbabwe	150 000	September 2004
Nepal	100 000 – 150 000	Mars 2003
Etiopia	132 000	Mai 2004
Kongo - Brazzaville	100 000	November 2004
Guinea	82 000	Februar 2002
Senegal	64 000	Juni 2003
Filippinene	60 000	September 2004
Peru	60 000	Juni 2004
Palestina	21 100 – 50 000	November 2004
Eritrea	59 000	Mai 2004
Pakistan	30 000	September 2004
Mexico	10 000 – 12 000	Juni 2003
Kroatia	10 400	August 2004
Armenia	8 000	Mars 2005
Usbekistan	3 400	Juni 2003
Makedonia	1 800	August 2004
Globalt	25 300 000	Årsskiftet 2004/2005

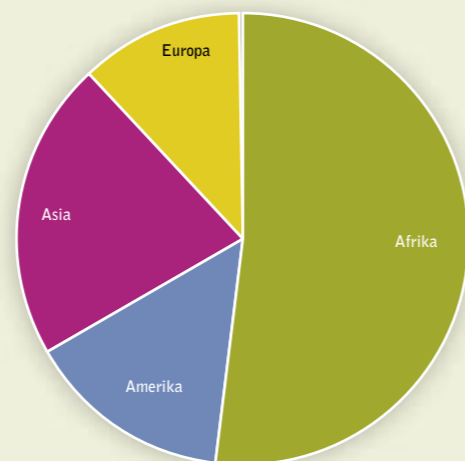
¹⁾ Flyktninghjelpens dokumentasjonsprosjekt om internt fordrevne - Global IDP Project - samler dokumentasjon om internt fordrevne over hele verden, basert på en rekke ulike kilder. I mange land er det svært vanskelig å få oversikt over antallet

internt fordrevne, og de fleste tallene i denne oversikten er anslag. Tallene omfatter bare mennesker som er fordrevet på grunn av krig og konflikt, og ikke mennesker som er rammet av naturkatastrofer.

Kilde Global IDP Project

Internt fordrevne fordelt på verdensdel, 2005 ¹⁾

Kontinent	Antall i millioner
Afrika	13,2
Amerika	3,7
Asia ²⁾	5,4
Europa	3,0
Verden totalt	25,3

¹⁾ Tallene er anslag for årsskiftet 2004/2005.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania

Kilde: Global IDP Project

Verdens største produsenter av mennesker på flukt ¹⁾

Land	Antall
Sudan	6 703 500
Colombia	1 844 000 – 3 673 600
Palestina	2 993 200 – 3 022 100
DR Kongo	2 799 100
Afghanistan	2 255 200 – 2 288 200
Uganda	1 431 500
Irak	1 366 100
Burma	1 217 800
Tyrkia	263 900 – 1 033 900
Algerie	1 001 600
Liberia	638 300 – 778 300
Somalia	694 900 – 724 900
Burundi	652 200
Indonesia	624 100
India	614 600
Libanon	51 500 – 601 500
Aserbajdsjan	588 500
Angola	263 300 – 563 300
Elfenbenskysten	548 000
Bangladesh	510 400
Sri Lanka	440 200

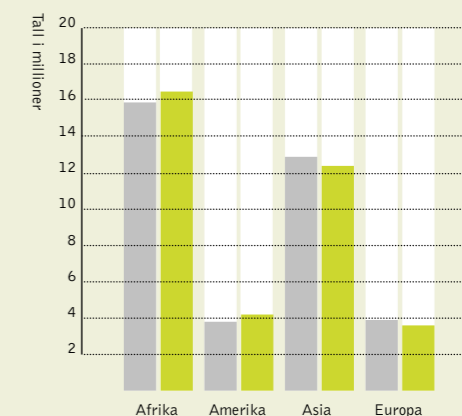
Land	Antall
Russland	387 800
Kenya	371 800
Vietnam	310 300
Syria	308 600
Israel	150 700 – 300 700
Serbia og Montenegro	275 900
Eritrea	263 200
Georgia	263 200
Guatemala	254 900
Nepal	201 400 – 251 400
Nigeria	231 200
Bosnia-Hercegovina	218 700
Kypros	210 000
Etiopia	184 100
Zimbabwe	162 100
Kina	158 100
Kongo - Brazzaville	128 700
Filippinene	126 200
Marokko	124 800
Bhutan	120 500
Nord-Korea	101 900

¹⁾ Omfatter både internt fordrevne, flyktninger og asylsøkere i eksil.

Kilde: Global IDP Project og U.S. Committee for Refugees and Immigrants

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel, 2004 og 2005 ¹⁾

	2004	2005
Afrika	15,9	16,5
Amerika	3,8	4,2
Asia ²⁾	12,9	12,4
Europa	3,9	3,6

¹⁾ Tall i millioner ved inngangen til hvert år, etter oppholdsland. Tallene omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter – både internt fordrevne og flyktninger i eksil.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilde: Global IDP Project og U.S. Committee for Refugees and Immigrants

Frivillige tilbakevendinger, 2004 ¹⁾

Tilbakevending til	Antall
Afghanistan	940 360
Liberia	132 964
Irak	121 682
Burundi	90 320
Angola	90 246
Sierra Leone	26 271
Somalia	18 060
Rwanda	13 853
Sri Lanka	10 039
Eritrea	9 892
Kroatia	7 468
Serbia og Montenegro	5 870
Kongo – DR	2 677
Bosnia-Hercegovina	2 150

Tilbakevending til	Antall
Kongo – Brazzaville	1 013
Makedonia	725
Nigeria	364
Den sentralafrikanske republikk	360
Sudan	237
Burma	210
Tsjad	184
Togo	120
Georgia	117
Uganda	91
Russland	54
Colombia	54
Totalt	1 475 464

¹⁾ Tabellen viser hvor mange flyktninger som i løpet av 2004 vendte tilbake til sitt hjemland og som er registrert av FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR. Det totale antall tilbakevendinger er imidlertid høyere, fordi mange flyktninger vender hjem på egen hånd uten at det blir rapportert til UNHCR.

Kilde: UNHCR

Forhold flyktninger/befolkning, 2005 ¹⁾

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Palestina	3,8	1 635 000	1:2
Libanon	3,8	252 400	1:15
Syria	18,7	701 700	1:27
Jordan	5,8	168 300	1:34
Tsjad	9,1	260 000	1:35
Djibouti	0,7	18 000	1:39
Kuwait	2,7	51 800	1:52
Kongo - Brazzaville	3,9	71 700	1:54
Guinea	8,8	145 200	1:61
Zambia	11,0	173 900	1:63
Tanzania	38,4	602 300	1:64
Iran	70,7	1 046 100	1:68
Gabon	1,4	19 100	1:73
Kypros	0,8	10 600	1:75
Sierra Leone	5,3	65 700	1:81
Liberia	3,6	38 600	1:93
Nauru	0,01	100	1:100
Mauritania	3,1	30 600	1:101
Saudi-Arabia	25,6	240 700	1:106
Uganda	27,6	252 300	1:109

¹⁾ Tabellen viser forholdet flyktninger/befolkning for utvalgte land. Tallene baserer seg på flyktningtallene ved inngangen til 2005.

Den venstre delen av tabellen viser hvilke land som har størst antall flyktninger i forhold til landets befolkning og hvor mange innbyggere det er per flyktning. Den høyre delen viser antall flyktninger i forhold til landets befolkning i utvalgte land.

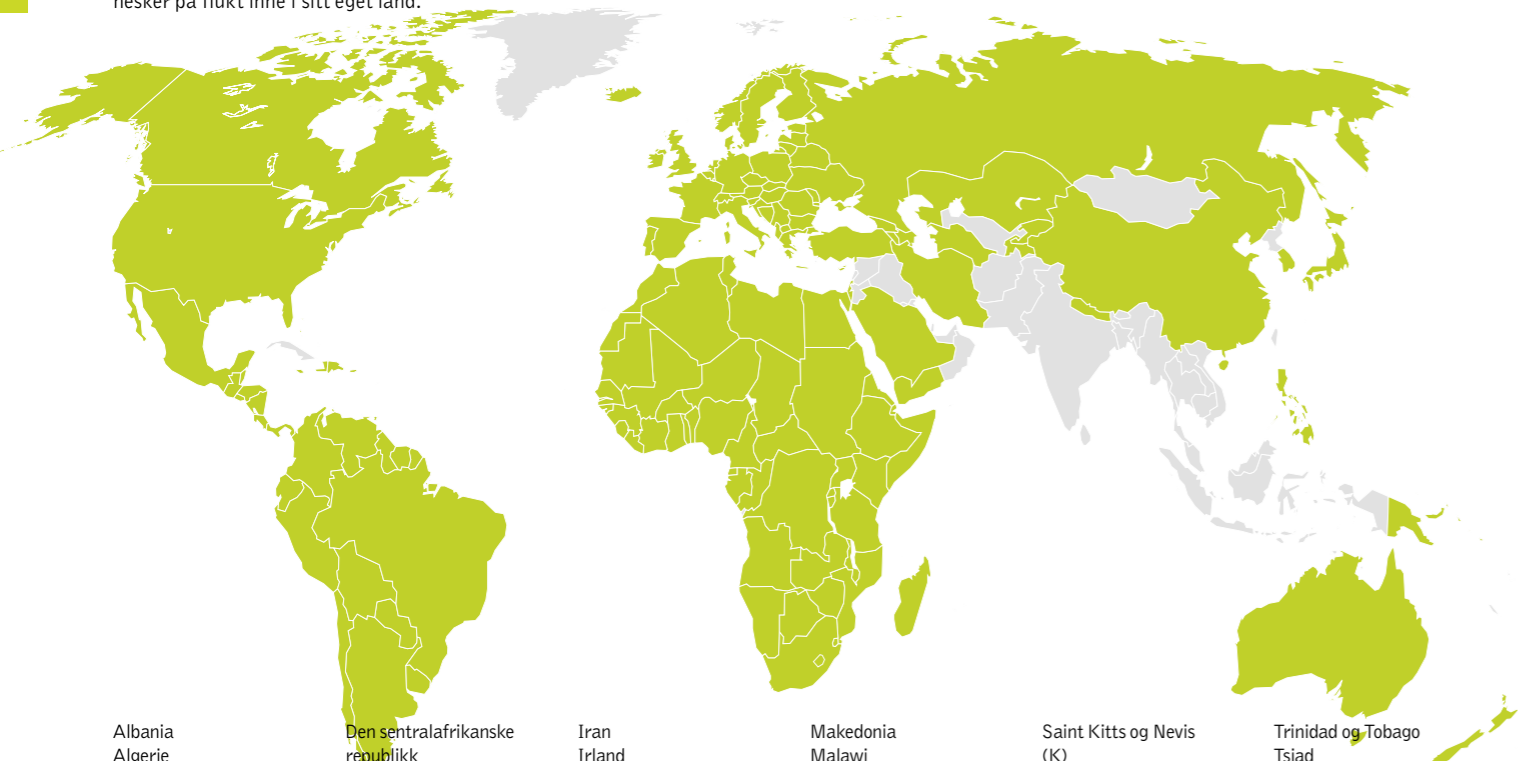
Kilder: Folketall: FNs statistikkavdeling, UNSD. Flyktningtall: U.S. Committee for Refugees and Immigrants

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Burundi	7,3	60 700	1:120
Kenya	32,8	269 300	1:122
Serbia og Montenegro	10,5	76 500	1:137
Thailand	64,1	460 800	1:139
Venezuela	26,6	180 100	1:148
Sudan	35,0	225 900	1:155
Pakistan	161,2	968 800	1:166
Nepal	26,3	130 600	1:201
Irak	26,6	96 600	1:275
Sverige	8,9	19 400	1:459
Norge	4,6	8 900	1:517
Canada	32,0	54 800	1:584
Russland	141,6	150 000	1:944
Tyskland	82,6	83 300	1:992
Nederland	16,3	12 800	1:1 273
USA	300,0	232 800	1:1 289
Australia	20,1	14 600	1:1 377
Danmark	5,4	3 400	1:1 588
Frankrike	60,7	22 900	1:2 651
Storbritannia	59,6	22 200	1:2 685
Finland	5,2	1 900	1:2 737
India	1 096,9	393 300	1:2 789
Israel	6,7	700	1:9 571
Italia	57,3	5 800	1:9 879
Argentina	39,3	3 900	1:10 077
Japan	127,9	6 100	1:20 967
Mexico	106,4	4 500	1:23 644
Kina	1 322,3	401 500	1: 32 340
Brasil	182,8	3 800	1:48 105
Spania	41,2	400	1:103 000

Land som er tilsluttet FNs Flyktningkonvensjon

FNs Flyktningkonvensjon fra 1951 og tilleggsprotokollen til konvensjonen fra 1967 er de viktigste internasjonale regelverk for beskyttelse av flyktninger. Land som har sluttet seg til konvensjonen og protokollen, er forpliktet til å følge internasjonale regler for behandling av flyktninger. Konvensjonen og protokollen gjelder bare mennesker som har flyktet fra et land til et annet, og gir dermed ikke regler for beskyttelse av internt fordrevne – mennesker på flukt inne i sitt eget land.

Nedenfor er en oversikt over alle som har ratifisert 1951-konvensjonen og protokollen fra 1967, per 15. februar 2005. Land merket med (K) har bare ratifisert konvensjonen, mens land merket med (P) bare har ratifisert protokollen.

Albania	Den sentralafrikanske republikk	Iran	Makedonia	Saint Kitts og Nevis (K)	Trinidad og Tobago
Algerie	Djibouti	Irland	Malawi	Saint Vincent og Grenadinene	Tsjad
Angola	Dominica	Island	Mali	Salomonøyene	Tsjekkia
Antigua og Barbuda	Ecuador	Israel	Malta	Samoa	Tunisia
Argentina	Egypt	Italia	Marokko	São Tomé og Príncipe	Turkmenistan
Armenia	Ekvatorial-Guinea	Jamaica	Mauritania	Senegal	Tuvalu
Aserbajdsjan	El Salvador	Japan	Mexico	Serbia og Montenegro	Tyrkia
Australia	Elfenbenskysten	Jemen	Moldova	Seychellene	Tyskland
Bahamas	Estland	Kambodsja	Monaco (K)	Sierra Leone	Uganda
Belgia	Etiopia	Kamerun	Mosambik	Slovakia	Ukraina
Belize	Fiji	Kapp Verde (P)	Namibia	Slovenia	Ungarn
Benin	Filippinene	Kasakhstan	Nederland	Spania	Uruguay
Bolivia	Finland	Kenya	New Zealand	Storbritannia	USA (P)
Bosnia-Hercegovina	Frankrike	Kina	Nicaragua	Sudan	Vatikanstaten
Botswana	Gabon	Kirgisistan	Niger	Surinam	Venezuela (P)
Brasil	Gambia	Kongo - Brazzaville	Nigeria	Sveits	Zambia
Bulgaria	Georgia	Kongo - DR	Norge	Sverige	Zimbabwe
Burkina Faso	Ghana	Kroatia	Panama	Swaziland	Øst-Timor
Burundi	Guatemala	Kypros	Papua Ny-Guinea	Sør-Afrika	
Canada	Guinea	Latvia	Paraguay	Sør-Korea	
Chile	Guinea-Bissau	Lesotho	Peru	Tadsjikistan	
Colombia	Haiti	Liechtenstein	Polen	Tanzania	
Costa Rica	Hellas	Litauen	Portugal	Togo	
Danmark	Honduras	Luxembourg	Romania		
Den dominikanske republikk	Hviterussland	Madagaskar (K)	Russland		

Kilde: UNHCR

Asylsøkere til industriland, 2004 ¹⁾

Land	Antall asylsøkere
Australia	3 100
Belgia	15 360
Bulgaria	1 130
Canada	25 500
Danmark	3 220
Estland	20
Finland	3 650
Frankrike	61 600
Hellas	4 470
Irland	4 770
Island	80
Italia	10 000
Japan	430
Kypros	9 860
Latvia	10
Liechtenstein	70
Litauen	140
Luxembourg	1 580
Malta	1 230
Nederland	9 780
New Zealand	580
Norge	7 950
Polen	8 080
Portugal	110

Land	Antall asylsøkere
Romania	660
Slovakia	11 350
Slovenia	1 170
Spania	5 370
Storbritannia	40 200
Sveits	14 250
Sverige	23 160
Sør-Korea	150
Tsjekkia	5 460
Tyrkia	3 910
Tyskland	35 610
Ungarn	1 600
USA	52 360
Østerrike	24 680
Totalt	368 204
Gamle EU-land ²⁾	243 560
Nye EU-land ³⁾	38 920
EU totalt	282 480
Norden	38 060
Vest-Europa ⁴⁾	265 910
Land utenfor Europa ⁵⁾	82 120

Asylsøkere til industriland, 1993-2004

År	Antall asylsøkere
1993	735 611
1994	510 387
1995	484 931
1996	409 015
1997	377 854
1998	456 463
1999	561 331
2000	551 304
2001	602 284
2002	582 279
2003	471 032
2004	368 204

Tabellen baserer seg på tall fra 38 land. I tillegg til land i Europa inkluderer tabellen Australia, Canada, Japan, New Zealand, Sør-Korea og USA.

Kilde: UNHCR

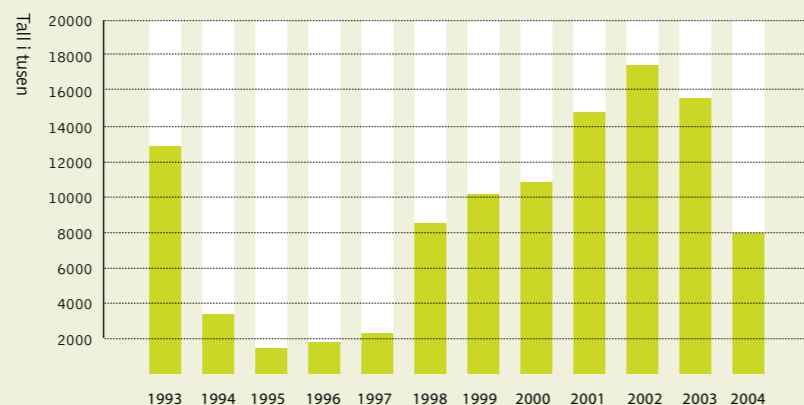
Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2004¹⁾

Opprinnelsesland	Antall asylsøkere
Russland	30 139
Serbia og Montenegro	22 292
Kina	19 696
Tyrkia	16 228
India	11 923
Nigeria	11 656
Pakistan	10 880
Iran	10 453
Irak	9 894
DR Kongo	9 312
Somalia	9 098
Georgia	8 941
Afghanistan	8 795
Algerie	8 443
Haiti	7 978
Colombia	7 596

1) Baserer seg på tall fra 36 industriland.
Kilde: UNHCR

Asylsøkere til Norge, 1993-2004

År	Antall asylsøkere
1993	12 876
1994	3 379
1995	1 460
1996	1 778
1997	2 271
1998	8 543
1999	10 160
2000	10 842
2001	14 782
2002	17 480
2003	15 614
2004	7 945

Kilde: UDI

Asylsøkere til Norge, 2004 – etter nasjonalitet

AFRIKA	
Algerie	103
Angola	39
Benin	3
Burundi	133
Djibouti	8
Egypt	9
Elfenbenskysten	11
Eritrea	110
Etiopia	148
Gabon	1
Gambia	4
Ghana	6
Guinea	30
Guinea-Bissau	4
Kamerun	48
Kenya	1
Kongo – Brazzaville	9
Kongo – DR	49
Liberia	68
Libya	134
Marokko	21
Mauritania	6
Mauritius	1
Mosambik	1
Niger	11
Nigeria	205
Rwanda	36
Senegal	2
Sierra Leone	31
Somalia	958
Sudan	33
Tanzania	11
Togo	8
Tunisia	6
Uganda	7
Vest-Sahara	14
Zimbabwe	4
Totalt Afrika	2 273

AMERIKA	
Argentina	1
Canada	2
Chile	5
Colombia	13
Costa Rica	1
Cuba	3
Guyana	1
Haiti	1
Jamaica	1
Peru	1
Surinam	1
USA	2
Venezuela	1
Totalt Amerika	33

ASIA	
Afghanistan	1 059
Armenia	46
Aserbajdsjan	129
Bangladesh	30
Bhutan	10
Burma	15
Filippinene	2
Georgia	82
India	16
Indonesia	1
Irak	412
Iran	394
Israel	21
Japan	1
Jemen	24
Jordan	8
Kasakhstan	24
Kina	67
Kirgisistan	26
Kuwait	2
Libanon	33
Mongolia	13
Nepal	91
Nord-Korea	1
Pakistan	48
Sri Lanka	58
Syria	71
Sør-Korea	1
Tadsjikistan	15
Thailand	2
Turkmenistan	7
Usbekistan	51
Vietnam	44
Totalt Asia	2 804

EUROPA	
Albania	112
Bosnia-Hercegovina	118
Bulgaria	28
Danmark	2
Estland	7
Finland	1
Hviterussland	57
Kroatia	20
Latvia	3
Litauen	13
Makedonia	67
Moldova	34
Nederland	1
Polen	5
Romania	33
Russland	937
Serbia og Montenegro	859
Slovakia	10
Slovenia	1
Storbritannia	2
Sverige	1
Tsjekkia	23
Tyrkia	149
Ukraina	43
Ungarn	9
Totalt Europa	2 535
OSEANIA	
Fiji	1
Papua Ny-Guinea	1
Totalt Oseania	2
TOTALT	
Statsløse	298
Asylsøkere i alt	7 945

Kilde: UDI

Asylvedtak i Norge, 2004

	Asyl ¹⁾	Beskyttelse ²⁾	Opphold på humanitært grunnlag ³⁾	Avslag	Dublin ⁴⁾	Henlagt, trukket, annet	Totalt
Afrika	112	748	339	1 579	683	217	3 678
Amerika	1	7	4	12	7	-	31
Asia	169	456	429	1 978	1 178	227	4 437
Europa	131	18	946	1 310	1 311	214	3 930
Andre	41	58	5	190	88	47	429
Totalt	454	1 287	1 723	5 069	3 267	705	12 505

¹⁾ Omfatter personer som har fått beskyttelse i henhold til kriteriene i FNs flyktningkonvensjon.

²⁾ Omfatter personer som har fått oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn og/eller på grunn av en særlig tilknytning til Norge.

³⁾ Omfatter personer som ifølge norske myndigheter ikke tilfredsstiller kravene til å få asyl, men som har fått oppholdstillatelse av beskyttelsesgrunner.

⁴⁾ Omfatter personer som har fått avslag på grunnlag av Dublinkonvensjonen. Det vil si at de enten har søkt asyl i et annet land som er medlem av Dublinkonvensjonen eller at de har kommet til Norge på visum gitt av et av landene som er med i Schengensamarbeidet. Spøknad om

asyl vil i disse tilfellene ikke bli realitetsbehandlet i Norge, men i stedet behandlet av et av de andre Dublinlandene.

Kilde: UDI

Andre store nasjonalitetsgrupper i mottak

Land	I mottak	Vedtatt i 2004	Opphold i 2004 ¹⁾	Avslag i 2004 ²⁾	% avslag	Asylsøkere i 2004
Irak	1 590	1 118	456	662	59,2	412
Russland	1 488	1 647	1 000	647	39,3	937
Iran	636	510	93	417	81,8	394
Etiopia	452	187	53	134	71,7	148
Eritrea	402	89	34	55	61,8	110
Nigeria	173	318	3	315	99,1	205

¹⁾ Omfatter innvilget asyl, opphold av beskyttelsesgrunner og opphold på humanitært grunnlag.

²⁾ Inkluderer saker som er henvist til behandling i andre land i henhold til Dublinkonvensjonen og saker som er henlagt eller trukket.

Kilde: UDI

Flyktninger i mottak fra Flyktninghjelpens programland per 31. desember 2004

Programland for Flyktninghjelpen ¹⁾	I mottak	Vedtatt i 2004	Opphold i 2004 ²⁾	Avslag i 2004 ³⁾	% avslag	Asylsøkere i 2004
Afghanistan	1 602	1 597	383	1 214	76,0	1 059
Angola	110	161	70	91	56,5	39
Armenia	50	51	0	51	100	46
Aserbajdsjan	143	144	0	144	100	129
Bosnia-Hercegovina	131	219	3	216	98,6	118
Burundi	183	97	65	32	33,0	133
Colombia	15	10	8	2	20,0	13
Georgia	42	131	1	130	99,2	82
Indonesia	1	2	1	1	50,0	1
Kongo – DR	78	70	19	51	72,9	49
Kroatia	15	25	0	25	100	20
Liberia	56	76	22	54	71,1	68
Pakistan	93	78	11	67	85,9	48
Serbia og Montenegro	1 039	1 195	65	1 130	94,6	859
Sierra Leone	32	46	4	42	91,3	31
Somalia	1 638	1 651	824	827	50,1	958
Sri Lanka	68	59	20	39	66,1	58
Sudan	91	73	19	54	74,0	33
Tadsjikistan	15	20	0	20	100	15
Uganda	6	14	2	12	85,7	7
	5 408 av totalt 12 159 beboere					3 766 av totalt 7 945 asylsøkere

¹⁾ Bosnia-Hercegovina og Kroatia ble avvirket som programland i 2004, mens Serbia, Sierra Leone og Tadsjikistan utgår i løpet av 2005.

²⁾ Omfatter innvilget asyl, opphold av beskyttelsesgrunner og opphold på humanitært grunnlag.

³⁾ Inkluderer saker som er henvist til behandling i andre land i henhold til Dublinkonvensjonen og saker som er henlagt eller trukket.

Største mottakere av norsk bistand, 2004

Land	Bistand (mill. NOK)
Afghanistan	456
Mosambik	412
Tanzania	402
Sudan	385
Palestina	363
Uganda	281
Zambia	252
Serbia og Montenegro	250
Etiopia	229
Somalia	227
Sri Lanka	204
Malawi	183

Kilde: NORAD

Beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne

Flyktningretten, menneskerettighetene og den humanitære folkeretten (herunder flyktningretten) er folkerettslige, juridisk bindende regelverk. De består av både globale og regionale bestemmelser. I tillegg er stater også bundet av folkerettslig sedvanerett, som gjør at stater er forpliktet til å følge regler som i utgangspunktet ikke var juridisk bindende.

Folkerettslige regelsett Flyktningrettslige instrumenter, menneskerettighetsinstrumenter og den humanitære folkeretten bestemmer blant annet hvem som er flyktning og hvem som ellers har rett til internasjonal beskyttelse, hva slags beskyttelse som skal gis, og byrdefordeling mellom land. Det sentrale i flyktningretten er at personer som ikke kan få beskyttelse i sitt eget hjemland, kan søke om å få internasjonal beskyttelse. Flyktningkonvensjonen av 1951 er det viktigste beskyttelsesinstrumentet. Kunnskap om menneskerettighetskonvensjonene er viktig blant annet for å kunne tolke flyktningkonvensjonen. Menneskerettighetsinstrumentene gjelder også for internt fordrevne, som ikke inkluderes av flyktningkonvensjonen. FNs retningslinjer for internt fordrevne (av 1998) er en samling bindende prinsipper (hentet fra Menneskerettighetserklæringen, Krigens folkerett, Flyktningretten og internasjonal sedvanerett). Retningslinjene fastsetter de internt fordrevnes rettigheter, og myndigheters og opprørsstyrkers plikter i alle fluktens faser.

Globale regelverk

Flyktningkonvensjonen av 1951 Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flyktning, om beskyttelse og om hvilke rettigheter en flyktning har.

En flyktning er en person som har velgrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en bestemt sosial gruppe. Det er et vilkår at hun/han befinner seg utenfor sitt hjemland, det vil si har krysset en internasjonal grense. Grunnsteinen i all flyktningbeskyttelse er også nedfelt i Flyktningkonvensjonen: non-refoulement-prinsippet (artikkel 33). Dette prinsippet innebærer at ingen må sendes tilbake til et område der liv og sikkerhet er i fare.

1951-konvensjonens anvendelsesområde ble utvidet gjennom 1967-protokollen, som opphevet begrensninger med hensyn til tid og rom.

■ <http://www.unhcr.ch>

FNs retningslinjer for internt fordrevne FNs retningslinjer for internt fordrevne (UN Guiding Principles on Internal Displacement), vedtatt av FN i 1998, er en samling av de viktigste rettighetene til internt fordrevne. Prinsippene – eller rettighetene – er hentet fra internasjonal sedvanerett og forskjellige juridiske instrumenter i

internasjonal rett, deriblant Verdenserklæringen om menneskerettighetene av 1948, Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og Konvensjonen om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter av 1966 og de fire Genève-konvensjonene. Retningslinjene er gruppert i fire hovedtema: ikke-diskriminering, bevegelsesfrihet, fysisk sikkerhet og humanitær assistanse.

■ <http://ochaonline.un.org/DocView.asp?DocID=575>

Menneskerettighetserklæringen av 1948 Inneholder bestemmelser om fundamentale menneskerettigheter. Fra å være en ikke-juridisk bindende erklæring i 1948, er det i dag ingen som vil bestride at mange av disse menneskerettighetsprinsippene er juridisk bindende. De er nedfelt i en rekke menneskerettighetsinstrumenter og i nasjonal lovgivning og grunnlover i en rekke land. Sentralt i Menneskerettighetserklæringen står artikkel 14 som omfatter retten til å søke asyl («Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.»).

■ <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm>

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 Konvensjonen omhandler blant annet tema som retten til liv, forbud mot tortur, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, personlig frihet og sikkerhet, og forbud mot slaveri.

■ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm

FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 1966 Konvensjonen omhandler tema som arbeid, sosial sikkerhet, familie, levestandard inkludert mat, klær og husvære, helse og utdanning. Dette er rettigheter som i større grad enn de sivile og politiske rettighetene er avhengige av økonomiske ressurser for å kunne sikres.

■ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm

Torturkonvensjonen av 1984 Konvensjonen definerer hva som er tortur, og har som mål å hindre at mennesker blir utsatt for tortur. Etter denne konvensjonen er det også etablert en egen komité som enkeltpersoner kan henvende seg til. Torturkomiteen kan ta opp saker for FNs menneskerettighetskomisjon.

■ http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_cat39.htm

Den internasjonale straffedomstolen (ICC) Den internasjonale straffedomstolen er en permanent internasjonal domstol som kan straffe forfølgelse enkeltindivider for alvorlige internasjonale forbrytelser: folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Domstolen er den første faste institusjonen i sitt slag, og representerer et viktig fremskritt for menneskerettighetene og humanitær rett. Domstolen startet sin virksomhet i 2003. Den er lokalisert i Haag i Nederland, men kan gjennomføre rettssaker andre steder for å komme nærmere samfunnet som er blitt rammet av overgrepene.

■ <http://www.icc-cpi.int/>

Regionale regelverk

Afrika: OAU-konvensjonen av 1969 Inneholder en utvidet flyktningdefinisjon som både viser til og supplerer 1951-konvensjonen. Etter denne er en flyktning en person som er utsatt for individuell forfølgelse eller generell vold, krig, borgerkrig, intern uro og liknende, å anse som flyktning. Både denne konvensjonen og Cartagena-erklæringen avspeiler bedre enn Flyktningkonvensjonen dagens flyktningbilde.

■ http://www.achpr.org/OAU_Convention_on_Refugee_Rights.eng.pdf

Latin-Amerika: Cartagena-erklæringen av 1984 En samling prinsipper som i utgangspunktet ikke er juridisk bindende, men som etter hvert har blitt inkludert i en rekke nasjonale lovgivninger. Den inneholder blant annet en utvidet definisjon av flyktningbegrepet.

■ <http://www.asylumlaw.org/docs/international/CentralAmerica.PDF>

Europa: Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 Inneholder fundamentale menneskerettighetsprinsipper. Noen av dem er ufravikelige, som forbud mot tortur, forbudet mot slaveri, forbud mot lovers tilbakevirkende kraft. Konvensjonen etablerer også menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, hvis avgjørelser er av fundamental betydning for eksempel når det gjelder vurdering av om retur av asylsøkere er trygt.

■ <http://www.hri.org/docs/ECHR50.html>

Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg Domstolens oppgave er å sikre at de forpliktelsene statene har påtatt seg ifølge Menneskerettighetskonvensjonen, blir overholdt.

■ <http://www.echr.coe.int/>

Felles europeisk asylsystem 1. mai 2004 etablerte EU et Felles europeisk asylsystem (Common European Asylum System – CEAS). De mest sentrale instrumentene er:

■ **Statusdirektivet:** Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flyktning etter 1951-konvensjonen, og hvem som ellers trenger internasjonal beskyttelse («subsidiary protection»).

■ **Dublin-forordningen:** Bestemmer hvilket land som skal være ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. Også Norge er med i dette samarbeidet gjennom en særavtale med EU.

■ **Eurodac-forordningen:** Inneholder bestemmelser om fingeravtrykksgister som gjør Dublin-samarbeidet praktisk gjennomførbart. Norge er med i dette samarbeidet.

■ **Direktiv om midlertidig beskyttelse:** Gir regler om midlertidig beskyttelse i masseflyktsituasjoner.

■ **Direktiv om mottak av asylsøkere:** Inneholder krav til minimumsstandarder for innkvartering, skolegang, arbeid, osv. for asylsøkere.

■ **Proseduredirektivet:** Fellesregler for asylprosedyrer forventes endelig vedtatt i slutten av juni 2005.

Nasjonal lovgivning

Utlendingsloven av 1988 Inneholder blant annet bestemmelser om beskyttelse, hvem som er flyktning, hvem som skal ha asyl og hvem som kvalifiserer til annen form for beskyttelse. Flyktningkonvensjonens definisjon av flyktning er innarbeidet i loven. Ifølge utlendingsloven skal en person som oppfyller kriteriene til Flyktningkonvensjonens definisjon av «flyktning», få asyl i Norge. Det pågår arbeid med å lage ny utlendingslov. Ekspertlovutvalget la fram sitt forslag 1. oktober 2004. Lovforslaget er ute på offentlig høring til 1. juli 2005. Et sentralt spørsmål er forslaget om en utvidet flyktningdefinisjon.

■ <http://www.lovdatab.no/all/hl-19880624-064.html>

Menneskerettighetsloven av 1999 Loven har innarbeidet tre menneskerettighetskonvensjoner: Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 og de to FN-konvensjonene av 1966. I tillegg ble FNs barnekonvensjon innarbeidet i juni 2003. I tilfelle konflikt med annen norsk lovgivning skal disse konvensjonsbestemmelsene ha forrang.

■ <http://www.Stortinget.no/inno/199899-051-012.html>

48-timers regelen: 48-timers prosedyre for antatt grunnløse asylsøkere. Tiltak for at asylsøkere som antas å ikke ha et reelt beskyttelsesbehov får en raskere saksbehandling, og skal være ute av landet i løpet av 72 timer. Beslutningen i oktober 2003 og trådte i kraft fra 2004.

Asyl: Asyl betyr beskyttelse. Hvert land definerer selv hva som legges i begrepet. I Norge gis asyl til personer som med rette frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell gruppe. Utlendinger som får status som flyktninger i Norge, skal innvilges asyl.

Asylintervju: Asylsøkeren skal intervjues så raskt som mulig etter ankomst til landet. Under intervjuet må søkeren gjøre rede for grunnen til at hun/han søker asyl. Opplysningene som blir gitt i intervjuet danner grunnlag for asylsøknaden. Asylintervjuet utføres av en saksbehandler fra Utlendingsdirektoratet. Asylintervjuets gjennomsnittlige varighet er fire timer. Intervjuer med en varighet på seks–åtte timer er ikke uvanlig. Asylintervjuet fokuserer på spørsmål om

- asylsøkerens identitet – hvem hun/han er
 - asylsøkerens familiemedlemmer
 - hvorfor asylsøkeren forlot hjemlandet sitt
 - hvorfor asylsøkeren er redd for å reise tilbake til hjemlandet
 - reiserute – hvordan asylsøkeren kom til Norge
- Asylsøkere som er omfattet av prosedyrer for «åpenbart grunnløse» saker gjennomgår et kortere og forenklet intervju.

Asylmottak, transittmottak: Midlertidig bosted for asylsøkere inntil de er intervjuet av myndigheter og har gjennomgått helsesjekk.

Asylmottak, statlig mottak: Bosted for asylsøkere mens de venter på behandling av asylsøknaden. Etter vedtak er det vanlig at søkeren blir boende enda en periode i statlige mottak før bosetting eller utreise. Beboere i statlige mottak får hjelp til det mest nødvendige av mat og klær, og de har ulike plikter og tilbud. Mottakene holder nøktern standard og er fortrinnsvis basert på selvhushold.

Asylsøker: Person som på egen hånd ankommer et annet land uten først å ha fått status som flyktning av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), og som søker om beskyttelse (asyl) ved ankomst eller kort tid etter ankomst. Personer som er truet i hjemlandet, og dermed ofte tvunget til å forlate landet på kort varsel, vil av den grunn oftest ikke ha mulighet til å gå via FN-systemet. Retten til å søke asyl er nedfelt i artikkel 14 av Verdenserklæringen om menneskerettighetene, som sier at «Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot beskyttelse mot forfølgelse».

Beskyttelse: Begrep som i flyktningssammenheng henspiller på det behov og krav til så vel juridisk som fysisk beskyttelse enhver flyktning har i henhold til internasjonale konvensjoner.

Bortvisning: Begrep som i Norge brukes når en utlending i henhold til utlendingsloven nektes adgang til landet på grensen, eller må reise ut av landet etter et kortere eller lengre opphold. Vedtak om bortvisning er ikke til hinder for senere innreise. Bortvisning i henhold til utlendingsloven foretas blant annet når en utlending kommer til landet uten gyldig pass eller visum eller når vedkommende «ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelige midler til opphold i riket og til hjemreise». Bortvisning må ikke forveksles med utvisning eller uttransportering fra landet.

Bosetting i kommune: Personer med flyktningstatus, opphold på humanitært grunnlag, eller kollektiv beskyttelse som flytter ut av statlig mottak og bosetter seg som ordinær innbygger i en kommune. Dersom søkeren er i stand til å forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer, kan hun/han fritt bosette seg i en ønsket kommune, også før hun/han har fått oppholdstillatelse. Begrepet omfatter også overføringsflyktninger og andre som ikke er innom statlige mottak.

Bosettingstillatelse: Tre år med gyldig oppholds- eller arbeidstillatelse i Norge danner grunnlag for bosettingstillatelse. Tillatelsen gir rett til varig opphold og generell adgang til å ta arbeid i Norge. Den gir også utvidet vern mot bortvisning og utvisning. Tillatelsen er ikke tidsbegrenset.

Enslig mindreårig: Asylsøker, flyktning eller person med opphold på humanitært grunnlag som er under 18 år, og som er uten foreldre eller andre med foreldres ansvar i landet.

Flyktning: En flyktning er i henhold til FNs flyktningkonvensjon en person som «har flyktet fra sitt land av velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse».

Flyktningkonvensjonen: FNs Konvensjon om flyktnings rettsstilling av 28. juli 1951 og Protokollen av 31. januar 1967.

Flyktningstatus: I henhold til flyktningkonvensjonens artikkel 1A defineres en person som flyktning hvis hun/han har «velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse». Individuelle lands utlendingslover refererer direkte til konvensjonens artikkel 1A, men siden det i praksis ikke finnes noen internasjonal myndighet som kan avgjøre tolknings spørsmål, blir artikkelens innhold tolket ulikt fra land til land. EU har vedtatt et eget statusdirektiv, som inneholder felles forståelse av artikkel 1A for alle de 25 medlemslandene. En person får flyktningstatus etter å ha blitt innvilget beskyttelse mot forfølgelse i henhold til FNs flyktningkonvensjon, enten av norske – eller et annet lands – myndigheter. En flyktning kan ha kommet til et land som asylsøker eller som overføringsflyktning via UNHCR.

Flyktningpolitikk: Flyktningpolitikk omfatter mål, regelverk og tiltak i arbeidet for å forebygge og løse flyktningproblemer og hjelpe flyktninger; både internasjonalt og nasjonalt. Flyktningpolitiske virkemidler er blant annet forebyggende virksomhet, nødhjelp, asyl/vern, gjenbosetting og tilbakevendingstiltak.

Gjenbosetting: Overføring av personer fra første asylland for bosetting i et annet land. Brukes som regel i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger.

FNs retningslinjer for Internt Fordrevne: Guiding Principles on Internal Displacement. Vedtatt 1998.

IASC, Inter-Agency Standing Committee: Internasjonalt samarbeidsorgan for humanitær bistand bestående av FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner. Jobber for en styrket koordinering av humanitær assistanse.

IDP: Se under internt fordrevne.

Innvandrere: En innvanderer er en person som er født i utlandet og fast bosatt i Norge, med begge foreldre født i utlandet.

Innvandringspolitikk: Innvandringspolitikk i vid forstand omfatter målsetninger, regelverk og tiltak som gjelder for innvandring og innvandrere, det være seg flyktninginnvandring, familieinnvandring eller arbeidsinnvandring. Politikken består av følgende hoveddeler: regulering og kontroll av innvandring og oppholdet til utlendingene i riket (utlendingspolitikk), tiltak rettet mot ulike grupper av innvandrere og utlendinger som oppholder seg i Norge, og tiltak for å skape gode forhold mellom innvandrere og befolkningen ellers. Den innenlandske flyktningpolitikken er en del av innvandringspolitikken.

Integrering: Inkludering av individ eller av grupper (som minoriteter) på like vilkår i samfunnet, i en organisasjon eller ulike samfunnsområder som for eksempel utdanningssystem, arbeidsliv eller boligmarked. I begrepet ligger det at det må være gjensidig tilpassning mellom gruppene i samfunnet.

Internt fordrevne (IDPs/Internally Displaced Persons): Internt fordrevne er personer som har blitt tvunget til å flykte fra sine hjem og bosteder på grunn av – eller for å unngå følgene av – væpnede konflikter, situasjoner med generell voldsutøvelse eller menneskerettighetsbrudd, som ikke har krysset en internasjonalt anerkjent statsgrense. Blir også kalt internflyktninger, men internt fordrevne er den korrekte betegnelsen.

Kollektiv beskyttelse eller midlertidig beskyttelse: Personer i en massefluktsituasjon kan få innvilget midlertidig oppholds- eller arbeidstillatelse på kollektivt grunnlag. En slik tillatelse danner ikke grunnlag for bosettingstillatelse de første fire årene. Normalt skal alle asylsøkere få en individuell behandling av sine søknader. Midlertidig beskyttelse er derimot en kollektiv beskyttelse som innebærer at asylsøkeren får beskyttelse på grunnlag av vedkommendes tilhørighet til en spesiell gruppe som anses som utsatt for forfølgelse. Ble innført i tilknytning til krigen i Bosnia, og har senere bare blitt brukt overfor flyktningene fra Kosovo.

Midlertidig oppholdstillatelse: Praksis som i utgangspunktet ble innført i 2000 for nord-irakiske (kurdiske) asylsøkere, som norske myndigheter mente ikke hadde et reelt beskyttelsesbehov, men som ikke kunne returneres til Irak av praktiske årsaker. Den midlertidige oppholdstillatelsen er gyldig for ett år, den er ikke fornybar og danner ikke grunnlag for familiegjenforening eller bosettingstillatelse.

Migrasjon: Betegner forflytningen av enkeltmennesker eller grupper over landegrenser. Brukes også for forflyttinger innenfor et land. For å skille de to gruppene brukes gjerne «internasjonal migrasjon» om forflytting over landegrenser.

NGO: Non-governmental organisation – ikke-statlig organisasjon. Brukes blant annet om ideelle, frivillige og organisasjoner som driver med nødhjelp, bistand, miljøspørsmål og annet.

Non-refoulement: Folkerettslig sedvanerettsprinsipp som innebærer at ingen må sendes til et område hvor liv og sikkerhet er i fare. Prinsippet er absolutt hvis en person for eksempel risikerer dødsstraff eller risikerer å bli utsatt for tortur eller andre alvorlige menneskerettighetsbrudd.

Opphold på humanitært grunnlag: Tillatelse som gis til en asylsøker som ikke oppfyller kravene til flyktningstatus, men som er i en flyktningliknende situasjon. Kan også gis der andre sterke menneskelige hensyn taler for at en person bør få bli i landet. En oppholdstillatelse på humanitært grunnlag er normalt gyldig for ett år av gangen og fornyes årlig. Etter tre år innvilges normalt en permanent oppholdstillatelse. De fleste asylsøkere som gis opphold i Norge får opphold på humanitært grunnlag.

Overføringsflyktning: Person som kommer til Norge på kvote etter avtale med UNHCR. Stortinget fastsetter hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot, og dette bestemmes for perioder på tre år av gangen. Ved vurderingen av hvem som bør utvelges, legges det vekt på flyktningens bakgrunn, forutsetninger for integrering og om hun/han har nære slektninger i Norge.

Permanent oppholdstillatelse: Se bosettingstillatelse.

Repatriering: Innebærer at en person reiser tilbake til sitt hjemland.

Retur: Begrepet retur benyttes for eksempel når en asylsøker har fått avslag på asylsøknaden og må returnere til et transitland eller til hjemlandet. Returen kan enten gjennomføres «frivillig», eventuelt med hjelp fra organisasjonen International Organization for Migration (IOM), eller effektueres av politiet, såkalt uttransportering.

Retursamtale: I henhold til Utlendingsdirektoratets retningslinjer til ansatte i mottak, skal det gjennomføres en individuell retursamtale med asylsøker etter at første gangs negative vedtak er fattet. Retursamtalen har som formål at søkeren forlater landet «frivillig» gjennom IOMs returprogram, slik at returen skjer i verdighet.

Statsløse: Personer som av ulike grunner ikke har, eller har blitt fratatt sitt statsborgerskap.

Tilbakevending: Innebærer at en flyktning eller en internt fordrevet person reiser tilbake til sitt hjemland eller hjemsted.

Tilbakevendingsstøtte: Alle personer med asyl, kollektiv beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag kan søke norske myndigheter om tilbakevendingsstøtte. Støtten består av et kontantbeløp på kroner 10 000 til reetablering i hjemlandet og kroner 5 000 til frakt av personlige eiendeler. I tillegg ordnes billetter til hjemreisen. Formålet med støtten er å legge forholdene til rette slik at flyktninger, på frivillig grunnlag, skal kunne vende tilbake og bosette seg permanent i hjemlandet.

Transitmottak: Midlertidig bosted for asylsøkere inntil de er intervjuet av myndighetene og har gjennomgått helsesjekk.

Uttransportering: Utlendinger som ikke har opphold i Norge, plikter å forlate landet frivillig. Dersom utlendingen nekter å forlate Norge frivillig, kan politiet føre vedkommende ut av landet. Utlendingen har plikt til å dekke utgiftene til sin egen uttransportering. I praksis er det likevel slik at staten dekker de aller fleste utgiftene ved uttransportering fra Norge. Dersom utlendingen kommer tilbake til Norge igjen, vil vedkommende ha gjeld til staten.

Utvisning: Vedtak som innebærer at en utlending må reise ut av landet og bare unntaksvis kan komme tilbake. ■

AUC	Autodefensas Unidas de Colombia: Paramilitær paraplyorganisasjon i Colombia	LRA	Lord's Resistance Army: Sudansk-ugandisk opprørs-hær	SLMM	Sri Lanka Monitoring Mission: Norsklede observatørkorps på Sri Lanka
CARDI	Consortium for Assistance to Refugees and the Displaced in Indonesia	NDDRRP	National Disarmament Demobilization Rehabilitation and Reintegration Program: Avvæpningsprosess i Liberia	SPLM/A	Sudan People's Liberation Movement/Army: Frigjøringsbevegelse/hær i Sudan
CREPS	Complementary Rapid Education for Primary Schools	NGO	Non-Governmental Organisation: Ikke-statlig organisasjon	SUS	Samveldet av uavhengige stater
CRP	Civil Rights Project	NORAD	The Norwegian Agency for Development Cooperation: Direktoratet for utviklingssamarbeid	TEP	Teacher Emergency Package
DDRR	Disarmament Demobilization Rehabilitation and Reintegration: Avvæpnings-, demobiliserings-, reintegrering og rehabiliteringsprogrammer	NOAS	Norsk organisasjon for asylsøkere	TIPH	Temporary International Presence in Hebron: Den internasjonale observatørstyrken i Hebron
ECHO	European Commission Humanitarian Office	NORAFRIC	Flyktninghjelpens beredskapsstyrke bestående av afrikansk personell	UDI	Utlendingsdirektoratet
ECRE	European Council on Refugees and Exiles	NORDEM	Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter, et samarbeid mellom Senter for menneskerettigheter og Flyktninghjelpen	UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone: FNs fredsbevarende styrke i Sierra Leone
ELN	Ejército de Liberación Nacional: Geriljabevegelse i Colombia	NOREPS	Norwegian Emergency Preparedness System (UD)	UNDP	United Nations Development Programme: FNs utviklingsprogram
EPS	Emergency Personnel Seminars	NORSTAFF	Flyktninghjelpens beredskapsstyrke	UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: FNs organisasjon for undervisning, vitenskap, kultur og kommunikasjon
EUMM	European Union Monitoring Mission	OAS	Organization of American States: Organisasjonen av amerikanske stater	UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees: FNs høykommissær for flyktninger
ExCom	UNHCR Executive Committee: Høykommissærens eksekutivkomité	OCHA	UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs: FNs kontor for koordinering av humanitære saker	UNICEF	United Nations Children's Fund: FNs barnefond
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia: Geriljabevegelse i Colombia	ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights: Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (OSSE)	UNITA	União Nacional para a Independência Total de Angola: Nasjonal samling for total uavhengighet for Angola
GAP	Gender Advocacy Programme, South Africa: Sør-afrikansk organisasjon for kvinners rettigheter	OFPP	Organización Feminina Popular: Folkets kvinneorganisasjon, Colombia	UNMIL	United Nations Mission in Liberia: FNs fredsbevarende styrke i Liberia
HRW	Human Rights Watch: internasjonal menneskerettighetsorganisasjon	OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights: FNs høykommissær for menneskerettigheter	UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees: FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger
IASC	Inter-Agency Standing Committee: FNs samordningsorgan for humanitær bistand	OHR	Office of the High Representative in Bosnia-Herzegovina	UPDF	Uganda People's Defence Force: Ugandas regjeringshær
ICC	International Criminal Tribunal: den internasjonale straffedomstolen	OSSE	Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa	USCRI	U.S. Committee for Refugees and Immigrants: Ikke-statlig organisasjon for flyktninger og immigranter (USA)
ICG	International Crisis Group	PCS	Project Counselling Services	WFP	World Food Programme: Verdens matvareprogram
ICLA	Information, Counselling and Legal Assistance: Informasjon, rådgivning og juridisk assistanse om tilbakevending	PRSP	Poverty Reduction Strategy Paper (IMF /World Bank): Nasjonale strategier for fattigdomsreduksjon	WHO	World Health Organization: Verdens helseorganisasjon
ICVA	International Council of Voluntary Agencies	RI	Refugees International: Ikke-statlig organisasjon for flyktninger (USA)	WLB	The Womans League of Burma: burmesisk paraplyorganisasjon for etniske grupper
IDP	Internally displaced person: Internt fordreven	RREP	Rapid Response Education Program		
IMF	International Monetary Fund: Det internasjonale pengefondet	RUF	Revolutionary United Front: Opprørsbevegelsen, Sierra Leone		
INCOR	Information and Counselling on Repatriation: Informasjons- og rådgivningsprosjekt rettet mot flyktninger i Norge som vurderer å vende hjem				
INEE	Inter-Agency Network for Education in Emergencies				
IOM	International Organization for Migration: Den internasjonale organisasjonen for migrasjon				

Historien

Forløperen til Flyktinghjelpen, Europahjelpen, ble stiftet i 1946 av en rekke frivillige organisasjoner i Norge. Mandatet for organisasjonen var å koordinere den norske hjelpeinnsatsen for flyktninger i Europa etter 2. verdenskrig. Fra 1953 til 1982 var Det Norske Flyktningerådet en halvstatlig organisasjon med ansvar for flyktninger både i og utenfor Norge. Etter at staten overtok ansvaret for mottak og integrering av flyktninger i Norge, fortsatte Flyktningerådet sin utenlandsvirksomhet som uavhengig, ikke-statlig organisasjon. I 1997 gikk Flyktningerådet over fra å være en medlemsorganisasjon til å bli en selvstendig humanitær stiftelse. Navnet ble endret til Flyktinghjelpen i 2005.

Flyktinghjelpen i dag:

- Har hovedkontor i Oslo, og driver nødhjelpsprogrammer for flyktninger i 21 land på fire kontinenter. De mest omfattende programmene er i Afrika.
- Arbeider særlig med husly, distribusjon av mat og andre livsnødvendigheter, utdanning for barn i krisesituasjoner, samt informasjon, rådgivning og juridisk assistanse. Flyktinghjelpen driver aktivt talsmannsarbeid for folk på flukt.
- Har omtrent 1300 ansatte, hvorav ca. 1150 er lokalt ansatte. I alle prosjektland har Flyktinghjelpen landdirektører som har direkte forbindelse til administrasjonen i Oslo.
- Bistår direkte eller indirekte flere millioner mennesker på flukt i eller utenfor eget hjemland.
- Regnes som en av verdens fremste organisasjoner i arbeidet med internt fordrevne, som utgjør 25,3 av verdens 36,7 millioner mennesker på flukt.
- Har bygd opp og driver Global IDP Project i Genève, som overvåker situasjonen for internt fordrevne over hele verden. Flyktinghjelpens Global IDP Database er verdens fremste faktabase på dette feltet, og benyttes hyppig av FN-organisasjoner, regjeringer, nødhjelpsorganisasjoner, forskningsinstitusjoner og media.
- Driver en av verdens største beredskapsstyrker for personell som i løpet av 72 timer kan rykke ut til krisesituasjoner hvor som helst i verden. I dag har Flyktinghjelpen avtaler med syv FN-organisasjoner: UNHCR, UNESCO, UNICEF, WFP, WHO, UNDP og UNOCHA.
- Budsjett for 2005 er på drøyt 430 millioner kroner. De viktigste bidragsyterne er UD, NORAD, ulike FN-organisasjoner, EU, andre lands regjeringer og private givere i Norge.

Flyktinghjelpens formål

«Stiftelsen Flyktinghjelpen skal fremme og beskytte rettighetene til mennesker på flukt i eller utenfor eget land, uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning. Dette skal gjøres gjennom uavhengig og uredd talsmannsarbeid nasjonalt og internasjonalt, gjennom å yte humanitær hjelp i nødsituasjoner, og gjennom å styrke FN-organisasjonenes kapasitet til å gi og koordinere internasjonal hjelp og beskyttelse. Flyktinghjelpen skal ha gode, varige løsninger som mål og perspektiv både for talsmannsarbeidet og for sin nødhjelpsinnsetning.»

(fra Flyktinghjelpens prinsippprogram)

FLYKTNINGHJELPEN UTE I VERDEN

Programland
(land hvor Flyktinghjelpen har egne prosjekter)

Land med personell fra Flyktinghjelpens beredskapsstyrker

Både programland og personell fra Flyktinghjelpens beredskapsstyrker

MAKEDONIA **SERBIA OG MONTENEGRO** **BOSNIA-HERCEGOVINA** **KROATIA**

Makedonia: Fri rettshjelp til flyktninger og internt fordrevne.
 Serbia og Montenegro: Fri rettshjelp til flyktninger og internt fordrevne. Rehabilitering av boliger.
 Bosnia-Hercegovina: Fri rettshjelp til flyktninger og internt fordrevne.
 Kroatia: Rehabilitering av boliger og driftsbygninger. Fri rettshjelp.

GEORGIA **ARMENIA** **ASERBAJDSJAN**

Georgia: Rehabilitering av boliger og kollektivsentre. Opplæring av lærere. Fri rettshjelp til flyktninger og internt fordrevne. Drift av aktivitetssenter og barnehager.
 Armenia: Rehabilitering av bombeskadde hus og drikkevannsystemer.
 Aserbajdsjan: Rehabilitering og bygging av hus og skoler for internt fordrevne. Fri rettshjelp.

LIBERIA **SIERRA LEONE** **SOMALILAND** **SUDAN**

Liberia: Drift av flyktingleire. Distribusjon av mat og vann. Utdanningsprosjekter.
 Sierra Leone: Bygging av hus for krigsskadde. Utdanningsprosjekter og bygging av skoler.
 Somaliland: Nødhjelp og utdanningsprosjekter.
 Sudan: Drift av leire i Darfur. Matdistribusjon og nødhjelp. Skolebygging og utdanningsprosjekter for hjemvendte flyktninger i Sør Sudan.

AFGHANISTAN **DE SENTRALASIATISKE REPUBLIKKENE**

Afghanistan: Fri rettshjelp og hjelp til hjemvendning.
 De Sentralasiatiske republikkene: Utdanningsprosjekter, fri rettshjelp.

COLOMBIA
Utdanningsprosjekter. Fri rettshjelp. Nødhjelp.

ANGOLA **DR KONGO** **BURUNDI** **UGANDA**

Angola: Hjelp til hjemvendning. Drift av mottakssentre og bygging av skoler, vannposter og latriner. Utdeling av mat, nødhjelp, såkorn, husdyr, frukttrær og jordbruksredskaper. Skoleprosjekter. Opplæring i menneskerettigheter.
 Dr Kongo: Beskyttelse av internt fordrevne. Hjelp til hjemvendning. Fri rettshjelp. Utdanningsprosjekter og bygging av skoler.
 Burundi: Utdanning, husbygging, skolebygging, vannforsyning, fri rettshjelp og drift av flyktingleire.
 Uganda: Matdistribusjon til 1 million internt fordrevne. Utdanningsprosjekter og bygging av skoler. Fri rettshjelp.

PAKISTAN **SRI LANKA** **INDONESIA**

Pakistan: Utdanningsprosjekter og opplæring av lærere. Informasjon og fri rettshjelp til 115 flyktingleire og 120 landsbyer med afghanske flyktninger.
 Sri Lanka: Gjenoppbygging av hjem og skoler etter tsunamien.
 Indonesia: Gjenoppbygging av hjem og skoler etter tsunamien. Utdanningsprosjekter og spesialtiltak for barn. Gjenoppbygging av lokalsamfunn.

ISBN 82-7411-150-8

9 788274 111509